

ANÀLISI DE LA NORMATIVA EUROPEA, ESTATAL,
AUTONÒMICA I LOCAL DE LA PROSTITUCIÓ:
IMPLICACIONS PER A L'EXERCICI DE LA PROSTITUCIÓ A LA
CIUTAT DE BARCELONA

Grup Antígona

NOVEMBRE 2014

ÍNDIX

I. INTRODUCCIÓ	5
II. MARC NORMATIU DE LA PROSTITUCIÓ	13
2.1. MARC LEGAL ESPANYOL	13
2.1.1. <i>Llei Orgànica 10/1995 de 23 de novembre, del Codi Penal</i>	16
2.1.2. <i>Llei Orgànica 4/2015, de 30 de marzo, de protecció de la seguretat ciutadana</i>	19
2.1.3. <i>Llei Orgànica 2/2009, d'11 de desembre, de reforma de la Llei Orgànica 4/2000, d'11 de gener, sobre drets i llibertats dels estrangers a Espanya i la seva integració social</i>	21
2.1.4. <i>Llei 30/92 de 26 de novembre de Règim Jurídic de les Administracions Públiques i del Procediment Administratiu Comú; Llei 7/85 Reguladora de les Bases de Règim Local i Llei 27/2013 de 27 de desembre de Racionalització i Sostenibilitat de l'Administració.</i>	25
2.1.5. <i>El reconeixement de drets de les persones que exerceixen la prostitució des de la perspectiva laboral</i>	27
2.1.5.1. <i>Arguments abolicionistes sobre els aspectes laborals de les activitats de prostitució</i>	28
2.1.5.2. <i>Aproximacions que busquen la regularització laboral d'activitats vinculades a la prostitució: la distinció entre "alterne i prostitució"</i>	28
2.1.5.3. <i>Arguments favorables al reconeixement de la prostitució voluntària</i>	32
2.2. MARC LEGAL CATALÀ	34
2.2.1. <i>Estatut d'Autonomia de Catalunya 2006</i>	35
2.2.2. <i>Llei 5/2008, del 24 d'abril, del dret de les dones a eradicar la violència masclista</i>	36
2.2.3. <i>Llei 18/2007, de 28 de desembre, del dret a l'habitatge</i>	37
2.2.4. <i>Decret Legislatiu 2/2009, de 25 d'agost pel que s'aprova el Text refós de la Llei de carteres</i>	38
2.2.5. <i>Llei 11/2009, del 6 de juliol, de regulació administrativa dels espectacles públics i les activitats recreatives</i>	39
2.2.6. <i>Llei 18/2007, de 28 de desembre, del dret a l'habitatge</i>	40
2.3. MARC LEGAL DE LA CIUTAT DE BARCELONA.....	41
2.3.1. <i>Context i diferents normatives municipals</i>	41
2.3.2. <i>Ordenança de Mesures per fomentar i garantir la convivència ciutadana a la Ciutat de Barcelona</i>	42
2.3.3. <i>Pla per a l'Abordatge Integral del Treball Sexual, aprovat pel Plenari del Consell Municipal de l'Ajuntament de Barcelona el 28 d'abril de 2006 i Mesura de govern Actuacions de millora i nou impuls a l'Agència per a l'Abordatge Integral del Treball Sexual del 28 Octubre de 2011</i>	45
2.3.4. <i>Pla Municipal per la igualtat d'oportunitats real i efectiva homes i dones 2012-2015 de 26 octubre de 2012</i>	47
2.3.5. <i>Pla Especial d'Establiments de Concurrència Pública, Hoteleria i Altres Activitats de Ciutat Vella, modificada a l'Abril 2013 (Pla d'usos de Ciutat Vella)</i>	48

2.3.6. Declaració d'Àrea de Conservació i Rehabilitació a l'àmbit dels carrers Robadors i Sant Ramon, Districte Ciutat Vella, 16 novembre 2011.....	53
2.3.7. Pla Dintres, 2014.....	54
2.4. CONCLUSIONS	54
III. VALORACIONS CRÍTIQUES. LA PROTECCIÓ DELS DRETS HUMANS I FONAMENTALS EN CONTEXTOS D'EXERCICI DE LA PROSTITUCIÓ. PRINCIPALS PROBLEMÀTIQUES DES DE LA PERSPECTIVA JURÍDICA. . 60	
IV. EL TRÀFIC D'ÉSSERS HUMANS AMB FINALITAT D'EXPLOTACIÓ SEXUAL	82
4.1. CONTEXTUALITZACIÓ I DADES.....	82
4.2. MARC LEGAL INTERNACIONAL	88
4.2.1. Declaració Universal dels Drets Humans adoptada per l'Assemblea General de les Nacions Unides	88
4.2.2. Pacte Internacional dels Drets Civils i Polítics Adoptat per l'Assemblea General de les Nacions Unides l'any 1966 mitjançant resolució 2200 A (XXI) entrat en vigor el 25 de març del 1976	88
4.2.3. Convenció sobre l'Eliminació de totes les Formes de Discriminació contra la Dona-CEDAW, que prohibeix la trata de dones adoptada per l'Assemblea de Nacions Unides l'any 1979	89
4.2.4. El Protocol per prevenir, reprimir i sancionar el tràfic de persones, dones i nens de 12 desembre 2002 (d'ara en endavant Palerm), que complementa la Convenció de les Nacions Unides Contra la Delinqüència Organitzada Transnacional	89
4.3. MARC LEGAL EUROPEU	92
4.3.1. Consell d'Europa. El Conveni del Consell d'Europa sobre la lluita contra el tràfic d'éssers humans (Conveni 197 del Consell d'Europa).....	92
4.3.2. Directiva 2011/36/UE del Parlament Europeu i del Consell, de 5 d'abril de 2011, relativa a la prevenció i lluita contra el tràfic d'éssers humans i la protecció de les víctimes i per la que se substitueix la Decisió marc 2002/629/JAI del Consell [DO L 101 de 15.4.2011]	94
4.4. MARC LEGAL ESTATAL I CATALÀ	98
4.4.1. Codi Penal	98
4.4.2. Llei Orgànica 4/2000, d'11 de gener, sobre Drets i Llibertats dels Estrangers a Espanya i la seva Integració Social i Reial Decret 557/2011, de 20 d'abril, pel qual s'aprova el reglament de la Llei Orgànica 4/2000, d'11 de gener, sobre Drets i Llibertats dels Estrangers a Espanys i la seva Integració Social, després de la Reforma mitjançant la Llei Orgànica 2/2009.	104
4.4.3. Pla integral de lluita contra el tràfic d'éssers humans amb fins d'explotació sexual. (Ministeri d'Igualtat, 2009-2011, prorrogat fins 2012) i el Pla contra el tràfic d'éssers humans per a l'explotació sexual (2013).	108
4.4.4. Protocol marc de protecció de víctimes de tràfic d'éssers humans. (adoptat mitjançant acord de 28 d'octubre de 2011 pels Ministeris de Justícia, de l'Interior, de Empleo i Seguretat Social i de Sanitat, Serveis Socials i Igualtat, la Fiscalia General de l'Estat i el Consell del Poder Judicial).....	112

4.4.5. <i>Protocol de protecció de víctimes de tràfic d'éssers humans a Catalunya de 17 d'octubre de 2013</i>	114
4.5. CONCLUSIONS	116
BIBLIOGRAFIA I REFERÈNCIES	122
V. LEGISLACIÓ INTERNACIONAL	132
5.1. LA DIVERSITAT DE L'ESCENARI LEGISLATIU EUROPEU EN MATÈRIA DE PROSTITUCIÓ	132
5.2. ELS MODELS LEGISLATIUS A DIVERSOS PAÏSOS EUROPEUS	134
5.2.2. <i>Legislacions abolicionistes – neo prohibicionistes</i>	134
5.2.2.1. Regne Unit	134
5.2.2.2. França	139
5.2.2.3. Itàlia	144
5.2.2.4. Dinamarca.....	148
5.2.2.5. Suècia.....	150
5.2.2.6. Noruega	156
5.2.2.7. Islàndia.....	159
4.2.3. <i>Legislacions abolicionistes</i>	159
4.2.3.1. Portugal	159
4.2.3.2. Romania.....	161
4.2.3.3. Finlàndia	163
4.2.4. <i>Legislacions reglamentistes</i>	166
4.2.4.1. Àustria	166
4.2.4.2. Països Baixos.....	169
4.2.4.3. Alemanya	175
5.3. CONCLUSIONS: PUNTS FEBLES I BONES PRÀCTIQUES A NIVELL EUROPEU	181
BIBLIOGRAFIA I REFERÈNCIES	187

I. INTRODUCCIÓ

Amb aquest estudi, s'intenten analitzar les diferents respostes legals que hi ha tant a l'Estat Espanyol, com també, a diferents estats europeus en matèria de prostitució. També s'estudiarà l'actual marc legal i de polítiques públiques a la ciutat de Barcelona, que té una influència directa o indirecta en el fenomen de la prostitució, a l'igual que d'altres administracions similars. Així mateix, s'intentarà fer una comparativa dels diferents marcs legals i extreure'n conclusions per entendre l'impacte que les diferents opcions legals tenen en la prostitució, especialment en la realitat de la ciutat de Barcelona.

Per entrar al fons de la qüestió primer de tot, s'ha de tenir clar què s'entén per prostitució. Hi ha moltes definicions de prostitució, però l'Organització Mundial de la salut (OMS) en fa una de senzilla, que no incorpora judicis de valors: *"l'activitat en la que una persona intercanvia serveis sexuals a canvi de diners o qualsevol altre bé"*¹

S'ha de matissar però, que diverses definicions inclouen dos elements més per poder considerar que aquest intercanvi és prostitució: a) D'una banda, que els actes sexuals siguin freqüents; b) Per altra banda, que existeixi com element característic un cert número de persones amb les quals l'acte es realitza. Per la qual cosa, tenint en compte això, es podria concloure que la prostitució és una activitat, alguna cosa que es fa, i no alguna cosa que s'és, evitant així l'especialització de la persona a partir de l'activitat (Perramon, 2008).

A partir d'aquesta definició, on no hi entra en joc encara la voluntarietat o no d'aquests intercanvis sexuals -s'analitzarà més endavant- entrem a enumerar els diferents models de tractament normatiu que es poden utilitzar per afrontar el fenomen de la prostitució. Trobem des del denominat model reglamentarista a l'abolicionisme, passant pel prohibicionisme i, finalment, el moviment prodrets (Maqueda, 2010). Aquests models es corresponen amb l'evolució de les diferents opcions legals dels Estats del nostre entorn més pròxim, però també coexisteixen actualment. Pel que fa

¹<http://www.exteriores.gob.es/RepresentacionesPermanentes/OficinadelasNacionesUnidas/es/quees2/Paginas/Organismos%20Especializados/OMS.aspx>

als moviments feministes, hi ha hagut en els darrers trenta anys, dues posicions fortes, però antagòniques: per una banda, l'abolicionista i, per una altra, la pro-drets i tot i que ambdues tenen una preocupació comuna, que és la vulneració dels drets fonamentals de les persones que exerceixen la prostitució², disten en l'objectiu final (Heim, 2011: 1).

Prohibicionisme: el model abolicionista va rebre una important influència de la criminologia positivista, que emergia en l'àmbit acadèmic i d'aquí va aparèixer el model prohibicionista. Conjuntament amb la conducta de qui es beneficia de l'exercici de la prostitució, es defensa la incriminació tant de conductes consistents en l'oferiment de serveis de naturalesa sexuals en públic, com directament l'exercici de la prostitució mateixa.

El prohibicionisme tradicionalment construïa una imatge de la persona que exercia la prostitució caracteritzada pel salvatgisme i la seva condició primitiva, fent-la semblar especialment perillosa mitjançant fal·làcies i generalitzacions, com per exemple, que totes transmetien la sífilis als seus clients o que al donar a llum als seus fills i filles possibilitaven la proliferació d'éssers d'enorme perillositat social, futurs criminals, més danyosos encara que les seves mares. Alguns criminòlegs van apostar per la repressió total de la prostitució amb tancament i esterilització forçosa en alguns casos.

Actualment, hi ha pocs Estats que declarin seguir un model prohibicionista. La majoria s'adhereixen, formalment, al sistema abolicionista, tot i que molts d'ells, posseeixen múltiples normatives o pràctiques que sí criminalitzen l'exercici de la prostitució de facto (Arella, Fernández, Nicolás, Vertabedian, 2007: 54-55).

Reglamentarisme: Cap a finals del segle XIX la missió central del reglamentarisme era la prevenció de les malalties de transmissió sexual. Aquest model porta aparellat l'estigma social i jurídic de la persona que exerceix la prostitució, que és considerada un perill públic. Com a dona pública era la única que podia ser acusada de "contagis" i no els clients.

Preveia la prostitució com a mal menor i, per primera vegada apareixia com a finalitat de les actuacions estatals i normatives la pretensió d'evitar l'existència de malalties

² En aquest text s'utilitza el terme "persones que exerceixen la prostitució" perquè malgrat que la gran majoria són dones, també hi ha homes, transsexuals i *travestis*.

venèries a tota la població. Per fer-ho es realitzava una intervenció (tant policial com higiènica) que requeia sobre les dones prostitutes i mantenia els homes clients en l'anonimat. Als reglaments hi apareixien limitacions a la ubicació dels bordells, que exigien que havien de semblar cases respectables. En conseqüència, la persona que exercia la prostitució havia de tenir sempre un aspecte d'una dona decent i respectable, no havia de cridar l'atenció pel carrer.

Ser una persona que exercia la prostitució tolerada no significava ser una dona lliure, sinó tot el contrari, ja que els reglaments els imposaven moltes restriccions i penalitats per la seva condició. El sistema tenia una finalitat més repressiva i utilitzava les tècniques de distribució de l'espai, control de l'activitat, organització de la gènesis, la composició de les forces i els instruments disciplinaris de vigilància, sanció normalitzadora i examen (Arella, Fernández, Nicolás, Vertabedian, 2007: 48-50).

Reglamentarisme modern: una evolució d'aquest tipus de regulació de la prostitució pot trobar-se en països com Alemanya, que combinen per un costat un reconeixement de la prostitució com una activitat legal en l'àmbit federal amb disposicions d'ordre públic dins de les competències dels diferents *länders*, que han tingut com a conseqüències la zonificació i exclusió de la prostitució dels centres de les ciutats i de determinades zones.

En aquests sistemes les persones que exerceixen la prostitució poden, per una banda, accedir al sistema de seguretat social i tenir coberts els seus drets socials i sanitaris, a més a més de pagar els seus impostos com qualsevol altra persona treballadora, però per altra banda, l'incompliment d'aquestes ordenances que restringeixen els llocs o horaris en els quals es pot exercir la prostitució està sancionat en el Codi Penal.

Abolicionisme: el discurs abolicionista considera que les persones que exerceixen la prostitució sempre són víctimes d'un sistema abusiu i violent i que, per tant, qualsevol forma de prostitució suposa una violació de la seva dignitat i altres drets humans. Tanmateix, és el sistema majoritari en l'Europa Occidental durant el segle XX. El Conveni Internacional per la Repressió de la Trata de Persones i de l'Explotació de la Prostitució Aliena del 4 de maig de 1949 va significar el triomf d'aquest model a nivell internacional.

El feminisme abolicionista entén la treballadora sexual com a víctima doble: per la condició de prostituta, i perquè dins del sistema social, ocupa un dels escalafons més baixos i marginals (Arella, Fernández, Nicolás, Vertabedian, 2007: 52-53).

Autors com Díez afirmen que *“la prostitución no és el oficio más antiguo del mundo, es la explotación, la esclavitud y la violencia de género más antigua del mundo que los hombres inventaron para someter a las mujeres a su disposición sexual [...] Regular la prostitución legitima implícitamente las relaciones patriarcales”* (Díez , 2009: 29-30)

Aquest moviment té una llarga trajectòria, ha anat variant al llarg dels anys i han anat apareixent diferents corrents dins del model que analitzem tot seguit:

Abolicionisme clàssic: aquí incloem el moviment que es va originar a Anglaterra a finals del segle XIX. L'abolicionisme va criticar els mecanismes misògins, opressius i estigmatitzants de les normes que reglamentaven l'exercici de la prostitució, per considerar que vulneraven els drets de les persones que exerceixen la prostitució, reclamant la necessitat d'un canvi en els valors socials d'igualtat, respecte i llibertat de les dones, inclús en el terreny sexual.

Malgrat això, les condicions en les que les persones que exercien la prostitució van empitjorar, i va començar a constituir-se al centre d'atenció política una visió “trafiquista” de la prostitució, centrant-se sobretot en la trata de persones amb finalitat d'explotació sexual (Maqueda, 2009).

Abolicionisme radical: sorgeix a la dècada de 1960 la conceptualització del patriarcat, l'emergència de les teories feministes del dret i les teories de dominació sexual. La prostitució es presenta per aquest corrent d'abolicionisme com una de les formes més intolerables de la violència contra les dones. El feminisme abolicionista, considera que l'esfera d'autodeterminació de la persona que exerceix la prostitució està limitada en funció de les característiques estructurals de domini sexual masculí que defineixen el comerç sexual, el qual nega a les persones que exerceixen la prostitució la seva dignitat i autonomia i amb aquesta última, la seva capacitat de consentir, cosa que anul·la, la seva capacitat contractual o la seva pròpia subjectivitat.

A la legislació espanyola, trobem poca influència d'aquest corrent, però sí que hi ha rastres a l'article 188.1 del Codi Penal que castiga a *"qui es lucrí explotant la prostitució d'una altra persona, encara amb el consentiment de la mateixa"*.

Criminalització del client: postula una estratègia de lluita contra la prostitució a través de la persecució penal de la demanda d'aquesta activitat, sense tenir en compte la seva oferta. L'exemple el trobem a Suècia. Aquesta proposta posa en el centre d'atenció els clients, grans absents dels debats sobre prostitució i també qüestiona el model heteropatriarcal de sexualitat que tradicionalment ha exigut a les dones desenvolupar el rol d'objectes complaents dels incontenibles desitjos sexuals dels homes. Ara bé, les polítiques que s'estan duent a terme amb aquest model, , sembla ser que només han frenat l'augment però no han acabat amb l'oferta de prostitució. És més, aquesta, ara es produeix en condicions de major clandestinitat, cosa que ubica les dones a una situació de major vulnerabilitat, i consegüentment, davant d'un major risc de patir greus vulneracions en els seus drets fonamentals.

Abolicionisme mixt o moderat: aquesta postura la segueixen moltes dels/les autors/es que reconeixen que existeix la possibilitat que la prostitució s'exerceixi de manera voluntària o no coactiva i que han de ser considerades moltes de les crítiques que el moviment prodrets ha realitzat a alguns postulats abolicionistes. Parteixen de la necessitat d'assumir que la prostitució és una realitat que no pot quedar fora dels límits que imposa la democràcia igualitària a les institucions socials i que no pot frivolitzar ni minimitzar els efectes negatius, individuals i socials, de la prostitució en termes econòmics.

Model prodrets: va aparèixer cap al 1980 quan les organitzacions de persones que exercien la prostitució van començar a fer sentir la seva veu, reclamant el reconeixement dels drets laborals i propis de la seguretat social, rebutjant els controls sanitaris que imposava el reglamentarisme. *"En definitiva, se trata de un modelo que comparte con el reglamentarismo el hecho que no pretende acabar con la prostitución, pero que se aparta de éste en el sentido de centrar sus objetivos, no en como evitar la bienestante sociedad burguesa el contacto con las trabajadoras sexuales, sino justamente en dotar de un estatus jurídico a las personas que desarrollan esta*

actividad. Este modelo persigue otorgar derechos fundamentales de contenido social a las trabajadoras sexuales, de igual manera que cualquier otro trabajador, con el objetivo de alcanzar, una justicia social de los derechos” (Villacampa, 2012: 81-142).

Així doncs, s'entén que es considera que la prostitució és un treball legítim, rebutjant-ne la idea que suposi un acte degradant de venda del propi cos. Entenent així la prostitució com un contracte formalitzat entre persones adultes, que consenten aquesta relació. Per la qual cosa, aquest contracte hauria de ser respectat.

S'exigeix que els drets humans i les llibertats civils de les persones que exerceixen la prostitució, inclosos el dret a la llibertat d'expressió, la llibertat deambulatòria, així com altres drets socials i econòmics vinculats a la seva condició de ciutadans/es siguin també garantits en condicions d'igualtat pels Estats.

Rebutgen qualsevol tipus de control sanitari obligatori, sol·liciten serveis d'ocupació, recolzament legal, habitatge, cura dels fills i filles i programes ocupacionals obligatoris per a dones que desitgin abandonar la professió. Tampoc volen pagar impostos especials sinó els ordinaris sota regulació tributària de cada Estat.

A més a més del reconeixement de la prostitució com un Treball que permeti l'accés als drets socials de ciutadania, el moviment Prodrets no es limita a aquesta dimensió laboral sinó sobretot en acompanyar els processos socials de defensa, reivindicació de drets d'una forma molt més àmplia mitjançant la no criminalització, no estigmatització i en l'exercici efectiu de drets per part de les persones que exerceixen la prostitució.

Els darrers anys alguns països han aprovat lleis que han reconegut la possibilitat d'exercir legalment la prostitució, però no han recollit la totalitat de les reivindicacions d'aquest moviment, ni han atorgat drets socials i laborals com els reconeguts en altres àmbits laborals. Dins del moviment prodrets es posen de manifest diferents conceptes que cal tenir en consideració.

- a) Concepte treball sexual: Treball sexual o prostitució? Les paraules carreguen amb elles estereotips, idees associades, posicionaments polítics i formes d'entendre el món social que ens envolta (Fassi: 338). Pel moviment prodrets el concepte de treball sexual inclou tant el de prostitució, entesa com un

intercanvi consensuat de sexe per diners com el d'una àmplia varietat de treballs de contingut sexual que van més enllà de la prostitució. Pressuposa entre altres qüestions, acceptar la validesa de l'ús d'energia sexual i les parts sexuals del cos com a eina de treball, reconèixer l'autonomia de la persona que ofereix l'activitat sexual i la validesa del seu consentiment, qüestionar l'estigma de la prostitució i la discriminació social que comporta. Reivindicar el valor productiu de les tasques afectivosexuals que la divisió sexual del treball de les societats patriarcals van atribuir a les dones i al mateix temps, qüestionar la ciutadania laboral sexuada, que ha exclòs tradicionalment les dones i als seus treballs i els ha negat drets.

Segons les defensores d'aquesta postura prodrets hi ha diferents raons per deixar de parlar de prostitució i fer-ho de treball sexual. La primera d'elles és que moltes dones treballadores així ho prefereixen, ja que és la seva principal font d'ingressos, i la segona perquè estableix un vincle clar entre aquest tipus de treball i la seva negociació i la resta de treballs assignats a les dones (Mestre, 2005: 2).

- b) Distinció entre prostitució i tràfic d'èssers humans amb finalitat d'explotació sexual: el moviment prodrets planteja que aquests tres fets tot i que moltes vegades es vinculen, no sempre ni necessàriament coincideixen, de manera que deuen ser definits separadament en funció de les característiques específiques de cadascun d'ells. En primer lloc, la prostitució és el terme per denominar aquelles persones que exerceixen la prostitució voluntàriament, diferent de les persones víctimes de tràfic d'èssers humans amb finalitat d'explotació sexual, que han estat portades al nostre país mitjançant la força o l'engany per aquí obligar-les a prostituir-se, o han estat enganyades sobre l'activitat de prostitució, o sobre les condicions d'exercici i l'absència de llibertat. En tercer lloc hi ha el tràfic de persones, que implica una acció de portar il·legalment a persones que una vegada al territori de l'estat es dediquen a exercir la prostitució, però no necessàriament obligades, enganyades o coaccionades.
- c) Protecció de drets fonamentals de les persones que exerceixen la prostitució: entenent la diferenciació feta en l'apartat anterior, el moviment prodrets

reclama la necessitat de protegir els drets fonamentals de les persones que exerceixen la prostitució, com àmbit diferenciat del de la protecció dels drets fonamentals de les víctimes de tràfic d'èssers humans amb finalitat d'explotació sexual.

L'Estat a través del dret pot portar a terme la imposició del que és correcte des del punt de vista moral. *“De esta manera, puede desalentar conductas o elecciones que pueden impedirles una vida acorde con lo que son sus verdaderos planes de vida. Eso es fruto de lo que Kant llamaría paternalismo jurídico”* (Beltran, 2011: 50). S'entén que la intervenció ha de tenir un interès benivolent i en aquests casos seria moralment permisible i inclús exigible la intervenció paternalista. Ara bé, no sempre és justificable una intervenció paternalista per part de l'estat encara que estigui en ocasions justificada plenament. Com per exemple, si algú amb plena capacitat vol danyar-se o inclús privar-se de vida, o quan algú competent desitja córrer un risc segur o molt provable per obtenir plaer o felicitat, o quan algú competent decideix arriscar la vida en arres de les altres.

De tot això s'extreu que una instrumentalització sexual que prescindeix del consentiment d'una de les parts implicades és inadmissible des del punt de vista moral. No obstant, pot donar-se una instrumentalització o cosificació consentida i, si admetem aquesta probabilitat, probablement hauríem de deixar de parlar de cosificació o hauríem de parlar de consentiment.

II. MARC NORMATIU DE LA PROSTITUCIÓ

2.1. Marc legal espanyol

Actualment, si s'analitza el marc legislatiu espanyol hi ha diverses lleis que afecten de forma directa o indirectament l'exercici de la prostitució, i també estableixen quin és el marge d'actuació legal que tenen les diferents administracions públiques per abordar-lo. Entre aquestes lleis destaquem:

- Llei Orgànica 4/2015, de 30 de març de 21 de Protecció de la Seguretat Ciutadana.
- Llei 30/92 de 26 de novembre de Règim Jurídic de les Administracions Públiques i del Procediment Administratiu Comú. Llei 7/85 Reguladora de les Bases de Règim Local i Llei 27/2013 de 27 de desembre de Racionalització i Sostenibilitat de l'Administració.
- Llei Orgànica 10/1995 de 23 de novembre, del Codi Penal. Reformat per la llei orgànica 1/2015, de 30 de març.
- Llei Orgànica 2/2009, d'11 de desembre, de reforma de la Llei Orgànica 4/2000, d'11 de gener, sobre drets i llibertats dels estrangers a Espanya i la seva integració social.
- Reial Decret 557/2011, de 20 d'abril, pel que s'aprova el Reglament de la Llei Orgànica 4/2000, sobre drets i llibertats dels estrangers a Espanya i la seva integració social, rere la seva reforma per la Llei orgànica 2/2009.

El tema de la prostitució té, sens dubtes, components tant culturals com socials que fan molt difícil precisar-la. Tal i com evidencien alguns autors *“para muchos es perfectamente coherente con la condición de país de tradición católica la tradicional tolerancia con la que la sociedad española ha observado a la prostitución, a diferencia de sociedades europeas no católicas”* (Quintero, 2012: 175).

Si fem un repàs històric, un possible posicionament frontal contra la prostitució només es va produir quan al 1935 la II República va prohibir la prostitució, decisió que va ser molt poc perceptible ja que seguidament va començar la Guerra Civil. Després de la Guerra i ja sota el Franquisme es van reobrir bordells, així com també, es tornen a establir mesures coercitives de control en l'àmbit sanitari. A més, el Decret del 20 de novembre de 1941 permetia detenir-les i empresonar-les. Aquesta situació va allargar-se fins l'any 1956.

L'Estat Espanyol en matèria de prostitució va ratificar el 8 de juny de 1962, el Tractat de *Lake Success*, i això va motivar la reforma del Codi Penal, feta el 24 de gener de 1963, adequant els tipus legals al compromís internacional. No obstant això, l'Estat Espanyol mai ha complert, adequadament, amb les exigències del sistema abolicionista, introduint aspectes propis del prohibicionisme, especialment a l'època franquista anterior a la Constitució de 1978, o del reglamentisme.

Encara que les persones que exercien la prostitució no podien estar penades per cap delictes establert en el Codi Penal, la llei 16/1970, de 4 d'agost, de perillositat i rehabilitació social, derogada pel Codi Penal de 1995, i inaplicable des de la Constitució de 1978, considerava perilloses aquelles persones que habitualment exercien, promouien, afavorien o facilitaven la prostitució. L'aplicació d'aquesta llei es va caracteritzar per la seva aleatorietat i la imprevisibilitat, esdevenint una eina repressiva molt dura.

Amb l'aprovació de la Constitució Espanyola al 1978 es va iniciar una etapa de certa tolerància i desregulació pel que fa a l'exercici de la prostitució. Ara bé, a partir del Codi Penal de 1995 i les seves reformes, es va establir una postura abolicionista, bastant marcada, i que va en concordança amb les convencions de les Nacions Unides per la repressió de la tràfic éssers humans i de l'explotació de la prostitució aliena (Quintero, 2011: 157-158).

Actualment, es podria dir que l'Estat Espanyol, respecte a l'exercici de la prostitució, assumeix un model abolicionista, no tant en l'àmbit jurídic penal, però sí clarament en l'àmbit polític (Villacampa y Torres, 2013: 4). Ara bé, existeix un buit legal perquè, d'una banda, no és una activitat il·legal, en el sentit de penalitzable, però tampoc es

troba regulada laboralment en el sentit que, no se li reconeixen drets laborals a les persones que la practiquen i tampoc hi ha un marc jurídic propi. Teòricament, no hi ha intervenció de l'Estat en l'activitat quan aquesta és voluntària, tan sols actua quan hi ha proxenetisme en les condicions especificades al Codi Penal.

Tanmateix, la situació de despenalització va motivar la intervenció d'alguns poders públics a través dels instruments jurídics que podien adoptar en el marc de les seves competències. Per exemple, diferents administracions locals van aprovar normes en l'àmbit de les seves competències en matèria d'urbanisme, habitatge, etc. Aquest va ser el cas, per exemple, de l'Ordenança Local sobre Establiments Públics dedicats a la Prostitució, aprovada el 12 de maig de 1999 pel Ple de l'Ajuntament de Bilbao, o el Decret 217/2002 d'1 d'agost pel qual es regulen els locals de pública concurrència on s'exerceix la prostitució, aprovat per la Generalitat de Catalunya (Lousada, 2007).

També han començat a proliferar les ordenances municipals a determinades ciutats i municipis on sí que prohibeixen, tant l'oferiment com la sol·licitud i la negociació o l'acceptació, directa o indirectament, de serveis sexuals retribuïts a l'espai públic. Així com també es prohibeix el fet de mantenir relacions sexuals retribuïdes en aquest espai.

Aquestes ordenances cíviques i ordenances de convivència cívica han perseguit finalitats abolicionistes i prohibicionistes en relació a la prostitució, utilitzant arguments de preservació de l'espai públic (evitant conductes que puguin suposar una alteració d'aquest espai públic), preservar els drets dels menors evitant que puguin presenciar a les persones que exerceixen la prostitució, o evitar l'entorpiment del tràfic vital (Villacampa y Torres, 2013: 4).

“Por medio de estas ordenanzas municipales, España está adoptando un sistema que podría tildarse de pseudo-prohibicionista o prohibicionista suave, pues sanciona a las prostitutas, si bien con una sanción administrativa en lugar de una sanción de carácter penal” (Villacampa y Torres, 2013: 6).

2.1.1. Llei Orgànica 10/1995 de 23 de novembre, del Codi Penal

La imatge de la prostitució en el dret i en la societat és bastant divergent. Socialment, és prostitució tota activitat que permeti l'obtenció de diners usant el propi cos, sense importar com i on es practiqui. En canvi, pel dret positiu, la prostitució voluntària, sense coacció, ni amenaça, ni abús de necessitat, de persones majors de divuit anys, ha de quedar al marge del dret penal. Les conseqüències que la prostitució no estigui legislada i no reconeguda com un treball susceptible d'integrar-se al mercat laboral formal van des de la impossibilitat d'accedir com a treballadores als sistemes públics de salut i jubilació, fins a la desprotecció davant qualsevol abús econòmic dels potencials proxenetes i desprotecció davant els excessos dels clients.

L'Estat Espanyol aplica un model molt proper a l'abolicionista. L'ordenament jurídic penal tipifica les conductes de tràfic d'éssers humans amb finalitat d'explotació sexual³ però, el problema apareix en el cas de la prostitució lliure de persones adultes. La doctrina penal espanyola, amb el Codi Penal de 1995, va liberalitzar aquesta prostitució lliure, ara bé, aquesta idea de liberalització ha de ser matisada perquè té masses contradiccions internes. Tant és així, que la reforma del Codi Penal del 2003 va suposar una regressió en matèria de llibertat de les persones que exerceixen la prostitució a l'incriminar l'explotació, encara que fos consentida, de la prostitució voluntària de majors d'edat. Aquesta reforma podria haver significat una interpretació que s'identifiqués amb el model abolicionista. Però en l'aplicació no ha succeït perquè la jurisprudència ha anat limitant l'aplicació d'aquest article només a situacions en les quals existeix coacció sobre les persones que exerceixen la prostitució i, per tant, s'ha evitat sancionar la prostitució voluntària exercida per adults (Villacampa y Torres, 2013: 4).

Recentment s'ha aprovat la Llei Orgànica 1/2015, de 30 de març, per la que es modifica la L.O. 10/1995, de 23 de novembre, del Codi Penal, que entrarà en vigor l'1 de juliol de 2015 i que modifica els articles relatius al tràfic d'éssers humans amb finalitat d'explotació sexual i prostitució.

³En aquest document, el tractament que rep el tràfic d'éssers humans amb finalitat d'explotació sexual

Per una banda ha quedat tipificat el tràfic d'éssers humans amb finalitat d'explotació sexual, com un tipus de tràfic en l'article 177bis, tal i com s'analitza en l'apartat IV del present informe sobre tràfic d'éssers humans amb finalitat d'explotació sexual.

Per altra banda es modifica l'art. 188, que ara sanciona que una tercera persona promogui, afavoreixi o faciliti la prostitució de menors d'edat o persones amb discapacitat, sempre que no constitueixin els elements necessaris pel tràfic d'éssers humans. Aquesta forma de proxenetisme castiga la impossibilitat de prestar un consentiment real i eficaç en atenció a les circumstàncies personals de la víctima.

Article 188

“1. El que induzca, promueva, favorezca o facilite la prostitución de un menor de edad o una persona con discapacidad necesitada de especial protección, o se lucre con ello, o explote de algún otro modo a un menor o a una persona con discapacidad para estos fines, será castigado con las penas de prisión de dos a cinco años y multa de doce a veinticuatro meses.

Si la víctima fuera menor de dieciséis años, se impondrá la pena de prisión de cuatro a ocho años y multa de doce a veinticuatro meses.”

Finalment, s'incorpora un nou art. 187, que tipifica l'anomenat proxenetisme (antigament en el 188.a) en la primera part i incorporar la delimitació del concepte d'explotació en la prostitució, que fins ara s'havia construït jurisprudencialment.

Article 187, que queda redactat de la següent manera:

“1. El que, empleando violencia, intimidación o engaño, o abusando de una situación de superioridad o de necesidad o vulnerabilidad de la víctima, determine a una persona mayor de edad a ejercer o a mantenerse en la prostitución, será castigado con las penas de prisión de dos a cinco años y multa de doce a veinticuatro meses.

Se impondrá la pena de prisión de dos a cuatro años y multa de doce a veinticuatro meses a quien se lucre explotando la prostitución de otra persona, aun con el consentimiento de la misma. En todo caso, se entenderá que hay explotación cuando concurra alguna de las siguientes circunstancias:

a) Que la víctima se encuentre en una situación de vulnerabilidad personal o económica.

b) Que se le impongan para su ejercicio condiciones gravosas, desproporcionadas o abusivas.

2. Se impondrán las penas previstas en los apartados anteriores en su mitad superior, en sus respectivos casos, cuando concurra alguna de las siguientes circunstancias:

a) Cuando el culpable se hubiera prevalido de su condición de autoridad, agente de ésta o funcionario público. En este caso se aplicará, además, la pena de inhabilitación absoluta de seis a doce años.

b) Cuando el culpable perteneciere a una organización o grupo criminal que se dedicare a la realización de tales actividades.

c) Cuando el culpable hubiere puesto en peligro, de forma dolosa o por imprudencia grave, la vida o salud de la víctima.

3. Las penas señaladas se impondrán en sus respectivos casos sin perjuicio de las que correspondan por las agresiones o abusos sexuales cometidos sobre la persona prostituida.”

L'art. 187 estableix un primer apartat on podrien considerar-se situacions similars al tràfic, però quan no es configuren tots els seus elements, com per exemple el trasllat o captació. El paràgraf segon regularia l'abans conegut com proxenetisme, que castiga el lucre o aprofitament de la prostitució aliena, limitant a la pràctica la possibilitat de treball sexual per compte aliena, doncs castiga aquesta forma de relació laboral inclús quan concórrer el consentiment de la dona major d'edat.

Per tant, queda pendent dilucidar aspectes complexos i poc clarificadors del marc jurídic de l'exercici d'ela prostitució en el cas de persones majors d'edat i plenament capaces jurídicament, quan criminalitza el lucre de terceres persones, inclús amb el consentiment atorgat tant a l'activitat com a les condicions econòmiques de l'activitat.

Socialment, s'ha construït una dicotomia entre prostitució voluntària/culpable i prostitució forçada/innocent. El problema d'aquest discurs és que les dones percebudes com a víctimes són objecte d'especial atenció, de manera que les

prostitutes voluntàries en sí, com els abusos i explotació que puguin patir, no despertem l'interès polític ni científic. La prostituta voluntària apareix com aquella que, degut a la seva transgressió social, “*es mereix el que té*” (Oso, 2006: 224).

Parlant de prostitució, si se sostingués que mitjançant el consentiment tot és absolutament lícit no tindria sentit parlar de conductes mereixedores de repressió com el proxenetisme o la inducció aprofitant la necessitat que pateix la persona que es prostitueix.

2.1.2. Llei Orgànica 4/2015, de 30 de marzo, de protecció de la seguretat ciutadana

La nova Llei de seguretat ciutadana inclou en la seva exposició de motius una clara al·lusió a la prostitució en les vies públiques, tot i que ja anuncia que:

“Se ha considerado oportuno sancionar comportamientos atentatorios a la libertad sexual de las personas, especialmente de los menores, o que perturban la convivencia ciudadana o el pacífico disfrute de las vías y espacios públicos, todos ellos bienes jurídicos cuya protección forma parte de los fines de esta Ley por su colindancia con la seguridad ciudadana (Exposición de Motivos)”

Així doncs, inclou entre les finalitats de protecció de la seguretat ciutadana la pacífica utilització dels espais públics⁴. I també reafirma les competències de les forces i cossos de seguretat en matèria d'identificació de les persones per prevenir possibles conductes que suposin una infracció en matèria de seguretat ciutadana (competència d'especials conseqüències per a les persones que exerceixen la prostitució a les vies públiques)⁵.

Aquesta llei preveu de manera explícita com a infracció greu, comportaments relacionats amb la prostitució que les diferents ordenances municipals havien

⁴ Artículo 3. Fines

“f) La pacífica utilización de vías y demás bienes demaniales y, en general, espacios destinados al uso y disfrute público.”

⁵ Artículo 16. Identificación de personas.

“1. En el cumplimiento de sus funciones de indagación y prevención delictiva, así como para la sanción de infracciones penales y administrativas, los agentes de las Fuerzas y Cuerpos de Seguridad podrán requerir la identificación de las personas en los siguientes supuestos:

a) Cuando existan indicios de que han podido participar en la comisión de una infracción.

b) Cuando, en atención a las circunstancias concurrentes, se considere razonablemente necesario que acrediten su identidad para prevenir la comisión de un delito.”

sancionat com a comportaments incívics, i que ara a més a més passen a ser amenaces a la seguretat ciutadana. Així, es preveu com una infracció greu:

Artículo 36 Infracciones graves

“Son infracciones graves:

11. La solicitud o aceptación por el demandante de servicios sexuales retribuidos en zonas de tránsito público en las proximidades de lugares destinados a su uso por menores, como centros educativos, parques infantiles o espacios de ocio accesibles a menores de edad, o cuando estas conductas, por el lugar en que se realicen, puedan generar un riesgo para la seguridad vial.

Los agentes de la autoridad requerirán a las personas que ofrezcan estos servicios para que se abstengan de hacerlo en dichos lugares, informándoles de que la persistencia podría constituir una infracción del párrafo 6 de este artículo⁶”.

I les sancions previstes com a sancions greus, comporten multes de 601 a 30.000 €⁷, a més a més de la inclusió en un registre central d'Infraccions contra la seguretat Ciutadana, per poder tenir constància de possibles conductes reincidents⁸.

⁶ Resistència o desobediència a l'autoritat i/o quan no sigui constitutiva de delictes així com la negativa a identificar-se per requeriment dels agents.

⁷ Artículo 39.

Sanciones y consecuencias accesorias

- 1. Las infracciones muy graves se sancionarán con multa de 30.001 a 600.000 euros; las graves, con multa de 601 a 30.000 euros, y las leves, con multa de 100 a 600 euros.*

⁸ Artículo 43.

Registro Central de Infracciones contra la Seguridad Ciudadana.

1. A efectos exclusivamente de apreciar la reincidencia en la comisión de infracciones tipificadas en esta ley, se crea en el Ministerio del Interior un Registro Central de Infracciones contra la Seguridad Ciudadana.

2. Reglamentariamente se regulará la organización y funcionamiento del Registro Central de Infracciones contra la Seguridad Ciudadana, en el que únicamente se practicarán los siguientes asientos:

- a) Datos personales del infractor.*
- b) Infracción cometida.*
- c) Sanción o sanciones firmes en vía administrativa impuestas, con indicación de su alcance temporal, cuando proceda.*
- d) Lugar y fecha de la comisión de la infracción.*
- e) Órgano que haya impuesto la sanción.*

2.1.3. Llei Orgànica 2/2009, d'11 de desembre, de reforma de la Llei Orgànica 4/2000, d'11 de gener, sobre drets i llibertats dels estrangers a Espanya i la seva integració social.

Les persones immigrants que exerceixen la prostitució, són immigrants transnacionals que compten amb una cultura migratòria i que fan ús constant de xarxes de suport durant els seus desplaçaments, mantenint un estret contacte amb el nucli familiar en els seus països d'origen i en els seus principals llocs de destí en el cas de creuar noves fronteres, utilitzant noves tecnologies, i l'ampliació de projectes vitals. Moltes d'aquestes persones han emigrat soles i en el cas de les dones estan aquí sense marit i sense família (Carmona, 2000: 345)

De manera que, sovint, quan es parla de persones que exerceixen la prostitució es tendeix a veure-les des d'una perspectiva "trafiquista", com a víctimes, indefenses, coaccionades i sotmeses a xarxes d'explotació i de tràfic amb finalitat d'explotació sexual, però, el cert, és que també hi ha un nombre important de dones que exerceixen la prostitució que obeeixen a l'influx d'una cultura migratòria i que interaccionen en un sector creixentment criminalitzat però en constant evolució (López, 2012).

Actualment, a la ciutat de Barcelona la gran majoria de persones que exerceixen la prostitució són estrangeres i depenent de l'àmbit de procedència d'aquestes dones, algunes és més probable que es trobin en situació irregular. És per aquest motiu que s'ha d'analitzar què recull la llei d'Estrangeria sobre prostitució i tràfic d'éssers humans amb finalitat d'explotació sexual i analitzar què se'n deriva d'aquesta.

És difícil quantificar l'impacte que té la legislació sobre estrangeria sobre aquestes persones, perquè no existeixen estadístiques que permetin extreure dades exactes sobre la procedència de les persones que exerceixen la prostitució. Per exemple, només a la ciutat de Barcelona, varia molt el percentatge de dones estrangeres del total de persones que exerceixen la prostitució. Les dones estrangeres són de nacionalitat llatinoamericana, africanaes i magrebinaes, però també és important la presència de dones de nacionalitat romanesa i búlgara, que tenen condició de ciutadanes europees i que, per tant, no solen tenir els problemes que tenen les anteriors amb relació a la seva situació administrativa al nostre país. Són especialment les dones africanes les que

en major proporció tenen una situació irregular⁹.

La llei d'estrangeria no regula la prostitució, ara bé, sí que recull articles que tenen a veure amb la situació laboral, econòmica i amb com regularitzar la residència d'aquestes dones immigrants a l'Estat Espanyol, i tenint en compte la presència d'algunes persones estrangeres en situació irregular entre les que exerceixen la prostitució, les seves disposicions tenen un impacte en les condicions de vida d'aquestes persones.

Primer de tot, la llei d'estrangeria, ofereix diverses opcions per tal de legalitzar la situació de les persones immigrants que ja estan a territori espanyol, a través de l'autorització de residència i treball per compte d'altra, tenint en compte la situació nacional d'ocupació (article 38 de la Llei)¹⁰; autorització de residència i treball per a investigadores o professionals altament qualificades (articles 38bis i 38ter de la Llei)¹¹; autorització de residència temporal i de treball per a dones víctimes de violència de gènere (article 31bis de la Llei); la reagrupació familiar (article 16-19 de la Llei)¹²; i l'autorització per arrelament laboral o social.

L'arrelament queda establert a l'article 124 del Reglament 557/2011 d'acord amb l'article 31.3 de la Llei.

Article 124.

Autorització de residència temporal per raons d'arrelament.

⁹ En algunes de les entrevistes realitzades en la investigació que acompanya el present anàlisi legal, evidencien aquesta realitat:

"Perfil de las mujeres: Rumania y Bulgaria (especialmente desde 2007, con la entrada en la UE), disminución de la comunidad Sud Americana (especialmente Brasil), Nigerianas (vía pública), Chinas (pisos). Edad: 18-35 años, mayoritariamente. Prostitutas mayores: españolas" (Cuerpo Nacional de Policía)

¹⁰ Degut a l'actual crisi econòmica, aquesta via de regularització està pràcticament parada, al no existir llocs de treball no coberts per ciutadans ja residents a Espanya que justifiqui la contractació d'un estranger.

¹¹ Òbviament aquest no és el cas de les persones estrangeres que exerceixen la prostitució.

¹² La majoria de les persones immigrants que exerceixen la prostitució són elles les que inicien el procés migratori, per tant, poques vegades tenen familiars residint i treballant legalment a Espanya que poguessin reagrupar-les. Elles podran reagrupar malgrat tinguin més dificultats per al·legar ingressos econòmics suficients en el mercat de treball formal com per complir els requisits establerts en el Decret 557/2011, de 20 d'abril, pel qual s'aprova el Reglament de la Llei Orgànica 4/2000, sobre drets i llibertats dels estrangers a Espanya i la seva integració social, després de la reforma per Llei Orgànica 2/2009 (article 54 Reglament).

“Es pot concedir una autorització de residència per raons d’arrelament laboral, social o familiar quan es compleixin els requisits següents:

1. Per arrelament laboral, poden obtenir una autorització els estrangers que acreditin la permanència continuada a Espanya durant un període mínim de dos anys, sempre que no tinguin antecedents penals a Espanya i al seu país d’origen o al país o països on hagin residit durant els últims cinc anys, i que demostrin l’existència de relacions laborals amb una durada que no sigui inferior a sis mesos.

Als efectes d’acreditar la relació laboral i la seva durada, l’interessat ha de presentar una resolució judicial que la reconegui o la resolució administrativa confirmatòria de l’acta d’infracció de la Inspecció de Treball i Seguretat Social que l’acrediti.

2. Per arrelament social, poden obtenir una autorització els estrangers que acreditin la permanència continuada a Espanya durant un període mínim de tres anys.

A més, ha de complir, de manera acumulativa, els requisits següents:

- a) No tenir antecedents penals a Espanya i al seu país d’origen o al país o països on hagi residit durant els últims cinc anys.*
- b) Tenir un contracte de treball signat pel treballador i l’empresari en el moment de la sol·licitud per a un període que no sigui inferior a un any. Aquesta contractació s’ha de basar en l’existència d’un sol contracte, excepte en els supòsits següents:*

1r. En el cas del sector agrari, es poden presentar dos contractes, amb diferents ocupadors i concatenats, cadascun d’una durada mínima de sis mesos.

2n. En el cas de dur a terme activitats en una mateixa ocupació treballant parcialment i de manera simultània per a més d’un ocupador, s’ha d’admetre la presentació de diversos contractes, tots d’una durada mínima d’un any, i la suma dels quals ha de representar una jornada setmanal no inferior a trenta hores en el còmput global.

c) *Tenir vincles familiars amb altres estrangers residents o presentar un informe d'arrelament que acrediti la seva integració social, emès per la comunitat autònoma al territori de la qual tinguin el domicili habitual.*

A aquests efectes, els vincles familiars s'entenen referits exclusivament als cònjuges o parelles de fet registrades, ascendents i descendents en primer grau i línia directa.

En els supòsits d'arrelament social acreditat mitjançant un informe, que ha de ser emès i notificat a l'interessat en el termini màxim de trenta dies des de la sol·licitud, hi han de constar, entre altres factors d'arrelament que puguin acreditar les diferents administracions competents, el temps de permanència de l'interessat al seu domicili habitual, on hi ha d'estar empadronat, els mitjans econòmics de què disposi, els vincles amb familiars residents a Espanya, i els esforços d'integració a través del seguiment de programes d'inserció sociolaborals i culturals. Simultàniament, i per mitjans electrònics, la comunitat autònoma ha de traslladar l'informe a l'oficina d'estrangeria competent.

A aquests efectes, l'òrgan autonòmic competent pot realitzar una consulta a l'ajuntament on l'estranger tingui el domicili habitual sobre la informació que hi pugui constar.

L'informe d'arrelament esmentat anteriorment el pot emetre la corporació local on l'estranger tingui el domicili habitual, quan així ho hagi establert la comunitat autònoma competent, sempre que això s'hagi posat prèviament en coneixement de la Secretaria d'Estat d'Immigració i Emigració.

L'informe de la corporació local s'ha d'emetre i notificar a l'interessat en el termini de trenta dies des de la data de la sol·licitud. Simultàniament, i per mitjans electrònics, la corporació local ha de traslladar l'informe a l'oficina d'estrangeria competent.

L'òrgan que emeti l'informe pot recomanar que s'eximeixi l'estranger de la necessitat de tenir un contracte de treball, sempre que acrediti que disposa de

mitjans econòmics suficients. En cas de complir-se els requisits que preveu l'article 105.3 d'aquest Reglament, es pot al·legar que els mitjans econòmics deriven d'una activitat a desenvolupar per compte propi.

En cas que l'informe no s'hagi emès dins de termini, circumstància que ha d'acreditar degudament l'interessat, aquest requisit es pot justificar per qualsevol mitjà de prova admès en dret”.

La prostitució està lligada a la immigració i connectada a les polítiques migratòries si assumim que l'exercici de la prostitució és treball (i no explotació sexual) aleshores migrar per treballar a la indústria del sexe pot ser analitzat en termes de migració (regular/irregular: canalitzada per l'estat o autònoma) de treballadors i treballadores per treballar en sectors desregularitzats o en activitats informals i per la qual cosa no molt diferent d'altres activitats a les que els i les immigrants tenen accés en condicions no molt diferents, pensem en el treball domèstic o l'agricultura (Mestre, 2008: 3).

2.1.4. Llei 30/92 de 26 de novembre de Règim Jurídic de les Administracions Públiques i del Procediment Administratiu Comú; Llei 7/85 Reguladora de les Bases de Règim Local i Llei 27/2013 de 27 de desembre de Racionalització i Sostenibilitat de l'Administració.

En els darrers anys, s'està produint un augment de la regulació per part de les diferents Administracions del fet de la prostitució. Així doncs, a través per exemple d'ordenances municipals, s'estan sancionant diferents conductes i situacions relacionades amb la prohibició de la prostitució a l'espai públic, utilitzant les competències que les administracions locals tenen en matèria d'urbanisme, llicències d'activitats, habitatge o preservació de barris i espais públics. Per aquests casos, és convenient analitzar la sentència 425/2009 de 14 d'abril de la Sala del Penal del Tribunal Suprem que ha afirmat que:

“la cuestión de la prostitución voluntaria, bien por cuenta propia o dependiendo

de una tercera persona que establece condiciones de trabajo que no conculcan los derechos de los trabajadores y trabajadoras y no puede solventarse con enfoques morales o concepciones ético-sociológicas ya que afecta a aspectos de la voluntad que no pueden ser conculcados por el derecho”

Arran d'aquesta sentència s'entén que les Administracions han de vetllar per a què els procediments sancionadors relacionats amb la prostitució evitin arbitriarietats i respectin la llei.

La Llei 7/85 *Reguladora de les Bases de Règim Local* (LRBRL) que ha estat modificada per la nova Llei 27/2013 de 27 de desembre de *Racionalització i Sostenibilitat de l'Administració*, tenia originalment certes competències en matèria de polítiques públiques d'igualtat de gènere, que justificaven moltes vegades l'actuació de les diferents administracions públiques en àmbits socials relacionats amb la promoció i millora de les condicions de vida de les dones, i garantia dels seus drets.

La LRBRL, fins l'aprovació de la llei 27/2013 no tenia mencions sobre polítiques de dones a l'àmbit local, excepte una que establia la promoció de la dona com a competència complementària a l'article 28:

Art. 28 LRBRL

“Els Municipis poden dur a terme activitats complementàries de les pròpies d'altres administracions públiques i, en particular, les relatives a l'educació, la cultura, la promoció de la dona, l'habitatge, la sanitat i la protecció del medi ambient”

Aquest article ha estat suprimit amb la llei de Racionalització i Sostenibilitat de l'Administració. Quedant la única referència pel que fa a les dones a l'article 27.3. c.:

Art. 27 Llei 27/2013

c) Prestació dels serveis socials, promoció de la igualtat d'oportunitats i la prevenció de la violència contra la dona

Desapareix l'únic article que mencionava a les dones i que parlava, concretament, de “promoció de la Dona” com a competència complementària. S'ha de dir que a la

pràctica aquesta supressió no modificaria gaire la realitat legal existent, ja que el concepte “competència complementària” quedava força indefinit. Tanmateix, la realitat administrativa mostra que molts ajuntaments estan iniciant polítiques i actuacions per a dones i que, gràcies al principi de transversalitat¹³, el que realment sí esdevenen necessàries són les competències en àmbits materials específics per poder exercir veritables competències o funcions per les dones¹⁴.

2.1.5. El reconeixement de drets de les persones que exerceixen la prostitució des de la perspectiva laboral

El caràcter laboral de la diversitat de relacions que s'estableixen al voltant del treball sexual rep tractaments diferents per part de la jurisprudència social. Una part de la jurisprudència nega el caràcter laboral de les activitats desenvolupades en l'àmbit de la prostitució. Altres posicions busquen reconèixer de forma indirecta el caràcter laboral del treball sexual vinculat a les activitats d'alterne i/o de les activitats autònomes de l'exercici de la prostitució. Per avançar en un reconeixement més ample del caràcter laboral de les activitats de prostitució en un context de dependència laboral, l'àmbit social es troba amb les limitacions que la legislació penal estableix en relació al “lucre de terceres persones”. És interessant constatar que hi ha un ample corrent de la jurisprudència social que entén que la millor manera de desenvolupar els drets de les persones que exerceixen la prostitució és amb el desenvolupament dels drets laborals. Aquesta perspectiva mostra clarament un esforç per reforçar el marc de drets de les persones que exerceixen la prostitució i es situa en un context en el qual les administracions locals han de tenir present que una bona part de les activitats associades amb la prostitució són legals i fins i tot tenen un reconeixement en l'àmbit social.

¹³ Tot i aquests argumentaris, s'ha de tenir en compte que en matèria de gènere encara que se suprimeixi l'article 28, segueix existint el principi de transversalitat, la Carta d'Autonomia Local Europea, el principi de subsidiarietat reconegut per la Unió Europea i la Carta d'Autonomia Local, entre d'altres.

¹⁴ A dia d'avui han estat admesos a tràmit diferents recursos d'inconstitucionalitat, entre ells, el de la Generalitat de Catalunya el 27 de maig del 2014: Recurs d'inconstitucionalitat núm. 1996-2014, contra diversos preceptes de la Llei 27/2013, de 27 de desembre, de Racionalització i Sostenibilitat de l'Administració Local.

A continuació descrivim algunes característiques sobre com s'aborda el tema en l'àmbit de la jurisdicció social:

2.1.5.1. Arguments abolicionistes sobre els aspectes laborals de les activitats de prostitució

Hi ha una tendència jurisprudencial de caire abolicionista que es basa en argumentar que la prostitució, no pot ser objecte d'un contracte, ja que es contrària a les lleis o a les bones costums, o a la immoralitat o il·legalitat de la seva causa, que són les condicions que s'estableixen als articles 1271 i 1275 del Codi Civil per reconèixer la validesa de qualsevol contracte. Aquesta línia interpretativa s'ha mantingut en sentències recents com la STSJ de Madrid núm. 25209/2011, de 7 de desembre, que indica: *“que se trata de un contrato con causa il·lícita que no produce efecto alguno de acuerdo con lo dispuesto en el art. 1275 del CC ...”*.

Altres argumentacions declaren la no idoneïtat de la prostitució com objecte del tractament laboral i que l'exercici de la prostitució vulneraria drets fonamentals, així, per exemple: la STSJ de Galícia de 10 de novembre de 2004, Recurs 3598/2004, on s'afirma *“ser la explotación de la prostitución ajena una forma de violencia de género, de esclavitud de las mujeres y de actividad contraria a la moral”*. També és el cas de la STSJ Catalunya de 22 de març de 1996, on s'argumenta *“el art. 15 de la CE garantiza el derecho fundamental a la integridad física y moral, que se vulnera con la decisión de la empresa de proceder a la extinción del vínculo contractual en razón exclusivamente de la negativa de la trabajadora a ejercer la prostitución”*.

2.1.5.2. Aproximacions que busquen la regularització laboral d'activitats vinculades a la prostitució: la distinció entre “alterne i prostitució”

“L'alterne” és admès com lícit pels tribunals laborals, podent ser considerat com un treball per compte aliè, sotmès a un contracte de treball regit per l'Estatut dels

Treballadors¹⁵, o bé, com un treball per compte propi regulat per l'Estatut del Treball Autònom.¹⁶

El treball d'alterne s'ha definit com: *“aquéllos en los cuales una persona, normalmente mujer, queda vinculada con un local comprometiéndose a permanecer en el establecimiento para animar el ambiente i incitar al consumo de bebidas (generalmente alcohólicas) mediante su “atractivo sexual”, obteniendo a cambio una retribución, que habitualment consistirà en un porcentaje sobre la cuantía de las consumiciones”* (Arias, 2009: 41).

En canvi, l'exercici de la prostitució dóna lloc a moltes més reticències, encara que ha sigut reconeguda com a possible i legal, en el cas que s'exerciti per compte pròpia, per la Sentència de la sala del Social de l'Audiència Nacional de 23 de desembre de 2003. Més recent que aquesta sentència, trobem el pronunciament de la STS, Sala del Penal, 425/2009 de 14 d'abril que ha donat un pas molt important a favor del reconeixement de la legalitat de la prostitució per compte aliè a l'afirmar que:

“La cuestión de la prostitución voluntaria, por cuenta propia o dependiendo de una tercera persona que establece unas condiciones de trabajo que no conculquen los derechos de las trabajadoras no pueden solventarse con enfoques morales o concepciones ético-sociológicas ya que afecta a aspectos de la voluntad que no pueden ser coartados por el derecho”.

Si ens centrem amb la figura de “l'alterne”, des dels anys vuitanta del segle passat, el Tribunal Suprem (Sala del Social) està reconeixent el contingut laboral dels serveis desenvolupats en “l'alterne”. Així les primeres sentències: STS núm. 1301/1981 de 3 de març, STS núm 923/1985 de 14 de maig, STS de núm 858/2004 de 17 de novembre. La sentència del TS de 17 de novembre de 2004 entén provada la dependència de les treballadores malgrat la manca d'un horari concret, ja que *“lo decisivo de la dependència es en el sentido de inclusión de las alternadoras en el círculo rector y organizativo del empleador”*. En aquest mateix sentit, la sentència de la Sala del Social de TSJ de Navarra de 14 d'abril de 2008, indica que la dependència no s'ha d'entendre

¹⁵ Real Decret Legislatiu 1/1995, de 24 de març, pel que s'aprova el text refós de la Llei de l'Estatut dels Treballadors.

¹⁶ Llei 20/2007, 11 de juliol, de l'Estatut del Treball Autònom.

com una subordinació rigorosa i absoluta, sinó que es pot presumir per *“la permanència estable de la empleada (...) el hecho de que las empleadas pudieran gozar de cierta libertad para realizar sus iniciativas de captación de clientela, y cierta libertad de horario de permanencia en los locales de alterne....”*. Aquest caràcter laboral no queda desvirtuat ni pel fet que la retribució sigui rebuda directament del client (Sentència del TSJ de Castella i Lleó, núm. 441148/2011 de 2 de desembre).

Això implica que, actualment, les treballadores de “l’alterne”, si treballen per compte aliè estiguin subjectes a un veritable contracte de treball, amb tots els drets i deures que això suposa i, per la qual cosa, es regeixen per l’Estatut dels Treballadors i han de ser donades d’alta per l’empresari/a en el Règim General de la Seguretat Social. Si treballen per compte propi els resultarà d’aplicació l’Estatut del Treball Autònom (com a treballadores autònomes, treballadores autònomes econòmicament dependents) i hauran d’estar incloses en el Règim Especial de la Seguretat Social dels Treballadors Autònoms i pagar les corresponents cotitzacions.

Diverses sentències elaboren la distinció conceptual entre “alterne i prostitució”. En aquest sentit resulta paradigmàtica la sentència de la sala del social del TSJ de Catalunya núm. 1493/2003 de 17 de setembre, en la que es considera “l’alterne” com una activitat legal i enquadrable dintre del marc del contracte de treball, mentres que considera que la prostitució no pot constituir un objecte del contracte de treball¹⁷.

Una part de la doctrina ha criticat aquestes delimitacions conceptuals i defensen que l’alterne està vinculat amb la prostitució i que, per tant, la il·licitud de la prostitució hauria de comportar també l’il·licitud de “l’alterne” (Benlloch, 2008: 3). En aquest sentit Lousada indica:

“La actividad de alterne no suele ser, en la práctica, actividad pura de alterne, sino actividad de alterne asociada a la de prostitución, y la ilicitud de ésta lleva la de aquélla. Pero los órganos judiciales se suelen limitar a verificar la actividad de alterne, sin entrar a discernir si hay la de prostitución, e incluso --lo que es criticable-- llegan a admitir la acumulación de ambas actividades, olvidando que la ilicitud de la actividad

¹⁷ En aquesta mateixa línia la Sentència de la Sala del Social del TSJ de Galícia, núm. 2173/2008 de 30 de juny.

de prostitución debiera llevar a la ilicitud de la actividad de alterne --como ocurre en la SJS núm. 1 Granollers de 22 de noviembre de 2002, confirmada en la STSJ Cataluña de 17 de septiembre de 2003” (Lousada, 2007: 6).

La solució donada per la jurisprudència diferenciant els conceptes de prostitució i “alterne” és una forma d’evitar les greus conseqüències socials i laborals que té el no reconeixement dels treballs sexuals, ja que tal que com afirma José María González del Rio: *“No cabe duda que el hecho de negar el carácter laboral a las alternadoras implica despojar a éstas de unos derechos laborales que abocan a dichas personas a una mayor precariedad y exclusión social”* (González del Rio, 2013: 81).

El Tribunal de Justícia de les Comunitats Europees, en sentència de 20 de Novembre de 2001, va concloure que la prostitució exercida de manera independent i voluntària constitueix una de les *“activitats econòmiques no assalariades”* a les que es refereix el Tractat de la Unió Europea, sempre i quan es compleixin tres requisits: 1r) que no existeixi cap vincle de subordinació pel que respecta a la seva elecció ni a les condicions de treball i de retribució 2n) que la prostitució s’exerceixi sota responsabilitat pròpia i 3r) que s’exerceixi a canvi d’una remuneració que es paga íntegra i directament a la treballadora sexual.

En definitiva, en aquesta sentència es reconeix que l’activitat de prostitució és lícita en el cas que s’exerciti per compte propi, descartant, no obstant, el seu exercici per compte aliè (Gala, 2008: 191).

La jurisprudència espanyola ha considerat que el que sí que ha de ser criminalitzat, és *“una remuneración inadecuada, insuficiente, las condiciones en las que se lleva a cabo el trabajo, horario, días libres, posibilidad de inasistencia, de permiso por razones personales, por enfermedad o por otra causa y otras normas que tienen que ver con la dirección de la empresa en su ámbito organizativo”* (SSTS 1397/2001, d’11 de Juliol o 1390/2004 de 22 de novembre). En aquest sentit, alguns pronunciaments penals han declarat notòriament perjudicials per l’exercici dels seus drets com a treballadores i, per tant, punibles, situacions en les que *“no se les permitía el descanso semanal (ni siquiera cuando las mujeres tenían la menstruación), ni se les garantizaba una jornada laboral digna, pues desde las cinco de la madrugada, desarrollaban su trabajo(o) la*

falta de pago de sueldos”(SSTS 2194/2001, de 19 de novembre i 438/2004 de 29 de març) o la imposició de serveis sexuals extraordinaris (STS 1045/2003, de 19 de juliol) o de multes arbitràries per baixa productivitat (SSTS 837/2003, de 30 de maig i 740/2005, de 13 de juny). En definitiva, la imposició de condicions laborals inadmissibles que poden resultar, en el seu cas, compatibles amb altres il·lícits penals, com coaccions, estafes o atemptats contra la integritat moral, i és el que s’ha de perseguir.

Una interpretació que compta amb el recolzament d’un sector de la jurisprudència, parla de l’explotació laboral quan es detecten condicions abusives de treball (STS 651/2006, de 5 de juny) i es refereix a explotació sexual lucrativa quan hi ha greu risc pels drets de les dones que exerceixen la prostitució (STS 152/2008, de 8 d’abril). I una opció, també plenament compatible amb les definicions internacionals i, en particular, amb les que proposa la Decisió Marc del consell de la Unió Europea de 21 de desembre de 2000, identifica la finalitat de l’explotació laboral, amb la *“infracció de les normes laborals per les que es regulen el sous, les condicions de treball i de seguretat i higiene”* reservant l’explotació sexual, per la seva referència a activitats, tanmateix laborals que es desenvolupen en un context sexual, com la prostitució, els espectacles pornogràfics o la producció de material pornogràfic.

2.1.5.3. Arguments favorables al reconeixement de la prostitució voluntària

Una part de la doctrina i jurisprudència creuen que és legal i regulable, sota la figura del treball autònom, la prostitució exercida per compte propi. El Tribunal de Justícia de les Comunitats Europees en el cas de 20 de novembre de 2001 (Assumpte C-268/99 TJC E 2001, 314) va declarar la legalitat de la prostitució exercida per compte propi. En aquesta mateixa línia també una part de la doctrina considera que també es podria reconèixer altres tipus d’exercici de la prostitució com el “treball autònom dependent”, en el cas en què les activitats es realitzin en locals “d’alterne”, així la magistrada Poyatos afirma que: *“las prostitutas pueden adquirir la condición jurídica especial de TRADE (Trabajo autónom dependent) respecto a un cliente, con los efectos inherentes a tal calificación jurídica...”* (Poyatos, 2009: 126).

Una altra fórmula que s'ha plantejat per reconèixer el treball autònom és la del cooperativisme de treball associat, recollit en la llei de cooperatives 27/1999, de 16 de juliol, en el seu article 80 i següents (Poyatos, 2009: 69).

En relació a l'exercici de la prostitució, la professora Carolina Gala entén que si es suprimeix la referència en el Codi penal a l'explotació econòmica "*se lucre explotando la prostitución de otra persona*" (art. 188.1 Código Penal), caldria fer una regulació que tingués en compte les següents idees:

"... de lege ferenda y partiendo de que se procediera a la reforma del Código Penal y, en consecuencia, se permitiera un ejercicio subordinado de la prostitución, cabría preguntarse cómo podría regularse la prostitución como posible objeto de un contrato de trabajo.

A mi entender, esa posible fórmula sería una relación laboral de carácter especial (recogida en el artículo 2 del Estatuto de los Trabajadores) en la que se contemplasen todas las especialidades subyacentes a este tipo de actividad (así, deberían regularse, de la forma más rigurosa y completa posible, elementos, entre otros, como la ordenación del tiempo de trabajo, la forma de retribución, las causas de rescisión o suspensión de la relación laboral, la forma de ejercicio del poder de dirección empresarial, las medidas de prevención de riesgos laborales, las medidas de protección social, etc.), garantizándose, en todo caso y de forma efectiva, los derechos de las trabajadoras sexuales y, especialmente, el mayor margen posible de autonomía en el ejercicio de su trabajo.

Y a tales efectos, podría tomarse como modelo el sistema ya implantado en otros países europeos y se podrían incluir elementos como los siguientes:

Que la trabajadora sexual no podría ser objeto de demandas por mal cumplimiento de su trabajo o falta de rendimiento.

Que no podría ejercerse el poder de dirección empresarial en los términos previstos en la normativa laboral, salvo en relación con el tiempo y lugar de trabajo. Ello implicaría que sería la trabajadora la que elegiría a los clientes y el tipo de prestación.

Debería reconocerse la posibilidad de dejar en cualquier momento el trabajo, por ejemplo, a través de la formación y capacitación para ejercer otro tipo de actividad profesional.

Debería preverse que la relación entre la trabajadora sexual y el cliente es un contrato de obligación unilateral: los clientes no podrían reclamar en relación con las prestaciones sexuales recibidas.

Deberían regularse, de forma específica, las correspondientes medidas y responsabilidades en materia de prevención de riesgos laborales.

Y las trabajadoras quedarían incluidas dentro del Régimen General de la Seguridad Social, con las correspondientes obligaciones de alta y de cotización por parte del empresario y de la propia trabajadora, y con el consiguiente derecho a las prestaciones del sistema de Seguridad Social, entre ellas, la prestación por desempleo.” (Gala, 2008).

2.2. Marc legal català

Mitjançant les competències de la Comunitat Autònoma s’han adoptat alguns decrets i lleis per regular l’activitat derivada de l’exercici de la prostitució que complementen i amplien la legislació estatal.

En el cas de Catalunya, entre aquestes normes, trobem¹⁸:

- Estatut d’Autonomia de Catalunya del 2006
- Llei orgànica, 1/2004 de 28, de desembre de mesures de protecció integral contra la violència de gènere (tot i ser estatal la incloem aquí per fer la comparació amb l’Autonòmica).
- Llei 5/2008, del 24 d’abril, del dret de les dones a eradicar la violència masclista.
- Llei 11/2009, de 6 de juliol, de regulació administrativa dels espectacles públics.
- Decret legislatiu 2/2009, de 25 d’agost. pel qual s’aprova el Text refós de la Llei

¹⁸ Aquestes normes están ordenades en primer lloc per jerarquia normativa, i en segon lloc per ordre cronològic.

de carreteres.

2.2.1. Estatut d'Autonomia de Catalunya 2006

L'Estatut d'Autonomia de Catalunya (EA) defineix diversos drets de les dones en l'àmbit català. Concretament, l'article 19 de l'EA determina com a drets de les dones, el lliure desenvolupament de la personalitat i la capacitat personal, i viure amb dignitat, seguretat i autonomia, lliures d'explotació, maltractaments i tot tipus de discriminació establint-ho de la següent manera:

Article 19. Drets de les dones:

- 1. Totes les dones tenen dret al lliure desenvolupament de llur personalitat i capacitat personal, i a viure amb dignitat, seguretat i autonomia, lliures d'explotació, maltractaments i de tota mena de discriminació.*
- 2. Les dones tenen dret a participar en condicions d'igualtat d'oportunitats amb els homes en tots els àmbits públics i privats.*

Més endavant, l'article 41.3 estableix com un dels principis rectors de les polítiques públiques el deure de garantir que s'afrontin de manera integral totes les formes de violència contra les dones i els actes de caràcter sexista i discriminatori:

Article 41.3:

Les polítiques públiques han de garantir que s'afrontin de manera integral totes les formes de violència contra les dones i els actes de caràcter sexista i discriminatori; han de fomentar el reconeixement del paper de les dones en els àmbits cultural, històric, social i econòmic, i han de promoure la participació dels grups i les associacions de dones en l'elaboració i l'avaluació d'aquestes polítiques.

2.2.2.Llei 5/2008, del 24 d'abril, del dret de les dones a eradicar la violència masclista

Per analitzar aquesta llei, és important fer una comparació entre la llei estatal i l'autonòmica per veure les diferències en matèria de prostitució i tràfic d'éssers humans amb finalitat d'explotació sexual que es presenten.

A la llei estatal¹⁹ apareix com a violència aquella que s'exerceix entre homes i dones amb un vincle d'afectivitat o en l'àmbit laboral, però no s'entén per violència la prostitució ni tampoc el tràfic d'éssers humans. Per contra, la llei catalana per eradicar la violència masclista, sí que inclou aquests supòsits dins del seu articulat. Per la llei catalana *per eradicar la violència*, les formes de violència són múltiples, des d'una violència directa, vexatòria, com ho són els maltractaments, que poden incloure l'agressió física, psicològica i sexual fins a la violència econòmica i l'explotació de les dones, entre d'altres.

Aquesta llei està redactada en base a les competències en matèria de gènere que li atribueix a la Comunitat Autònoma de Catalunya l'article 149.1.1 de la Constitució Espanyola i que recull l'article 153 de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya on estableix que:

Correspon a la Generalitat la competència exclusiva en matèria de polítiques de gènere, que, respectant el que estableix l'Estat en exercici de la competència que li atribueix l'article 149.1.1 de la Constitució, inclou en tot cas:

- 1. La planificació, el disseny, l'execució, l'avaluació i el control de normes, plans i directrius generals en matèria de polítiques per a la dona, i també l'establiment d'accions positives per aconseguir eradicar la discriminació per raó de sexe que s'hagin d'executar amb caràcter unitari per a tot el territori de Catalunya.*

¹⁹ Llei orgànica 1/2004, de 28 de desembre, de Mesures de Protecció Integral contra la Violència de Gènere

2. *La promoció de l'associacionisme de dones que compleixen activitats relacionades amb la igualtat i la no-discriminació i de les iniciatives de participació.*
3. *La regulació de les mesures i els instruments per a la sensibilització sobre la violència de gènere i per a detectar-la i prevenir-la, i també la regulació de serveis i recursos propis destinats a aconseguir una protecció integral de les dones que han patit o pateixen aquest tipus de violència.*

Així doncs, a l'article 5 d'aquesta llei catalana, dins dels àmbits de la violència masclista en el punt quart c) trobem el *tràfic i l'explotació de les dones i nenes*. Segons l'article 10 les administracions públiques de Catalunya han de desenvolupar les accions necessàries per a detectar i identificar situacions de risc o d'existència de violència masclista. A més, l'article 67 recull la prostitució. En aquest s'estableix que:

1. *El govern ha de garantir el dret d'accés als serveis i els recursos de les dones que exerceixen la prostitució, per mitjà de programes específics, tant per a la prevenció com per a l'eradicació de les diverses formes de violència masclista.*
2. *El govern ha de desenvolupar les estructures i els mecanismes adequats per a acollir i atendre les dones afectades per tràfic i explotació sexual.*

L'article 66 parla d'immigració i del fet que s'han de promoure les actuacions necessàries amb les entitats consulars, les ambaixades, les oficines diplomàtiques i qualsevol altra entitat, a fi d'obtenir o facilitar documentació acreditativa de les circumstàncies personals i familiar de les dones immigrants, i també la legislació del país d'origen.

Per tant, entenem que la llei catalana, és molt més àmplia que la llei estatal, i que dona una cobertura que l'espanyola no garanteix, a ampliar el concepte de violència.

2.2.3. Llei 18/2007, de 28 de desembre, del dret a l'habitatge

Aquesta llei atorga als municipis certes competències per garantir el dret a un habitatge

digne, dins de la Secció Segona “Foment de la Conservació i de la rehabilitació”, del capítol II “Conservació i rehabilitació del parc immobiliari i residencial”.

L'article 36.1 estableix:

“Els municipis, per promoure la rehabilitació d'immobles en àrees especialment degradades o per evitar processos que puguin comportar riscos per a la cohesió social, poden delimitar àrees de conservació i rehabilitació, amb un tràmit previ d'informació pública, i d'audiència a les altres administracions concernides”.

En virtut a aquestes competències, alguns ajuntaments han utilitzat aquest argument per prohibir certs usos d'habitatges connectats a la prostitució, com per exemple els meublés, considerant que suposa un ús no adequat d'edificis destinats a vivenda habitual. En aquesta argumentació s'equipara la prostitució als meublés amb activitats que posen en risc la cohesió social, l'ús correcte dels edificis i els habitatges, i que contribueixen a la degradació d'aquests edificis.

2.2.4. Decret Legislatiu 2/2009, de 25 d'agost pel que s'aprova el Text refós de la Llei de carreteres

Tot i que no és la principal problemàtica que pateix la ciutat de Barcelona, sinó que on ha estat més fort l'impacte d'aquesta llei ha estat a la comarca de Girona, cal fer esment de l'exercici de la prostitució a les carreteres. Mitjançant una Llei Òmnibus aprovada al desembre de 2011, el Parlament català va procedir a la modificació del Text Refós de la Llei de Carreteres aprovat pel Decret Legislatiu 2/2009, de 25 d'agost, pel qual s'aprova el Text refós de la Llei de carreteres prohibint la realització d'usos i activitats relacionats amb la prestació de serveis de naturalesa sexual a les carreteres de titularitat de la Generalitat. L'aplicació de la llei, en principi havia d'anar acompanyada de la creació d'un fitxer amb dades personals de treballadores sexuals i dels seus clients, que seria administrat pel Servei Català de Trànsit i que permetria poder tramitar les corresponents sancions.

L'article 39 del Decret estableix el següent:

“Utilització de la zona d'afectació

En la zona d'afectació, l'execució de qualsevol tipus d'activitat, la realització d'obres o instal·lacions, fixes o provisionals, el canvi d'ús o de destinació i la plantació o la tala d'arbres requereixen l'autorització prèvia del departament competent en matèria de carreteres, sens perjudici d'altres competències concurrents. Només es poden realitzar sense autorització prèvia els treballs propis dels conreus agrícoles, sempre que no en resultin afectades de cap manera la zona de domini públic ni la seguretat viària”.

Ara bé, el contingut concret sobre la prohibició de la prostitució el trobem a l'article 56.3 k) que estableix que:

“Serà sanció lleu ocupar de manera temporal les zones de domini públic, de servitud i d'afectació per realitzar-hi usos i activitats relacionades amb la prestació de serveis de naturalesa sexual”.

L'article 60.1 a) recull la quantitat de les infraccions greus, que és una multa de fins a 6.010,12 euros.

Així com el Decret 2/ 2009 sí que prohibeix la prostitució de forma expressa, la llei estatal de carreteres, 25/1988 de 29 de juliol no ho fa. Tot i així, s'ha aprovat una proposició no de llei on s'insta al Govern a què tipifiqui com a infracció l'ocupació de carreteres estatals per exercir la prostitució, amb l'objectiu de prevenir accidents i reforçar la seguretat vial.

2.2.5. Llei 11/2009, del 6 de juliol, de regulació administrativa dels espectacles públics i les activitats recreatives

Aquesta llei deroga l'anterior Decret 217/2002 d'1 d'agost pel qual es regulen els locals de pública concurrència on s'exerceix la prostitució, i són importants les competències que la Generalitat atorga a les corporacions municipals sobre els establiments oberts al públic (article 13), especialment a l'Ajuntament de Barcelona, a la disposició addicional segona.

L'anterior decret de la Generalitat establia uns requisits de distància mínima entre locals de concurrència pública on s'exercia la prostitució, prohibicions d'estar a prop

de vivendes, col·legis o altres llocs en els quals hi hagués la presència habitual de menors, a més a més de complir amb una sèrie de requisits sanitaris, de superfície, ventilació, il·luminació i aïllament acústic. El decret deixava als propietaris dels clubs quatre anys de pròrroga i una altre més per executar les obres. molts locals on s'exercia la prostitució no podien complir aquesta normativa, i les sancions previstes no van arribar a executar-se, aprovant-se aquesta nova llei que derogava el decret.

2.2.6. Llei 18/2007, de 28 de desembre, del dret a l'habitatge

La Generalitat té competència en matèria d'habitatge i pot delegar-la als ens locals. La llei esmenta que s'ha de fer un bon ús de l'habitatge, però en cap cas s'esmenten els meublés com a tipus d'habitatge i/o per prohibir-los o regular-ne l'ús.

En el cas que es clausuri un immoble s'ha de preveure'n el reallotjament, provisional o definitiu (art. 111.3).

La llei tipifica com a infraccions molt greus la sobreocupació d'un habitatge i com a infraccions greus el destinar un habitatge a un ús no residencial sense disposar d'autorització:

“Ésser promotor i responsable de la sobreocupació d'un habitatge que posi en risc la seguretat de les persones” (art. 123. 1.1).

“Destinar un habitatge a un ús no residencial sense disposar d'autorització oportuna”(art.124.1.i).

En aquest sentit, i en relació a la prostitució, és important diferenciar meublés, que necessiten una llicència com un hotel per temps fraccionat, i els pisos particulars en els quals estan empadronades les persones que exerceixen la prostitució, i que a més a més de viure-hi també hi exerceixen. Per tant, en tot cas les administracions podrien considerar que es tracta d'una infracció com la prevista a l'art. 124.1.i.

2.3. Marc legal de la ciutat de Barcelona

2.3.1. Context i diferents normatives municipals

Existeixen algunes normes i polítiques públiques de caràcter general per la ciutat de Barcelona que fan mencions explícites a la prostitució, algunes vegades relatives a la prostitució a la via pública, en clubs, pisos o meublés, o al fet de la tràfic d'éssers humans:

- Ordenança de mesures per fomentar i garantir la convivència ciutadana a l'espai públic de la ciutat de Barcelona, 2006.
- Pla per a l'Abordatge Integral del Treball Sexual (ABITS), aprovat pel Plenari del Consell Municipal de l'Ajuntament de Barcelona el 28 d'abril de 2006.
- Pla municipal per la igualtat d'oportunitats real i efectiva entre homes i dones 2012-2015 de 26 octubre de 2012.
- Modificació de l'Ordenança de mesures per fomentar i garantir la convivència ciutadana a l'espai públic de Barcelona, aprovada inicialment per la comissió de presidència i règim interior el 21 de març de 2012 (articles 39 i 40).

Hi podem identificar altres normes i polítiques públiques, limitades a alguns dels districtes o barris de la ciutat de Barcelona, però que tenen un impacte directe i/o indirecte en la regulació de les diferents formes de prostitució en aquests barris:

- Pla especial d'establiments de concurrència pública, hostaleria i altres activitats del districte de Ciutat Vella (més conegut com a pla d'usos), 2013.
- Declaració d'Àrea de Conservació i Rehabilitació a l'àmbit dels carrers Robador i Sant Ramon, Districte Ciutat Vella, 16 novembre 2011.
- Pla Dintres, 2014.

2.3.2. Ordenança de Mesures per fomentar i garantir la convivència ciutadana a la Ciutat de Barcelona

A la ciutat de Barcelona, com a la resta de l'Estat Espanyol, la prostitució no és il·legal, però sí que està prohibida a l'espai públic per l'Ordenança de *Mesures per fomentar i garantir la convivència ciutadana a la Ciutat de Barcelona* (OC d'ara en endavant).

Tot i així, es va recollir dins del text i quedant disposat de la següent forma:

Article 39

- 1. D'acord amb les finalitats recollides a l'article anterior, es prohibeix oferir, sol·licitar, negociar o acceptar, directament o indirectament, serveis sexuals retribuïts a l'espai públic quan aquestes pràctiques excloguin o limitin la compatibilitat dels diferents usos de l'espai.*
- 2. És especialment prohibit per aquesta Ordenança l'oferiment, sol·licitud, la negociació o acceptació de serveis sexuals retribuïts a l'espai públic quan aquestes conductes es duguin a terme en espais situats a menys de dos-cents metres de distància de centres docents o educatius on s'imparteixen ensenyaments del règim general del sistema educatiu.*
- 3. Igualment, és especialment prohibit mantenir relacions sexuals, mitjançant retribució, a l'espai públic.*

Article 40

- 1. Els agents de l'autoritat o els serveis municipals en els casos previstos a l'article 39.1 es limitaran a recordar a aquestes persones que les esmentades pràctiques estan prohibides per la present Ordenança. Si la persona persistís en la seva actitud i no abandonés el lloc es procedirà a l'inici del corresponent expedient administratiu sancionador.*
- 2. Els agents de l'autoritat o els serveis municipals o en els casos previstos a l'article 39.2 es limitaran, en primer lloc, a recordar a aquestes persones que les esmentades pràctiques estan prohibides per la present Ordenança. Si la persona persistís en la seva actitud i no abandonés el*

lloc procedirà a l'inici del corresponent expedient administratiu sancionador.

En tot cas, en els supòsits previstos en l'esmentat apartat 2 de l'article anterior, s'informarà a aquestes persones que les esmentades conductes estan prohibides, així com de les possibilitats que les institucions públiques i privades ofereixen d'assistència social, prestant-los, a més, l'ajut que sigui necessari.

Les conductes recollides a l'apartat 2 de l'article anterior tindran la consideració de lleus, i seran sancionables amb multa de fins a 750 EUR.

- 3. Les conductes recollides a l'apartat 3 de l'article anterior tindran la consideració de molt greus, i seran sancionables amb multa de 1.500,01 a 3.000 EUR.*

Aquests dos articles, però, van ser subjectes de modificació al juliol del 2012²⁰ i es va acordar canviar aquests articles 39 i 40 de l'ordenança i prohibir que s'ofereixi, sol·liciti, negociï o accepti qualsevol servei sexual retribuït a l'espai públic de forma taxativa i sense preavis a les dones que exerceixen la prostitució a l'espai públic.

Article 39.- Normes de conducta:

- 1. D'acord amb les finalitats recollides a l'article anterior, es prohibeix oferir o acceptar, prestar serveis sexuals retribuïts a l'espai públic.*
- 2. És especialment prohibit per aquesta Ordenança la sol·licitud, demanda i negociació de serveis sexuals retribuïts a l'espai públic per part dels clients potencials.*
- 3. Igualment, és especialment prohibida qualsevol conducta realitzada a l'espai públic que afavoreixi i promogui el consum de prostitució o altres formes d'explotació sexual, considerant recollides entre aquestes les conductes consistentes en apropar els clients.*
- 4. La realització de les activitats esmentades als apartats anteriors són especialment prohibides quan es realitzin en espais situats a menys de dos-*

²⁰ Modificació publicada al BOPB de 16 d'agost de 2012

cents metres de distància de centres docents o educatius en els que s'imparteixen ensenyaments del règim general del sistema educatiu.

5. Igualment, és especialment prohibit mantenir relacions sexuals mitjançant retribució a l'espai públic

Article 40.- Règim de sancions:

1. Les conductes recollides a l'apartat 1 de l'article anterior tindran la consideració de lleus, i seran sancionables amb multa de 100 a 300 euros i quan es realitzin a l'espai públic a menys de 200 metres de distància de centres docents o educatius en els que s'imparteixen ensenyaments del règim general amb multa de 300,01 a 750 euros.

S'informarà a les persones que ofereixin o acceptin prestar serveis sexuals retribuïts dels programes i serveis que presta l'Agència ÀBITS, i, si escau, de la possibilitat de substitució de la sanció econòmica per una mesura alternativa en els termes que estableixi el Decret al qual es refereix l'art. 28.2 de l'Ordenança reguladora del procediment sancionador i la normativa complementaria.

2. Les conductes recollides en els apartats 2 i 3 de l'article anterior tindran la consideració de greus i seran sancionables amb multa de 1.000 a 1.200 euros, i quan tinguin lloc a menys de 200 metres de distància de centres docents o educatius en els que s'imparteixen ensenyaments del règim general amb multa de 1.200,01 a 1.500 euros.

3. Les conductes recollides a l'apartat 5 de l'article anterior tindran la consideració de molt greus, i seran sancionables amb multa de 1.500,01 a 3.000 euros.”

L'OC de Barcelona ha sigut subjecte de múltiples recursos per part de diferents entitats que treballen pels drets de les dones a la ciutat. Entre ells trobem la Sentència núm. 1156/2009 de la Sala del Contenciós-Administratiu del TSJ de Catalunya (secció cinquena). Aquesta sentència és resultat del recurs interposat per l'associació en defensa dels drets de les dones en situació d'exclusió i marginació social (GENERA), Secretariat d'entitats de Sants, Hostafrancs i la Bordeta, Associació de Veïns Clot-Camp

de l'Arpa i grup IGIA abordatge i prevenció de les drogodependències contra l'Ajuntament de Barcelona. La sentència va desestimar el recurs, i no va considerar problemes legals en l'ordenança i en les competències de l'ajuntament per elaborar-la.

L'OC de Barcelona també va ser recorreguda per l'Associació Catalana per la Defensa dels Drets Humans contra l'Ajuntament de Barcelona i es va dictar Sentència núm. 409/2009 de la Sala del Contenciós-Administratiu del TSJ de Catalunya (secció cinquena).

En resum, tots aquests recursos s'han vist denegats basant-se sobretot en el principi de presumpció de veracitat dels fets constatats per funcionaris públics amb categoria d'autoritat (article 137 de la Llei 30/1992, de 26 de novembre, de Règim Jurídic de les Administracions Públiques i del Procediment Administratiu Comú).

2.3.3. Pla per a l'Abordatge Integral del Treball Sexual, aprovat pel Plenari del Consell Municipal de l'Ajuntament de Barcelona el 28 d'abril de 2006 i Mesura de govern Actuacions de millora i nou impuls a l'Agència per a l'Abordatge Integral del Treball Sexual del 28 Octubre de 2011

Aquest Pla neix com a conseqüència de la previsió de l'ordenança que en el seu article 41, dedicat a les intervencions específiques de la secció segona (Utilització de l'espai públic per a l'oferiment i demanda de serveis sexuals), preveia l'aprovació d'un pla per a l'abordatge integral del fenomen de la prostitució perquè es puguin atendre les persones que portin a terme aquestes activitats.

El propi pla reconeix *"La inexistència d'altres polítiques públiques de referència en els àmbits estatal, autonòmic i local, adreçades a les persones que exerceixen prostitució"* (pàgina 7).

La intenció d'aquest Pla és oferir a aquelles persones *"informació sobre els serveis socials, educatius i sanitaris de la ciutat; recursos de recol·locació laboral, de protecció i atenció a les víctimes d'explotació sexual; i informació i garantia de drets i accés als recursos públics"* (pàgina 6).

El Pla per a l'Abordatge Integral s'adreça a totes les persones que exerceixen la prostitució o treball sexual (pàgina 6).

Malgrat que l'exercici de la prostitució en medi obert representa un percentatge molt petit del conjunt global de la prostitució, és el que planteja més controvèrsia en l'àmbit local atès que posa de manifest la discrepància d'interessos i centra les queixes de determinats col·lectius que sol·liciten al govern de la ciutat que actuï com a intermediari d'aquest conflicte a través de la fixació de mesures que garanteixin la convivència. Per això per exemple el Servei de Mediació i Atenció al Carrer ²¹fa intervencions educatives on es *“proporciona informació sobre l'Ordenança de Mesures per fomentar i garantir la convivència ciutadana a l'espai públic de Barcelona, es donen pautes i es fan mediacions a fi d'evitar que l'oferiment de serveis afecti la convivència ciutadana. Les intervencions s'incrementen quan es reben queixes de ciutadans/es sobre aquest tema”* (pàgina 10).

El Pla ABITS aspira a fer un abordatge integral del fenomen tenint en compte que *“la millora de l'atenció a les dones que exerceixen la prostitució permet el seu més fàcil accés als serveis socials i a programes d'inserció laboral. Alhora es poden afrontar situacions en les quals les dones pateixen una vulneració dels drets humans i pot ajudar a dignificar la imatge social de les persones que exerceixen el treball sexual. Una política global també ha de permetre abordar tant l'incompliment de normatives com els problemes de convivència i de seguretat que es puguin generar a la ciutat”* (pàgina 21)

En aquest sentit s'estableix com a objectiu general del Pla ABITS *“anar més enllà de ser un espai de coordinació centrat en temes d'assistència social per convertir-se en una Agència que aborda integralment el fenomen, i ser l'instrument del Pla que permeti integrar les diferents àrees de l'Ajuntament que intervenen en la qüestió”* (pàgina 21).

Per això preveu com a línies d'actuació programes de formació i d'inserció laboral per a les treballadores sexuals que vulguin optar per altres vies de treball; Coordinació interinstitucional; Coordinació amb el cos policial de l'Ajuntament i altres organismes

²¹ Anterior nomenclatura del SAS.

vinculats a la seguretat; Sensibilització i formació als equips de l'Ajuntament; Informació i sensibilització a la ciutadania; Representació jurídica; Estudi del marc legislatiu per abordar els possibles canvis normatius amb l'objectiu de tenir un marc més adequat per abordar el treball sexual al carrer; Compliment de la normativa en l'espai públic i en els locals on s'exerceix treball sexual; Lluita contra el tràfic d'éssers humans amb finalitat d'explotació sexual qualsevol espai públic o privat en què es produeixi; I donada la singularitat d'alguns dels col·lectius de treballadores sexuals, es crearà un projecte centrat a abordar les problemàtiques específiques d'aquests col·lectius, així com dur a terme certes actuacions als països d'origen.

2.3.4. Pla Municipal per la igualtat d'oportunitats real i efectiva homes i dones 2012-2015 de 26 octubre de 2012

El text d'aquest Pla, elaborat per la Regidoria de Dona i Drets Civils és resultat de les valoracions del Pla Municipal de 2008-2011, les 580 propostes del II Congrés de les Dones de Barcelona (16 i 17 d'octubre de 2009) a més de la col·laboració del Consell Municipal de les Dones, els Consells de Dones dels Districtes, els grups municipals i les diverses àrees de l'administració municipal.

El contingut del Pla s'estructura de la següent manera: s'introdueix un apartat sobre el marc normatiu i competencial de les polítiques de gènere i a continuació es presenta la situació actual de les dones de Barcelona en els seus diferents àmbits: dades relatives a la població, a l'estructura de les llars, a la corresponsabilitat dins d'aquestes llars i en relació a altres aspectes de la vida de les dones, dades de referència pel que fa a la salut de les dones, al seu nivell de formació, a l'àmbit professional i laboral, i dades sobre les situacions de violència de gènere.

Així com també, el Pla esmenta els diferents serveis municipals adreçats a les dones i d'altres plans ja elaborats o en procés de fer-ho que tenen impacte directe amb la situació d'aquestes.

Entre les pàgines 17 i 20 parla sobre el tràfic d'éssers humans amb finalitat d'explotació sexual. Tot i que, no desenvolupa exactament què es farà al respecte, sinó

que s'enumera quin és el marc legal que opera, tant a nivell internacional, europeu, estatal i municipal.

2.3.5. Pla Especial d'Establiments de Concurrència Pública, Hoteleria i Altres Activitats de Ciutat Vella, modificada a l'Abril 2013 (Pla d'usos de Ciutat Vella)

Aquest Pla va ser adoptat per l'Ajuntament de Barcelona en virtut de les competències concedides per la Llei 22/1998, de 30 de desembre, de la Carta municipal de Barcelona que estableix:

Article 67

“1. La tipologia de plans especials és l'establerta per la normativa vigent. A més, s'admeten els plans d'usos, integrals, de reforma interior, de millora urbana, de protecció, de rehabilitació, de subsòl i de telecomunicacions.

2. Els plans especials d'usos tenen com a objectiu ordenar la incidència i els efectes urbanístics, mediambientals i sobre el patrimoni urbà que les activitats produeixen en el territori, mitjançant la regulació de la seva intensitat i les condicions físiques del seu desenvolupament en funció de les distàncies, el tipus de via urbana i les circumstàncies anàlogues”.

En l'exercici d'aquestes competències, el 23 de juliol de 2010 es va aprovar el Pla especial d'establiments de concurrència pública, hoteleria i altres activitats que substituï l'anterior pla aprovat l'any 2005 (el primer pla data del 2000). Aquest pla d'establiments de concurrència pública, hoteleria i altres activitats té com a principals objectius (*Memòria justificativa; apartat 4.1.2*) millorar l'equilibri entre les necessitats dels residents i el manteniment de l'activitat turística i comercial de Ciutat Vella, millorar la relació entre les activitats de concurrència pública i l'espai urbà, regular algunes activitats no incloses en l'anterior Pla d'Usos i que han suposat un impacte negatiu en el desenvolupament del barri, entre altres objectius, tot i que aquests han tingut un impacte directe o indirecte en el fenomen de la prostitució.

El pla regula les activitats per mitjà, entre d'altres, de condicions d'emplaçament en funció de les zones específiques on es localitzen, de la necessitat de donar de baixa altres activitats del mateix tipus ja existents i del compliment de diversos paràmetres de densitat.

Es planteja la regulació de les activitats de concurrència pública, hoteleria i altres, amb l'obligació de garantir el manteniment de l'equilibri entre la llibertat en la prestació d'aquests serveis, i altres béns jurídicament protegibles com són la convivència ciutadana, ús equilibrat dels espais públics, el paisatge urbà entre d'altres. En aquest àmbit, es considera que no es poden deixar actuar lliurement les lleis del mercat, sinó que aquests béns jurídics necessiten ser protegits per part dels poders públics. Hi ha equilibris tradicionals que no es pot permetre que es trenquin.

La relació equilibrada entre turisme, urbanisme i respecte al medi ambient constitueix avui dia una prioritat per a qualsevol territori per a assolir el desenvolupament sostenible.

Al Districte de Ciutat Vella s'actuava sobre una trama urbana molt particular, pròpia dels nuclis històrics, en la qual confluïa, a més, una gran densitat de població, i un altíssim grau d'activitat lúdica, turística, terciària i comercial.

Les prohibicions absolutes pràcticament generalitzades es focalitzen en determinats tipus d'activitats: activitats de jocs i atraccions (excepte ludoteques) a tot el Districte excepte la zona perimetral; locutoris i locals d'exhibició de material pornogràfic; botigues de conveniència i botigues annexes a gasolineres, excepte vies principals. Així mateix, en les anomenades zones saturades, les més interiors del Districte i amb una trama urbana més complicada, s'afegeixen prohibicions addicionals atès l'impacte de determinades activitats: comerç alimentari amb degustació.

Per aquest motiu es crea un *Cens d'establiments de Pública Concurrència de Districte*. Aquest pla té un àmbit d'aplicació en alguns tipus d'establiments d'importància per l'activitat de la prostitució, tal i com queda recollit en l'art. 2.1. del Pla:

a) Els usos del sòl derivats de les activitats dels establiments de concurrència pública i de les categories establertes en l'Ordenança Municipal de les Activitats i Establiments

de Concurrencia Pública de Barcelona o norma que la substitueixi, de conformitat amb l'article 2 de la Llei 11/2009, de 6 de juliol, de regulació administrativa dels espectacles públics i les activitats recreatives i el Decret 112/2010, de 31 d'agost, pel qual s'aprova el Reglament d'espectacles públics i activitats recreatives o norma que el substitueixi.

c) Els usos del sòl derivats de les activitats definides en el, Decret 159/2012, de 20 de novembre, d'establiments d'allotjament turístic i d'habitatges d'ús turístic, els albergs de joventut definits en la Llei 38/1991, de 30 de novembre, les residències col·lectives assimilables a la modalitat "Hotel-apartament" del grup d'hotels del Decret 159/2012, els establiments d'hoteleria tradicionalment anomenats "meublés", i els habitatges amb activitats econòmiques definits a la Llei 18/2007, del dret a l'habitatge (modificada per la Llei 9/2011, del 29 de desembre, de promoció de l'activitat econòmica), o normatives que els substitueixin.

També perquè en la seva classificació de les diferents activitats permeses dins del Pla d'Usos, realitza una classificació dels establiments de concurrència pública en l'article 4, on estableix en la classe 2.2. Establiments destinats a activitats musicals les Sales d'exhibició sexual: els locals on s'exerceix la prostitució, els locals amb servei de bar i amb ambientació musical que disposa de reservats annexos on es presten serveis de naturalesa sexual, i els locals que ofereixen actuacions i espectacles eròtics i que disposen de reservats annexos on es presten serveis de naturalesa sexual.

També aquest cens estableix dintre de la categoria 2.6. Establiments destinats a activitats audiovisuals les activitats d'exhibició individualitzada o col·lectiva de material audiovisual pornogràfic, sempre que no tinguin la consideració de cinema (sales X) o de sala de festes amb espectacle, i que es poden complementar amb la venda de productes de caire eròtic.

Igualment el cens classifica els establiments d'hoteleria, apartaments turístics i habitatges d'ús turístic com a pensions²² o meublés²³.

Els meublés es converteixen així en un nou problema relacionat amb l'intent de

²² Segons el que determina el Decret 159/2012, de 20 de novembre, d'establiments d'allotjament turístic i d'habitatges d'ús turístic o normativa que el substitueixi.

²³ Tipus d'establiment d'hoteleria tradicionalment anomenat «meublés», amb règim d'allotjament fraccionat en temps.

l'administració d'impedir la realització de qualsevol activitat relativa a la prostitució que no quedi limitada als clubs. Els meublés, amb el Pla d'usos de Ciutat Vella queden prohibits, ja que no serà possible l'obtenció de més llicències per a meublés.

La Síndica de Greuges de Barcelona, Maria Assumpció Vilà, considera respecte el tancament de meublés i la prostitució al carrer de Barcelona, que:

“Segueixen havent conflictes degut a una disfunció entre la realitat i la normativa i recomana al Districte de Ciutat Vella que conjuntament amb les entitats implicades, estudiï alternatives a la normativa per garantir els drets, seguretat i salubritat de les treballadores sexuals i els clients”²⁴

La situació contradictòria dels meublés al Districte de Ciutat Vella respecte a altres zones de Barcelona, queda també reflectida en algunes de les entrevistes de la investigació qualitativa que acompanya a aquest estudi jurídic:

“Després a nivell districte, i amb els serveis tècnics de districte, la Guàrdia Urbana i l'Ajuntament també treballen per intentar detectar i tancar meublés on aquestes dones exerceixen la prostitució. Entre altres coses perquè al districte de Ciutat Vella aquesta activitat de meublé està prohibida per l'Ordenança. O sigui: hi ha possibilitat d'obrir meublés en altres zones de la ciutat, però tal i com està el Pla d'Usos de Ciutat Vella i l'Ordenança, doncs aquí a Ciutat Vella no es poden obrir, no es pot exercir aquesta activitat” (Guardia Urbana Barcelona).

I també té repercussions directes en les persones que exerceixen la prostitució, ja sigui a meublés, o als seus propis pisos, perquè la impossibilitat d'obtenir llicències, les aboca no només a la impossibilitat de seguir exercint i d'aconseguir uns ingressos de vida, sinó també de perdre el seu domicili habitual:

“Por ejemplo hay mujeres que ahora se les está iniciando expedientes administrativos por supuestamente tener meublés, cuando son mujeres que están ejerciendo prostitución en su piso. Y el ayuntamiento, por estar situado en el Raval, les está

²⁴ <http://www.sindicadegreugesbcn.cat/pdf/premsa/nota1301.01.es.pdf>

iniciando expedientes administrativos de unos 20.000 euros. Y además esa mujer, se la inician a ella, y a la persona dueña del piso, acaban en la calle, porque les echan.”
(Educatora General).

Diferent és la regulació de vivendes d'ús turístic, que es defineix pel Decret 159/2012, de 20 de novembre, d'establiments d'allotjament turístic i d'habitatges d'ús turístic:

Article 66

“Definicions i àmbit d'aplicació

1. Tenen la consideració d'habitatges d'ús turístic aquells que són cedits pel seu propietari, directament o indirectament, a tercers, de forma reiterada i a canvi de contraprestació econòmica, per a una estada de temporada, en condicions d'immediata disponibilitat i amb les característiques que estableix aquest Decret.

2. Els habitatges d'ús turístic se cedeixen sencers, i no se'n permet la cessió per estances.

3. Als efectes d'aquest Decret es considera estada de temporada tota ocupació de l'habitatge per un període de temps continu igual o inferior a 31 dies, i es considera cessió reiterada quan l'habitatge es cedeix dues o més vegades dins el període d'un any”.

La presència cada vegada més nombrosa dels turistes en aquest barri, així com les molèsties i queixes veïnals per la proliferació d'apartaments d'ús turístic, també representen un problema de convivència del Districte, que exigeix una intervenció de les administracions per trobar un equilibri entre la població residencial i els turistes. Però els excessos i l'excessiva densitat d'aquests apartaments, no es percep per part de les administracions com un problema de convivència de la magnitud de la prostitució exercida a les vies públiques, als meublés o pisos particulars.

En l'anàlisi que fa el pla esmentat, estan descartats en les diferents àrees identificades del districte l'atorgament de noves llicències en qualsevol dels tipus de locals en els quals puguin realitzar-se activitats de naturalesa sexual, i especialment els P.1.2. Meublés.

2.3.6. Declaració d'Àrea de Conservació i Rehabilitació a l'àmbit dels carrers Robadors i Sant Ramon, Districte Ciutat Vella, 16 novembre 2011.

L'àrea de conservació i rehabilitació és un instrument previst a la Llei 18/2007, de 28 de desembre del dret a l'habitatge, que estipula en el seu article 36.1:

“Els municipis, per promoure la rehabilitació d'immobles en àrees especialment degradades o per evitar processos que puguin comportar riscos per a la cohesió social, poden limitar àrees de conservació i rehabilitació, amb un tràmit previ d'informació pública i d'audiència a les altres administracions concernides”

L'objectiu d'aquesta figura és promoure la conservació i rehabilitació dels edificis dedicats a vivenda, incloent de manera indirecte problemes de cohesió social, i en especial, la sobreocupació o infrahabitatge. Per tant, s'inclou en aquest concepte de conservació i rehabilitació els usos d'aquestes vivendes i altres qüestions socials lligades. Aquesta àmplia interpretació del concepte de rehabilitació i conservació dels edificis residencials porta a incloure en actuacions en matèria urbanística, vertaderes polítiques socials i de seguretat, com és el cas de les actuacions en matèria de prostitució.

En l'anàlisi dels edificis dels carrers Robadors i San Ramón al districte de Ciutat Vella, no es limita, per tant, a una anàlisi de les condicions físiques dels edificis residencials existents en aquests carrers, sinó també aquesta delimitació inclou una anàlisi d'usos i activitats que es donen als esmentats edificis.

Seguint la interpretació extensa de les competències en matèria de conservació i rehabilitació, es constata que en algunes finques *“s'hi duen a terme activitats de caire il·legal com la prostitució i la venda de drogues”*. En aquest cas, s'equipara la prostitució a una activitat il·legal, qüestió jurídicament incorrecte. Igualment s'evidencia com a ús social anòmal l'existència *“d'un gran nombre d'habitatges amb indicis d'activitat de tipus “meublé” sense l'alta de l'activitat corresponent”* (Pàgina 13).

Aquest document utilitza els problemes de convivència entre veïns com a argument per evidenciar que el mal ús de certes vivendes comporta una amenaça a la cohesió

social. En aquesta línia, el document es fa ressò que entre un 25-30% de les persones entrevistades en l'anàlisi que dóna lloc a aquesta declaració, manifesta que a la seva finca hi ha problemes relacionats amb la droga, la prostitució i la delinqüència (una vegada aquests tres fets apareixen en la mateixa categoria, com a fets delictius o legals) (pàgina 13).

2.3.7. Pla Dintres, 2014

L'objectiu d'aquest Pla és garantir els paràmetres de qualitat i de bon ús dels edificis del Districte de Ciutat Vella, d'acord una vegada més, de les competències atorgades per la Llei 18/2007, del Dret a l'Habitatge que reconeix el dret de tota persona a una vivenda digna.

La consideració d'un mal ús com una amenaça a la conservació de l'edifici residencial, i un obstacle a la garantia d'aquest dret a la vivenda digna, apareix altra vegada, en l'argument legal que justifica una intervenció de l'ajuntament en aquesta matèria.

De manera explícita, es consideren que el mal ús o el mal estat (i inclou com a exemples els meublés, els magatzems de llaunes o la sobreocupació) suposen una amenaça a aquest dret a la vivenda, i s'emplaçarà als propietaris de les vivendes a restablir les condicions d'habitabilitat i seguretat.

Els meublés, que a altres zones de la ciutat estan permesos, es converteixen exclusivament en aquest barri en una amenaça al dret a la vivenda i un obstacle al bon ús i, per tant, al manteniment i conservació dels edificis residencials.

2.4. Conclusions

De l'anàlisi del marc legal sobre prostitució en l'àmbit estatal autonòmic català i de la ciutat de Barcelona, es desprèn que la prostitució no és una activitat prohibida, i molt menys tipificada penalment com un delictes. Però aquesta situació de buit legal, no significa que les Comunitats Autònomes i els ens locals, en l'àmbit de les seves

competències, legislin de manera que limiten, condicionin i en ocasions, prohibeixin l'exercici de la prostitució, en determinats llocs.

Sí que existeixen altres àmbits d'actuació de l'Estat que no estan directament vinculats amb la prostitució, però que tenen un fort impacte en les condicions de vida i en la garantia dels drets fonamentals de les persones que exerceixen la prostitució, com són les lleis d'estrangeria.

Encara que la competència per prohibir i sancionar l'exercici de la prostitució correspondria únicament a l'Estat, el resultat és que altres administracions públiques, especialment els ajuntaments en l'exercici de competències tan disperses com la regulació de locals de lliure concurrència, carreteres, turisme, regulació dels espais públics, conservació i rehabilitació dels edificis residencials, així com la regulació de les llicències administratives, s'està indirectament limitant quin tipus d'activitats relacionades amb la prostitució sí que es permeten a la nostra societat, com, qui són els titulars, i on es tolera que així es produeixi.

El criteri de no reglar la prostitució, ni autoritzant-la, ni prohibint-la, tradicional en el nostre dret -amb les seves excepcions- ha durat fins al Codi Penal de 1995, tot i que deixa pendent de resposta una sèrie d'importants qüestions (Quintero, 2011: 171).

- a) En primer lloc, l'exercici de la prostitució lliure com a *quaestio iuris*. No és admissible que un fet real i perceptible com és el de la prostitució romangui en un espai d'antijuridicitat. La falta de regulació fa que la persona que exerceix la prostitució estigui en un territori on, segurament, tindrà algun deure però el que és segur és que no tindrà cap dret.
- b) L'absència de regulació col·loca a un grup de persones en situació de desigualtat en ordre a l'esperança de rebre les prestacions elementals de l'Estat social. L'abandonament jurídic no pot ser la via justa per portar a terme a la pràctica l'abolició de la prostitució.
- c) És menysprea i renuncia al debat constitucional sobre la llibertat individual i el dret al lliure desenvolupament de les opcions vitals, partint de la base que el consentiment mai és lliure, sinó que sempre està viciat.

d) Hi ha un clar paternalisme jurídic en matèria de prostitució.

No obstant, no per això, no es reconeix com una activitat legítima com qualsevol altra, no es reconeix pel nostre ordenament jurídic com a activitat laboral²⁵, i existeix un reconeixement complex en ocasions com a activitat econòmica o empresarial lícita o regulada²⁶.

Igualment la posició legal un tant ambigüa en relació a la tolerància o no de l'exercici de la prostitució s'ha vist en la regulació de l'activitat dels meublés. L'activitat dels meublés està permesa en unes zones d'una mateixa ciutat, i no en altres, i allà on es permet no s'equipara a activitats que posin en risc les condicions d'habitabilitat dels edificis, ni suposin una amenaça a la cohesió social i la convivència.

També de les referències de l'Ordenança de Civisme a la prostitució es desprèn que la prostitució a Barcelona segueix sent una activitat poc acceptada tant per part de l'Administració com de la població en general i es té tendència a no voler visualitzar-la. La prostitució és una realitat existent als espais públics (també als privats) i aquests espais no són neutrals, raó per la qual es veuen en constant contraposició els interessos dels diferents actors de la ciutat (empresariat, persones que exerceixen la prostitució, veïns i veïnes, entre d'altres) (Vartabedian, 2001, 3 i Surt, 2007).

L'aprovació d'aquesta ordenança respon a una preocupació per part de les administracions de la prostitució exercida a les vies públiques, i s'associa a un problema de civisme només en aquests casos, responent clarament a interessos econòmics, urbanístics i turístics de determinades zones de la Ciutat (Assens, 2010: 62).

Aquesta OC va entrar en vigor a l'any 2006 i recollia la prohibició de la prostitució als articles 39 i 40. En aquest primer moment, la Sindicatura de Greuges de Barcelona (octubre del 2005) ja va qüestionar la inclusió de la prostitució a l'OC en considerar que no es tractava d'una conducta incívica sinó d'un fenomen social molt complex.²⁷ L'aprovació va ser conflictiva, i es va manifestar el desacord entre entitats socials de

²⁵ Com es veurà més endavant a l'apartat 5 de Regulació Laboral de la Prostitució.

²⁶ Com és el cas de les cites, reconegudes legalment com a treball o les normes que regulen els locals de pública concurrència on s'exerceix la prostitució.

²⁷ Web: <<http://www.bcn.cat/sindicadegreuges/pdf/SINDICA-INFORME-MODIFICACIo-ORDENANcA-PROSTITUCIO.pdf>>

molt diversa índole que consideraven que l'ordenança acabaria per perseguir i sancionar als més dèbils, i les organitzacions de comerciants que consideraven que la prostitució degradava l'espai públic. El civisme es va convertir així en un nou paràmetre d'avaluació de la prostitució, i es va equiparar la prostitució a altres comportaments desenvolupats a la via pública clarament incívics i de molt diferent naturalesa (Assens, 2010: 64).

Malgrat que l'ordenança explica que la finalitat al sancionar la prostitució com un acte incívic és protegir a les persones que exerceixen la prostitució d'un fet que suposa un atemptat a la seva dignitat, i que aquestes persones són víctimes d'organitzacions criminals que les exploten sexualment, en realitat l'objecte final resulta eliminar a les persones que exerceixen la prostitució de la via pública, a través de la seva criminalització. Així que, no es busca la protecció d'aquestes persones, perquè no s'opta per una política social o d'empoderament, sinó per una política repressiva dirigida especialment a les persones més dèbils, les pròpies persones que exerceixen la prostitució (Assens, 2010).

L'impacte de l'Ordenança en la vida de les persones que exerceixen la prostitució, en la convivència veïnal així com en la seva efectivitat per fer desaparèixer la prostitució de la via pública, queda reflectit en algunes de les entrevistes de la investigació que s'ha dut a terme juntament amb el present informe jurídic i tot i que s'analitzen en profunditat a la segona part d'aquest informe, sí que algunes cites il·lustren l'impacte d'aquesta normativa, per exemple en la convivència veïnal i la seva efectivitat en eradicar la prostitució de la via pública a la ciutat²⁸, o sobre la seva efectivitat en eradicar la prostitució de la vida pública a la ciutat²⁹. Igualment, del relat de les

²⁸ Com a exemple:

"De nuestra observación en relación a la convivencia en los barrios, los vecinos siguen quejándose igual, no sé si se quejan más o menos que antes, pero siguen quejándose y para los vecinos sigue siendo un problema, lo viven como un problema (Directora. SAS).

"La prostitución callejera es la más visible y la más problemática. Con los pisos hay protestas cuando se quejan los vecinos. Con los clubs suelen haber menos porque están más alejados" (Cuerpo Nacional de Policía).

²⁹ *"Continuem tenint prostitució -jo crec que seria absurd pensar que amb una Ordenança en una ciutat com Barcelona podríem acabar amb la prostitució, perquè això no té ni peus ni cap, però sí que podem incidir, i jo crec que ho ha fet, en tot el que seria les conductes de les persones que ho requereixen o presten serveis sexuals i que contacten a la via pública (Guardia Urbana Barcelona).*

"Se ha demostrado que la ordenanza ¿qué esta logrando la ordenanza? ¿Qué logra la ordenanza? La ordenanza logra lo que quiere lograr el ayuntamiento, es decir quitar a las mujeres del medio de la zona

entrevistes, també es poden identificar els efectes reals que l'ordenança està tenint en la prostitució que s'exerceix a les vies públiques dels carrers de Barcelona³⁰.

També queda reflectit en el treball de camp realitzat el difícil paper de la policia en l'aplicació de l'ordenança, que reben en nombroses ocasions les crítiques per part de les entitats de la societat civil, i que moltes vegades han passat de ser els garants i protectors de les persones que exercien la prostitució en front a possibles agressions o abusos, a ser ells mateixos als quals temen davant la possibilitat de ser multades per aquests policies³¹.

No només la ciutat de Barcelona té ordenances de civisme que regulin la prostitució. Molts pobles de Catalunya estan optant per utilitzar aquesta eina normativa per tal de gestionar l'oferiment i la compra de serveis sexuals. Entre les poblacions amb Ordenances de civisme i convivència més dures trobem Lloret de Mar. A aquest municipi, la tipificació de les conductes sancionables es troba a l'article 30 i 31 de l'ordenança i disposen el següent.

Les sancions d'aquesta ordenança són més dures que les de Barcelona. Un altre municipi que també està actuant amb contundència sobre les dones, és la Jonquera. Per altra banda, una altra ciutat que també ha fet modificacions en la seva Ordenança de Civisme i convivència ha estat Lleida. Aquesta normativa havia estat aprovada al

turística ideal estupenda y así yo me centrifigo todo y me cojo Ramblas, me cojo Raval, llego hasta Paralel y todo lo hago un mundo ideal; pero con la ordenanza que se piensan, que van a terminar con la prostitución, lo único que hacen es desplazar a las mujeres, la ordenanza hace que las mujeres se desplacen, estén en sitios más escondidos más vulnerables, si quieren que se metan en pisos, muchas veces en pisos, hay muchas mujeres que han trabajado en pisos y han salido a la calle ¿vale? porque en la calle ellas se gobiernan, en los pisos, ya sabemos lo que pasa muchas veces (...) No, no es que las lleva a más precariedad, precariedad económica y invisibilidad, a estar siempre peor y tener que hacer las cosas todavía peor, a tener que aceptar precios más bajos, servicios mucho más cutres, para nosotros es realmente nefasto y es que ya está demostrado, están mucho menos accesibles y eso conlleva a un montón de problemática" (Educatora AMBIT).

³⁰ *"Hay otras que empiezan a trabajar en sus propios domicilios, con anuncios por internet, por el tema este de multas y de situación de crisis, que ellas siempre dicen que esto ha afectado muchísimo, claro como parte de cualquier, exacto (...) bueno que las ha puesto en una situación de mayor vulnerabilidad y precariedad, claro, esto no ha traído nada bueno, además de evidentemente también menos trabajo porque muchas se quejan de que los clientes cuando les llega una multa a casa ya no van a volver, yo creo que las ha posicionado en una situación todavía más vulnerable" (Educatora Creu Roja).*

³¹ *"Algunes associacions que veuen la nostra feina com una feina d'agressió permanent, de provocació permanent. I nosaltres el que fem és complir el que diu l'ordenança i el que ens diuen que hem de fer. Que per això treballem. Si la normativa digués una altra cosa doncs fariem una altra cosa. Però nosaltres som el que som. Les regles del joc són les que són i són per tots igual. I nosaltres som els encarregats per fer-les complir" (Guardia Urbana Barcelona).*

2007 i al 2009 es va modificar l'article 14 que regulava les conductes referents a les conductes a l'espai públic i van incloure la prostitució.

Com es pot observar la quantitat de les multes també pot arribar a ser molt elevada. Amb el que comporta això per les persones que exerceixen la prostitució: més pressió per haver d'aconseguir més diners en el moment que són multades (Villacampa y Torres, 2013: 35-36).

	Barcelona	Lloret de Mar	Lleida
Oferiment, sol.licitud, negociació o acceptació de serveis sexuals a l'espai públic	100-750 €	Multes fins 750 €	30 fins 600 €
Idem amb proximitat de centres docents o educatius o de lleure destinats a menors	1.000-1.500 €	750,01 fins 1.500 €	600,01 fins 1.500 €
Relacions sexuals a l'espai públic	1.500,01-3.000€	1.500,01 fins 3.000€	1.500 fins a 3.000 €

Per regla general, les persones que exerceixen la prostitució multades, sobretot a la ciutat de Barcelona i Lloret de Mar, continuen fent-ho, per tant, les ordenances no obtenen l'efecte dissuasori que es pretenia. En tot cas, els efectes més immediats són el major sentiment d'inseguretat, desconfiança cap als policies, tal i com es recull a la investigació duta a terme a la ciutat de Lleida (Villacampa y Torres, 2013: 19-20).

III. VALORACIONS CRÍTIQUES. LA PROTECCIÓ DELS DRETS HUMANS I FONAMENTALS EN CONTEXTOS D'EXERCICI DE LA PROSTITUCIÓ. Principals problemàtiques des de la perspectiva jurídica.

Tal com hem vist en el marc jurídic l'exercici de la prostitució no és una activitat il·lícita a Espanya i Catalunya, sinó que és una activitat caracteritzada per les dificultats que hi ha per reconèixer efectes en àmbits jurídics com el laboral o el civil. En aquest sentit, resulta fonamental la distinció entre prostitució i altres situacions perseguides pel nostre Codi Penal, com la prostitució forçada o el tràfic d'éssers humans amb finalitat d'explotació sexual.

El marc legal existent no "protegeix" amb mesures laborals o civils específiques el seu exercici però en tot cas queda clar que les persones que exerceixen la prostitució han de gaudir de tots els drets de ciutadania, que no es podran veure limitats. A l'igual que d'altres situacions, sí regulades i reconegudes per l'ordenament jurídic, les limitacions vindran donades en la mesura que l'exercci de la prostitució entri en col·lisió amb altres drets fonamentals. Tenint present que l'Ajuntament és una institució que ha de vetllar pel desenvolupament dels drets fonamentals en l'àmbit local cal avançar en tres direccions:

- A) La identificació de les situacions que vulneren drets de les persones que exerceixen la prostitució.
- B) La determinació de mecanismes específics de defensa i protecció dels drets fonamentals en contextos de prostitució.
- C) El desenvolupament de mesures de prevenció/identificació/acompanyament/denúncia de situacions de prostitució no voluntària i el tràfic d'éssers humans amb finalitat d'explotació sexual.

En el cas de la ciutat de Barcelona, i altres de l'Estat espanyol, les ordenances municipals han limitat i sancionat administrativament algunes modalitats de prostitució. Concretament, tal com hem vist, en el cas de Barcelona, en el articles 39 i 40 de la l'Ordenança de Mesures per fomentar i garantir la convivència ciutadana a la

Ciutat de Barcelona (reformada al 2012) prohibeixen i sancionen algunes pràctiques en la via pública:

A la vegada s'han regulat altres tipus de prostitució mitjançant l'Ordenança municipal de les activitats i dels establiments de concurrència pública de Barcelona d'11 d'abril del 2003. D'altra banda la interpretació de l'article 39 ha de ser molt estricte ja que es tracta d'un precepte sancionador.

Les persones que exerceixen la prostitució han de veure garantits tots els seus drets en el marc del desenvolupament de la seva vida i activitats a la ciutat. A continuació analitzem els problemes que es donen per garantir la protecció d'alguns dels drets fonamentals en contextos de prostitució:

I) Drets laborals

- Dret al treball (art 35 Constitució Espanyola (CE) i 4.1 de l'Estatut dels Treballadors (ET³²):

Article 35 CE

1. Tots els espanyols tenen el deure de treballar i el dret al treball, a la lliure elecció de professió o ofici, a la promoció a través del treball i a una remuneració suficient per tal de satisfer les seves necessitats i les de la seva família sense que en cap cas es pugui fer discriminació per raó de sexe.

2. La llei regularà un estatut dels treballadors.

Article 4.1.a. ET

4.1 Els treballadors tenen com a drets bàsics, amb el contingut i l'abast que la normativa específica disposa per a cadascun, els següents:

a) Treball i lliure elecció de professió o d'ofici.

A l'Estat Espanyol, el treball és una circumstància que dóna valor i drets a les persones,

³² Real Decret Legislatiu 1/1995, de 24 de Març, pel que s'aprova el text refós de la Llei de l'Estatut dels Treballadors

tals com la seguretat social, les pensions, les prestacions assistencials, etc. El dret al treball fa referència a la possibilitat de participar lliurement en les activitats de producció i de prestació de serveis a la societat i al gaudi dels beneficis obtinguts mitjançant aquestes activitats. Aquests beneficis, han de garantir un nivell de vida adequat. El dret al treball és el primer dels drets reconeguts de forma específica en el Pacte pels Drets Econòmics i Socials i Culturals que, en el seu article 6 estableix que el dret a treballar comprèn:

“El dret de tota persona a tenir l’oportunitat de guanyar-se la vida mitjançant un treball lliurement escollit”³³.

Per altra banda, els drets laborals, són les normes que protegeixen les persones treballadores i comprenen: el dret a unes condicions dignes de treball, segures i higièniques, el dret a un treball lliurement escollit i acceptat, el dret a una remuneració adequada, el dret a una limitació de la jornada i a períodes de descans remunerat, el dret a construir sindicats i afiliar-se als mateixos; el dret a la vaga; el dret a la igual remuneració per treball d’igual valor i el dret a la igualtat de tracte.

El reconeixement en l’àmbit internacional del dret al treball és ampli, entre d’altres trobem:

- Pacte Internacional dels Drets Econòmics, Socials i Culturals (PIDESC) -arts. 6, 7, 8 y 10 (3)-.
- Conveni de la Organització Internacional del Treball 122 (art.1(2)).
- Carta social Europea Part I (art. 1-10, 18 i 19).

L’activitat que desenvolupen les treballadores sexuals no està considerada com un treball per la legislació espanyola i el reconeixement jurisprudencial, com hem vist, depèn molt de la modalitat d’activitat, i està en general limitat. Així doncs, les limitacions en el reconeixement del dret al treball provoca que aquest col·lectiu, no disposi consegüentment d’una ciutadania plena, i no vegi reconeguts importants drets vinculats al dret al treball com el dret a unes condicions dignes (art. 35.2 CE i art. 9

³³ <http://www2.ohchr.org/spanish/law/cescr.htm>

Carta Comunitària de Drets Socials Fonamentals dels Treballadors³⁴). L'article 35.2, pel que fa a la regulació de les condicions dignes de treball, fa una remissió a l'Estatut dels Treballadors (als apartats que fan referència a drets laborals concrets) i a la Carta Comunitària dels Drets Socials.

S'ha de recordar que les dificultats per atribuir drets laborals a totes les formes de l'exercici de la prostitució no són les mateixes i que cal distingir les situacions de treball autònom i treball dependent. Així com també cal distingir entre la protecció laboral de la qual poden ser objecte les persones nacionals o amb residència legal i les persones immigrants en situacions administratives irregulars. La manca de reconeixement dels drets laborals comporta l'accentuació de l'exclusió social del col·lectiu³⁵

³⁴ Adoptada l'any 1989 per tots els estats membres amb excepció del Regne Unit. Els objectius de la Carta s'han reprès en el Tractat d'Amsterdam arrel de la integració en aquest de les disposicions del Protocol Social de Maastricht. El Tractat de Lisboa es refereix a la Carta en el títol X relatiu a la política social (Article 151 del Tractat sobre el Funcionament de la Unió Europea). Així mateix, el Tractat reconeix la Carta social europea del Consell d'Europa signada a Torí al 1961.

³⁵ En les entrevistes realitzades, diverses entrevistes confimen aquesta exclusió derivada de la manca de reconeixement dels drets laborals:

"Nos hemos encontrado muchas mujeres que nos dicen, que esto es algo que estamos trabajando, que no saben exactamente las condiciones de trabajo que tienen cuando empiezan a trabajar, lo cual pensamos que es muy importante, porque sobretodo en clubs empiezan a pasar cosas surreales como que al final haya mujeres que tengan deudas con el propio local porque funciona a veces como hotel, entonces si coges una botellita de agua o una bolsita de patatas luego te lo cobran a un precio bastante alto, entonces son cosas que a veces parecen tonterías pero que ellas nos explican, nosotras les decimos que cuando vayan a un sitio es importante que negocien aunque sea a nivel verbal porque evidentemente no hay un contrato, si las condiciones, tipos de prácticas también sexuales porque, evidentemente claro, los locales marcan que tipo de relaciones y no todas las mujeres están dispuestas a hacer todo ¿no? Entonces eso también es muy, muy importante" [...] "sí, normalmente 50 – 50, cincuenta para el club, cincuenta para ellas, y luego el precio de media hora, una hora, según que prácticas sexuales, según cada local y según el supuesto nivel que tenga el club, aunque sí que estamos viendo que hasta los de alto standing bueno, el alto standing para nosotros es la fachada porque luego la situación de las mujeres no dista mucho de la barra americana más cutre o el espacio más sórdido, realmente no hay mucha diferencia" (Creu Roja).

"Bueno, depèn, suposo que amb els clubs sí, més aviat poden haver-hi contractes. Però amb els pisos, d'entrada no. No sé si tot és economia submergida. Pensa que hi ha molts pisos que nosaltres encara no coneixem. Llavors no podem generalitzar i dir 'tots són així' perquè realment no ho sabem encara. Estem en el moment aquest de que encara estem investigant i potser hi ha algun pis. Però jo diria que no. Home, als clubs sí que hi poden haver, lo que passa és que es fa molt allò de la rotació. Hi ha moltes noies que estan allà només doncs 21 dies o així. O fan la plaça i després marxen en un altre. Algun tipus de contractació hi ha. El que passa és que, si és un contracte de 21 dies, moltes noies en casos en alguns clubs estan aquests 21 dies i després marxen a un altre, suposo que són contractes molt precaris. Però bueno, tipus de contractació, en principi, amb els clubs. Tipus de contracte no ho sé." (Lloc de la Dona).

"Las mujeres se quejan principalmente de no poder ejercer la prostitución libremente, quiero decir, sin presión policial, las mujeres, muchas de ellas entienden la prostitución como una forma de sobrevivir, de tirar adelante, como un trabajo, no quieren o no pueden tener otro tipo de trabajo y les cuesta mucho entender que no lo puedan ejercer, entonces una de sus principales quejas es que no hay trabajo, y siendo una de las principales razones la presencia policial, no es la única razón, claro, habrá bajadas del

- Dret a la seguretat social (art. 41 CE):

Article 41 CE:

“Els poders públics mantindran un règim públic de Seguretat Social per a tots els ciutadans que garanteixi l’assistència i les prestacions socials suficients en les situacions de necessitat, especialment en cas de desocupació. L’assistència i les prestacions complementàries seran lliures”.

De forma general, les prestacions per atur, incapacitats laborals, malaltia o jubilació no corresponen al col·lectiu pel fet que la seva activitat no està regulada com a activitat laboral ni es troba dins de cap categoria professional. Ara bé, en els casos en els que hi ha un reconeixement de l’activitat gràcies a altres figures hi ha un reconeixement d’aquests drets, així, per exemple, el de la sentència del Tribunal de Justícia de Catalunya (STSJC, 17 setembre 2003), que va obligar al club on treballava una treballadora sexual a donar-la d’alta de la Seguretat social. Malgrat això, moltes dones busquen altres mecanismes per cotitzar.

- Dret a la sindicació, a la negociació col·lectiva, a l’acció col·lectiva i a la vaga (art. 28 CE):

Article 28

volumen de trabajo también porque hay menos clientes, porque hay crisis o por mil razones, pero esta es una necesidad que ellas manifiestan y en relación a eso, claro, no podemos hacer nada ni nosotras, ni nadie, hay una ley y es así” [...] “tienen mucho miedo de ir a la policía aunque sea a denunciar algo, una violencia que alguien ha hecho sobre ellas, porque el policía las va a juzgar por ejercer la prostitución y ellas lo tienen muy interiorizado, ya han sufrido muchas veces vejaciones por parte de agentes de policía, de cualquier cuerpo policial, no sé cual, pero que han sufrido ataques o insultos o etcétera y claro todo esto incrementa el estigma, y luego otra dificultad, la dificultad básica es que en general las mujeres que están ejerciendo la prostitución son mujeres que vienen de entornos de pobreza que siguen estando en una situación de semipobreza, no porque no tengan ingresos, pero los ingresos que obtienen de la prostitución no son para ellas, en la mayor parte de los casos, si tienen hijos es casi todo para los hijos o para sus familias en su país de origen, incluso las españolas tampoco lo utilizan todo para ellas, muchas de ellas son abuelas, son madres, y están sosteniendo a sus familias con los ingresos de la prostitución, son, en general, y esto es muy transversal a casi todas, excepto quizás las trans, pero en general son mujeres proveedoras de su familia” (SAS).

“1. Tothom té dret a sindicarse lliurement. La llei podrà limitar o exceptuar l'exercici d'aquest dret a les Forces o als Instituts Armats o als altres cossos sotmesos a disciplina militar, i regularà les peculiaritats de l'exercici per als funcionaris públics. La llibertat sindical comprèn el dret a fundar sindicats i a afiliar-s'hi a elecció, i el dret dels sindicats a formar confederacions i a fundar organitzacions sindicals internacionals o a afiliar-s'hi. Ningú podrà ser obligat a afiliar-se a un sindicat”.

Malgrat que la CE estableixi que totes les persones es poden sindicarse, la Carta Social Europea (art.5), la Constitució Europea (art.II-72.1), la Carta Comunitària de Drets Socials (art.11), els Convenis de la OIT (Conveni sobre la llibertat sindical i la protecció del dret de sindicació, 1948; Conveni sobre el dret de sindicació i negociació col·lectiva) i, finalment, la Llei Orgànica de Llibertat Sindical³⁶ expressen que només podran sindicarse els treballadors i treballadores. Conseqüentment, les persones que exerceixen la prostitució només disposaran d'aquest dret en la mesura que s'entengui que tenen una relació laboral (tal com per exemple s'afirma en el cas de “l'alterne”) tot i que sí que poden associar-se tal i com estableix l'article 22 de la CE.

II) Dret a la integritat de la persona (art. 15 CE):

Article 15 de la CE

“Tothom té dret a la vida i a la integritat física i moral, sense que, en cap cas, ningú no pugui ser sotmès a tortura ni a penes o tractes inhumans o degradants. Resta abolida la pena de mort, llevat d'allò que puguin disposar les lleis penals militars per a temps de guerra”.

Tota persona té dret a què se li respecti la seva integritat física, psíquica i moral i ningú pot ser sotmès a tortures, ni a penes o tractes inhumans o degradants. S'ha de recordar

³⁶ Llei Orgànica 11/1985, de 2 d'agost, de Llibertat Sindical.

que el codi penal tífica en els articles 173, 174 i 175 diverses conductes que atempten contra la integritat moral i les sanciona especialment, quan la conducta es realitzada per un funcionari³⁷

Les dones que exerceixen la prostitució són un col·lectiu afectat per formes d'agressions tant físiques com psicològiques que poden provenir de: xarxes, màfies, delinqüents comuns, clients, empresaris o proxenetes. Però també és molt important indicar que aquestes agressions provenen en ocasions dels cossos policials. Distingirem alguns tipus rellevants d'agressions patides per les dones que exerceixen la prostitució:

a) Agressions per part dels clients o de terceres persones.

En aquest cas les dones que exerceixen la prostitució han de poder gaudir de la mateixa protecció que qualsevol ciutadà. Es més, l'Ajuntament ha de garantir que a l'hora de tramitar la denúncia o de rebre assistència sanitària, o de qualsevol altre tipus no se les tracti de forma discriminatòria o amb estereotips.

En aquest sentit en les entrevistes s'afirma:

"(...) ¿Fue un cliente que te trató mal? Sí, sí, sí, sí, me salió un cliente a San Antonio,

³⁷ Artículo 173

"1. El que infligiere a otra persona un trato degradante, menoscabando gravemente su integridad moral, será castigado con la pena de prisión de seis meses a dos años. Con la misma pena serán castigados los que, en el ámbito de cualquier relación laboral o funcional y prevaliéndose de su relación de superioridad, realicen contra otro de forma reiterada actos hostiles o humillantes que, sin llegar a constituir trato degradante, supongan grave acoso contra la víctima".

Artículo 174

1. Comete tortura la autoridad o funcionario público que, abusando de su cargo, y con el fin de obtener una confesión o información de cualquier persona o de castigarla por cualquier hecho que haya cometido o se sospeche que ha cometido, o por cualquier razón basada en algún tipo de discriminación, la sometiére a condiciones o procedimientos que por su naturaleza, duración u otras circunstancias, le supongan sufrimientos físicos o mentales, la supresión o disminución de sus facultades de conocimiento, discernimiento o decisión, o que de cualquier otro modo atenten contra su integridad moral. El culpable de tortura será castigado con la pena de prisión de dos a seis años si el atentado fuera grave, y de prisión de uno a tres años si no lo es. Además de las penas señaladas se impondrá, en todo caso, la pena de inhabilitación absoluta de ocho a 12 años.

Artículo 175

La autoridad o funcionario público que, abusando de su cargo y fuera de los casos comprendidos en el artículo anterior, atentare contra la integridad moral de una persona será castigado con la pena de prisión de dos a cuatro años si el atentado fuera grave, y de prisión de seis meses a dos años si no lo es. Se impondrá, en todo caso, al autor, además de las penas señaladas, la de inhabilitación especial para empleo o cargo público de dos a cuatro años".

aquí, y negociamos tanto y después quería seguir conmigo largo. Entonces le dije: “No, ya no”. Me cerró la puerta con llave del hotel para que yo no salga. Y me dice “Aquí no sales, aquí te quedas conmigo”. Y yo digo: “No, ya está ya estaba contigo, ya me voy” le dije, “No, no, quédate conmigo, quédate conmigo más, quiero que te quedas conmigo”(Pro-2).

“¿Te has encontrado alguna vez, y muy en general eh, alguna situación agresiva o de violencia en tu actividad? Sí, a veces sí. (...)Por parte de clientes. Porque no siempre son iguales. Hay algunos que si, son contentos y te pagan, porque te pagan bien. No, no, no te dice, si... hay algunos que dice “yo te pago, yo puedo hacer lo que quiero contigo” (...) Son situaciones que siempre te encuentras alguno. Siempre te encuentras alguno que “si yo te pago, yo mando”, no yo cobro y yo mando por mi cuerpo, porque yo tengo que mandar, no tú. Tú me pagas, pero pagas por lo que yo te he dicho que hagas. No por lo que tú quieras. Tú tienes que estar de acuerdo, y yo también de acuerdo con lo que tú pidas. O lo que tú pidas, yo que esté de acuerdo con lo que te digo que hago” (Pro-2).

“ellas no lo hablan como violencia, ellas te explican cosas que les pasan, es decir, con las mujeres, pues ¿un cliente que no te paga es violencia? Sí, pero ellas no lo ven como violencia ¿un cliente que intenta negociar, que intenta que hagas algo que tu no quieres, eso es violencia? Sea la negociación del preservativo, sea la negociación del precio, sea cualquier cosa; en el caso de las mujeres transexuales es muy curioso porque ellas también sufren violencia como las mujeres biológicas, lo que pasa que tienen una capacidad de defenderse mayor porque físicamente son hombres, y eso lo tienen muy claro, y tienen la capacidad de defenderse; también con las transexuales vemos que han sufrido muchos abusos sexuales, muchos, pero por parte de clientes, por parte de familiares, sobre todo las latinoamericanas nos cuentan que a veces han sufrido abusos sexuales por parte de la policía o los cuerpos de seguridad de su país, claro...” (Metges del món).

b) Agressions per part de les seves parelles i/o exparelles.

En el cas de les dones i les transsexuals femenines això constituïrien formes de violència de gènere que reben la mateixa consideració que qualsevol acte fet de violència de gènere.

Les persones professionals consultades afirmen³⁸ que no existiria major violència en l'àmbit de la parella en aquest col·lectiu, malgrat això caldria tenir en compte, com en altres casos, que la violència de gènere s'agreuja quan hi ha altres vulneracions de drets i/o estigmatitzacions socials.

c) Agressions per part dels cossos de seguretat.

En el cas que ens ocupa parlariem de les agressions que de forma reiterada han denunciat diverses associacions de la ciutat que treballen en l'àmbit de la prostitució i que apareixen també descrites en el treball de camp. La tasca de policia administrativa sancionadora no pot implicar la vulneració de cap dret fonamental. Així doncs, en les entrevistes les dones indiquen múltiples agressions per part de la policia:

“A mi hace poco me pasó algo en especial, estaba en un bar con un chico, llegó un asqueroso porque no se le puede decir más, es un policía, pasando mirando así por los cristales de los bares, entró, yo estaba tomándome algo, ya está, ni siquiera licor me estaba tomando, bueno “que si no quieres que te multe te tienes que salir” o sea que mira hasta donde están llegando ahí exclusivamente en donde se trabaja, también un montón de cosas que yo creo que eso lo habrán analizado con las reuniones que hacen de esto, una cantidad de cosas que se pasan la policía, de verdad que una pasada, los mossos no que los mossos no se meten, pero la urbana se pasan un montón” (Pro-G1).

³⁸“¿violencia de género que pueden padecer por parte de sus parejas? Lo mismo que otras mujeres, la violencia de género creo que igual que ves que el fenómeno no tiene ni clase social, pasa lo mismo en las mujeres; creo que sufren más violencia institucional ¿sabes? Yo creo que más violencia institucional que realmente, si hay casos, pero que yo no lo uniría al mundo de la prostitución, es decir, las prostitutas sufren mucha más violencia de género por parte de sus parejas eso no, lo mismo que el resto de las mujeres que padecieran micro violencias como padecemos tu y yo muchas veces con parejas que hemos tenido, violencia psicológica en el mismo grado porque es una relación hombre-mujer” (AMBIT).

“ (...) yo les digo una vez “¿por qué me molestáis? mira tu compañeros vienen por aquí, salir pasean, no sé, tu siempre” “así me dice mi jefe para hacer eso, para molestar, para poner multa” de sacar dentro de un bar un hombre mayor, (...) el chico sentar allí, pero no hablar, vienen lo sacaron a fuera y le ponían 1300 de multa, dice que porque sentar ahí al lado de mí” (Pro-G2).

“(...)si a ellos no les gustaba la prostitución ya no subía por habitaciones con nosotros, pero son muchos que del pequeño hasta el grande comandante suben ellos también, y pagan muy bien para subir” (Pro-G8).

“(...)Pero bueno que no sólo te pegan y te insultan, ¿eh? También nos rompen las tarjetas de los móviles. Pero un montón. A mí me han roto cómo 8 o así, y a mis compañeras igual. Eso si no te tiran también los móviles a las fuentes o al suelo y te quedas sin móvil. ¡Muchas veces eso!” (Pro-13).

En el mateix sentit diverses persones de l'àmbit professional confirmen la presència d'agressions i/o d'un clima de d'assetjament:

“la policía se ha convertido en un método de chantaje, no para protegerlas, sino para coaccionarlas. Eso demuestra, que existe un problema muy grave, en la percepción social que tenemos, uno, de la prostitución, dos, que estamos generando una tolerancia altísima, de esa violencia, hacia las trabajadoras del sexo. Entonces, violencias. Hay. Hay situaciones donde se da más, es evidente. Todos aquellos espacios menos empoderados, que son aquellos donde las personas en un momento dado, están... pues están más en riesgo” (GENERA).

Les denúncies de diversos fets delictius realitzades per la Guàrdia Urbana són especialment greus ja que moltes persones que exerceixen la prostitució/treball sexual es troben en una situació de múltiples discriminacions (situació administrativa irregular, situació de trata, patiment d'estigmes i estereotips, marginació social i econòmica, etc.) que fa molt difícil per elles poder denunciar penalment els fets i poder seguir un procés. En aquest sentit s'ha de recordar que Espanya ha estat condemnada ja en l'àmbit europeu per les pràctiques abusives i discriminatòries contra una dona

migrant que exercia la prostitució a la ciutat de Mallorca. Concretament es tracta de la sentència del Tribunal Europeu de Drets Humans (Secció 3ª) Caso B.S. contra Espanya. Sentència de 24 juliol 2012. En aquest cas, el TEDH va condemnar a l'Estat Espanyol per la violació de **l'article 3 (prohibició de tractes inhumans i degradants) i de l'article 14 del CEDH (prohibició de discriminació)** en relació a l'article 3. El cas va ser un litigi estratègic conduït per la organització Women's Link Worldwide amb l'objectiu d'obtenir una decisió del tribunal que aplicés un enfocament interseccional contemplant els dos conceptes i casuístiques de raça i gènere. Els fets són els següents: la demandant, dona d'origen nigerià, residia legalment a Espanya i es dedicava a la prostitució, dos policies li requerien documentació d'identificació de forma sistemàtica només a ella i no a les seves companyes, va ser agredida verbalment i físicament en diferents moments pels mateixos, etc. Les denúncies interposades per la mateixa mai van ser acumulades i tampoc es van practicar les proves que sol·licitava. El TEDH, al ser un cas de discriminació, va invertir la càrrega de la prova i l'Estat Espanyol havia de provar que no l'havia discriminada de forma interaccional degut al tracte verbal i físic rebut per part dels agents de la policia nacional, per l'absència d'investigació efectiva i per haver estat discriminada per la seva professió, raça i sexe.

III) Dret a la tutela judicial efectiva (art 24 CE)

Article 24

"1. Tothom té dret a obtenir la tutela efectiva dels Jutges i dels Tribunals en l'exercici dels seus drets i interessos legítims, sense que, en cap cas, pugui haver-hi indefensió.

2. Tothom té dret també al Jutge ordinari predeterminat per la llei, a ser defensat i assistit per un lletrat, a ser informat de l'acusació formulada contra ell, a un procés públic sense dilacions indegudes i amb totes les garanties, a utilitzar els mitjans probatoris pertinents per a la defensa pròpia, a no declarar contra si mateix, a no confessar-se culpable i a la presumpció d'innocència".

- **Dificultat d'accés a la justícia quan són víctimes d'algun delictes:** segons la sentència del Tribunal Constitucional 48/1984 de 4 d'abril es garanteix el dret de tota persona a utilitzar els mitjans lícits, tant en tribunals ordinaris com en el TC que siguin necessaris per preservar o restablir una situació pertorbada o violada. Les dones que treballen en el sexe, molt difícilment denuncien, per por a ser investigades, o simplement per poca confiança en el servei judicial. A més, moltes de les dones no confien en la policia.

- **Deficiències en el dret a la defensa i assistència de lletrat o lletrada:** El Real Decret-Llei 3/2013 de 22 de febrer pel que es modifica el règim de Tasses en l'àmbit de l'administració de la justícia i el sistema d'assistència jurídica gratuïta, estableix la gratitud de l'assistència legal per les víctimes de violència de gènere i de tràfic d'éssers humans amb finalitat d'explotació sexual en els procediments judicials, independentment de la situació econòmica de la víctima.

“Artículo 2. Modificación de la Ley 1/1996, de 10 de enero, de Asistencia Jurídica Gratuita.

Uno. Se añaden las siguientes letras al artículo 2:

«g) Con independencia de la existencia de recursos para litigar, se reconoce el derecho de asistencia jurídica gratuita, que se les prestará de inmediato, a las víctimas de violencia de género, de terrorismo y de trata de seres humanos en aquellos procesos que tengan vinculación, deriven o sean consecuencia de su condición de víctimas, así como a los menores de edad y las personas con discapacidad psíquica cuando sean víctimas de situaciones de abuso o maltrato.

Este derecho asistirá también a los causahabientes en caso de fallecimiento de la víctima, siempre que no fuera el agresor.

A los efectos de la concesión del beneficio de justicia gratuita, la condición de víctima se adquirirá cuando se formule denuncia o querrela, o se inicie un procedimiento penal, por alguno de los delitos a que se refiere este apartado, y se mantendrá mientras permanezca en vigor el procedimiento penal o cuando, tras su finalización, se hubiere dictado sentencia condenatoria. El beneficio de justicia gratuita se perderá en caso de

sentencia absolutoria firme o archivo firme del procedimiento penal, sin la obligación de abonar el coste de las prestaciones disfrutadas gratuitamente hasta ese momento”.

IV) Dret a la seguretat jurídica, a la llibertat i a la igualtat (art.9.3, 17 i 25 CE):

Article 9 CE

“1. Els ciutadans i els poders públics resten subjectes a la Constitució i a la resta de l’ordenament jurídic.

2. Correspon als poders públics de promoure les condicions per tal que la llibertat i la igualtat de l’individu i dels grups en els quals s’integra siguin reals i efectives; remoure els obstacles que n’impedeixin o en dificultin la plenitud i facilitar la participació de tots els ciutadans en la vida política, econòmica, cultural i social.

3. La Constitució garanteix el principi de legalitat, la jerarquia normativa, la publicitat de les normes, la irretroactivitat de les disposicions sancionadores no favorables o restrictives de drets individuals, la seguretat jurídica, la responsabilitat i la interdicció de l’arbitrarietat dels poders públics”.

Article 17 CE

“1. Tota persona té dret a la llibertat i a la seguretat. Ningú podrà ser privat de la seva llibertat, sinó amb ’observança del que estableix aquest article i en els casos i en la forma previstos en la llei.

2. La detenció preventiva no podrà durar més temps del que sigui estrictament necessari per a fer les indagacions per tal d’aclarir els fets i, en qualsevol cas, dins el termini màxim de setanta-dues hores, el detingut haurà de ser posat en llibertat o a disposició de l’autoritat judicial.

3. Tota persona detinguda ha de ser informada immediatament i de manera que li sigui comprensible, dels seus drets i de les raons de la detenció, i no podrà

ser obligada a declarar. Es garanteix l'assistència d'advocat al detingut en les diligències policials i judicials, en els termes que la llei estableixi.

4. La llei regularà un procediment d'«habeas corpus» per tal de posar immediatament a disposició judicial tota persona detinguda il·legalment. També es determinarà per llei el termini màxim de durada de la presó provisional”.

El dret a la seguretat jurídica de les persones que exerceixen la prostitució s'ha vist greument vulnerat segons diferents testimonis recollits en el treball de camp, entre les associacions i les mateixes dones, ja que moltes d'elles indiquen que no sempre els motius per l'imposició d'una sanció administrativa en base a l'art. 39 de l'Ordenança es donen en la realitat, sinó que en molt casos es tracta de sancions que persegueixen a una persona i no a la seva conducta o que s'imposen sense donar-se la conducta requerida per l'ordenança. Aquests problemes han estat indicats per juristes com Jaume Asens que afirma:

“el primer que cal dir és que l'ordenança no fixa prou clarament els comportaments prohibits, sense garantir suficientment el principi de tipicitat que es desprèn de l'article 25.1 CE. Així, tal com ara s'analitzarà, s'utilitzen conceptes jurídics indeterminats o expressions de difícil concreció que vulneren el principi de seguretat jurídica per la indeterminació en la descripció de les conductes infractores. La inseguretat jurídica a que dona lloc la indefinició del text ha facilitat, a la pràctica, actuacions arbitràries i discriminatòries que estigmatitzen o criminalitzen les dones que exerceixen la prostitució. Això ha representat una vulneració també del principi d'interdicció de l'arbitrarietat dels poders públics (art. 9.3 de la Constitució Espanyola)” (Asens, 2010: 71).

En aquest sentit resulta molt preocupant el nombre de testimonis que en les entrevistes indiquen que s'estan donant problemes que superen la discrecionalitat policial i la necessària seguretat jurídica en la imposició de la sanció, i que s'enquadrarien fins i tot en il·lícits penals:

“(...) Tampoco soy prostituta 24 horas al día. BUENO AHORA SÍ, me obliga la ordenanza, porque como la ordenanza se ha puesto tan dura con las mujeres que trabajamos en calle, pues nos vemos obligadas a trabajar más tiempo. Porque la gente trabajaba nada más que dos horas por la mañana, dos horas por la tarde, los fines de semana no venía. Ahora tengo que hacer 12 horas diarias”

“Porque la ordenanza, a partir del año pasado, endureció mucho la presencia policial, y también en precintarnos los pisos. Entonces, claro, sí, aquí la presencia policial condiciona de que, hoy en día, con la crisis económica que vive el país, nosotros también nos repercute, por lógica, cualquier trabajo repercute la cuestión económica, entonces, con el acoso policial, todavía tenemos más, nos hace más vulnerable, y nos hace más precaria la situación. Ahora (se dan) por cerrar los pisos, antes para cerrar los pisos seguías un proceso administrativo.”

“Es una ley arbitraria”

“(...) cerraron un piso donde había niños, donde no se ejercía. Cerraron dos meses sin precintarlo. Pero le cobraron 9 mil euros de multa cuando ahí no había habido nada. Pero ellos vienen y te cierran. Es la ley del oeste. Entonces yo creo que, en este momento, las políticas que se están empleando en el barrio del Raval, en el barrio de Ciutat Vella, es totalmente exagerada. (...)ellos dan la visión de que Ciutat Vella y lo que es el barrio del Raval, es un barrio que está degradado, y por lo tanto se encuentran en la obligación de (...)reubicar, o sea, hacerlo... reinsertarse al resto de Barcelona. Cuando realmente lo que buscan es especular, porque la zona del Raval todavía es una zona que está virgen, que se puede comprar a muy bajo precio para luego vender al triple. Esa es una política de urbanismo que tiene el ayuntamiento, se está quedando con pisos por el solo hecho de quedarse.”

“hay tiempos que [la policía] nos acosan demasiado, de que no podemos estar ni paradas, ni sentadas... bueno lo de las multas, si es una normal, yo lo veo normal, pero ya el caso de que no puedas ni saludar a un paisano. Como lo dije la vez pasada, a mí me entraron a un bar, yo estaba tomándome un agua con una persona, y me dijo el policía que yo no podía estar ahí, que si no me salía que me iba a multar. Pues, yo como no, por cuestión de papeles y todo, pues no me interesa, entonces yo lo que hice

fue cogirme, estaba una botella de agua, y salí fuera, y el chico lo amenazaron con multarlo con 1.000 euros, y no estábamos.... en un bar, nada.” (Dona-6).

En el mateix sentit es ratifiquen les entitats entrevistades que treballen en l'àmbit de la prostitució. Aquesta mateixa vulneració de drets ha quedat recollida en altres estudis com *“Los pasos invisibles de la prostitución”* (Arella i altres, 2007). Fins i tot, les vulneracions a la seguretat jurídica que pateix l'Ordenança ja van ser indicades en l'informe, que amb motiu de la modificació de l'ordenança va fer la síndica de Greuges de Barcelona:

“3) NORMA DE CONDUCTA: Quant la conducta tipificada com a infracció cal tenir en compte que l'ús intensiu de l'espai públic es trata d'una conducta ja sancionada a l'Ordenança de l'ús de l'espai públic tot i que mereixeria una millora de la definició per seguretat jurídica. A l'incloure-la també, per aquest col·lectiu especial a l'Ordenança del Civisme, s'està penalitzant més el “ser” que el “fer”, és a dir, la condició de persona que exerceix la prostitució que no pas l'ús que en fa de l'espai públic, que, d'altra banda, objectivament no dista gaire del que fan entitats que recerquen socis o ofereixen serveis socials o comercials per a les seves organitzacions. També sorprèn, si s'atén al literal del text normatiu, que es pot entendre com admesa la mateixa conducta de mantenir relacions sexuals a l'espai públic sempre que no sigui retribuïda” (Sindicatura de Greuges de Barcelona, 2012).

V) Dret a la intimitat (art. 18 CE)

La Constitució Espanyola reconeix el dret a la intimitat en el seu article 18:

“Se garantiza el derecho al honor, a la intimidad personal y familiar y a la propia imagen.

El domicilio es inviolable. Ninguna entrada o registro podrá hacerse en él sin consentimiento del titular o resolución judicial, salvo en caso de flagrante delito.

Se garantiza el secreto de las comunicaciones y, en especial, de las postales, telegráficas y telefónicas, salvo resolución judicial.

La ley limitará el uso de la informática para garantizar el honor y la intimidad personal y familiar de los ciudadanos y el pleno ejercicio de sus derechos”.

El Decret 217/2002 d'1 d'agost pel qual es regulen els locals de pública concurrència on s'exerceix la prostitució va incloure l'article 12 en el que es possibilitaven controls sanitaris per part dels clubs i locals.

“12.1 Les persones titulars dels locals de pública concurrència sotmesos a aquest Decret han de garantir que les persones que hi prestin serveis de naturalesa sexual estiguin subjectes a les mesures de control sanitari de tipus preventiu i assistencial contingudes en els programes d'atenció dirigits a la prevenció de les malalties de transmissió sexual.”

Aquest article va ser molt criticat per associacions vinculades a l'àmbit de la prostitució i professionals de l'àmbit sanitari, per vulnerar el dret a la intimitat de les dones i per generar una falsa sensació de seguretat en els clients que promou una menor acceptació del preservatiu.

L'esmentat decret va ser modificat a l'any 2010, amb el Decret 112/2010, de 31 d'agost, pel qual s'aprova el Reglament d'espectacles públics i activitats recreatives desapareixent aquest article. Malgrat el canvi en la normativa, en el treball de camp s'ha constatat que hi ha clubs que encara estan portant a terme aquests controls. Així doncs, ens trobem amb una vulneració del dret a la intimitat de les dones que té conseqüències molt greus, com facilitar les pràctiques en condicions sanitàries menys segures.

La vulneració del dret a la intimitat també va ser al·legat en diferents denúncies que es van fer davant de l'Autoritat Catalana de Protecció de Dades, en relació que la imposició de multes permetia l'obtenció i tractament de dades relatives a aspectes de la vida sexual de les persones.

Les resolucions relatives a les ordenances municipals sobre serveis sexuals al carrer, de l'Ajuntament Barcelona i Castelldefels, afirmen que el tractament de dades personals especialment protegides (en aquest cas de les persones que són multades per prestar o

rebre serveis sexuals) vulneraven la normativa de protecció de dades ja que no hi havia, ni consentiment de les persones afectades, ni habilitació legal que emparés aquest tractament. L'article 7.3 de la Llei orgànica 15/1999, de 13 de desembre, de protecció de dades personals, estipula que les dades especialment protegides (entre les quals s'ha d'incloure les dades relatives a la vida sexual) només poden ser objecte de recollida i tractament quan ho consenti expressament la persona afectada o, si no hi ha consentiment, quan una llei ho prevegi. La resolució de l'Autoritat va considerar que l'Ajuntament havia vulnerat la LOPD perquè va tractar dades relatives a la vida sexual de determinades persones (les multades per oferir o rebre serveis sexuals) sense el seu consentiment i sense que una norma amb rang de llei ho emparés.

La Llei 5/2012, del 20 de març, de mesures fiscals, financeres i administratives de l'impost sobre les estades en establiments turístics i de recreació, (aprovada després dels procediments sancionadors de l'Autoritat) contempla precisament el tractament d'aquest tipus de dades, en concret a la seva DA 21a. És a dir, que actualment sí que hi ha una norma -amb rang de llei- que empararia aquest tractament.

“Disposició Addicional Vint-i-unena

Tractament de les dades personals de les persones que ofereixen o sol·liciten serveis de naturalesa sexual.

Els ajuntaments que, d'acord amb la normativa vigent en matèria de règim local, tipifiquin o tinguin tipificada la prestació de serveis de naturalesa sexual en l'espai públic municipal com a infracció administrativa, tant l'oferiment d'aquest servei com la demanda o sol·licitud, amb l'establiment de les sancions corresponents, poden, per raons d'interès general, recollir i tractar totes les dades de caràcter personal que calguin per a la incoació, tramitació, resolució, revisió en via administrativa i execució dels expedients sancionadors corresponents, sense que calgui obtenir el consentiment de la persona afectada”.

VI) Drets socials

6.1. Dret a l'habitatge (art. 47 CE i punt 7 de l'Observació general Núm. 4 de Nacions Unides³⁹).

Article 47 CE

“Tots els espanyols tenen dret a gaudir d'un habitatge digne i adequat. Els poders públics promouran les condicions necessàries i establiran les normes pertinents per tal de fer efectiu aquest dret, i regularan la utilització del sòl d'acord amb l'interès general per tal d'impedir l'especulació”.

Per la seva banda la LLEI 18/2007, de 28 de desembre, del dret a l'habitatge, estableix el principi de no discriminació en l'accés a l'habitatge en diversos articles, entre d'altres:

“1. Totes les persones han de poder accedir a un habitatge i ocupar-lo, sempre que compleixin els requeriments legals i contractuals aplicables a cada relació jurídica, sense patir discriminacions, directes o indirectes, ni assetjament” (art. 45.1).

“promoure l'eradicació de qualsevol discriminació en l'exercici del dret a l'habitatge, per mitjà de l'establiment de mesures d'acció positiva en favor de col·lectius vulnerables i de la penalització de conductes discriminatòries en l'accés a l'habitatge” (Art. 2f).

En el cas de les persones que exerceixen la prostitució els problemes i discriminacions per accedir a un habitatge són múltiples: en primer lloc, perquè el no reconeixement laboral de les activitats de prostitució dificulta l'accés a lloguer i a la propietat; en segon lloc, perquè l'estigma social que en molt casos acompanya l'exercici de la prostitució pot dificultar el lloguer d'un pis. En aquest sentit les entrevistades senyalen:

“demandas de necesidades básicas; muchos problemas del tema de la vivienda, la vivienda es un gran, gran problema para ellas, sobre todo las mujeres con niños, pero

³⁹ Observació General del Comitè de Drets Econòmics, Socials i Culturals de Nacions Unides, del 13 de desembre de 1991, que interpreta el paràgraf 1 de l'article 11 PIDESC.

las mujeres que están solas también; si te hablo del enfoque de las mujeres nigerianas, cambiando muchas veces de habitación, las mujeres viven sus niños, si tienen una, con el niño en la habitación, si tienen 3 con el niño en la habitación, si tiene tienen pareja 4 en la habitación, van cambiando mucho, los precios no son tan bajos, aunque ellas muchas veces nos dicen “van bajando”, pero no son tan bajos, a veces deben meses, vivienda es un gran problema que tienen, cuando tienes problema de vivienda” (AMBIT).

L'exercici autònom de la prostitució en un pis no és una activitat prohibida i, per tant, qualsevol mesura sancionadora o assetjadora contra aquestes conductes a més de ser il·legal seria discriminatòria contra un col·lectiu. En aquest sentit, resultaria particularment greu la imposició de sanció a dones que estan exercint la prostitució en el seu habitatge, ja que criminalitzaria de forma indirecta una activitat no sancionada per la legislació penal i vulneraria greument el dret a la privacitat, a la intimitat i a la llibertat de les persones que exerceixen la prostitució.

6.2 Dret a la salut: (article 43 CE i article 25 Declaració Universal dels Drets Humans.)

Article 43 CE

“L'Estat vetllarà especialment per la salvaguarda dels drets econòmics i socials dels treballadors espanyols a l'estranger i orientarà la seva política a procurar-ne el retorn.

Article 25 DUDH

1. Tota persona té dret a un nivell de vida que assegurï la seva salut, el seu benestar i els de la seva família, especialment quant a alimentació, a vestit, a habitatge, a atenció mèdica i als necessaris serveis socials; tota persona té dret a la seguretat en cas de desocupació, malaltia, invalidesa, viduïtat, vellesa o en d'altres casos de pèrdua dels mitjans de subsistència a causa de circumstàncies independents de la seva voluntat”.

Després de l'entrada del Decret llei 16/2012 de 20 d'abril, de mesures urgents per garantir la sostenibilitat del Sistema Nacional de Salut i millorar la qualitat i seguretat de les seves prestacions les persones immigrants quedaven excloses del servei sanitari, ara bé, el Govern de la Generalitat va decidir ampliar aquest dret a totes les persones que portessin més de tres mesos empadronades a municipis catalans.

La plataforma 'Sanitat per tothom', que aglutina diverses entitats, va alertar que les persones no empadronades, les més vulnerables, estaran excloses de l'atenció sanitària. Aquest cas es pot donar en persones que no tenen contracte de lloguer, per exemple, o que no han pogut renovar el seu empadronament (el reglament català exigeix un període continu de presència en el padró), a més de dones en situació de tràfic d'éssers humans amb finalitat d'explotació sexual o bé de persones sense sostre.

Les persones immigrants només podran accedir a urgències, servei que continuarà sent universal. D'acord amb la normativa estatal, les dones embarassades i els menors també seran atesos com tots els ciutadans. Aquesta mesura és molt important tenir-la en compte, doncs la gran majoria de dones que exerceixen la prostitució a la ciutat de Barcelona, són immigrants, i moltes d'elles es troben en situació irregular.

En relació al dret a la salut cal indicar que el treball de camp ha mostrat que alguns clubs i locals estarien, a més de vulnerant el dret a la intimitat, com ja s'ha comentat, imposant controls sanitaris obligatoris que lluny de millorar o garantir la salut de les dones, dificulten per les persones que exerceixen la prostitució la negociació per la utilització del preservatiu i altres mesures de protecció de la salut. Aquesta obligació, com ja s'ha comentat, no està emparada per cap norma legal i vulnera les recomanacions que l'àmbit sanitari es fan respecte de la salut sexual⁴⁰, per organitzacions com la European Network for HIV-STD Prevention in Prostitution

⁴⁰ En aquest sentit el manual: *Practical guidelines for delivering health services to sex workers: "Spanish legislation on access to public Health Care has recently changed through the Royal Decree 576/2013, of 26th July, that establishes basic criteria to provide access to health care of people who are not beneficiaries of the National Health Care System. This regulation modifies the Royal Decree 1192/2012, of 3rd August, concerning the regulation of the conditions to be beneficiary of the National Health Care System financed with public funds.*

This new regulation extends to victims of trafficking the access to free health care on the conditions of the basic common portfolio of health services throughout the National Health System regulated in Article 8 bis of Law 16/2003, of May 28th, not only access to emergency, maternity services and children medical care. (art 177)"

(EUROPAP). A més, s'ha de recordar que el Tribunal Constitucional Espanyol limita l'obligació dels reconeixements mèdics per les persones treballadores.

El TCE parteix del principi de la voluntarietat del reconeixements mèdics per part de les persones treballadores i només, excepcionalment, la llei pot preveure alguns casos on el reconeixement mèdic és obligatori quan resulti necessari per la protecció de la salut de la persona treballadora. Així la sentència STC 196/2004 en tots aquest casos el tribunal exigeix per l'establiment del reconeixement obligatori que es donin tres requisits:

(i) la proporcionalitat amb el risc, per la inexistència d'altres alternatives de menor impacte en la intimitat de la persona.

(ii) la indispensabilitat de les proves en relació al cas.

(iii) La presència d'un interès predominant del grup social o de la col·lectivitat laboral.

VII) Drets econòmics

El desenvolupament dels drets econòmics de les persones que exerceixen la prostitució és molt divers, incideixen nombrosos factors: si la prostitució és la única activitat econòmica que realitzen; tipus de prostitució; l'estatus migratori de les persones i la seva possibilitat o no de realitzar treball de forma legal; càrregues personals i familiars, etc. Ara bé, en l'actual marc normatiu, cal destacar més enllà d'aquestes diferències en les situacions econòmiques l'aplicació de les multes que imposa l'Ordenança que està provocant un greu problema de precarietat econòmica entre les persones que exerceixen la prostitució. En aquest sentit la Síndicatura de la ciutat de Barcelona, afirma en el seu informe del 2012 sobre la modificació de l'ordenança:

"4) EXECUCIÓ DE LES SANCIONS PECUNIÀRIES: Pel que fa a la tramitació dels procediments sancionadors iniciats amb motiu de la infracció dels articles 39 i 40 de l'Ordenança, en una gran part dels casos les sancions no s'han pogut fer efectives, cosa que ha comportat una càrrega administrativa totalment improductiva i, en els pocs

casos en què s'ha produït el pagament de les multes, els serveis socials municipals i les entitats d'iniciativa social han hagut de cobrir necessitats bàsiques, òbviament amb recursos públics, de les persones sancionades, que majoritàriament tenen una economia feble i precària” (Sindicatura de Barcelona, 2012:.2).

Els danys econòmics es produeixen de diverses formes: per l'elevada quantitat de les sancions i la seva reiteració que empobreix a les dones que paguen les multes; per la situació de greu precarietat jurídica en la que deixa a les dones que no han pagat les multes i que a partir d'aquell moment no tenen la possibilitat d'obrir un compte corrent o de cobrar ingressos d'altres feines sense ser embargats; per la necessitat de majors ingressos per fer front a les multes.

L'Ajuntament de Barcelona ha aprovat un Decret d'ordenació i catàleg de les mesures alternatives a les sancions econòmiques (Gaceta Municipal de Barcelona nº 31 de 10 de novembre de 2013). En el cas de les infraccions vinculades a la prostitució es preveu la possibilitat de de la substitució de la sanció per un pla de treball. Cal tenir en compte que la substitució de la multa s'ha de demanar expressament per la persona interessada que a més ha de renunciar a a fer al·legacions o recursos contra la multa. A més un dels motius que poden determinar la improcedència de la substitució es la reincidència.

IV. EI TRÀFIC D'ÉSSERS HUMANS AMB FINALITAT D'EXPLOTACIÓ SEXUAL.

4.1. Contextualització i dades

Per poder aprofundir en aquest epígraf i endinsar-nos en el marc normatiu cal tenir clars els conceptes de tràfic de persones i tràfic d'éssers humans amb finalitat d'explotació sexual. Aquests són termes que sovint es confonen i que es creuen sinònims, però no és així i cal fer la diferenciació. En anglès els termes estan clarament diferenciats terminològicament, ja que *trafficking* es refereix al tràfic d'éssers humans amb finalitat d'explotació sexual, i *smuggling*, que denomina la internació il·lícita de persones immigrants. Els bens jurídics protegits són clarament diferents, en el cas del

tràfic de persones la violació de normes produeix un dany vinculat a la protecció de les fronteres migratòries. En canvi, en el cas tràfic d'éssers humans es produeixen múltiples violacions dels drets fonamentals de la persona.

- a) Tràfic de persones (tràfic en castellà): Al 2000 es va celebrar a Palerm la Convenció de Nacions Unides Contra la Delinqüència Organitzada Transnacional, que incorpora el Protocol Contra el tràfic il·lícit de migrants per terra, mar i aire. Aquest protocol defineix el tràfic il·legal de persones, en el seu article 6: *“La facilitació de l’entrada il·legal d’una persona en un Estat part del qual aquesta persona no sigui nacional o resident permanent amb el fi d’obtenir, directa o indirectament, un benefici financer o altre benefici material”*. Així doncs, per a què existeixi tràfic il·lícit de persones ha d’existir la facilitació a un/a estranger/a per part d’una organització criminal amb ànim de lucre de l’accés o entrada irregular, il·legal o clandestina a un Estat diferent al seu.
- b) Tràfic d'éssers humans amb finalitat d'explotació sexual (trata en castellà). La convenció de Nacions Unides Contra la Delinqüència Organitzada Transnacional, també aborda la *“trata de persones”* en el seu Protocol per Prevenir, Reprimir i Sancionar la *“trata de persones”*, especialment de dones i nens i nenes (més conegut com Protocol de Palerm). Aquest protocol, defineix clarament la *“trata de persones”* en el seu art. 3a) com:

a) Per “trata de persones” s’entendrà la captació, el transport, el trasllat, l’acollida o la recepció de persones, recurrent a l’amenaça o a l’ús de la força o altres formes de coacció, al segrest, al frau, a l’engany, a l’abús de poder o d’una situació de vulnerabilitat o a la concessió o recepció de pagaments o beneficis per a obtenir el consentiment d’una persona que tingui autoritat sobre una altra, amb finalitats d’explotació. Aquesta explotació inclourà, com a mínim, l’explotació de la prostitució aliena o altres formes d’explotació sexual, els treballs o serveis forçats, l’esclavitud o les pràctiques anàlogues a l’esclavitud, la servitud o l’extracció d’òrgans.

S'entendria doncs, que hi hauria tres coses importants a tenir en comte pel que fa al tràfic d'éssers humans amb finalitat d'explotació sexual. Per una banda, **l'acció** que l'entendríem com el que es fa per cometre el delicte: captació, transport, trasllat, acollida o recepció de persones. El segon element, seria **el mitjà** que es resumiria en la manera en com es fa el delicte que seria a través de l'amenaça o l'ús de la força o altres formes de coacció, el rapt, el frau, l'engany, l'abús de poder o d'una situació de vulnerabilitat o la concessió o recepció de pagaments o beneficis per obtenir el consentiment d'una persona que tingui autoritat sobre una altra. I, finalment, **el propòsit** que, en definitiva, és el per què es fa el delicte, i que es conclou que ha de ser amb finalitats d'explotació, inclús explotació de la prostitució aliena o altres formes d'explotació sexual, els treballs o serveis forçats, l'esclavitud o les pràctiques anàlogues a l'esclavitud, la servitud o l'extracció d'òrgans. No obstant, la llista de propòsits donada pel Protocol no és exhaustiva, per la qual cosa, els Estats poden incloure a les seves legislacions internes altres formes d'explotació que s'adaptin a les seves realitats socials i culturals (Bolaños, 2013: 3). Així, la Unió Europea ha inclòs una conceptualització àmplia de les formes d'explotació a la Directiva 2011/36/UE relativa a la prevenció i lluita contra la *trata* d'éssers humans i a la protecció de les víctimes.

El Codi Penal espanyol ha diferenciat també dos delictes diferents "tráfico y la trata" en el seu articulat en els articles tipus penals de l'art. 177 bis i 318 bis en el cas de delictes contra les persones immigrants.

Un cop feta aquesta distinció, també hem de tenir molt clar que s'ha de fer també una diferenciació molt clara entre prostitució voluntària i prostitució forçada. No hem d'oblidar que hi ha persones perfectament informades i capaces que volen seguir exercint el seu ofici sota millors condicions. És cert que moltes de les dones contrauen deutes per accedir a nous països, però aquest element sol no indica que ens trobem davant de situacions tràfic d'éssers humans amb finalitat d'explotació sexual. Moltes dones paguen un bitllet sense interessos, però a d'altres els cobren un deute que oscil·la entre 2.000 i 9.000 euros (Oso, 2006: 227). L'engany en aquest tipus de tràfic de migrants, consisteix no tant en la feina a realitzar, sinó més bé, retornar la quantitat

del deute, que en la majoria de casos és molt superior al preu del viatge. Inclús també en el cobrament abusiu de lloguers, aprofitant-se de la ignorància de les dones que acaben d'arribar. No obstant, és evident que es donen, també, situacions de fort abús i explotació per part de les persones implicades en aquest tipus de tràfic de migrants.

En els darrers anys la problemàtica del tràfic d'éssers humans amb finalitat d'explotació sexual ha provocat un interès especial a nivell internacional i nacional per regular i penalitzar aquest fet delictiu; així es pot inferir del fet que en els últims anys s'ha duplicat el número de països que han adoptat mesures legislatives per aplicar el Protocol contra la trata de persones de Nacions Unides -conegut com a Protocol de Palermo⁴¹-. Que els Estats adoptin aquestes mesures legislatives és important pel fet que no hi ha cap tribunal internacional que jutgi aquests delictes i ha de confiar-se a les legislacions estatals aquesta tasca. (Bolaños, 2013: 1). Com veurem en el context de la Unió Europea s'han aprofundit aquestes mesures amb diverses directives.

No obstant, tot i que a diversos països ja es regula encara existeixen molts altres que no compten amb la legislació apropiada per combatre aquesta problemàtica. En aquest sentit, a l'any 2008 el 63% d'un total de 155 països havien aprovat lleis anti-tràfic respecte a les seves principals finalitats, és a dir, l'explotació sexual i el treball forçat. El 20% de països no havien legislat cap ofensa específica respecte a aquest delicte, encara que sí penalitzaven els delictes posteriors com l'explotació sexual o les pitjors formes de treball infantil entre d'altres⁴².

També és necessari tenir en compte el canvi de paradigma o de perspectiva que s'ha donat en relació al tractament internacional, que ha passat de ser un tractament essencialment repressor-criminalitzador a emfatitzar la necessitat de desenvolupar els drets de les víctimes i la seva protecció. Aquesta ha estat la direcció que han agafat les directives europees i el marc en el qual s'han de desenvolupar les polítiques públiques en el nostre país. En aquest sentit Carolina Villacampa afirma:

⁴¹ El protocol va ser adoptat per l'Assemblea General de Nacions Unides el 15 de Novembre del 2000 i va quedar obert per la firma dels Estats del 12 al 15 de desembre del 2000 a Palerm, Itàlia. Va ser firmat per 117 estats i va entrar en vigència el 25 de desembre de 2003. Al maig de 2013 compta amb 155 Estats Part. Per veure la llista actualitzada dels estats:

http://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=UNTSOnline&tabid=2&mtdsg_no=XVIII-12-a&chapter=18&lang=en.

⁴² UNITED NATIONS (2009b), pàg. 22 i ss.

“Pese a que originariamente el abordaje jurídico internacional respecto del delito de trata de seres humanos fue criminocéntrico, esto es, centrado casi exclusivamente en la necesidad de luchar frente a esta realidad criminológica a través de la incriminación de conductas, más recientemente se ha impuesto lo que puede denominarse aproximación victimocéntrica a esta cuestión. Conforme a este segundo tipo de aproximación, que constituye el más claramente adoptado por los más recientes instrumentos internacionales y regionales europeos que vinculan al Estado español sobre el particular, la trata de personas se considera ante todo una forma de vulneración de los derechos humanos de las víctimas, con lo que las estrategias de lucha contra el proceso que conduce a la esclavización de éstas devienen más holísticas y pivotan sobre la base de la protección sus derechos” (Villacampa, 2014: 2).

Les dades sobre el tema són molt discutides. El problema principal és com s'interpreta el concepte de “tràfic d'éssers humans amb finalitat d'explotació sexual”, és a dir, si s'utilitza una interpretació de caire abolicionista, que inclou fins i tot formes de prostitució voluntària o si es fa una interpretació estricta que tingui en compte les definicions internacionals i en particular, la idea de que la conducta requereix d'una manca de consentiment per part de la víctima i que aquesta manca de consentiment no es pot interpretar de forma àmplia. A més també hi ha diferents tipus d'estadístiques en funció del tipus de font: policials, judicials, d'associacions i entitats que treballen en el tema, etc.

Per parlar de dades sobre tràfic de d'éssers humans amb finalitat d'explotació sexual hem de fer una especial menció al text *Trafficking in human beings* elaborat per l'EUROSTAT i publicat al 2013. Aquest inclou dades dels anys 2008, 2009 i 2010 sobre víctimes segregades per gèneres, edat i forma d'explotació a la Unió Europea. Es creu que aproximadament 9528 persones són víctimes de *trata* i des del 2008 fins el 2010 es percep un increment d'un 18%. La majoria de persones sota *trata* són dones (80%), l'altre 20% homes i el percentatge de nens i nenes és aproximadament del 15% del total.

Aquest document afirma que el 62% del total de persones traficades ho són amb finalitat d'explotació sexual i aquest percentatge cada cop va en augment, any rere

any. Una gran majoria de víctimes identificades provenen d'Estats membres de la Unió Europea, ara bé, Nigèria i Xina, són els països de fora de la Unió Europea que també tenen més víctimes identificades. Brasil, Rússia i Algèria apareixen amb força també a les estadístiques dels tres anys. Al 2010, 5.086 persones van rebre assistència en els 15 Estats membres.

Pel que fa a les persones autores dels delictes de tràfic d'éssers humans amb finalitat d'explotació sexual que se suposa que existeixen, la seva nacionalitat és majoritàriament búlgara, romanesa, alemanya i francesa. I pel que fa a persones de fora de la Unió Europea, la majoria són d'Àfrica o Àsia⁴³.

La complexitat del tràfic de d'éssers humans amb finalitat d'explotació sexual les seves formes variables fa que les aproximacions quantificadores siguin complexes, en aquest sentit, l'associació SICAR afirma:

“nosaltres no podem dir que un any, quan ens apareixen més persones identificades, és perquè hi ha més situacions de tràfic perquè han canviat les dinàmiques, perquè sabem que al darrera hi ha aquesta realitat. I és que no hi ha suficients mitjans com perquè cada dos per tres tinguem uns resultats i un impacte sobre el tema del tràfic de persones. Llavors, per això nosaltres som bastant curosos a l'hora de parlar de les dinàmiques, perquè pensem que també depèn molt de tots els recursos que estem destinant per la lluita contra el tràfic de persones. I hem d'entendre les dades segons aquesta dinàmica de com estem actuant tots plegats.

Llavors no et puc dir si augmenta o no augmenta. El que sí que et puc dir és que, respecte l'any 2002, quan nosaltres vam començar a Sicar, sí que és cert que ha canviat l'origen de les víctimes, les nacionalitats de procedència i també dels propis traficants. I en aquest sentit podríem dir que la dinàmica que ha aparegut com a nova és la detecció de xarxes criminals xineses, de xarxes criminals nigerianes...” (SICAR).

43

)http://www.interior.gob.es/web/interior/prensa/noticias/asset_publisher/GHU8Ap6ztgsg/content/id/2233058)

4.2. Marc legal internacional

4.2.1. Declaració Universal dels Drets Humans adoptada per l'Assemblea General de les Nacions Unides⁴⁴

Trobem la prohibició de tràfic d'éssers humans amb finalitat d'explotació sexual recollida als articles 1 i 4:

Article 1

“Tots els éssers humans neixen lliures i iguals en dignitat i drets i, dotats com estan de raó i consciència, han de comportar-se fraternalment els uns amb els altres”

Article 4

“Ningú estarà sotmès a esclavitud ni a servitud, l'esclavitud i la trata d'esclaus estan prohibits en totes les seves formes”.

4.2.2. Pacte Internacional dels Drets Civils i Polítics Adoptat per l'Assemblea General de les Nacions Unides l'any 1966 mitjançant resolució 2200 A (XXI) entrat en vigor el 25 de març del 1976

En aquest pacte la prohibició es troba recollida a l'article 8

Article 8

“1. Ningú estarà sotmès a esclavitud, L'esclavitud i la trata d'esclaus estaran prohibides en totes les seves formes:

2. Ningú estarà sotmès a servitud.

3.

a) Ningú serà constrenyit a executar un treball forçós o obligatori;

⁴⁴ Resolució 217 A (III) de 10 de desembre de 1948 a París.

b) L'incís precedent no podrà ser interpretat en el sentit de què prohibeix, en els països en els quals certs delictes poden ser castigats amb la pena de presó acompanyada de treballs forçats, el compliment d'una pena de treballs forçats imposada per un tribunal competent"

4.2.3. Convenció sobre l'Eliminació de totes les Formes de Discriminació contra la Dona-CEDAW, que prohibeix la trata de dones adoptada per l'Assemblea de Nacions Unides l'any 1979

En aquesta hi apareix l'explotació sexual a l'article 6è:

Article 6

"Els Estats Parts prendran totes les mesures apropiades, inclús de caràcter legislatiu, per suprimir totes les formes de trata de dones i explotació de la prostitució de la dona".

4.2.4. El Protocol per prevenir, reprimir i sancionar el tràfic de persones, dones i nens de 12 desembre 2002 (d'ara en endavant Palerm), que complementa la Convenció de les Nacions Unides Contra la Delinqüència Organitzada Transnacional

El protocol de Palerm recull a les finalitats del document al seu primer article establint el següent:

Article 1

"Les finalitats del present Protocol són:

- a) Prevenir i combatre la trata de persones, prestant especial atenció a les dones i els nens;*
- b) Protegir i ajudar a les víctimes d'aquesta trata, respectant plenament els seus drets humans; i*

c) *Promoure la cooperació entre els Estats Parts per aconseguir aquestes finalitats”.*

La definició que estableix es troba a l'art. 3:

“Per a les finalitats del present Protocol: a) Per “trata de personas” s’entendrà la captació, el transport, el trasllat, l’acollida o la recepció de persones, recorrent a l’amenaça o a l’ús de la força o altres formes de coacció, el segrest, el frau, l’engany, l’abús de poder o d’una situació de vulnerabilitat o a la concessió o recepció de pagaments o beneficis per a obtenir el consentiment d’una persona que tingui autoritat sobre una altra, amb fins d’explotació. Aquesta explotació inclourà, com a mínim, l’explotació de la prostitució aliena o altres formes d’explotació sexual, els treballs o serveis forçats, l’esclavitud o les pràctiques anàlogues a l’esclavitud, la servitud o l’extracció d’òrgans;

b) El consentiment donat per la víctima de la trata de persones a tota forma d’explotació intencional descrita en l’apartat a) del present article no es tindrà en compte quan s’hagi recorregut a qualsevol dels mitjans anunciats en aquest apartat

c) La captació, el transport, el trasllat, l’acollida o la recepció d’un nen amb finalitats d’explotació es considerarà “trata de personas” inclús quan no es recorri a cap dels mitjans anunciats en l’apartat a) del present article;

d) Per “nen” s’entendrà tota persona menor de 18 anys”.

La inclusió en el primer apartat del terme “situació de vulnerabilitat”, té interpretacions diferents segons es mantingui una posició abolicionista o una posició prodrets. En aquest sentit afirma l’informe Genera-DESC-Antigona (2011: 42).

“Incluir la cuestión de la vulnerabilidad podría dar pie a argumentar que una mujer nunca elige de ejercer la prostitución, si no que siempre es una condición de vulnerabilidad la que la lleva a dar su consentimiento, partiendo del presupuesto que todas las mujeres son vulnerables en un sistema patriarcal como el actual. Pero, con

esta interpretación se estaría considerando que las mujeres nunca tienen capacidad de decisión o elección, que toda prostitución tanto voluntaria como forzosa sería susceptible de ser considerada como trata”

El discurs de la vulnerabilitat així interpretat, no només resulta i comporta confusió entre *trata* i tràfic, sinó que representa en paraules de Maqueda (2008) *“un salvoconducto para la criminalización (...) por un lado, en la voz del feminismo abolicionista contra la prostitución y la trata, como realidades unitarias que supuestamente niegan la voluntad de las mujeres y, por otro, en el discurso oficial que se ha impuesto en las leyes y las prácticas jurídicas”* (Maqueda, 2008: 38).

La Directiva Europea (2011/36/UE), que veurem a continuació, intenta aclarir aquest concepte i defineix el concepte de vulnerabilitat fora de l'àmbit de les migracions de la següent manera en el redactat del seu article 2.1: *“Existeix una situació de vulnerabilitat quan la persona en qüestió no té altra alternativa real o acceptable excepte sotmetre's a l'abús”*.

Per últim, l'apartat 3 segueix mantenint un llenguatge summament dèbil per a què els Estats no tinguin obligacions en front a l'assistència bàsica a les víctimes, s'utilitzen les paraules “considerarà” i “quan procedeixi”. Malgrat els esforços de les organitzacions no governamentals durant l'elaboració del Protocol no s'ha aconseguit un llenguatge més obligatori per als Estats cobreixen les necessitats més bàsiques i urgents de les víctimes que es preveuen en aquest apartat de l'article 6 (Genera, DESC, Antígona, 2011).

Arrel de tot això i de l'escassa efectivitat que va tenir el Protocol de Palerm pel que fa a la protecció dels Drets Humans de les víctimes de *trata*, l'Alt Comissionat dels drets humans de les Nacions Unides, va presentar l'informe 2002 al Consell Econòmic i Social titulat Principi i Directrius recomanats sobre els Drets Humans i la *trata* de persones (E/2002/68/Add.1) Disponible a aquest enllaç:

<http://www.unhcr.ch/Huridocda/Huridoca.nsf/0/63898101a6a32e23c1256bf30052b9f7?Opendocument>

En aquest es fa incís en l'obligació dels estats de protegir els Drets Humans en l'àmbit de tràfic de d'èssers humans amb finalitat d'explotació sexual, tant en la prevenció, com en la protecció i assistència i la penalització i sanció i reparació.

4.3. Marc legal Europeu

4.3.1. Consell d'Europa. El Conveni del Consell d'Europa sobre la lluita contra el tràfic d'èssers humans (Conveni 197 del Consell d'Europa)

El *Conveni del Consell d'Europa sobre la Lluita contra el tràfic d'Éssers humans* de 16 de març de 2005 (conegut com a Conveni de Varsòvia)⁴⁵ que pren en consideració la igualtat de gènere entre les seves disposicions (últim dels considerands del preàmbul):

“Tenint en compte la necessitat d'elaborar un instrument jurídic internacional global que es centri en els drets de la persona i de les víctimes de la trata i que creï un mecanisme de seguiment específic”.

El Conveni del Consell d'Europa sobre la lluita contra el tràfic d'Éssers humans, pot assenyalar-se com una regulació destacable en un nou paradigma que no abandona els béns jurídics de la seguretat i la persecussió penal, però que incorporen per primera vegada un catàleg de drets de les víctimes de tràfic de d'èssers humans amb finalitat d'explotació sexual i una sèrie d'obligacions per als Estats que ho subscriguin. Segons el Conveni de Varsòvia, la “el tràfic d'èssers humans” és un concepte que designa:

Article 4:

“la contractació, el transport, el trasllat, l'allotjament o l'acollida de persones mitjançant amenaces de recórrer a la força, recurs a la força o qualsevol altra forma d'obligació, mitjançant segrest, frau, engany, abús d'autoritat o d'una situació de vulnerabilitat o mitjançant l'oferta o l'acceptació de pagaments o avantatges per a

⁴⁵ <http://www.acnur.org/t3/fileadmin/scripts/doc.php?file=biblioteca/pdf/6020>

obtenir el consentiment d'una persona que tingui autoritat sobre l'altra amb fins d'explotació".

Als efectes del Conveni s'inclou en el terme "explotació", com a mínim:

"l'explotació de la prostitució aliena o bé altres formes d'explotació sexual, el treball o els serveis forçats, l'esclavitud o pràctiques similars a l'esclavitud, la servitud o l'extracció d'òrgans".

La novetat més important del Conveni de Varsòvia és la regulació en el seu Capítol III, de mesures per protegir i promoure els drets de les víctimes, que es poden interpretar com una autèntica Carta de Drets de les víctimes (Els drets que consagra el Conveni de Varsòvia en consonància amb altres instruments internacionals en matèria de drets humans, serien (Genera, DESC, Antigona, 201: 51):

1. Drets a la identificació com a víctima i presumpció de la seva condició.
2. Dret a la llibertat i la seguretat.
3. Dret a la integritat.
4. Dret a la dignitat.
5. Dret a la recuperació i a la reflexió.
6. Dret a l'assistència social, mèdica i psicològica immediata.
7. Dret a la intimitat
8. Dret a ser informada sobre els seus drets i alternatives.
9. Drets en al investigació policial i el procés judicial.
10. Drets a no ser perseguida per la possible il·legalitat de l'entrada en l'estat receptor.
11. Dret a romandre en el país receptor o a la repatriació voluntària.
12. Dret a la reparació del dany sofert.

13. Ni reinserció ni rehabilitació: Dret a l'adopció de mesures per a la seva inclusió social.

4.3.2. Directiva 2011/36/UE del Parlament Europeu i del Consell, de 5 d'abril de 2011, relativa a la prevenció i lluita contra el tràfic d'éssers humans i la protecció de les víctimes i per la que se substitueix la Decisió marc 2002/629/JAI del Consell [DO L 101 de 15.4.2011]

Abans de la redacció de la Directiva 2011/36/UE, a Europa s'aplicava el Conveni per la Repressió del tràfic de persones i de l'explotació aliena de 2 de desembre de 1949. Durant molt de temps, ha estat l'eina principal a nivell internacional per lluitar contra aquest tipus de crim. A més, d'aquest antecedent legal trobem la Convenció per l'abolició a l'esclavatge de 1926, així com, en la Convenció Suplementària Sobre Abolició de l'Esclavitud, el tràfic d'Esclaus i les Institucions i Pràctiques Anàlogues a l'Esclavitud de 1956 i més recentment, en les Convencions de l'Organització Internacional del Treball referides al treball forçat d'on han sortit documents com *Trafficking in human beings*.

La Directiva 2011/36/UE del Parlament Europeu i del Consell, de 5 d'abril del 2011 relativa a la prevenció i lluita contra el tràfic d'éssers humans i a la protecció de les víctimes i per la que es substitueix la Decisió marc 2002/629/JAI del Consell té com a objectiu la protecció i el reconeixement dels drets de les víctimes de tràfic, allunyant-se suaument del tractament centrat en mesures repressives que havia predominat per la legislació internacional existent fins el moment, i adoptant un contingut i intencionalitat molt més centrada en les víctimes i la perspectiva de protecció dels seus drets.

Si analitzem el contingut de la Directiva 2011/36/UE veiem que el preàmbul dóna molta més importància a l'atenció que no pas a la prevenció (articles 17 a 24). L'article 11 disposa a l'apartat 5è el contingut de les mesures d'assistència i recolzament. Tanmateix, l'article 14 recull les mesures d'assistència i recolzament per menors d'edat. Seguint amb l'anàlisi del preàmbul, en aquest també s'estableix que en matèria

de protecció dins del procediment penal a les víctimes de tràfic d'èssers humans, se'ls aplicarà la Decisió Marc 2001/220/JAI del Consell de 15 de març de 2001.

L'Article dos de la directiva defineix el fet punible del tràfic:

Artículo 2:

“La captación, el transporte, el traslado, la acogida o la recepción de personas, incluido el intercambio o la transferencia de control sobre estas personas, mediante la amenaza o el uso de la fuerza u otras formas de coacción, el rapto, el fraude, el engaño, el abuso de poder o de una situación de vulnerabilidad, o mediante la entrega o recepción de pagos o beneficios para lograr el consentimiento de una persona que posea el control sobre otra persona, con el fin de explotarla.

Artículo 3:

Los Estados miembros adoptarán las medidas necesarias para garantizar la punibilidad de la inducción, la complicidad o la tentativa en la comisión de las infracciones contempladas en el artículo 2”.

La Directiva reconeix l'especificitat del tràfic en funció del sexe i el fet que les dones i homes són sovint objecte de tràfic amb diferents finalitats. Per aquest motiu, les mesures d'assistència i recolzament han de ser també diferents segons el sexe, en el seu cas.

Pel que fa a la punitivitat, l'article 4.1 de la Directiva, estableix una duració mínima de 5 anys de presó per la comissió del delictes de tràfic de d'èssers humans amb finalitat d'explotació sexual amb una sanció màxima de 10 anys, tal i com estableix l'article 4.2, si la víctima és especialment vulnerable.

Ha de quedar clar que la Directiva parteix de la necessitat que les víctimes de tràfic rebin un tracte adaptat a les seves necessitats individuals durant les investigacions i actuacions judicials. L'article 12.2 insta als Estats a adoptar les mesures de protecció que creguin convenients. També hi ha força disposicions que persegueixen l'harmonització tant del Dret Penal substantiu com d'algunes qüestions processals,

com per exemple l'article 3 que insta als Estats a adoptar mesures necessàries per incriminar la inducció, la complicitat i la temptativa.

L'article 12.4 de la Directiva preveu que s'evitin, en la mesura del possible, les diferents pràctiques dels Tribunals que s'exposen a continuació:

“4. Sin perjuicio de los derechos de defensa, y con arreglo a una evaluación individual de las circunstancias personales de la víctima por parte de las autoridades competentes, los Estados miembros velarán por que las víctimas de la trata de seres humanos reciban un trato especial destinado a prevenir la victimización secundaria, evitando, en la medida de lo posible y de conformidad con los criterios establecidos por el Derecho nacional y las normas relativas al poder discrecional, a la práctica o a las orientaciones de los tribunales:

a) repetir innecesariamente interrogatorios durante la investigación, la instrucción o el juicio;

b) el contacto visual entre víctimas y demandados incluso durante la prestación de declaración, como en el interrogatorio y las preguntas de la parte contraria, mediante medios apropiados como el uso de tecnologías de la comunicación adecuadas;

c) testificar en audiencia pública, y

d) preguntar sobre la vida privada de la víctima cuando no sea absolutamente necesario”

Villacampa (2010) afirma que l'aproximació a la tràfic no ha de limitar-se al procés de tràfic en sí mateix, sinó que ha de recaure sobre les causes i les conseqüències del procés. A més, una aproximació al tràfic d'éssers humans des dels drets humans suposa que els estats tenen l'obligació de prevenir, investigar i sancionar les violacions dels drets humans, així com de procurar a les víctimes mecanismes adequats de superació de la situació. Per tant, són necessàries polítiques de protecció i assistència a les víctimes i no només concentrar els esforços en la incriminació de conductes i en l'establiment de polítiques migratòries.

Aquesta Directiva 2011/36/UE té una mancança molt greu que és el fet de no regular la residència de les persones víctimes de tràfic. A més, els governs europeus, tenen tendència a trobar en les “màfies” el principal objecte per combatre en matèria migratòria, precisament quan són les dures restriccions en matèria de lleis d’estrangeria les que fomenten el desenvolupament del fenomen. Aquests controls depenen no tant de les conductes individuals, sinó dels estereotips ètnics i racials que fan sospitar a l’agent que la persona pot trobar-se en situació irregular (Vartabedian, 2013).

La nova Directiva 2011/36/UE, seguint al Conveni de Varsòvia, no exigeix que el tràfic sigui transnacional. És a dir, la captació, transport, el trasllat, la recollida o recepció de persones per a la seva explotació mitjançant la prostitució forçada, no requereix el traspàs de frontera. Per tant, la situació administrativa de la dona en el país no configura el tràfic. Pot ser un element més que agreugi el delicte per l’aprofitament de la seva vulnerabilitat, però pot existir tràfic d’éssers humans amb finalitat d’explotació sexual en el cas de persones amb ciutadania europea, com lamentablement les entitats constaten.

Per una altra banda, també trobem el Tractat d’Àmsterdam i el Tractat de Desenvolupament de l’Espai de Llibertat i Seguretat i Justícia, i l’acció comuna 96/700/JAI del Consell, de 29 de novembre de 1996 per la que s’estableix un programa d’estímul i intercanvis destinat als responsables de l’acció contra el tràfic d’éssers humans i l’explotació sexual dels nens/es. A més, també es va elaborar l’acció comuna 97/154/JAI del Consell de 24 de Febrer de 1997 relativa a la lluita contra el tràfic d’éssers humans i l’explotació sexual dels nens/es.

A nivell polític, s’ha redactat i elaborat, el Programa de Tampere (1999-2004), el de la Haia (2010-2014) i el Programa Daphne, així com, el Programa de Prevenció i Lluita Contra el Crim amb vigència en el període 2007-2013.

Per últim, cal destacar una important sentència del Tribunal Europeu de Drets Humans (TEDH) *Rantsev v. Chipre & Rússia*, App. No. 25965/04 (Eur. Ct. H.R. Ene. 7, 2010). Aquesta sentència és molt rellevant ja que sanciona als dos Estats per ometre el seu deure de detectar i identificar a les víctimes al no protegir-les adequadament i no fer

efectius els seus drets. També és molt rellevant, ja que conceptualitza al tràfic d'éssers humans amb finalitat d'explotació sexual com una forma d'esclavatge.

4.4. Marc legal estatal i català

4.4.1. Codi Penal

La modificació introduïda per la Llei Orgànica 5/2010, de 22 de juny, del Codi Penal, va establir la diferència entre els delictes de tràfic d'éssers humans amb finalitat d'explotació sexual (*trata* en castellà) i tràfic il·legal de persones. El tràfic de persones (*tráfico*, en castellà) va quedar regulat en l'Art. 318 bis del Codi Penal, mentre que el tràfic d'éssers humans amb finalitat d'explotació sexual està regulada en l'Art. 177 bis del mateix text. Aquest article ha estat reformat en dos dels seus apartats amb el nou Codi Penal aprovat amb la Ley Orgánica 1/2015, de 30 de marzo, por la que se modifica la Ley Orgánica 10/1995, de 23 de noviembre, del Código Penal.

“Article 177 bis157

1. Ha de ser castigat amb la pena de cinc a vuit anys de presó com a reu de tràfic d'éssers humans el que, sigui en territori espanyol, sigui des d'Espanya, en trànsit o amb destinació a aquesta, utilitzant violència, intimidació o engany, o abusant d'una situació de superioritat o de necessitat o de vulnerabilitat de la víctima nacional o estrangera, la capti, transporti, traslladi, aculli, rebi o allotgi amb qualsevol de les finalitats següents:

a) La imposició de treball o serveis forçats, l'esclavitud o pràctiques similars a l'esclavitud o a la servitud o a la mendicitat.

b) L'explotació sexual, inclosa la pornografia.

c) L'extracció dels seus òrgans corporals.

2. Encara que no es recorri a cap dels mitjans enunciats a l'apartat anterior, es considera tràfic d'éssers humans qualsevol de les accions indicades a l'apartat anterior quan es porti a terme respecte de menors d'edat amb fins d'explotació.

3. El consentiment d'una víctima de tràfic d'éssers humans és irrellevant quan s'hagi recorregut a algun dels mitjans indicats a l'apartat primer d'aquest article.

4. S'ha d'imposar la pena superior en grau a la que preveu l'apartat primer d'aquest article quan:

a) En ocasió del tràfic es posi en greu perill la víctima;

b) La víctima sigui menor d'edat;

c) La víctima sigui especialment vulnerable per raó de malaltia, discapacitat o situació.

Si es dóna més d'una circumstància s'ha d'imposar la pena en la meitat superior.

5. S'ha d'imposar la pena superior en grau a la que preveu l'apartat 1 d'aquest article i inhabilitació absoluta de sis a dotze anys als que realitzin els fets prevalent-se de la seva condició d'autoritat, agent d'aquesta o funcionari públic. Si es dóna a més alguna de les circumstàncies que preveu l'apartat 4 d'aquest article s'han d'imposar les penes en la meitat superior.

6. S'ha d'imposar la pena superior en grau a la que preveu l'apartat 1 d'aquest article i inhabilitació especial per a professió, ofici, indústria o comerç pel temps de la condemna, quan el culpable pertanyi a una organització o associació de més de dues persones, fins i tot de caràcter transitori, que es dediqui a la realització d'aquestes activitats. Si es dóna alguna de les circumstàncies que preveu l'apartat 4 d'aquest article s'han d'imposar les penes en la meitat superior. Si es dóna la circumstància que preveu l'apartat 5 d'aquest article s'han d'imposar les penes que s'hi assenyalen en la meitat superior.

Quan es tracti dels caps, administradors o encarregats de les organitzacions o associacions esmentades, se'ls ha d'aplicar la pena en la meitat superior, que es pot elevar a la immediatament superior en grau. En tot cas s'ha d'elevar la pena a la

immediatament superior en grau si es dóna alguna de les circumstàncies que preveu l'apartat 4 o la circumstància que preveu l'apartat 5 d'aquest article.

7. Quan d'acord amb el que estableix l'article 31 bis una persona jurídica sigui responsable dels delictes compresos en aquest article, se li ha d'imposar la pena de multa del triple al quintuple del benefici obtingut. Ateses les regles que estableix l'article 66 bis, els jutges i tribunals també poden imposar les penes que recullen les lletres b a g de l'apartat 7 de l'article 33.

8. La provocació, la conspiració i la proposició per cometre el delictes de tràfic d'éssers humans han de ser castigades amb la pena inferior en un o dos graus a la del delictes corresponent.

9. En tot cas, les penes que preveu aquest article s'han d'imposar sense perjudici de les que corresponguin, si s'escau, pel delictes de l'article 318 bis d'aquest Codi i altres delictes efectivament comesos, inclosos els constitutius de l'explotació corresponent.

10. Les condemnes de jutges o tribunals estrangers per delictes de la mateixa naturalesa que els que preveu aquest article produeixen els efectes de reincidència, llevat que l'antecedent penal hagi estat cancel·lat o ho pugui ser d'acord amb el dret espanyol.

11. Sense perjudici de l'aplicació de les regles generals d'aquest Codi, la víctima de tràfic d'éssers humans queda exempta de pena per les infraccions penals que hagi comès en la situació d'explotació soferta, sempre que la seva participació en aquestes hagi estat conseqüència directa de la situació de violència, intimidació, engany o abús a què hagi estat sotmesa i que hi hagi una proporcionalitat adequada entre aquesta situació i el fet criminal dut a terme”.

De la tipificació de l'any 2010 s'han destacat algunes característiques:

- a) La conducta típica es pot donar sense haver-hi un traspàs de fronteres, “des de Espanya, en trànsito o con destino a ella”.
- b) S'estén la protecció a persones espanyoles o comunitàries.

- c) No rellevància del consentiment de la víctima. S'entén que encara que la víctima conegui quina activitat ha de realitzar el consentiment s'ha viciat si s'han donat, tal com indica l'art 177 bis.
- d) També és particularment important que en el cas de víctimes de tràfic d'éssers humans amb finalitat d'explotació sexual que hagin realitzat algun delictes vinculat a l'explotació patida s'excepciona la responsabilitat (art. 177, bis 11).

Respecte dels efectes d'aquesta regulació en les entrevistes realitzades a diferents agents s'ha assenyalat:

“Des de fa un any i mig tenim l'article 177 bis, que és el delictes de tràfic d'éssers humans, en castellà “de trata”, val? I aquest article ens permet actuar ara d'una manera molt més oberta contra tot el fenomen de la prostitució, i per tant és una eina molt bona de treball. Fins aquell moment, per atacar el problema havíem d'anar pel delictes relatiu a la prostitució, pel 318 bis per immigració clandestina, i sumar delictes. Què passava? Que un delictes pur de prostitució, de lucre per la prostitució té una pena de 2-3 anys de presó, un delictes menor. I per tant, havies de sumar al d'immigració clandestina, el fenomen de tràfic de persona per a la seva explotació sexual, per sumar un delictes greu. Llavors, els delinqüents què van veure? Que sortia més rendible portar dones comunitàries per a explotar, que extracomunitàries. Perquè a més no són susceptibles de control per la Llei d'Estrangeria. I això va fer que en el seu dia totes fossin romaneses, búlgares, van desaparèixer les dones russes, perquè pràcticament no veus cap russa ara ja, es veuen molt poquetes, i això va determinar aquest perfil. Això va fer que els romanesos tinguessin un àmbit, doncs, còmode i relativament còmode respecte altres organitzacions per portar dones” (Mossos).

El nou Codi Penal⁴⁶ que ha aprovat pel govern inclou modificacions en la regulació del tràfic d'éssers humans amb finalitat d'explotació sexual. Concretament els apartats reformats són dos:

“Centésimo decimoquinto. Se modifican los apartados 1 y 4 del artículo 177 bis, que quedan redactados como sigue:

⁴⁶ Ley Orgánica 1/2015, de 30 de marzo, por la que se modifica la Ley Orgánica 10/1995, de 23 de noviembre, del Código Penal.

«1. Será castigado con la pena de cinco a ocho años de prisión como reo de trata de seres humanos el que, sea en territorio español, sea desde España, en tránsito o con destino a ella, empleando violencia, intimidación o engaño, o abusando de una situación de superioridad o de necesidad o de vulnerabilidad de la víctima nacional o extranjera, o mediante la entrega o recepción de pagos o beneficios para lograr el consentimiento de la persona que poseyera el control sobre la víctima, la captare, transportare, trasladare, acogiere, o recibiere, incluido el intercambio o transferencia de control sobre esas personas, con cualquiera de las finalidades siguientes:

a) La imposición de la esclavitud, servidumbre, servicios forzados u otras prácticas similares

a las anteriores, incluida la mendicidad.

b) La explotación sexual, incluyendo la pornografía.

c) La explotación para realizar actividades delictivas.

d) La extracción de sus órganos corporales.

Existe una situación de necesidad o vulnerabilidad cuando la persona en cuestión no tiene otra alternativa, real o aceptable, que someterse al abuso”.

Entre les novetats que afecten molt clarament al tràfic d'èssers humans amb finalitat d'explotació sexual destaquem els següents aspectes:

a) Es modifica l'acció típica, incloent-se com a acció típica “l'intercanvi i la transferència de control sobre les persones”.

b) S'inclou com a nou mitjà de comissió del delictes l'entrega o recepció de pagaments o beneficis per assolir el consentiment de la persona que tingui el control de la víctima. A més, és molt rellevant que es delimita el significat de la situació de “vulnerabilitat” a la que fa referència el tràfic d'èssers humans amb finalitat d'explotació sexual abusiva, afirmant que: *“Existe una situación de necesidad o vulnerabilidad cuando la persona en cuestión no tiene otra alternativa, real o aceptable, que someterse al abuso”.*

En aquest sentit afirma Carolina Villacampa que: *“La amplitud con que se conciben estos conceptos no es efectivamente una cuestión baladí, pues una ampliación desmesurada de los mismos puede llevar a calificar trata como supuestos en que el constreñimiento de la voluntad de la víctima resulta excesivamente sutil, haciendo el juego a quienes se empeñan, por ejemplo, en identificar cualquier forma de prostitución como manifestación de la trata, con el consiguiente e inadecuado tratamiento parejo de supuestos de muy diversa intensidad lesiva. Justamente para conjurar ese peligro debe tenerse siempre presente que la trata supone una afrenta clara a la dignidad de las personas”* (Villacampa, 2014: 8).

També es modifica l'apartat 4 de l'art 177 bis :

«4. Se impondrá la pena superior en grado a la prevista en el apartado primero de este artículo cuando:

- a) se hubiera puesto en peligro la vida o la integridad física o psíquica de las personas objeto del delito;
- b) la víctima sea especialmente vulnerable por razón de enfermedad, estado gestacional, discapacidad o situación personal, o sea menor de edad.

Si concurriere más de una circunstancia se impondrá la pena en su mitad superior.»

4.4.2. Llei Orgànica 4/2000, d'11 de gener, sobre Drets i Llibertats dels Estrangers a Espanya i la seva Integració Social i Reial Decret 557/2011, de 20 d'abril, pel qual s'aprova el reglament de la Llei Orgànica 4/2000, d'11 de gener, sobre Drets i Llibertats dels Estrangers a Espanys i la seva Integració Social, després de la Reforma mitjançant la Llei Orgànica 2/2009.

Els articles 59 i 59 bis de la llei d'estrangeria contenen regulació en matèria de tràfic d'éssers humans amb finalitat d'explotació sexual de dones immigrants. Aquests articles estableixen mesures de protecció per aquelles persones que es trobin sota aquesta situació i disposen excepcions als requisits per tal d'obtenir la residència a l'Estat Espanyol.

A l'article 59.1 queda establert que:

Article 59.1

Col·laboració contra xarxes organitzades

1. L'estranger que es trobi irregularment a Espanya i sigui víctima, perjudicat o testimoni d'un acte de tràfic il·lícit d'éssers humans, immigració il·legal, explotació laboral o de tràfic il·lícit de mà d'obra o d'explotació en la prostitució com a abús de la seva situació de necessitat pot quedar exempt de responsabilitat administrativa i no ser expulsat si denuncia els autors o cooperadors de l'esmentat tràfic, o coopera i col·labora amb les autoritats competents, proporcionant dades essencials o testificant, si s'escau, en el procés corresponent contra aquells autors.

Per una altra banda, l'article 59 bis següents que:

Article 59 bis

Víctimes del tràfic d'éssers humans

1. Les autoritats competents han d'adoptar les mesures necessàries per identificar les víctimes del tràfic de persones de conformitat amb el que preveu l'article 10 del Conveni del Consell d'Europa sobre la lluita contra el tràfic d'éssers humans, de 16 de maig de 2005.

2. Els òrgans administratius competents, quan considerin que existeixen motius raonables per creure que una persona estrangera en situació irregular ha estat víctima de tràfic d'éssers humans, han d'informar la persona interessada sobre les previsions d'aquest article i han d'elevat a l'autoritat competent per a la seva resolució l'oportuna proposta sobre la concessió d'un període de restabliment i reflexió, d'acord amb el procediment previst per reglament.

El període de restabliment i reflexió té una durada, almenys, de trenta dies, i ha de ser suficient perquè la víctima pugui decidir si vol cooperar amb les autoritats en la investigació del delictes i, si s'escau, en el procediment penal. Tant durant la fase d'identificació de les víctimes, com durant el període de restabliment i reflexió, no s'ha d'incoar un expedient sancionador per infracció de l'article 53.1.a i s'ha de suspendre l'expedient administratiu sancionador que se li hagi incoat o, si s'escau, l'execució de l'expulsió o devolució eventualment acordades. Així mateix, durant el període de restabliment i reflexió, se li autoritza l'estada temporal i les administracions competents han de vetllar per la subsistència i, si és necessari, la seguretat i protecció de la víctima i dels seus fills menors d'edat o amb discapacitat, que es trobin a Espanya en el moment de la identificació, als quals es fan extensives les previsions de l'apartat 4 d'aquest article en relació amb el retorn assistit o l'autorització de residència, i si s'escau treball, si són més grans de 16 anys, per circumstàncies excepcionals. Finalitzat el període de reflexió les administracions públiques competents han de realitzar una avaluació de la situació personal de la víctima a l'efecte de determinar una possible ampliació d'aquest període. Amb caràcter extraordinari l'Administració pública competent ha de vetllar per la seguretat i protecció de les altres persones, que es trobin a Espanya, amb les quals la víctima tingui vincles familiars o de qualsevol altra naturalesa, quan s'acrediti que la situació de desprotecció en què quedarien davant dels presumptes traficants constitueix un obstacle insuperable perquè la víctima accedeixi a cooperar.

3. El període de restabliment i reflexió es pot denegar o ser revocat per motius d'ordre públic quan es tingui coneixement que la condició de víctima s'ha invocat de manera indeguda.

La denegació o revocació han d'estar motivades i poden ser objecte de recurs segons el que estableix la Llei 30/1992, de 26 de novembre, de règim jurídic de les administracions públiques i del procediment administratiu comú.

4. L'autoritat competent pot declarar la víctima exempta de responsabilitat administrativa i li pot facilitar, a la seva elecció, el retorn assistit al seu país de procedència o l'autorització de residència i treball per circumstàncies excepcionals quan ho consideri necessari a causa de la seva cooperació per als fins d'investigació o de les accions penals, o en atenció a la seva situació personal, i facilitats per a la seva integració social, d'acord amb el que estableix la present Llei. Així mateix, mentre es resolgui el procediment d'autorització de residència i treball per circumstàncies excepcionals, se li pot facilitar una autorització provisional de residència i treball en els termes que es determinin per reglament.

En la tramitació de les autoritzacions esmentades en el paràgraf anterior es pot eximir de l'aportació dels documents l'obtenció dels quals suposi un risc per a la víctima.

5. Les previsions del present article són igualment aplicables a persones estrangeres menors d'edat, i s'ha de tenir en compte l'edat i maduresa d'aquestes i, en tot cas, la prevalença de l'interès superior del menor.

6. S'han de desplegar per reglament les condicions de col·laboració de les organitzacions no governamentals sense ànim de lucre que tinguin per objecte l'acollida i protecció de les víctimes del tràfic d'éssers humans.

Per últim, a l'any 2011 es va publicar el Real Decret 577/2011, de 20 d'abril, mitjançant el qual es va aprovar el nou reglament de desenvolupament de la Llei Orgànica 4/2000 sobre drets i llibertats dels estrangers a Espanya i la seva integració social, que

desenvolupa en els seus articles 140 a 146 el procediment per a la protecció de la víctima de tràfic d'èssers humans amb finalitat d'explotació sexual.

Comentaris

En relació a les dificultats que la normativa penal i d'estrangeria ofereix en el tractament de les víctimes s'han identificat diverses dificultats que resumeix Villacampa (Villacampa, 2014: 17-22).

- a) El que la identificació de les víctimes i la seva atenció s'inclogui en la normativa penal i d'estrangeria és clarament una dificultat, ja que es dissenyen les mesures pensant en migrants irregulars (malgrat que són aplicables a nacionals d'Estats membres de la Unió Europea, tal com indica la disposició addicional única del Reial Decret 557/2011). El fet d'haver de denunciar a la xarxa per accedir als drets és un factor de victimització.
- b) En aquest mateix sentit, no és coherent amb un paradigma basat en els drets humans i la protecció de les víctimes que l'assistència a les víctimes es resolgui amb una referència (art. 264 del reglament d'estrangeria) a la xarxa de centres públics de migracions.
- c) El reconeixement dels drets de les víctimes de tràfic d'èssers humans amb finalitat d'explotació sexual en el procediment penal, establert en la normativa europea, encarna no tindria suficient reconeixement en el nostre país. En aquest sentit, encara no estarien suficientment adoptades en la legislació nacional les indicacions que sobre aquesta matèria fa el Conveni de Varsòvia, la Directiva 2011/36/UE i la Directiva 2012/29/UE. A finals de juliol de 2014 s'ha presentat el projecte de Llei sobre el nou Estatut de Víctima dels delictes, que també contempla noves mesures per les víctimes de tràfic d'Éssers humans amb finalitat d'explotació sexual (Avantprojecte de 25 d'octubre de 2013, Llei orgànica de l'Estatut de la víctima del delicte).

A continuació es comentaran els altres instruments que té l'Estat espanyol i Catalunya, que són instruments que han desenvolupat les polítiques públiques de tràfic d'éssers humans amb finalitat d'explotació sexual en els últims anys.

4.4.3. Pla integral de lluita contra el tràfic d'éssers humans amb fins d'explotació sexual. (Ministeri d'Igualtat, 2009-2011, prorrogat fins 2012) i el Pla contra el tràfic d'éssers humans per a l'explotació sexual (2013).

El pla integral de Lluita contra el Tràfic d'Éssers Humans amb fins d'Explotació Sexual a Espanya (a partir d'ara Pla Integral), pretén ser el primer instrument de planificació de caràcter integral, en aquest àmbit. Apareix impulsat per aleshores Ministeri d'Igualtat per donar compliment a les obligacions concretes rere la incorporació del Conveni de Varsòvia a l'ordenament jurídic Espanyol.

En ell s'aborda el fenomen de l'explotació sexual, amb especial incidència en les dones i les nenes, modalitats que segons reconeix Nacions Unides, constitueix, amb gran diferència, el tipus d'explotació més freqüent associat al tràfic d'éssers humans amb finalitat d'explotació sexual, especialment en els països d'Europa Occidental, Amèrica del Nord i algunes regions d'Àsia.

Els objectius del Pla Integral es troben recollits a la pàgina 20 i són els següents:

“• Sensibilizar a la sociedad para promover reacciones de «tolerancia cero» contra los actos delictivos relacionados con la trata de seres humanos con fines de explotación sexual.

• Combatir las causas de la trata a través de políticas activas de cooperación con los países de origen y mediante medidas preventivas en países de origen, tránsito y destino.

• Desarrollar medidas desde una perspectiva integral, en los ámbitos judicial, social, educativo, policial, administrativo y de inmigración, con participación de las Organizaciones No Gubernamentales.

- *Asegurar, como eje central, la asistencia y protección a las víctimas de la trata, garantizando la protección de sus derechos e intereses.*
- *Luchar decididamente contra la trata de seres humanos con fines de explotación sexual y contra la activa intervención en el fenómeno de traficantes y proxenetas”.*

Segons el Pla Integral, per prendre mesures contra el tràfic, s’ha de partir de tres principis rectors, per una banda, la perspectiva de gènere, per una altra la violació de drets fonamentals, entendre’l com un fet transnacional que requereix de cooperació internacional i finalment, veure-la com un delictes en el que és imprescindible l’actuació policial i judicial.

La definició de tràfic podria desglossar-se en tres punts:

L’acció: consisteix en al captació, transport, embarcament o recepció de persones.

Els mitjans utilitzats: amenaça, força, engany, abús de poder, vulnerabilitat, pagament o remuneració a algú que exerceixi un control previ sobre la víctima.

La finalitat: propòsit d’explotació tant de tipus sexual com mitjançant treballs forçats, esclavitud i pràctiques similars o extracció d’òrgans.

Per diferenciar el tràfic d’éssers humans amb finalitat d’explotació sexual del tràfic hauríem de tenir en compte aquests altres punts:

Consentiment: el tràfic il·legal de persones, tot i desenvolupar-se sovint en condicions degradants o perilloses, implica el consentiment de les mateixes a posar-se en mans de la xarxa de traficants. El tràfic d’éssers humans amb finalitat d’explotació sexual, d’haver-se mediat consentiment inicial, el mateix s’ha produït mitjançant coacció, engany o abús.

Explotació: El tràfic il·legal de persones acaba amb l’arribada dels traficats al seu destí. El tràfic d’éssers humans amb finalitat d’explotació sexual implica una posterior explotació de les víctimes amb la finalitat d’obtenir beneficis econòmics.

Transnacionalitat: El tràfic il·legal d'emigrants és sempre transnacional mentre el tràfic d'éssers humans amb finalitat d'explotació sexual pot produir-se entre diferents zones d'un mateix país.

Aquest document és molt important, i un pas fonamental per començar a definir i coordinar polítiques públiques. No obstant, la regulació d'un Pla implica una política orientativa del poder executiu, que es coordina amb altres institucions governamentals i ONG's. Però no es tracta d'un compromís jurídic sinó, simplement, de vies d'actuació política, que no són exigibles jurídicament ni tenen permanència d'una regulació en clau de drets jurídicament consagrats.

Comentaris

Cal afegir que el Pla ha de ser analitzat de forma crítica, doncs en les mesures que contempla, ha fet un tractament que barreja mesures específiques per l'acció contra el tràfic, amb mesures que afecten tant la prostitució forçada com la que no ho és:

Com a exemples hi ha:

- *“Promover el control de anuncios de contactos en los medios de comunicación.*
- *Informar y sensibilizar sobre TSH a empresas, instituciones y organizadores de eventos públicos y profesionales”.*

Un altre problema del Pla és, segons Cristina Garaizabal, que:

“El Plan, al poner el acento en el papel que pueden cumplir como testigos, no contempla de modo consecuente a las víctimas como personas que han sufrido un grave atentado a sus derechos más fundamentales, y que, por lo tanto, deben ser protegidas y merecen una reparación por parte del Estado”.

“El artículo 12.6 del propio Convenio europeo y la Declaración de la ONU de 1985 sobre principios fundamentales de justicia para las víctimas de delito y abusos de poder, establecen que «una víctima en un delito es una víctima de delito siempre,

independientemente de que colabore o no con la policía». Aunque, ciertamente, el Convenio europeo en otros apartados es bastante ambiguo y deja abiertas ambas posibilidades, es evidente que el Gobierno español ha optado por anteponer la persecución de las redes criminales a la defensa total de las víctimas, planteando la denuncia y la colaboración con la policía como condición para poder acceder a las medidas de asistencia y protección que el Plan contempla”.

En correspondencia con ello, no se establecen mecanismos independientes de la denuncia policial para la identificación de las víctimas, lo que implica que solo serán consideradas como tal aquellas que están dispuestas a actuar como testigos, discriminando a todas aquellas mujeres que no se ven con ánimo de denunciar.”

“Según la letra del Plan, la denuncia es la condición previa para poder acceder a las medidas sociales y legales que en él se plantean (5). Y, aunque habrá que ver qué pasará en la práctica, plantear la protección en función del proceso judicial implica una presión muy fuerte para las personas víctimas de trata, que a veces no pueden afrontar el proceso judicial porque es el momento de mayor riesgo”.

“Un camino diferente al adoptado por el Gobierno español es el que se lleva a cabo en Italia y en Bélgica, países en los que ya existen mecanismos, con la participación de las ONG, que permiten determinar el estatus de víctima de una persona a través de una serie de criterios, independientes de la denuncia, antes de que esa persona decida si quiere denunciar o no. De hecho, en Italia se contempla a los clientes de la prostitución como uno de los agentes sociales importantes para detectar si una mujer está en una situación de sometimiento y es víctima, por lo tanto, de trata o, si por el contrario, está ejerciendo la prostitución porque quiere”

“Así mismo, la evaluación de los riesgos a la hora de la denuncia –insuficientemente considerados en el Plan– es algo importante que no sabemos cómo se concretará. En todo caso, no poner los derechos de las víctimas en primer plano implica, como ha denunciado GAATW (Alianza Global Contra la Trata de Mujeres), que en ocasiones las medidas antitrata provoquen una serie de “daños colaterales”, así llamados porque estas medidas se acaban volviendo contra las personas que pretenden proteger. En primer lugar, contra las propias víctimas de trata, si no se evalúan bien los riesgos que

implica la denuncia o porque se discrimina a aquellas personas que no denuncian. En segundo lugar, contra los inmigrantes en general, que ven recortados sus derechos si se plantea un mayor control de las fronteras para interceptar a las presuntas personas que pueden ser víctimas de trata, en lugar de hacerlo sobre los sectores de la economía sumergida más proclives a la explotación laboral y a la servidumbre” (Garaizabal, 2009: 3).

El “Plan Integral Policial de lucha contra la Trata de Seres Humanos,” (2013) ha estat criticat pel seu caràcter fonamentalment policial. Com a forma de seguiment d’aquests plans s’han fet quatre informes de seguiment, l’últim dels quals és el IV Informe de Seguimiento del Plan Integral de Lucha contra la Trata con Fines de Explotación Sexual.

4.4.4. Protocol marc de protecció de víctimes de tràfic d’éssers humans. (adoptat mitjançant acord de 28 d’octubre de 2011 pels Ministeris de Justícia, de l’Interior, de Empleo i Seguretat Social i de Sanitat, Serveis Socials i Igualtat, la Fiscalia General de l’Estat i el Consell del Poder Judicial)

Els objectius del Protocol marc els trobem a la primera pàgina del document i pretenen, en particular:

“a) Definir el procedimiento de identificación de las víctimas de trata de seres humanos y coordinar la actuación de las autoridades e instituciones con responsabilidades en dicho proceso.

b) Establecer las pautas para la evaluación de los supuestos riesgos a los que se exponen las víctimas y la determinación de las medidas de protección.

c) Recoger los aspectos relativos a la denuncia y/o puesta en conocimiento de la autoridad judicial.

d) Delimitar los elementos necesario para proporcionar una información adecuada a las víctimas sobre sus derechos, servicios y recursos.

e) Establecer criterios para una correcta evaluación de las necesidades de la víctima, que permitan una asistencia adecuada.

f) Prever la inclusión de las víctimas de trata extranjeras en programas de retorno voluntario.

g) Detallar, cuando la víctima sea extranjera y se encuentre en situación irregular, el procedimiento para la concesión del período de restablecimiento y reflexión y, en su caso, la exención de responsabilidad y la concesión de la correspondiente autorización de residencia y trabajo o el procedimiento de retorno asistido.

h) Establecer actuaciones específicas en caso de víctimas menores de edad.

i) Definir la participación de las organizaciones y entidades con experiencia acreditada en la asistencia a las víctimas de trata, en particular, aquellas que proporcionan una asistencia de carácter integral y participan en los programas de las administraciones públicas para la asistencia y protección de las mismas”.

A més, tot seguit estableix que les institucions i les administracions amb responsabilitats en la matèria, han de vetllar pel respecte als següents principis:

“a) Garantía de que la víctimas conocen sus derechos y recibe una información adecuada y especializada.

b) Adecuación de los mecanismos de asistencia y protección a la edad, el sexo y las necesidades de la víctima de trata, que aseguren la atención a la especial vulnerabilidad de las víctimas.

c) Asistencia de carácter multidisciplinar, prestada por agentes con formación adecuada y participación de organizaciones de la sociedad civil.

d) Acceso de todas las víctimas a los sistemas de asistencia y protección, no condicionado a la cooperación en la investigación del delito.

e) Evitar la victimización secundaria, procurando la reducción del sufrimiento y daño causado a las víctimas, estableciendo medidas que favorezcan su recuperación y eviten nuevas experiencias traumáticas, en especial durante el proceso penal.

f) Asegurar su recuperación y rehabilitación física, psicológica y social.

g) Protección de la privacidad e identidad de las víctimas”.

Pel que fa a estrangeria trobem que dins del protocol s’hi recullen les excepcions en quant als procediments d’expulsió pels casos de persones immigrants quan siguin treballadors sexuals que es troben sota el tràfic.

1. *“Cuando la supuesta víctima de trata de seres humanos hubiera sido detectada en frontera, la unidad policial competente en materia de control de inmigración comunicará este hecho de manera inmediata a la correspondiente Brigada Provincial de Extranjería que, a la mayor brevedad posible, adoptará las medidas oportunas para la identificación de la misma por agentes con formación específica, y la tramitación, en su caso, del período de restablecimiento y reflexión. Asimismo, si procediese su regreso, éste no se ejecutará en tanto no finalice el procedimiento de identificación de la víctima, de acuerdo con lo dispuesto en el artículo 59 bis de la Ley Orgánica 4/2000.*

2. *Quando la detecció se produza durant el internament en un CIE, se pondrà en coneixement immediat del Ministeri Fiscal i de la Direcció del Centre, que realitzarà 6 gestions oportunes davant la unitat d’extranjeria competent per a que proceda a la identificació de la mateixa de acord amb el previst en el present Protocol. La detecció se comunicarà, asimism, de forma immediata, a la unitat d’extranjeria del Cos Nacional de Policia que sollicitó el internament i a la Comissaria General d’Extranjeria i Fronteres, per a que no se llevi a cabo l’execució de la expulsió en tant se procedeix a la identificació de la víctima, de acord amb el previst en l’article 59 bis de la Ley Orgánica 4/2000”.*

4.4.5. Protocol de protecció de víctimes de tràfic d’éssers humans a Catalunya de 17 d’octubre de 2013

Aquest document s’adapta el Protocol marc estatal a l’àmbit de Catalunya. Dins del Protocol Català es defensa que s’ha de tenir una cura especial quan es tracti de víctimes menors d’edat o quan la víctima sigui estrangera en situació administrativa irregular o es trobi en qualsevol altra situació que la faci especialment vulnerable (com

l'estat de gestació, l'estat de salut o la discapacitat) i procurar-los protecció i assistència integrals que eviti la victimització secundària i les ajudi a col·laborar en els processos penals.

El Protocol distingeix: la fase preventiva mitjançant l'adopció de mesures de prevenció, conscienciació i informació a la població i la fase de recuperació i reparació de la víctima. A l'igual que el protocol marc espanyol, s'estableix que la detecció pot realitzar-se per la policia o cossos de seguretat, per la inspecció de treball, per la pròpia víctima, o bé, per altres entitats.

Comentaris

Entre les crítiques que s'ha fet a aquest protocol destaquem les següents:

- a) La traducció de "*trata*" pel terme "tràfic", que clarament genera una greu confusió entre les figures que en castellà es defineixen amb els termes "*trata/tráfico*".
- b) La prioritització d'una perspectiva criminalitzadora envers l'enfocament basat en els drets humans i els drets de les víctimes.
- c) L'insuficient desenvolupament dels drets de les víctimes. Especialment perquè defineix a la víctima com aquella que denuncia davant del sistema judicial, amb la qual cosa deixa sense efecte l'ampliació de la categoria de "víctima" que indiquen les directives 2011/36/UE, específica en matèria de tràfic, i 2012/29/UE sobre protecció de les víctimes de delictes.
- d) La falta d'intergració de la perspectiva que la llei catalana contra les violències masclistes desenvolupa envers el tràfic d'éssers humans amb finalitat d'explotació sexual. La llei catalana 5/2008, de 24 d'abril, del dret de les dones a eradicar la violència masclista reconeix els drets de les dones en situació de prostitució amb finalitat de prostitució forçada en el marc de les violències masclistes. Això significa que molts àmbits de la llei 5/2008 són aplicables al tràfic d'éssers humans amb finalitat d'explotació sexual i no es tenen en compte en aquest protocol: així per exemple, el tipus de mesures preventives;

els mitjans específics que la llei catalana inclou per acreditar les formes de violència masclista i que amplien les mesures penals; la xarxa de serveis, etc.

- e) La no adequada representació del teixit associatiu i dels recursos especialitzats que treballen en tema de tràfic d'éssers humans amb finalitat d'explotació sexual.
- f) La falta de referència als processos de detecció i a les dificultats que suposa per a la detecció el nou context de retallades en el dret a la salut.
- g) Manca d'alternatives per a les dones que no poden/volen ser identificades com a víctimes de tràfic d'éssers humans amb finalitat d'explotació sexual en l'àmbit penal. L'Estat espanyol ha seguit un model en el qual la identificació de la víctima es fa en l'àmbit penal i aquest element suposa una greu limitació pel desenvolupament dels drets de les víctimes. Per garantir els drets de les víctimes cal una perspectiva, que a l'igual que en l'àmbit català de violència de gènere en la parella, permeti contactar amb professionals, entitats, recursos i serveis públics i privats sense necessitat de posar una denúncia policial/judicial.
- h) Falta d'integració de bones pràctiques en relació a les actuacions policials, concretament, falta d'integració de les recomanacions del "Manual sobre la lluita contra el tràfic d'éssers humans amb finalitat d'explotació sexual de persones per a professionals de la justícia penal" (ONU, 2010).

4.5. Conclusions

- 1) Es necessari distingir clarament entre "tràfic d'éssers humans amb finalitat d'explotació sexual" (*trata*) i "tràfic de persones" (tráfico), així com entre: tràfic de d'éssers humans amb finalitat d'explotació sexual i prostitució no forçada.

Aquesta distinció estaria recollida en el Codi Penal espanyol. L'actual article 318 bis, que regula el tràfic de persones, castiga la immigració clandestina i el tràfic il·legal de persones. És a dir, protegeix els interessos de l'Estat en el control dels fluxes migratoris i castiga als qui incompleixen les normes que regulen el pas de fronteres.

L'art. 177 bis regula el tràfic d'éssers humans amb finalitat d'explotació sexual. Aquest nou delictes de tràfic amplia el cercle de víctimes a totes les persones, independentment del seu origen nacional, o de la seva situació de regularitat o

irregularitat administrativa en territori espanyol i fa referència expressament a la víctima “nacional o estrangera”.

- 2) A l'informe de l'Observatori DESC, GENERA I ANTIGONA, l'expressió “trata amb finalitat de prostitució forçada” es considera que és més correcte que l'expressió “trata amb finalitat d'explotació sexual”, ja que no totes les formes que inclouen el benefici de les activitats de prostitució són il·lícites (així per exemple, a l'Estat espanyol, l'exercici autònom de la prostitució no és delictiu).
- 3) El tràfic de d'èssers humans amb finalitat d'explotació sexual és una vulneració dels drets humans, en aquest sentit recordem que *«... todas las personas que participan en las actividades encaminadas a combatirla deben integrar los derechos humanos en su análisis del problema y en las respuestas correspondientes. Ese enfoque exige examinar, en todas y cada una de las etapas, las repercusiones que una ley, una política, una práctica o una medida pueden tener en las personas que han sido objeto de trata o son vulnerables a ella. Significa también descartar todas aquellas respuestas que pongan en peligro los derechos y libertades fundamentales. El único modo de mantener la labor debidamente centrada en las víctimas es garantizar que la trata de personas no se reduzca meramente a un problema de migración, de orden público o de delincuencia organizada»*. (Principis i Directrius recomanades sobre Drets Humans i Trata de Persones. Oficina de l'Alt Comissionat per als Drets Humans de Nacions Unides 2010).

En aquest mateix sentit entre les conclusions de l'Informe del Defensor del Pueblo sobre “trata” s'indica:

“La trata de personas no es solo una actividad delictiva, sino que constituye una grave vulneración de los derechos humanos. El único modo de mantener el enfoque debidamente centrado en las víctimas consiste en garantizar que las acciones contra la trata de personas no se reduzcan meramente a un problema de migración, de orden

público o de lucha contra la delincuencia organizada” (Defensor del Pueblo, 2012,: 273)

- 4) El tràfic de d'èssers humans amb finalitat d'explotació sexual requereix de la perspectiva de gènere per a ser analitzada, no només perquè afecta de forma particular a les dones, sinó perquè requereix del context de les relacions de gènere per poder ser analitzada. Segons les dades de l'Informe Mundial sobre la Trata de Persones del 2009 de l'Oficina de Nacions Unides contra la Droga i el Crim, les víctimes identificades a 61 països han estat en un 66% dones i 13% nenes (UNDOC, 2009). Cal recordar que la Convenció de Varsòvia de 2005 indica clarament que s'ha d'incloure la perspectiva de gènere, afirmant en el seu preàmbul: *“totes les accions o iniciatives contra el tràfic d'èssers humans han de ser no discriminatòries, tenir en compte la igualtat de gènere, així com un enfocament dels drets de l'infant”*. Així mateix en l'art, 5.3 indica que els Estats han de:

“promoure un enfocament basat en els drets humans i ... utilitzar la transversalitat de gènere i un enfocament sensible al nen en el desenvolupament, implementació i avaluació de totes les polítiques i programes” (Article 5.3).

- 5) El tràfic de d'èssers humans amb finalitat d'explotació sexual ha d'identificar com una forma de violència masclista. Aquesta perspectiva té múltiples conseqüències en l'abordatge, prevenció i intervenció, ja que implica entendre aquesta vulneració de drets des dels marcs teòrics de les violències masclistes i els instruments de prevenció, intervenció i reparació de les violències masclites.

El tràfic d'èssers humans amb finalitat d'explotació sexual no es pot abordar des d'una perspectiva basada en polítiques repressores-criminalitzadores, sinó que ha d'emfatitzar la protecció i desenvolupament dels drets de les víctimes. Les polítiques merament criminalitzadores s'han mostrat ineficients envers aquest problema i efectes revictimitzadors de les dones afectades. Qualsevol política orientada a la criminalització/sanció de les conductes i que no tingui en compte els drets de les víctimes pot generar victimització secundària i noves vulneracions de drets. En aquest

sentit es poden consultar les conclusions de: COLLATERAL DAMAGE - The Impact of Anti-Trafficking Measures on Human Rights around the World- GAATW- (http://www.gaatw.org/Collateral%20Damage_Final/singlefile_CollateralDamagefinal.pdf)

6) Les mancances de la legislació i les polítiques públiques a l'Estat espanyol.

En relació a les insuficiències del marc jurídic i de polítiques públiques destacarem dos elements: en primer lloc, la Red Española contra la Trata de Personas (RECTP), afirma que l'Estat espanyol no compleix amb totes les seves obligacions de protecció de les víctimes i demana una llei integral feta des d'una perspectiva dels drets humans i de gènere. En segon lloc, cal tenir molt presents les recomanacions que ha fet l'informe GRETA.

Ens referim al "*Report concerning the implementation of the Council of Europe Convention on Action against Trafficking in Human Beings by Spain*" (Informe sobre l'aplicació del Conveni del Consell d'Europa sobre la Lluita contra el Tràfic d'Éssers humans de 16 de març de 2005). Aquest informe es va realitzar pel GRETA (Group of Experts on Action against Trafficking in Human Being) l'any 2013.

Les recomanacions d'aquest informe són de gran rellevància i a continuació destaquem algunes que considerem particularment importants per l'objecte del nostre estudi:

- L'informe recull com d'acord amb algunes ONG, la conseqüència de les ordenances municipals és que les persones que treballen en la prostitució ho fan en àrees més aïllades, dificultant-se així la detecció de casos (TFPF).(apartat 126: 33).
- GRETA subratlla la necessitat de diferenciar entre tràfic de d'èssers humans amb finalitat d'explotació sexual per una banda, i prostitució per altra. GRETA deixa constància de què posar multes a prostitutes i/o els seus clients no correspon

específicament a l'obligació de l'article 19 del Conveni que preveu criminalitzar l'ús de serveis oferts per una persona de la que es sap que és víctima de , tràfic de d'èssers humans amb finalitat d'explotació sexual ja que la situació de les prostitutes no equival automàticament a tràfic de d'èssers humans amb finalitat d'explotació sexual . GRETA subratlla la importància d'observar l'impacte de qualsevol mesura respecte a la prostitució sobre la identificació de víctimes de tràfic de d'èssers humans amb finalitat d'explotació sexual, la seva protecció i la seva assistència així com sobre la persecució de les persones que trafiquen amb éssers humans (apartat 127, pàg. 34).

- GRETA considera que les autoritats espanyoles haurien de prendre més mesures per proveir d'una formació especialitzada i periòdica a tots/es els/les professionals implicats/des , especialment a membres de les forces de seguretat nacionals i autonòmiques (incloent a la policia fronterera), inspectors/es de treball, treballadors/es socials, persones dedicades a la protecció del menor, personal que tramita visats i peticions d'asil, jutges/esses i fiscals. Aquesta formació hauria de presentar el tràfic de d'èssers humans amb finalitat d'explotació sexual com una greu violació dels drets humans i tenir en compte els drets de les víctimes, incloent les necessitats de protecció de víctimes de menors d'edat. (apèndix I: list of GRETA's proposals, apartat, 8 pàg. 66)
- GRETA urgeix a les autoritats espanyoles a revisar el procediment d'identificació de víctimes per assegurar que les possibles víctimes són tractades en primer lloc com persones que han patit violacions dels seus drets humans, més que com una font de proves per a la investigació d'un delictes.

7) La necessitat de reflexionar sobre els efectes victimitzadors de les intervencions.

Les intervencions han de tenir en compte els efectes victimitzadors que poden tenir les legislacions i polítiques públiques que prioritzen una intervenció criminalitzadora i que

no posen en el centre una perspectiva de defensa i protecció dels drets humans de les dones afectades.

En aquest sentit voldríem recordar algunes de les aportacions de les entrevistes:

“A ver, cuando se detecta, pues empezar a hablar con la chica a ver si quiere denunciar. En el 95% de los casos no quieren denunciar. No, porque tienen miedo. Miedos reales. Porque sus familias están en su país. Yo no puedo entender ese miedo porque yo no tengo una familia que está amenazada. Es muy difícil, cuando yo se que hay gente que le han matado gente. ‘Han matado a mi hermano, han matado a mi padre’. Yo sé que es verdad, porque te lo cuentan. Cuando te lo cuentan, por qué no creerlo.

Y, bueno, ya conoces por los medios de comunicación pues el tipo de mafia que hay. Entonces ya, bueno, pues vas relacionando. También hay mafias rumanas y búlgaras, que dicen que son muy agresivas. Y en las mafias rumanas y búlgaras están implicados pues familiares directos. Y entonces es mucho más complicado que una persona rumana o búlgara... pero, como la diferencia cultural es menor, se puede dialogar de distintas maneras con ella. Pero tu dile a una mujer nigeriana que hay un organismo que se llama Interpol que está en todos los países y que va a proteger a tu madre. Primero que es mentira y que no, que no la va a proteger porque allí no protegen a nadie” (Lloc de la Dona).

8) Posar en primer pla el paper de les associacions

S’ha de donar un paper més rellevant a la tasca desenvolupada per associacions que porten llarg temps treballant en aquest tema i que han de rebre el reconeixement necessari de la seva feina i els recursos suficients per desenvolupar-la.

9) La capacitat d’agència de les dones en situació de tràfic d’èssers humans amb finalitat d’explotació sexual.

Les persones, les dones que es troben en situació tràfic de d’èssers humans amb finalitat d’explotació sexual han de ser agents actives en els processos d’intervenció i s’ha de tenir com a prioritat escoltar i atendre les seves necessitats.

Bibliografía i referències

LLIBRES I ARTICLES DE REVISTA

- AAVV.(2008): *Practical guidelines for delivering health services to sex workers*. Foundation Regenboog AMOC, Amsterdam.
- ASENS, J. (2010): “Prostitució i ordenança del civisme”, en: *Genera, III Jornada de acció contra la trata*, Barcelona.
- ARELLA, C, FERNÁNDEZ C, NICOLÀS G, VERTABEDIAN, J.(2007): *Los pasos (in)visible de la prostitución, estigma, persecución y vulneración de derechos de las trabajadoras sexuales en Barcelona*, Ed Virus, col. Ensayo.
- ARIAS, A., (2009): “Prostitución y Derecho al Trabajo ¿auténtica relación laboral?, *Aranzadi Social*, n. 17, pàgs, 39-48.
- BENLLOCH, Pablo (2004): “Trabajadores del sexo? En torno al carácter laboral de la actividad de alterne” Ed. Aranzadi, SA, Pamplona.
- BENLLOCH, Pablo (2008): *La laboralidad de las actividades de alterne y prostitución: un debate abierto*, Ed. Aranzadi, SA, Pamplona.
- BELTRAN, Elena (2011): “En los márgenes del derecho antidiscriminatorio: Prostitución y derechos de las mujeres” *Anales de la Cátedra Francisco Suárez*, 45, pàgs. 43-63, Madrid.
- BOLAÑOS, Hazel Jasmin (2013): “Regulación jurídico penal de la trata de personas según el protocolo de Palermo. Aplicación práctica des de la teoría del delito” *Aranzadi bibliotecas*, núm. 34/2013.
- CARMONA, Sara (2000): “Inmigración y prostitución: El caso del Raval (Barcelona)”, *Papers*, 60, pàgs. 343-454.
- DEFENSOR DEL PUEBLO (2012): *La trata de seres humanos en España: Víctimas invisibles*, Madrid, Defensor del Pueblo.

- DÍEZ, Enrique Javier (2009): “Prostitución y violencia de género”, *El Viejo Topo*, pàgs. 28-31.
- DWORKIN, R (1993): *Los derechos en serio*, Trad. Marta Guastavino, Planeta Agostini.
- DAUNIS, Alberto (2010): “Sobre la urgente necesidad de una tipificación autónoma e independiente de la trata de personas” *InDret: revista para el análisis del derecho*, pàgs 1-43.
- EUROSTAT, Comissió Europea (2013): *Traficking in human beings*.
- FREIXANET, M; CAMARSA, M; DRIOUECH, N; HEIM, D; MARTÍ, S; MESTRE, R; MONTERDÉ, L; OSO, L, PARELLA, S; PETERSON, E; RUBIO, F; VILÀ, S; (2010): “Dones migrades treballadores Anàlisis i experiències locals contra la desigualtat” *Ciutats i persones*, Institut de ciències polítiques i socials de Barcelona.
- GALA, Carolina (2008): “Una aproximació des de la perspectiva jurídico-laboral, a la regulació de la prostitución”, *Página abierta*, núm. 191.
- GARAIZABAL, (2009): “Una mirada crítica al Plan español contra la trata”, *Página Abierta*.
- GIORGI DE, Alessandro (2012): “Control de la inmigración, post-fordismo y menor elegibilidad: una crítica materialista de la criminalización de la inmigración en Europa”, *Revista de Crítica Penal y Poder*, núm 2, pàg 232.
- GONZÁLEZ DEL RIO (2013): *El ejercicio de la prostitución y el derecho del trabajo*, Editorial Comares, Granada.
- GRETA (2013): *Report concerning the implementation of the Council of Europe Convention on Action against Trafficking in Human Beings by Spain*, Strasbourg, Secretariat of the Council of Europe Convention on Action against Trafficking in Human Beings.

- HEIM, Daniela (2006): “La prostitución a debate: el abolicionismo desde la perspectiva de la defensa de los derechos de las trabajadoras sexuales”, *Nueva doctrina penal*, Nº. 2 , pàgs. 441-467
- HEIM, Daniela (2012): “Más allá del disenso: los derechos humanos de las mujeres en los contextos de prostitución.” *Derechos y libertades*, núm. 26, època II, pàgs. 297-327.
- HEIM, Daniela (2011): “Prostitución y Derechos humanos”, *Cuadernos Electrónicos de Filosofía del Drecho*, núm 23. pàgs. 234-251.
- HEIM, Daniela i MONTFORT, Núria (2003): “Prostitució i polítiques públiques: anàlisi i perspectives d’un conflicte històric. Especial referencia a la situación en els Països Baixos i Suècia”, pàgs. 109-119
- LÓPEZ, José (2013): “Trabajo sexual Transnacional: consecuencias de las políticas criminalizadoras de la prostitución y de la crisis económica española sobre las trabajadoras sexuales migrantes”, pàgs. 1-21
- LOUSADA, José Fernádno (2007): “Prostitución y trabajo: La legislación en España”, *Diario la Ley*, núm. 6736
- MAQUEDA, Maria Luisa (2009): *Prostitución, feminismos y derecho penal*, Ed. Comares, Granada.
- MAQUEDA, Maria Luisa (2010): “Hacia una justicia de los derechos. Una aproximación a los últimos pronunciamientos judiciales favorables a la legalidad de la prostitución”, *Diario La ley*, núm. 7363, sección tribuna.
- MAQUEDA, Maria Luisa (2010): “Una aproximación a los últimos pronunciamientos judiciales favorables a la legalidad de la prostitución”, *Diario la Ley*, núm. 7363, pàgs. 255-261.
- MEGÍAS, José Justo, (2013): “Publicidad i prostitución”, *Anuario de Filosofía del Derecho*, núm. 29, 2013, pàgs 425-442.

- MESTRE, Ruth (2005): “8 de marzo, día internacional de la mujer trabajadora que somos todas”, *Aportes andinos*, núm. 13.
- MESTRE, Ruth (2005): “Hilando fino: migraciones autónomas de mujeres para trabajar en la industria del sexo” *La condición del inmigrante*, cap 19.
- Oficina del Alto Comisionado para los Derechos Humanos de Naciones Unidas (2010): *Principios y Directrices recomendados sobre Derechos Humanos y Trata de Personas*.
- ONU (2010): *Manual sobre la lucha contra la trata de personas para profesionales de la justicia penal*, Nueva York.
- OSO, Laura (2006): “Mujeres latinoamericanas en España y trabajo sexual: un laberinto circular”, pàgs. 223-239.
- ORDOÑEZ, Ana Luisa (2006): “Feminismo y Prostitución. Fundamentos del debate actual en España”, *Trabe*, Oviedo, pàgs. 106-107.
- PERRAMON, Lourdes (2008): “Trata y prostitución. Analisis de la realidad. Perspectivas de y metodología de trabajo.”
- POYATOS I MATAS (2009): *La prostitución como trabajo Autónomo*, Ed. Bosch, Barcelona.
- QUINTERO, Gonzalo (2012): “Antinomías y contradicciones en la intervencion penal en la prostitución libre”, VILLACAMPA, Carolina, *¿Prostitución: hacia la legalización?*, Ed. Tirant lo Blanch 783, València, 155-182.
- RODENAS, Pablo (2008): “Qué hacer con la prostitución”, *Página Abierta*, núm. 190.
- RODRÍGUEZ, Maria José (2012): “El código penal y la explotación sexual comercial infantil”, *Estudios penales y criminológicos*, núm. 32, pàgs. 197-246.
- VARTABEDIAN, Julieta, (2001): “Trabajo sexual en Barcelona. Sobre la gestión municipal del espacio público”, *Oñati Socio-Legal Series*, v.1, núm. 2.

- VARTABEDIAN, Julieta, (2013): “Tengo mucho placer para enseñarte: sobre travesties brasileñas trabajadoras del sexo y la gestion pública de la prostitución en Barcelona”, *Quaderns-e*, núm. 18(1).
- VILLACAMPA, Carolina (2011): “La nueva directiva europea relativa a la prevención y la lucha contra la trata de seres humanos y a la protección de las víctimas. ¿un cambio de rumbo de la política de la Unión en materia de trata de seres humanos?”, *Revista Electrónica de Ciencia Penal y Criminología*.
- VILLACAMPA, Carolina (2012): “Prostitución: ¿hacia la legalización?” *Ed. Tirant lo Blanch*, València.
- VILLACAMPA, Carolina (2012): “Políticas de criminalización de la prostitución: Análisis crítico de su fundamentación y resultados”, *Revista de Derecho Penal y Criminología*, 3ª Época, nº7, pàgs. 81-142.
- VILLACAMPA, Carolina i TORRES, Núria (2013): “Políticas criminalizadoras de la prostitución en España. Efectos sobre las trabajadoras sexuales.” *Revista Electrònica de Ciencia Penal y criminologia*.
- VILLACAMPA, Carolina (2014): “Víctimas de la trata de seres humanos: su tutela a la luz de las últimas reformas penales sustantivas y procesales proyectadas” *Revista InDret*, n. 2.
- ZAPATERO I MARTÍN (2006): “Inmigración Ilegal y Tráfico de seres humanos.La Orden de Detención y Entrega Europea” *Ed. Universidad de Castilla-La Mancha*, Cuenca, pp. 161-171.

LEGISLACIÓ

Espanyola

- Constitució Espanyola de 1978.
- Llei Orgànica 11/1985, de 2 d’agost, de llibertat sindical.

- Llei Orgànica 1/1992 de 21 de febrer sobre protecció de la seguretat ciutadana.
- Llei 30/92 de 26 de novembre de règim jurídic de les administracions públiques i del procediment administratiu comú.
- Reial decret legislatiu 1/1995, de 24 de març, pel que s'aprova el text refós de la llei de l'Estatut dels Treballadors.
- Llei orgànica 10/1995 de 23 de novembre, del Codi Penal.
- Llei orgànica 4/2000 de 11 de gener sobre drets i llibertats del estrangers a Espanya i la seva integració social.
- Llei orgànica 1/2004 de 28 de desembre de mesures de protecció integral contra la violència de gènere. (tot i ser estatal la encavrem aquí per fer la comparació amb l'Autonòmica)
- Reial Decret 2393/2004, de 30 de desembre, per la que s'aprova el Reglament de la Llei Orgànica 4/2000, d'11 de gener, sobre drets i llibertats dels estrangers a Espanya i la seva integració social.
- Ley Orgánica 1/2015, de 30 de marzo, por la que se modifica la Ley Orgánica 10/1995, de 23 de noviembre, del Código Penal.

Catalana

- Barcelona va firmar el 18 de maig de 2000 en Saint- Denis, la *Carta Europea de salvaguarda dels drets humans a la ciutat* que constitueix un compromís moral.
- Decret 217/2002 d'1 d'agost pel qual es regulen els locals de pública concurrència on s'exerceix la prostitució.
- Ordenança municipal de les activitats i dels establiments de concurrència pública de Barcelona d'11 d'abril del 2003

- Ordenança de mesures per fomentar i garantir la convivència ciutadana a la ciutat de Barcelona de 2006
- Estatut d'Autonomia de Catalunya 2006
- Llei 5/2008, del 24 d'abril, del dret de les dones a eradicar la violència masclista.
- Decret legislatiu 2/2009, de 25 d'agost pel que la s'aprova el Text refós de la Llei de carreteres.
- Pla especial d'establiments de concurrència pública, hostaleria i altres activitats del districte de Ciutat Vella de 2010

Internacional

- *Declaració Universal dels Drets Humans* adoptada per l'Assemblea General de les Nacions Unides_ Resolució 217 A (III) de 10 de desembre de 1948 a París.
- *Pacte Internacional dels Drets Civils i Polítics* Adoptat per l'Assemblea General de les Nacions Unides l'any 1966 mitjançant resolució 2200 A (XXI) entrat en vigor el 25 de març del 1976
- *Convenció sobre l'Eliminació de totes les Formes de Discriminació contra la Dona-CEDAW, que prohibeix la trata de dones* adoptada per l'Assemblea de Nacions Unides l'any 1979
- *Protocol per prevenir, reprimir i sancionar la trata de persones, especialment dones i nens, que complementa la convenció de les Nacions Unides contra la delinqüència organitzada transnacional* de de novembre del 2000.
- Directiva 2004/81/CE del Consell de 29 d'abril de 2004 *relativa a l'expedició d'un permís de residència a nacionals de tercers països que siguin víctimes de la trata d'éssers humans o hagi sigut objecte d'una acció d'ajuda a la immigració il·legal*
- *Conveni del Consell d'Europa sobre la Lluita contra la Trata d'Essers humans* de 16 de març de 2005
- Directiva 2011/36/UE UE del Parlament Europeu i del Consell, de 5 d'abril del

2011 *relativa a la prevenció i lluita contra la trata d'éssers humans i a la protecció de les víctimes* i per la que substitueix la Decisió marc 2002/629/JAI del Consell.

RECURSOS ELECTRÒNICS

Revistes digitals i articles en línia

- Farley M; Cotton A; Lynne J; Zumbeck S; Spiwak F; Reyes M.E; Alvarez D; Sezgin U (2003): "Prostitution and trafficking in Nine Countries: An Update on Violence and Posttraumatic Stress Disorder" [en línia] [consulta: 22 juny del 2014] disponible a la web: ≤ <http://prostitutionresearch.com/2003/03/17/prostitution-trafficking-in-nine-countries-an-update-on-violence-and-post-traumatic-stress-disorder/>>
- FASSI, Marisa "Discursos y leyes sobre prostitución/trabajo sexual" Pàgs. 337-362 [en línia] [consulta: 20 junio 2014] disponible a la web: ><http://programaddssrr.files.wordpress.com/2013/05/discursos-y-leyes-sobre-prostitucic3b3n-trabajo-sexual.pdf><
- GIMENO, Beatriz (2008): "La prostitución: Aportaciones para un debate abierto" [en línia] [consulta: 15 juny del 2014] disponible a la web: <<http://beatrizgimeno.es/2008/06/09/la-prostitucion-aportaciones-para-un-debate-abierto/>>
- NICOLÁS, Gemma (2007): "La reglamentación de la prostitución en el Estado Español. Genealogía jurídico feminista de los discursos sobre prostitución y sexualidad", Barcelona [en línia] [consulta: 30 de maig del 2014]. Disponible a la web <<http://www.tdx.cat/handle/10803/1413>>
- Sindicatura de Greuges de Barcelona, (2012): Informe de la Sindicatura de Greuges de Barceloan en relació amb la proposta de modificació dels articles 39 i 40 de l'Ordenança de Mesures per fomentar i garantir la convivència a la ciutat de Barcelona. Disponible a la web: ≤

<http://www.bcn.cat/sindicadegreuges/pdf/SINDICA-INFORME-MODIFICACIo-ORDENANcA-PROSTITUCIO.pdf>>

- SURT (2007): “Obstáculos y dificultades de la reubicación de trabajadoras sexuales en el mercado laboral” [en línia] [consulta: 9 de juny del 2014] disponible a la web: http://www.surt.org/docs/informe_recerca_treballadores_sexuals_surt2007.pdf>

Pàgines web

- Web:<<http://www.exteriores.gob.es/RepresentacionesPermanentes/OficinadelasNacionesUnidas/es/quees2/Paginas/Organismos%20Especializados/OMS.aspx>> [consulta: 8 de maig del 2014]
- Web:<<http://www.bcn.cat/sindicadegreuges/pdf/SINDICA-INFORME-MODIFICACIo-ORDENANcA-PROSTITUCIO.pdf>> [consulta: 8 de maig del 2014]
- Web: <<http://www2.ohchr.org/spanish/law/cescr.htm>> [consulta: 19 de maig del 2014]
- Web:<<http://mpr.bage.es/cgi-bin/koha/opac-detail.pl?biblionumber=78363>> [consulta: 22 de maig del 2014]
- Web:<http://www.eldiario.es/catalunya/diarisanitat/Generalitat-lassistencia-sanitaria-immigrants-vulnerables_6_115548460.html> [consulta: 1 de juliol del 2014]> [consulta: 30 de maig 2014]
- Web:<http://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=UNTSONLINE&tabid=2&mtdsg_no=XVIII-12-a&chapter=18&lang=en> [consulta: 30 maig del 2014]
- Web:<http://www.acnur.org/t3/fileadmin/scripts/doc.php?file=biblioteca/pdf/6020_> [consulta: 5 juny del 2014]
- Web: <<http://amecopress.net/spip.php?article4249>> [consulta 9 juny del 2014]
- Web:<<http://es.scribd.com/doc/132403845/MacKinnon-Catherine-Sexuality-Pornography-And-Method-Pleasure-Under-Patriarchy>> [consulta: 10 juliol del 2014]

V. LEGISLACIÓ INTERNACIONAL

5.1. La diversitat de l'escenari legislatiu europeu en matèria de prostitució

Tradicionalment, l'abolicionisme, el prohibicionisme i el reglamentisme han estat identificats com els tres règims polítics en relació amb la prostitució (Outshoorn, 2004). Per al prohibicionisme la prostitució és il·legal –bàsicament en base a consideracions morals, de salubritat o d'ordre públic- i també la prostituta és sancionada. L'abolicionisme⁴⁷ es refereix a les polítiques d'acord a les quals la prostitució hauria de ser prohibida –perquè es considera incompatible amb la dignitat i el valor de la persona humana⁴⁸- i es criminalitza tercers però no a les persones que exerceixen la prostitució. El reglamentisme és un terme ampli, que inclou els casos en què l'exercici de la prostitució no és considerat il·legal i l'Estat intervé en el funcionament de la mateixa. Així, els Estats poden “d’una banda, reconèixer, implícitament o explícitament, un espai legal per a l'exercici de la prostitució (sistema abolicionista i reglamentista, respectivament) o, d’una altra, no fer-ho de cap manera (prohibicionisme). Cadascuna de les eleccions suposarà la necessitat d’assumir (o no) una certa condemna moral en relació amb les prostitutes pel fet de ser-ho (prohibicionisme i reglamentisme) o, deixant-les a part, dirigir aquesta condemna només a la prostitució, com a activitat indesitjable (abolicionisme)” (Heim & Monfort, 2004: 112).

Tot i que aquesta classificació és adequada des del punt de vista teòric, la realitat política i legislativa europea és molt més complexa. De fet, encara que a Europa ja no existeix cap exemple de model prohibicionista en sentit estricte⁴⁹, algunes classificacions dels models legislatius consideren certes legislacions com ara, la sueca, com a prohibicionistes (Di Nicola, Orfano, Cauduro, & Conci, 2005), mentre per altres es tracta d'un model neo-abolicionista (Villacampa Estiarte, 2012).

⁴⁷ L'abolicionisme pretén l'abolició de les lleis que regulen la prostitució –com per exemple, les que exigeixen el registre de les persones que exerceixen la prostitució. El primer i principal instrument jurídic que va recolzar aquest model és el *Conveni per a la repressió de la trata de persones i de l'explotació de la prostitució aliena* de l'Organització de Nacions Unides, de 1949.

⁴⁸ Preàmbul del *Conveni per a la repressió de la trata de persones i de l'explotació de la prostitució aliena de 1949*.

⁴⁹ L'últim país europeu en eliminar la sanció a la prostitució “per se”, va ser Romania, a l'abril de 2014.

Tanmateix, s'ha de considerar que des de mitjans de la dècada de 1970 va sorgir el moviment “prodrets”⁵⁰ o “moviment pel reconeixement dels drets de les treballadores sexuals” basat, com l'abolicionisme, en la preocupació per la vulneració dels drets de les dones, però oposat a aquest, perquè no centra el problema en l'existència mateixa de la prostitució, sinó en el context de vulneració de drets en què s'exerceix (Heim, 2011).

El paisatge de les polítiques contemporànies de prostitució a Europa presenta grans variacions no només entre els diversos països, sinó també dins dels Estats europeus als nivells subnacionals o locals (Crowhurst, Outshoorn, & Skilbrei, 2012). La complexitat d'aquests marcs normatius, així com els diversos èmfasis –que sovint van canviant amb el temps-, fan que avui en dia sigui difícil categoritzar els models existents a l'àmbit europeu.

Tot i així, des d'un enfocament basat en els drets de les persones que exerceixen la prostitució, considerem que les legislacions es poden classificar en funció de la major o menor criminalització de les conductes associades a la prostitució. D'aquesta manera, en l'actual escenari europeu podem distingir tres models:

(1) amb la major criminalització, els models que anomenem *abolicionistes neo-prohibicionistes*, que inclou els països que, tot i declarar-se com a abolicionistes, criminalitzen directa o indirectament l'exercici de la prostitució, sovint amb arguments d'ordre públic o de lluita contra la criminalitat,

(2) amb una criminalització mitjana, els models *abolicionistes*, que segueixen l'opció abolicionista tradicional de no criminalització de la prostitució “per se”, però sí de conductes relacionades com el proxenetisme- i finalment,

(3) sense criminalització o criminalització mínima, els models *reglamentistes*.

Les diverses legislacions europees que es presenten a continuació, es classifiquen en aquestes tres categories. Cal destacar que la informació disponible dels diversos països relativa al marc jurídic de la prostitució és força desigual, per la qual cosa no es disposa

⁵⁰ El que normalment s'entén per un “enfocament basat en els drets” és la perspectiva en què l'objecte de la investigació és el grau en què un fenomen donat (com ara, la prostitució) es desvia de, o compleix amb, a priori un cert catàleg de drets bàsics (Bettio & Nandi, 2008).

de les mateixes dades respecte de tots ells. S'ha aprofundit en els models que presenten legislacions més complexes, ja siguin models criminalitzadors –com ara, el Regne Unit o Suècia- o reguladors –com els Països Baixos o Alemanya.

5.2. Els models legislatius a diversos països europeus

5.2.2. Legislacions abolicionistes – neo prohibicionistes

5.2.2.1. Regne Unit

Al Regne Unit la prostitució no és “per se” il·legal, però sí que ho són la major part de les activitats que l'envolten. Així, *“l'actual legislació del Regne Unit no ha fet la pràctica il·legal, però tampoc ha permès una forma segura i legal d'exercir la prostitució”* (Boff, 2012: 41).

La Llei de Delictes Sexuals de 2003⁵¹ sanciona diverses conductes relatives a la prostitució, així com conductes constitutives de tràfic d'éssers humans, d'acord amb el Protocol de Palerm, incloent moure a una persona a, fora o dins del Regne Unit a l'efecte de l'explotació sexual comercial⁵². La Llei de Policia i Delictes de 2009⁵³ va modificar la Llei de Delictes de Carrer de 1953⁵⁴ i la llei de Delictes Sexuals de 2003, per ampliar la sanció de conductes relacionades amb la prostitució.

La Llei de Policia i Justícia Criminal de 2001 sanciona posar anuncis sobre prostitució a telèfons públics⁵⁵ amb presó fins a 6 mesos o multa. No existeix un delicte específic sobre els anuncis a la premsa, tot i així, la *Newspaper Society* sempre ha recomanat als editors no publicar anuncis d'establiments i activitats com ara bordells o sales on s'ofereixen il·legalment serveis sexuals il·legals (CPS, 2014)⁵⁶.

⁵¹ Sexual Offences Act 2003, c.42, ss 57–59., en vigor des de maig de 2004.

⁵² Art. 57 (trata cap al Regne Unit), art. 58 (trata dins del Regne Unit) i art. 59 (trata cap a fora del Regne Unit) de la Llei de Delictes Sexuals de 2003. Les penes arriben fins als 14 anys de presó.

⁵³ Policing and Crime Act 2009, (Commencement No. 4) Order 2010, en vigor des d'abril de 2010.

⁵⁴ Street Offences Act 1959

⁵⁵ Art. 46 de la Llei de Policia i Justícia Criminal de 2001.

⁵⁶ També es recomana que els mitjans busquin tenir reunions amb la policia local i els fiscals, autoritats locals i altres organismes pertinents per discutir i adoptar un enfocament coherent i viable. Algunes forces policials disposen de polítiques locals en el lloc d'execució contra els serveis de prostitució anunciats a la premsa local. En alguns caos, la policia avisa als diaris locals que si apareixen anuncis de

L'actual article 1 de la Llei de Delictes de Carrer sanciona que una persona (ja sigui home o dona) persistentment rondi o sol·liciti en un carrer o lloc públic amb l'objecte d'oferir els seus serveis com a prostitut/a⁵⁷. Aquesta conducta es sanciona amb multes o l'assistència a reunions de rehabilitació com a pena alternativa, que normalment seran tres reunions amb una persona supervisora de penes alternatives (CPS, 2014)⁵⁸.

Encara que aquest tipus de sancions van ser introduïdes dins d'un model de "governabilitat progressista" ("*progressive governance*")⁵⁹ promogudes pel Partit Laborista, des de l'acadèmia es sosté que manté la lògica de què les persones que exerceixen la prostitució han de "sortir" i adoptar estils de vida "normal", que ha estat la regulació moral i política hegemònica de la prostitució (Scoular & O'Neill, 2007). Aquest enfocament es basa en una lògica de "rescat" i "reintegració" per justificar la intervenció, independentment de les condicions en què es produeixen els intercanvis sexuals o les narratives de cada dona involucrada. A més, "*promou el reforç mutu entre la justícia penal i els sistemes de benestar que augmenta l'escrutini i la disciplina a la qual les/els treballador/es sexuals estan subjectes*" (Munro & Scoular, 2012: 199).

Tanmateix, la Llei de Delictes Sexuals sanciona amb multa de fins a £ 1.000 a qui sol·licita els serveis sexuals d'un altre al carrer o lloc públic ("kerb crawling"), incloent a qui busca prostituts/es des d'un vehicle⁶⁰. La llei va ser modificada per eliminar el requisit de "persistència" de la conducta⁶¹.

La persona que causa o incita la prostitució d'una altra –en territori nacional o a l'estranger⁶² amb finalitat de lucre pot ser sancionada amb pena de presó de fins a 7

prostíbuls, fins i tot sota l'aparença de salons de massatges i saunes, el mateix diari pot ser objecte d'accions per delictes de blanqueig de diners en virtut de la Llei sobre el Producte dels Delictes de 2002 (CPS, 2014).

⁵⁷ Secció 1 (4) ha estat modificada per inserir que als efectes de l'apartat 1, la conducta és persistent si es produeix en 2 o més ocasions en un període de 3 mesos.

⁵⁸ "*El propòsit de l'ordre és ajudar al delinqüent, a través de l'assistència a aquestes reunions, a: a) abordar les causes de la conducta que constitueix el delicte, i b) trobar la manera de cessar la participació en aquest tipus de conducta en el futur*" (CPS, 2014).

⁵⁹ S'anomena "governabilitat progressista" a certes "*noves matrius de poder [que] estan cada vegada més organitzats al voltant de les formes de coneixement especialitzat i expert que busquen gestionar la prevenció i control de la delinqüència a través d'estratègies d'autonomia i responsabilització*" (Scoular & O'Neill, 2007: 767).

⁶⁰ Art. 51 A de la Llei de Delictes Sexuals de 2003.

⁶¹ Que era un element del delicte des de la Llei de 1965.

⁶² Art. 52 de la Llei de Delictes Sexuals de 2003.

anys⁶³. També es sanciona a qui controli la prostitució d'una altra persona, en qualsevol lloc del món, amb finalitat de lucre⁶⁴ amb penes de fins a 7 anys de presó⁶⁵.

Si la persona és menor d'edat⁶⁶, no cal que la incitació a la prostitució tingui ànim de lucre, i la pena pot ser de fins a 14 anys de presó⁶⁷, excepte que es cregui raonablement que la persona té 18 anys o més. Aquesta excepció no s'aplica si la persona és menor de 13 anys d'edat. Igualment es penalitza el facilitar o controlar les activitats de prostitució d'una persona menor d'edat, amb les mateixes penes⁶⁸.

Tenir un bordell és un delicte sancionat per la Llei de Delictes Sexuals de 1956, i ho és també gestionar-lo o ajudar en la gestió d'un bordell⁶⁹. També és delicte que un arrendador, propietari, tenedor o ocupant d'un local permeti que s'utilitzi com a bordell⁷⁰ o per a la prostitució habitual⁷¹. En aquest sentit és important destacar que un "bordell" en Dret anglès no suposa que els locals s'utilitzen per a finalitat de prostitució, ja que un bordell és un lloc on més d'una dona ofereix relacions sexuals, ja siguin de pagament o no⁷² (CPS, 2014). Aleshores, també des de 2003 es sanciona expressament tenir, gestionar o ajudar en la gestió d'un bordell que es faci servir per a prostitució amb una pena màxima de 7 anys de presó⁷³.

La jurisprudència ha precisat que una casa ocupada per una dona i utilitzada per ella sola per a la prostitució, no és un bordell⁷⁴. Els locals només es converteixen en un

⁶³ La pena pot ser de multa o fins a 6 mesos de presó si el cas es sotmet a "summary conviction" o judici sumari, és a dir, judici davant de jutge o tribunal però sense jurat.

⁶⁴ Art. 53 de la Llei de Delictes Sexuals de 2003.

⁶⁵ La pena pot ser de multa o fins a 6 mesos de presó si el cas es sotmet a "summary conviction".

⁶⁶ Art. 48. Causar o incitar la prostitució o pornografia d'un/a nen/a.

⁶⁷ La pena pot ser de fins a 6 mesos si la persona menor d'edat té entre 16 i 18 anys i el cas es sotmet a "summary conviction".

⁶⁸ Arts. 19 i 20.

⁶⁹ Art. 33 de la Llei de Delictes Sexuals de 1956.

⁷⁰ Art. 34 i 35 de la Llei de Delictes Sexuals de 1956.

⁷¹ Art. 36 de la Llei de Delictes Sexuals de 1956.

⁷² Un bordell es defineix com "un lloc on persones de sexes oposats estan autoritzats a recórrer a relacions sexuals il·lícites, ja sigui que les dones siguin prostitutes comuns o no". No és essencial demostrar que les premisses són, de fet, utilitzades per a fins de prostitució (que implica el pagament pels serveis prestats); també és un bordell on les dones ofereixen una relació sexual sense pagament (Winter v Woolfe [1931] KB 549).

⁷³ La pena pot ser de fins a 6 mesos de presó o multa fins a £ 5.000 si el cas es sotmet a "summary conviction".

⁷⁴ Gorman v Standen, Palau Clarke v Standen (1964) 48 Cr App R 30

bordell quan més d'una dona fa servir les instal·lacions per a fins de prostitució, ja sigui de forma simultània o d'una en una⁷⁵.

Encara que ser propietari/a o gestionar un bordell és un delictes i –per tant- tots els bordells són il·legals, no constitueix delictes treballar-hi, mentre les persones que exerceixen la prostitució no prenguin part en la gestió del bordell. És a dir, les persones que exerceixen la prostitució no són sancionades sota la criminalització dels bordells (Barnett, Casavant, & Nicol, 2011)

Des d'abril de 2010, mitjançant les modificacions introduïdes per la Llei de Policia i Delictes de 2009, la Llei de Delictes Sexuals de 2003 sanciona al client d'una persona que exerceix la prostitució sota l'explotació d'una altra, amb penes de multa de fins a £ 1.000⁷⁶. El delictes és de responsabilitat objectiva, és a dir, que és irrellevant si la persona és, o hauria de ser, conscient que la persona que exerceix la prostitució és objecte d'explotació per una altra. L'explotació inclou amenaces o qualsevol forma de coerció o engany.

Les Guies posteriors emeses pel Ministeri de l'Interior (Home Office, 2010) estableixen que la coacció als efectes d'aquest delictes s'exerceix quan una persona explota les vulnerabilitats dels altres per incitar o fomentar la seva prostitució, i ha assenyalat que aquestes vulnerabilitats poden existir en virtut, entre altres coses, de la curta edat de la persona, dependència a drogues o alcohol, història de victimització, situació migratòria irregular, el desavantatge econòmic, o l'exclusió social. D'altra banda, el Ministeri de l'Interior ha donat suport a la interpretació del Tribunal d'Apel·lació de que una persona que es dediqui a la prostitució com a resultat del xantatge emocional d'una parella, o per què no ha pogut resistir “l'esquer del guany o l'esperança d'una vida millor”, també es pot considerar que ha estat forçada a exercir la prostitució, de manera que era la inducció de la responsabilitat del client⁷⁷.

Des de l'àmbit acadèmic s'ha senyalat que la criminalització del client pot tenir un impacte negatiu en la forma en què les transaccions sexuals comercials són negociades. El temor a la sanció pot portar els clients a insistir en acords

⁷⁵ Stevens v Christy [1987] Cr Aplicació. R. 249, DC.

⁷⁶ Art. 53 A de la Llei de Delictes Sexuals de 2003.

⁷⁷ R v Massey [2007] EWCA Crim 2664, per Toulson LJ at [20].

precipitadament fets o fer a les persones que exerceixen la prostitució buscar clients en ambients menys visibles (i per tant menys segurs), realitzar transaccions clients més perillosos o participar en pràctiques sexuals menys segures. Així, *“una iniciativa posada en marxa sota els auspicis d'ajudar a les persones que exerceixen la prostitució (anul·lant la demanda que és vista com la que les manté “atrapades” a la prostitució) en última instància pot fer-les més ‘vulnerables’”* (Munro & Scoular, 2012: 199).

També es sanciona al client de persones menors d'edat que exerceixen la prostitució⁷⁸ amb penes de fins a 7 anys de presó⁷⁹, i si la persona és menor de 16 anys d'edat, la pena pot ser de fins a 14 anys de presó. S'exceptuen els casos en què el client cregui raonablement que la persona té 18 anys o més, encara que aquesta excepció no s'aplica si la persona que exerceix la prostitució és menor de 13 anys d'edat, cas en què la condemna pot arribar a presó perpètua.

Les principals crítiques a les recents modificacions legals relatives al treball sexual comercial al Regne Unit apunten a què, sota la bandera de la protecció de les dones, s'augmenten els riscos per les persones que exerceixen la prostitució, com ja s'ha senyalat. Es permeten intervencions més invasives per part d'agents de l'Estat, ja sigui en forma d'actuació policial o social, incrementant la vigilància a les vides de les dones (Munro & Scoular, 2012). Es considera que l'Estat promou una concepció de la prostitució que porta a l'augment de la seva criminalització que, *“lluny de preocupar-se per ajudar a les prostitutes vulnerables, [les regulacions] estan més aviat preocupades per la llei i l'ordre / la moralitat, la immigració i la ‘por a l'enemic’”* (Carline, 2012: 222).

Tanmateix, des de l'any 2005 s'estan reduint els serveis de salut especialitzats adreçats a persones que exerceixen la prostitució per manca de finançament, o bé perquè el finançament es desvia a programes de “sortida” o al sistema de justícia criminal (TAMPEP, 2010).

L'informe “El silenci sobre la violència - Millorar la seguretat de les dones”, elaborat pel parlamentari conservador Andrew Boff al 2012, per encàrrec de l'alcalde de Londres, va analitzar l'actuació policial de la prostitució al carrer a Londres. L'informe

⁷⁸ Art. 47. Pagament per serveis sexuals d'un/a nen/a.

⁷⁹ La pena pot ser de fins a 6 mesos si la persona menor d'edat té entre 16 i 18 anys i el cas es sotmet a “summary conviction”.

va trobar evidència de què les persones que exerceixen la prostitució estaven reportant menys crims a la policia, perquè consideren que la policia més aviat se centrava en els crims relacionats amb la prostitució que en els crims que elles denunciaven. Malgrat que cada cop existeix més informació sobre la major vulnerabilitat de les persones que exerceixen la prostitució a la violència exercida, en particular, per no-clients (Kinell, 2008; Addley, 2010).

A més a més, l'informe de Boff confirma que les batudes havien augmentat en algunes parts de Londres sense que hi haguessin evidències d'explotació. L'informe reconeix que *"els policies senten que estan "atrapats en el foc creuat" entre les exigències contradictòries de suport a les persones que exerceixen la prostitució -que són algunes de les víctimes més vulnerables de la delinqüència- i fer complir la llei (...) llei que resulta incompatible, insostenible i planteja nombrosos problemes a la policia"* (Boff, 2012: 41)

L'informe presenta una sèrie de recomanacions que inclouen la participació de les persones que exerceixen la prostitució en les estratègies policials que els involucren i prioritzar la investigació i prevenció de crims contra les persones que exerceixen la prostitució, qualificant-los com crims d'odi (Boff, 2012).

5.2.2.2. França

França va seguir un model regulador des del s. XVIII fins a la Segona Guerra Mundial, caracteritzat amb un registre de persones que exerceixen la prostitució, controls de salut obligatoris i llicències per als bordells. L'abolicionisme es va introduir al 1960, quan el govern va ratificar la *Convenció de les Nacions Unides de 1949 per a la repressió del tràfic d'éssers humans i l'explotació de la prostitució aliena*, que encara és la principal referència jurídica en relació amb la prostitució a la França contemporània (Mathieu, 2012).

Les disposicions més importants i severes al respecte, però, es van introduir a l'any 2003, mitjançant la *Llei de seguretat interior*⁸⁰. Aquesta llei, va ser introduïda a conseqüència de l'arribada massiva de persones estrangeres que exercien la prostitució a finals de la dècada de 1990, que va tenir com a conseqüències l'enfortiment del moviment abolicionista així com el sorgiment de demandes de "neteja" dels barris afectats (Mathieu, 2012). Si bé la prostitució "per se" no està expressament sancionada, s'estableixen fortes penes per moltes conductes relacionades: l'establiment de bordells, l'oferta de serveis sexuals a l'espai públic, el proxenetisme i la compra de serveis sexuals en alguns casos.

El proxenetisme, que inclou incitar o forçar a algú a la prostitució, organitzar o prendre avantatge de la prostitució aliena, es sanciona amb pena de 7 anys de presó i multa de 150.000 euros⁸¹. Tanmateix, el Codi Penal contempla diversos supòsits agreujats, incloent els casos en què hi hagi menors d'edat o persones especialment vulnerables involucrades, casos en els que la pena és de 10 anys de presó i multa de 1,5 milions d'euros⁸². La pena serà de 15 anys de presó i multa de 3 milions d'euros en el cas de

⁸⁰ Act no. 2003-239 of 18 March 2003 Article 50 2° Official Journal of 19 March 2003.

⁸¹ Art. 225-5. El proxenetisme és qualsevol persona, en la manera que sigui:

1º ajuda, assisteix o protegeix la prostitució aliena;

2º fa benefici de la prostitució aliena, comparteix el producte d'ella o rep ingressos d'una persona que es dediqui habitualment a la prostitució;

3º contracta, entrena o corromp una persona amb finalitat de prostitució o exerceix una pressió sobre ella perquè es prostitueixi o perquè segueixi fent-ho.

El proxenetisme es castiga amb set anys de presó i una multa de 150.000 €.

Art. 225-6. Els següents actes comesos per qualsevol persona i de qualsevol manera s'assimilen al proxenetisme i són castigats amb les penes previstes en l'article 225-5:

1º actuar com un intermediari entre dues persones una de les quals es dedica a la prostitució i l'altra explota o remunera la prostitució aliena;

2º facilitar la justificació dels recursos ficticis d'un proxeneta;

3º no poder donar compte d'un ingrés compatible amb l'estil de vida mentre ha viscut amb una persona habitualment dedicada a la prostitució o mentre ha mantingut una relació habitual amb una o més persones que exerceixen la prostitució;

4º obstruir operacions de prevenció, control, assistència o reeducació empresa per les institucions qualificades per tractar les persones en prostitució o en perill de prostitució.

⁸² Art. 225-7. El proxenetisme es castiga amb deu anys de presó i una multa de € 1,5 milions quan s'hagi comès:

1º respecte d'un menor d'edat;

2º en relació amb una persona quan la seva vulnerabilitat a causa de l'edat, malaltia, invalidesa, discapacitat física o psíquica o per l'embaràs, sigui aparent o coneguda per l'autor;

3º en relació a dues o més persones;

4º respecte a una persona que va ser incitada a exercir la prostitució, ja sigui fora del territori de la República Francesa, o a la seva arribada al territori de la República Francesa;

5º per un ascendent legítim, natural o adoptiu de la persona que exerceix la prostitució o per una persona que tingui autoritat sobre ell/a o que abusa de l'autoritat que li confereix el seu càrrec;

tractar-se d'una persona menor de 15 anys d'edat⁸³. El proxenetisme comès per una banda organitzada es condemnat amb una pena de 20 anys de presó i una multa de 3 milions d'euros⁸⁴ i si ha estat comès amb actes de barbàrie o tortura, la pena és de cadena perpètua i una multa de 4,5 milions d'euros⁸⁵. Igualment, es penalitza l'establiment de bordells o establiments semblants amb pena de 10 anys de presó i multa de 750.000 euros⁸⁶. Les temptatives són també punibles⁸⁷ i les persones jurídiques també poden ser responsables d'aquests delictes⁸⁸.

La compra o la temptativa de compra de serveis sexuals d'una persona menor d'edat o especialment vulnerable es castiga amb un màxim de 3 anys de presó i multa de 45.000 euros⁸⁹. La pena s'augmenta fins a 5 anys i 75.000 euros de multa en supòsits agreujats, com quan el delicte es comès amb habitualitat, o una persona abusant de

6º per una persona cridada a participar, en virtut de la seva posició, en la lluita contra la prostitució, en la protecció de la salut o en el manteniment de la pau pública;

7º per una persona que porta una arma;

8º amb l'ús de la coacció, la violència o comportament fraudulent;

9º per diverses persones que actuïn com a delinqüents o còmplices, encara que no constitueixin una banda organitzada.

10º mitjançant l'ús d'una xarxa de comunicacions per a la distribució de missatges a un públic no especificat.

Els dos primers paràgrafs de l'article 132-23 relatiu al període de seguretat [delictes en què els condemnats no tenen, durant un període de temps, dret a suspensió o fraccionament de la pena, llibertat per treballar, llibertat condicional, etc.] són aplicables a les infraccions previstes en el present article.

⁸³ A l'article 225-7-1.

⁸⁴ A l'article 225-8.

⁸⁵ Art. 225-9.

⁸⁶ Art. 225-10. Una pena de deu anys de presó i una multa de 750.000 € s'imposarà a qualsevol persona que, actuant directament o per persona interposada:

1º sosté, dirigeix, gestiona, opera, finança o contribueix a finançar un lloc de prostitució;

2º explota, gestiona, explota, dirigeix, opera, finança o contribuir a finançar un determinat lloc obert al públic o d'ús públic, que accepta o tolera habitualment una o més persones exercint la prostitució dins dels locals o dels seus annexos, o sol·licitant clients en aquests locals amb vista a la prostitució;

3º ven o posa a disposició d'una o més persones locals o llocs no oberts al públic, amb la certesa que ells es dedicaran a la prostitució;

4º vengui, llogui o posi a disposició de qualsevol manera, vehicles de qualsevol tipus a una o més persones sabent que exerciran la prostitució en ells.

Els dos primers paràgrafs de l'article 132-23 relatiu al període de seguretat són aplicables a les infraccions que preveuen els apartats 1r i 2n del present article.

⁸⁷ Art. 225-11.

⁸⁸ Art. 225-12.

⁸⁹ Art. 225-12-1. Sol·licitar, acceptar o obtenir, a canvi de remuneració o d'una promesa de remuneració, relacions de caràcter sexual amb un menor d'edat que es dediqui a la prostitució, encara que no sigui habitual, serà castigat amb tres anys de presó i una multa de 45.000 €.

Sol·licitar, acceptar o obtenir, a canvi de remuneració o d'una promesa de remuneració, relacions sexuals amb una persona de la qual la vulnerabilitat, a causa de l'edat, malaltia, invalidesa, incapacitat física o psicològica o embaràs, sigui aparent o coneguda per l'autor, i que es dediqui a la prostitució, encara que no sigui habitual, és castigat amb les mateixes penes.

l'autoritat de la seva posició⁹⁰. Aquests delictes, a més, es persegueixen extra-territorialment en cas de ser comesos a l'estranger per francesos o residents habituals a França⁹¹ i poden també ser comesos per persones jurídiques⁹².

D'acord amb aquesta legislació, aleshores, únicament es pot exercir la prostitució si la persona que l'exerceix és totalment independent i autònoma. L'oferiment públic de serveis sexuals, però, està també sancionat amb una pena de 2 mesos de presó i una multa de 3.750 euros⁹³. La penalització introduïda amb la llei de 2003 inclou fins i tot l'oferiment passiu –per aparença o actituds–, que havia estat exclòs de la penalització des de l'any 1994, per considerar-se que donava massa poder a la policia per a la detenció arbitrària de persones que exerceixen la prostitució (Mathieu, 2012). Aquesta normativa, d'acord amb estudis d'algunes organitzacions, ha portat a *“la repressió de la prostitució a través de fustigació, violacions de domicili, multes i arrestos de les persones que exerceixen la prostitució, sobretot al carrer”* (TAMPEP, 2010: 96).

Les persones que exerceixen la prostitució han de pagar impostos com qualsevol altra persona, però atès que la prostitució no és considerada un treball, estan excloses de la seguretat social. Així, únicament poden accedir als serveis de benestar que s'ofereixen a les persones sense recursos o bé accedir irregularment als serveis de la seguretat social per rebre beneficis i ajudes en casos d'accidents, malalties o al moment de retirar-se (Mathieu, 2012).

La llei de 2003 també va introduir una disposició per la qual, qualsevol persona estrangera que sigui condemnada per delictes de tràfic d'éssers humans, de proxenetisme i ofenses assimilades (que inclouen l'oferiment actiu i passiu de serveis sexuals), poden ser expulsades permanentment del territori francès, o per un període màxim de 10 anys⁹⁴. D'aquesta manera, l'actual legislació permet la repressió de la prostitució al carrer, així com la detenció i expulsió d'aquelles persones que exerceixen

⁹⁰ Art. 225-12-2.

⁹¹ Art. 225-12-3.

⁹² Art. 225-12-4.

⁹³ Art. 225-10-1.

⁹⁴ Art. 225-21. Qualsevol estranger culpable d'alguna de les infraccions previstes en els apartats 1 bis [trata d'éssers humans], 2 [proxenetisme i ofenses assimilades] i 2 ter [explotació de la mendicitat] del present capítol podrà ser expulsat de territori francès, ja sigui de forma permanent o per un període màxim de deu anys, en les condicions que preveu l'article 131-10.

la prostitució que són immigrants. Això porta a què la situació actual sigui incoherent: *“la policia i la immigració centren la major part de la seva energia en la repressió de les persones immigrants que exerceixen la prostitució i, al mateix temps proporcionen poca o cap ajuda a aquells/es que són víctimes del tràfic d’èssers humans”* (TAMPEP, 2010: 97).

Aquesta situació expressa clarament el gir que ha experimentat el model francès en els últims anys: *“quan França va adoptar l’abolicionisme al 1960, la prostituta era vista com una víctima de la inadaptació social i els trastorns psicològics, que necessitava ser rescatada pels treballadors socials. Avui en dia, se la veu com la víctima de la violència dels traficants i dels clients. Com a conseqüència, la prioritat no és donar-li suport mitjançant treballadors socials però la intervenció policial, d’acord amb la ideologia de tolerància zero que tendeix a convertir els problemes socials i econòmics en problemes d’inseguretat que en primer lloc apel·len a respostes coercitives”* (Mathieu, 2012: 210). És a dir, la prostitució ha esdevingut un problema de seguretat i criminalitat i no pas un problema que s’ha d’atendre des d’una perspectiva social.

D’acord amb informes d’algunes organitzacions, la situació de les treballadores sexuals nacionals a França s’ha deteriorat com a resultat directe de la Llei de Seguretat Interior de 2003 al *“augmentar la precarietat de les treballadores sexuals nacionals en la societat i soscavar la seva capacitat de tenir control sobre les condicions de treball. A més, la promoció i l’aplicació d’aquesta llei ha donat lloc a una major estigmatització de les treballadores sexuals com a víctimes (...) molt més vulnerables a l’aïllament social i l’exclusió, la dependència de drogues o alcohol, augment de la violència per part de clients, al tractament esbiaixat o de baixa qualitat de les institucions de salut i de serveis socials”* (TAMPEP, 2010: 96). La mateixa llei de 2003 va introduir el delictes de tràfic d’èssers humans, en els termes del Protocol per prevenir, reprimir i sancionar el tràfic de persones de la Convenció de l’ONU contra la delinqüència organitzada transnacional (Protocol de Palerm), sancionat amb una pena de 7 anys de presó i multa de 150.000 euros⁹⁵, i diversos supòsits agreujats, amb penes equivalents als supòsits

⁹⁵ Art. 225-4-1.

agregats de proxenetisme⁹⁶. Les temptatives són també punibles⁹⁷ i les persones jurídiques també poden ser responsables d'aquests delictes⁹⁸.

L'any 2004⁹⁹ es van introduir provisions per eximir les penes per temptativa de tràfic d'éssers humans i proxenetisme de les persones que els denunciïn, impedit que es cometin el delictes i identificant altres perpetradors o còmplices. Tanmateix, les penes de presó dels perpetradors i còmplices que alertant a les autoritats, aturin el delictes o impedeixin conseqüències greus i identifiquin altres perpetradors o còmplices, es reduiran a la meitat¹⁰⁰.

Finalment, cal assenyalar que, al desembre de 2013, l'Assemblea Nacional va aprovar una iniciativa legislativa que seguia el model suec, de penalització dels compradors de serveis sexuals amb multes de fins a 1.500 euros¹⁰¹, però aquesta iniciativa va ser rebutjada recentment al senat francès, el 8 de juliol de 2014¹⁰².

5.2.2.3. Itàlia

Des de 1958, amb l'aprovació a Itàlia de l'anomenada Llei Merlin¹⁰³ –per la senadora Lina Merlin, que va presentar la iniciativa- sobre l'abolició de la regulació de la prostitució i la lluita contra l'explotació de la prostitució aliena, va quedar prohibit l'exercici de la prostitució en bordells o “cases de prostitució” i es sanciona el proxenetisme en totes les seves formes. Anteriorment, la prostitució era tolerada per l'Estat i era controlada per evitar la propagació de malalties de transmissió sexual (MTS)¹⁰⁴.

⁹⁶ A l'art. 225-4-2, 225-4-3 i 225-4-4.

⁹⁷ Art. 225-4-7.

⁹⁸ Art. 225-4-6.

⁹⁹ Act no. 2004-204 of 9 March 2004 article 12 X Official Journal of 10 March 2004.

¹⁰⁰ Arts. 225-4-9 i 225-11-1

¹⁰¹ AFP (2013). Prostitution : les députés adoptent le projet de loi sur la pénalisation des clients. France 24H, 4 de desembre de 2013. Disponible a: <http://www.france24.com/fr/20131204-france-deputes-assemblee-adoptent-projet-loi-prostitution-ps-ump/>

¹⁰² Lesacq, Clémence (2014). Prostitution : le Sénat rejette la pénalisation des clients. Le Figaro, 9 de juliol de 2014. Disponible a: <http://www.lefigaro.fr/actualite-france/2014/07/09/01016-20140709ARTFIG00207-prostitution-le-senat-rejette-la-penalisation-des-clients.php>

¹⁰³ Llei de 20 de febrer de 1958, N° 75

¹⁰⁴ Mitjançant els articles 531 a 536 del Codi Penal.

En primer lloc, l'art. 1 de la llei prohibeix les cases de prostitució als territoris sota l'administració de les autoritats italianes, i les existents al moment d'entrada en vigor de la llei van tenir sis mesos per ser tancades¹⁰⁵.

Les persones propietàries, gestores o administradores de cases de prostitució des d'aleshores, són castigades amb presó de 2 a 6 anys i multa de €260 a €10.400. S'inclouen també els casos en què cedeixen el lloguer d'un establiment per a l'explotació de la prostitució, així com els propietaris o gerents d'hotels, pensions, cantines o llocs d'entreteniment que tolerin la presència d'una o més persones que – dins del local- es dediquin a la prostitució¹⁰⁶.

També es sanciona amb les mateixes penes les persones que reclutin o contractin a una altra per exercir la prostitució o facilitin la seva prostitució; la inducció a la prostitució d'una dona major d'edat, així com els actes d'intermediació (lenocinio), sigui personalment en un lloc públic o obert al públic, o mitjançant la premsa o altre mitjà de publicitat¹⁰⁷. Aquests delictes poden ser sancionats si s'han comès a l'estranger, d'acord als convenis internacionals.

Finalment, les mateixes penes s'apliquen també a qualsevol persona que indueix o facilita a una altra a entrar al territori d'un altre Estat o un altre lloc que no sigui el de la seva residència habitual, a fi de practicar la prostitució; a qui compleixi qualsevol tasca en associacions o organitzacions nacionals o internacionals dedicades a la contractació de persones per a la prostitució o l'explotació de la prostitució, o faciliti la seva acció; així com a qualsevol persona en qualsevol forma promogui o exploti la prostitució aliena¹⁰⁸.

En tots aquests delictes, la pena es duplica si es comet amb violència, amenaça o engany; si es comet contra una persona menor de 21 anys o en un estat de malaltia o disminució mental natural o provocada, o addicta a les drogues; si el culpable és un

¹⁰⁵ Art. 2 de la llei.

¹⁰⁶ Art. 3 N° 1, 2 i 3 de la Llei Merlin. En el darrer cas, a les penes que se'ls imposen, se sumará a la pèrdua de la llicència d'explotació del local (hotel, cantina, etc.) i també pot ser ordenat el seu tancament definitiu.

¹⁰⁷ Art. 3 N° 4 i 5 de la Llei Merlin.

¹⁰⁸ Art. 3 N° 6, 7 i 8 de la Llei.

ascendent, marit, germà o germana, pare o mare adoptiu, tutor; si el delictes es comet contra les persones que tenen relacions de servei domèstic; entre d'altres¹⁰⁹.

Cal assenyalar que, a nivell jurisprudencial, una sentència del Tribunal de Perugia de l'any 2000¹¹⁰ va declarar que els clients no poden ser sancionats per ajudar o instigar a la prostitució, ja que aquestes normes únicament s'apliquen a tercers. Aquesta decisió va posar fi a la pràctica que portaven alguns municipis des de mitjans de la dècada de 1990, de sancionar a homes que buscaven prostitutes als carrers per "pertorbar el tràfic" i ajudar a la prostitució (Danna, 2004).

Encara que l'exercici de la prostitució no està sancionat "per se", si ho està qui inciti al llibertinatge en un lloc públic o obert al públic de manera escandalosa o molesta, així com qui segueixi pel carrer a les persones, convidant-les al llibertinatge amb paraules i fets. Aquestes conductes es sancionen administrativament, amb multes de 16 a 93 euros¹¹¹. Cal assenyalar, que en aquest aspecte la llei distingeix entre la situació de persones en possessió de documentació regular i les que no, ja que les primeres poden no ser portades a l'Oficina de Seguretat Pública, possibilitat que no es contempla per a les persones sense documentació regular.

L'article 7, amb l'objectiu d'evitar qualsevol mena de regulació de la prostitució, indica que les autoritats de seguretat pública, les autoritats de salut ni qualsevol altra autoritat administrativa no poden procedir a cap tipus de registre directa o indirecta, ni mitjançant l'emissió de targetes de salut, de dones que exerceixen o són sospitoses d'exercir la prostitució, ni tampoc se'ls pot obligar a presentar-se periòdicament a l'oficina de l'autoritat. També es prohibeix proporcionar documents especials a aquestes dones.

Com a conseqüència d'aquesta legislació, la prostitució només està permesa a Itàlia si s'exerceix al carrer –sense escàndol ni molèsties- o a la pròpia casa de la dona (Danna, 2004). Malgrat això, al setembre de 2008, es va adoptar un conjunt de mesures legislatives d'emergència destinades a protegir la seguretat pública i la lluita contra fenòmens d'il·legalitat difusa vinculats a la immigració il·legal i el crim organitzat

¹⁰⁹ Art. 4 de la llei.

¹¹⁰ Sentència del 20 de setembre de 2000.

¹¹¹ Art. 5 de la Llei Merlin, modificat per l'article 82 del Decret Legislatiu 30 desembre 1999, no. 205.

(Ministero degli Interni, 2008). Aquestes mesures van conferir als alcaldes noves facultats disciplinàries i penals per adoptar i fer complir normes urgents en una sèrie d'àrees, incloent el tràfic de drogues, la mendicitat, l'abús de l'alcohol i les conductes que, com la prostitució al carrer, ofenguin la decència pública i interrompen l'ús dels espais públics (Ministero degli Interni, 2008).

Alcaldes de tot el país van començar a emetre ordenances anti-prostitució de carrer prohibint i castigant amb multes una gran quantitat d'ofenses, com *“actituds, comportaments o utilitzar roba que inequívocament manifesten la intenció d'exercir l'activitat de la prostitució”* (Comune di Roma, 2008), tenir intercanvi verbal amb la gent que exerceixi l'activitat de la prostitució al carrer, i caminar en espais públics amb la intenció de vendre serveis sexuals (vegeu, per exemple, Comune di Milano, 2008, Comune di Roma, 2008).

Un informe sobre els efectes de les ordenances afirmava que, com a resultat de les ordenances de l'alcaldia, moltes prostitutes immigrants de carrer s'havien traslladat als llocs més ocults, mentre que altres havien canviat les seves hores de treball, sortir molt tard a la nit. Els treballadors socials van reportar una disminució dels contactes establerts amb les persones immigrants que exercien la prostitució de carrer, moltes de les quals van mostrar un augment de la desconfiança en les autoritats, especialment la policia i professionals de la salut. L'informe va concloure que les ordenances representaven una intervenció superficial que mostrava una desconexió profunda entre el que ells pretenien assolir i la complexa realitat de la prostitució (CNCA, 2009).

Al novembre de 2008, diverses organitzacions van iniciar accions legals en contra de les seves ordenances que consideraven que violaven la Constitució italiana i la Llei Merlin. Les acusacions van ser rebutjades pels Tribunals Regionals responsables (Crowhurst, 2012). El Tribunal Regional del Lazio, per exemple, va declarar que és irrellevant que la prostitució del carrer no sigui un delictes (segons la Llei Merlin), perquè les ordenances es dirigien a una emergència que tenia prioritat sobre el dret a

prostituir-se a carrers, és a dir, la protecció de la “col·lectivitat” de la degradació causada per les conductes inacceptables de les prostitutes de carrer¹¹².

D'aquesta manera, per algunes acadèmiques, les recents regulacions locals han emfatitzat la comprensió de la prostitució al carrer com un factor criminològic perillós. La preocupació per l'explotació de la prostitució ha deixat de ser central, en un model on la protecció de la seguretat pública és prioritària. L'adopció d'aquestes lleis i regulacions locals, a més, s'ha caracteritzat per l'absència de participació i consulta de les moltes organitzacions que treballen des de fa anys en el camp de la prostitució i el tràfic d'éssers humans a Itàlia. Així, *“ignorar les perspectives, l'experiència i el coneixement de primera mà de la complexitat de la prostitució al país que tenen aquests organismes, pot permetre una més fàcil instrumentalització política de la qüestió de la prostitució, però és poc probable que resulti en qualsevol avanç cap a una resposta integral a la mateixa”* (Crowhurst, 2012: 231). Al mateix temps, la virtual prohibició de la prostitució al carrer exposa a les dones en prostitució a major risc d'explotació i tràfic d'éssers humans (Bettio & Nandi, 2008).

5.2.2.4. Dinamarca

L'any 1999 es va despenalitzar la prostitució a Dinamarca¹¹³, però sense la intenció de fer de la prostitució una ocupació legal. Les persones que venen serveis sexuals han de registrar-se com a contribuents a Hisenda, però encara no tenen drets per a organitzar-se en sindicats o per rebre beneficis socials. Tot i la despenalització i el registre obligatori, l'Estat no ha deixat de veure la venda de serveis sexuals com un problema social i diverses investigacions daneses consideren que la revisió legal de 1999 és un símbol de la doble moral danesa sobre la prostitució (Bjønness, 2012). De fet, el Codi Penal utilitza l'expressió “immoralitat sexual” per referir-se a la prostitució.

En conseqüència, es manté la penalització del proxenetisme i la inducció a la prostitució aliena, independentment del consentiment de l'altra persona. El

¹¹² Tribunale Administrativo Regionale (TAR) LAZIO – Sez. II – 22 dicembre 2008 n. 12222 – Pres. Tosti – Est. Russo – C. M. P. ed altri (avv.ti Di Carlo, Flagella e Ramadori) c. Comune di Roma (avv. Sabato), Ministero dell'Interno (Avv.ra gen. Stato) ed altro (n.c.).

¹¹³ Llei 141/1999, de 17 de març, sobre Despenalització de la Prostitució.

proxenetisme –i per tant, l'existència de bordells- es sanciona amb penes de fins a 4 anys de presó, i la mateixa pena s'aplica a qui ajudi a una persona menor de 21 anys a treballar en la prostitució o a sortir del país per exercir-la en un altre, si la persona és menor de 21 anys o ignora aquest propòsit¹¹⁴. Els intermediaris són sancionats amb penes de fins a 3 anys de presó i les persones que cedeixen una habitació d'hotel o posada per a activitats de prostitució es sancionen amb penes de fins a 1 any o multa¹¹⁵.

A més a més, existeix l'article 232 del Codi Penal, que sanciona “*el comportament obscè que vulnera la decència pública o públicament ofensiu*” amb penes de fins a 4 anys de presó, i que permet a la policia un ampli marge de control de les persones que exerceixen la prostitució al carrer. Així, s'ha produït un canvi gradual de la prostitució al carrer al treball interior (escort i sales de massatge) atès que els controls policials del treball sexual al carrer han posat pressió sobre les/els treballadors/es sexuals que busquen trobar-se en situacions de treball menys visibles (TAMPEP, 2010).

Els contractes de serveis sexuals són, pel seu caràcter immoral, invàlids des del punt de vista jurídic (Danna, 2014) i, per tant, les persones que exerceixen la prostitució no poden demandar legalment el pagament del seus serveis, ni estar subjectes a contractes laborals.

¹¹⁴ Art. 228 (1) Tota persona que

- 1) indueixi a una altra a buscar un benefici mitjançant la fornicació amb els altres; o
 - 2) per tal de lucre, indueixi a una altra a fornicar amb altres o evita que un altre abandoni la immoralitat sexual com a professió; o
 - 3) manté un bordell;
- serà culpable de proxenetisme i serà condemnat a presó per un període no superior a quatre anys.

(2) La mateixa pena s'aplicarà a qualsevol persona que ajudi o instigui una persona menor de 21 anys a participar en la immoralitat sexual com a professió, o a qualsevol persona que participi en el transport d'alguna altra persona fora del país per tal que aquesta hagi de comprometre's a la immoralitat sexual com a professió a l'estranger o ser utilitzada per a tal immoralitat, quan aquesta persona sigui menor de 21 anys o sigui, en aquell moment, ignorant del propòsit.

¹¹⁵ Art. 229

- (1) Qualsevol persona que, amb el propòsit d'obtenir guanys o de manera habitual, promou la immoralitat sexual actuant com intermediari, o que obté benefici de les activitats de qualsevol persona que participi en la immoralitat sexual com a professió, ha de ser castigada amb pena de presó per un període no superior a tres anys o, en circumstàncies atenuants, a una multa.
- (2) Tota persona que deixa una habitació en un hotel o posada per a l'exercici de la prostitució com una professió estarà sancionada amb una pena de presó no superior a un any o, en circumstàncies atenuants, a una multa.

Les/els treballadors sexuals han de pagar impostos sobre els seus ingressos, en molts casos les persones es registren a Hisenda en virtut d'un altre comerç, com a massatgista, artista, ballarines exòtiques, per tal de complir amb les regles i regulacions.

Els clients de persones menors de 18 anys d'edat que "visquin de la prostitució", són sancionats amb penes de fins a 2 anys de presó¹¹⁶. L'exigència de què la persona menor d'edat visqui de la prostitució, però, fa aquesta disposició pràcticament inaplicable (Langsted, Garde & Greve, 2011).

El tràfic d'éssers humans és sancionat en l'Art. 262 a) del Codi Penal, introduït a l'any 2002, de conformitat amb el Protocol de Palerm, amb penes de fins a 8 anys de presó. Atès que molts casos de tràfic d'éssers humans són difícils d'acreditar, s'utilitzen més sovint les disposicions que sancionen el proxenetisme (Baumbach, 2009).

5.2.2.5. Suècia

Suècia ha estat el primer país europeu en adoptar i implementar una legislació que respon clara i expressament al model abolicionista neo-prohibicionista, ja que suposa la penalització de la compra de serveis sexuals, però no pas la venda o l'ofertament dels mateixos. El propòsit de la legislació és que sigui més fàcil per a la policia intervenir contra els negocis de prostitució existents i prevenir l'establiment de xarxes criminals estrangeres a Suècia, així com dissuadir a la població de la compra de serveis sexuals, la qual cosa implicaria una reducció en el nombre de les persones que exerceixen la prostitució¹¹⁷.

Actualment, el Codi Penal –Capítol 6, secció 11- castiga la compra de serveis sexuals amb una pena de fins a un any de presó¹¹⁸. El delictes comprèn tot tipus de serveis sexuals, ja sigui que es comprin al carrer, en prostíbuls, en els anomenats salons de massatges, en serveis *d'escorts* o d'altres semblants.

¹¹⁶ Art. 223a del Codi Penal.

¹¹⁷ Llei sobre violència contra les dones (Kvinnofrid 1997/98: 55)

¹¹⁸ La *Llei de compra de serveis sexuals*, que es va aprovar l'any 1998 (Sexköpslag 1998:408, en vigor des de l'1 de gener de 1999) penalitzava amb la compra d'aquests serveis amb una pena de fins a 6 mesos de presó. L'any 2011 la pena es va augmentar a un any de presó.

La llei inicialment exigia que es tractés d'una conducta habitual, però va ser modificada l'any 2004 per fer explícit que la compra ocasional així com la compra per part de tercers (com per exemple, "comiats de solters") estan criminalitzades¹¹⁹ (Villacampa Estiarte, 2012). La pena és de dos anys de presó en el cas de què qui presti els serveis sexuals sigui una persona menor d'edat¹²⁰. El pagament no només pot ser en diners, sinó també amb altres béns amb valor econòmic, com ara drogues, aliments o regals.

Es considera que la mera promesa de compensació -de forma que tal pagament sigui la condició per a la prestació del servei sexual- és suficient perquè es cometi el delictes, i la temptativa és igualment punible.

El proxenetisme –entès com a promoció o explotació econòmica de la prostitució, encara que sigui casual- es castiga amb penes que van dels 4 als 8 anys¹²¹. També es sancionen les persones que lloguin o cedeixin espais on sàpiguen que es porten a terme activitats de prostitució¹²².

¹¹⁹ La nova versió de l'art. 11 del Capítol 6 del CP suec disposa: "(1) La persona que (...) obtingui una relació sexual ocasional, a títol oneros, serà sancionada per la compra de serveis sexuals a una multa o empresonament màxim d'un any.

(2) La disposició del paràgraf primer també s'aplicarà si el pagament va ser promès o donat per una altra persona."

¹²⁰ L'art. 9 del Capítol 6 del CP suec, afegit l'any 2005, senyala: "(1) La persona que (...) indueix a un menor de divuit anys d'edat per dur a terme o tolerar un acte sexual a canvi de pagament, serà condemnat per la compra d'un acte sexual d'un nen a una multa o una pena de presó d'un màxim de dos anys.

(2) La disposició del paràgraf primer també s'aplicarà si el pagament va ser promès o donat per una altra persona"

¹²¹ L'art. 12 del Capítol 6 del CP Suec estableix: (1) El que promou o explota econòmicament de manera indeguda la participació d'una persona en relacions sexuals ocasionals a canvi de pagament serà condemnada per proxenetisme a presó fins a quatre anys.

(2) Si una persona que tenint el dret a la utilització de locals, ha concedit el dret d'utilitzar-los a un altra, posteriorment s'assabenta que els locals són total o substancialment utilitzats per mantenir relacions sexuals ocasionals a canvi de pagament i deixa de fer el que raonablement es pot demanar per posar terme al dret concedit, i si l'activitat continua o es reprèn a les instal·lacions, es considerarà que ell o ella ha promogut l'activitat i haurà de ser considerat/da penalment responsable de conformitat amb el primer paràgraf.

(3) En cas d'un delictes previst en el primer o segon paràgraf es consideri greu, una pena de presó d'almenys dos i un màxim de vuit anys podrà ser imposada per proxenetisme greu.

En avaluar si el delictes és greu, s'ha de tenir en compte si el delictes es tracta d'una activitat a gran escala, si va portar beneficis econòmics significatius o si va implicar l'explotació despietada d'una altra persona."

¹²² Les conseqüències generals d'aquestes normes és que ningú pot regentar un bordell, llogar un apartament, una habitació o cambra d'hotel, ajudar amb la recerca de clients, actuar com un guàrdia de seguretat o permetre la publicitat de treballadores sexuals. Això, a la vegada, implica que les treballadores del sexe no poden treballar juntes, recomanar-se clients entre sí, fer publicitat, treballar

Si bé les persones que exerceixen la prostitució en principi no són sancionades, la prostitució de dones estrangeres és totalment il·legal segons el Codi Penal¹²³. D'acord amb la Llei d'Estrangeria, les persones estrangeres que no “*es guanyen la vida d'una manera decent*” són deportades als seus països d'origen amb expressa referència a la manca de decència de la seva forma de vida (Levy & Jakobsson, 2013: 337) i no se'ls permet tornar a Suècia per 2 anys¹²⁴. Aquestes disposicions legals exposen la manca de coherència del marc jurídic suec, que evita el llenguatge estigmatitzant o moralista a la llei de prostitució, però el manté en la legislació d'estrangeria.

Pel que fa al tràfic d'éssers humans de persones, està penalitzada des de l'any 2002¹²⁵ i sanciona a qualsevol persona, que per mitjà de la coacció o altres mitjans indeguts participa en el procés transfronterer de captació, transport, trasllat, acollida o recepció d'una persona per a finalitats d'explotació sexual, pot ser condemnada a entre 2 i 10 anys de presó. Si la víctima és menor de 18 anys, no cal presentar proves de la coacció o altres mitjans indeguts per obtenir una condemna. El 2004 es va incloure també el tràfic d'éssers humans amb finalitats de treball forçat i l'extracció d'òrgans, així com el tràfic dins d'un país.

Des de l'entrada en vigor de la llei de penalització de la compra de serveis sexuals i fins a l'últim informe policial disponible, cap persona ha estat condemnada a presó per compra d'aquests serveis, les condemnes han estat només a penes suspeses, sovint juntament amb casos de tràfic o proxenetisme (Swedish National Police Board, 2012). A més de l'estratègia penal, des de fa més de deu anys, els serveis socials a Estocolm, Göteborg i Malmö han estat operant els grups KAST (compradors de serveis sexuals) per motivar els compradors de sexe actius i potencials a canviar el seu comportament (Swedish Government, 2010).

La prostitució es considera un greu problema social que “*conduïx a un dany greu per a l'individu i la societat*” i una forma de violència de gènere. De fet, la *Llei de compra de*

des de la propietat que lloguen o fins i tot cohabitar amb una parella, ja que aquesta parella podria gaudir de part dels ingressos derivats de la prostitució (Dodillet i Östergren, 2011).

¹²³ cap. 9, § 2, núm. 2.

¹²⁴ Llevat que ja els tinguin durant almenys 3 anys, els permisos de residència també poden ser retirats com a resultat de càrrecs de prostitució (Danna, 2011).

¹²⁵ Trafficking law 2002 (2002: 436).

serveis sexuals va ser part d'una llei més amplia sobre mesures contra la violència de gènere (*Kvinnofrid Act*). D'aquesta manera, la llei sueca entén que les dones que exerceixen la prostitució són víctimes de violència de gènere -no hi poden haver dones que lliure i voluntàriament consentin la realització d'aquesta activitat- i per tant, poden accedir als serveis i assistència de l'Estat, igual que les víctimes de tràfic d'éssers humans. De fet, d'acord amb la legislació sueca, tota forma de prostitució constitueix tràfic d'éssers humans. A totes les víctimes se'ls ofereixen sessions de suport amb personal especialitzat d'equips de prostitució dels serveis socials, i també se'ls informa sobre com posar-se en contacte amb la policia si es troben en dificultats (Swedish National Police Board, 2012).

Encara que les primeres avaluacions governamentals sobre la prohibició de la compra de serveis sexuals senyalaven que “des de 1999 fins avui [2004], el nombre de dones involucrades en la prostitució al carrer ha disminuït almenys un 30% a 50%, i el reclutament de noves dones ha arribat gairebé a aturar-se” (Ekberg, 2004: 1193), l'avaluació del Govern suec de l'any 2010¹²⁶, únicament senyala que la prostitució en general –tant al carrer, com a l'interior d'establiments o en línia- no hauria augmentat a Suècia des de la introducció de la llei, a diferència de la situació en països comparables, com Dinamarca i Noruega. Altres estudis senyalen, però, que la suposada reducció de la prostitució al carrer només ha estat conseqüència del desplaçament del treball sexual a establiments tancats (Scoular, 2010). Per exemple, l'any 2009, l'Oficina Nacional d'Investigació va estimar que hi havia al voltant de 90 salons de massatge tailandès a Estocolm i voltants, la majoria dels quals es considerava que oferien serveis sexuals a la venda. Als anys 2011/2012, es va estimar que el nombre de salons de massatge tailandès a la zona d'Estocolm era aproximadament 250 i a tot el país al voltant de 450. Altres investigacions suggereixen que “els nivells de treball sexual al carrer, encara que difícil d'estimar, han tornat als nivells anteriors, [i] sembla que la llei de compra de serveis sexuals s'ha aplicat de manera selectiva, per reduir els nivells de prostitució pública, moralitzar i netejar l'espai públic” (Levy & Jakobsson, 2013: 336)

¹²⁶ Informe “Prohibició de la compra de serveis sexuals Una avaluació 1999-2008 (SOU 2010:49)” (Swedish Government, 2010).

L'informe del govern de 2010 sosté també que la prohibició de la compra de serveis sexuals actua com una barrera per a l'establiment de xarxes de delinqüència organitzada involucrats en aquest tipus de delictes a Suècia. La investigació també afirma que la prohibició té un fort suport ciutadà i un efecte dissuasiu sobre els compradors de serveis sexuals. Consideren també, que la penalització no ha afectat negativament les persones que estan sent explotades en la prostitució i, per tant, la prohibició de la compra de serveis sexuals ha tingut l'efecte desitjat i que és un instrument important en la prevenció i combat de la prostitució i el tràfic d'éssers humans amb fins sexuals.

L'avaluació governamental, però, ha estat criticada per la seva manca de rigor científic, incloent inconsistències, contradiccions i conclusions sense suport fàctic. D'entre altres, es senyalen múltiples objeccions a la metodologia per mesurar la incidència de la prostitució a Suècia (Dodillet & Östergren, 2011 : 9; Scoular, 2010 : 18), així com l'existència d'altres reports oficials que, pocs mesos abans, senyalaven que “la delinqüència organitzada, inclosa en la prostitució i el tràfic d'éssers humans, s'ha incrementat en quant a força, poder i complexitat en l'última dècada” (Dodillet & Östergren, 2011 : 12) o informes d'organismes especialitzats que neguen també un impacte dissuasiu en els compradors (Dodillet & Östergren, 2011 : 15).

Tanmateix, els serveis de salut i socials, fins ara, no han tingut la capacitat ni els mitjans legals per ajudar les prostitutes a sortir del treball sexual, és a dir, l'estratègia de les intervencions socials que estava destinada a complementar la llei no ha estat posada en el seu lloc (Florin, 2012). De fet, fins i tot als “Pros-centrum” –serveis especialment creats per treballar amb persones que es dediquen al treball sexual- “el judici fortament negatiu de les prostitutes és evident en la manera com són tractades, fins i tot en aquest servei dedicat expressament a elles” (Danna, 2011 : 85).

A efectes fiscals, tots els ingressos estan subjectes a impostos, fins i tot els ingressos de la prostitució, però com no s'accepta “la prostitució” o “treball sexual” com un negoci, si una persona desitja registrar una empresa (i causa de la llei de proxenetisme, no poden ser empleats), ha de ser una empresa amb un tipus diferent de negoci. L'altra opció és vendre serveis sexuals il·legalment al mercat negre, en l'economia informal.

En el primer cas, poden pagar impostos i rebre els beneficis de la seguretat social, en el segon, si treballen il·legalment, no qualifiquen per la seguretat social i podrien enfrontar-se a actes fiscals arbitràries si el Tresor fa la seva pròpia estimació dels ingressos de les treballadores sexuals durant un període d'anys, obligant-les a pagar grans sumes d'impostos a posteriori .

La principal crítica des de les treballadores sexuals, que no van ser consultades durant l'elaboració de la llei, és que des de l'entrada en vigor de la penalització de la compra de serveis sexuals, es va incrementar la seva estigmatització i marginació, perquè la llei propaga nocions estereotipades d'elles. Tanmateix, necessiten més l'intermediació de tercers –agents, proxenetes- per ajudar-les a contactar clients, i experimenten una major vulnerabilitat en les seves relacions amb clients, degut a que les negociacions s'han de fer d'una manera molt ràpida (Dodillet & Östergren, 2011). Encara que no hi ha dades disponibles sobre si ha augmentat o no la violència contra les prostitutes del carrer des de que es va introduir la nova llei, "l'associació de treballadores sexuals Rosea afirma que s'ha produït un augment de la violència, tant als carrers com en altres llocs: la llei espanta als clients normals, però no als violents, la qual cosa obliga a les prostitutes a acceptar aquests darrers" (Danna, 2011 : 88).

La llei també té un efecte negatiu en relació amb les mesures de reducció de danys, especialment en la prevenció de malalties de transmissió sexual i la SIDA, perquè els serveis socials "s'oposen a la distribució de condoms, perquè els faria còmplices de la prostitució" (Danna, 2011 : 85) i perquè la major estigmatització social redueix el contacte amb serveis socials i de salut¹²⁷ (Diskrimineringsombudsmannen, 2010).

La influència internacional de la llei sueca ha estat molt important. El model ha estat adoptat a Noruega i Islàndia i s'han presentat iniciatives semblants al Regne Unit i França. Tanmateix, aquest any el Parlament Europeu ha aprovat una resolució donant-li suport¹²⁸. La resolució, però, ha estat criticada per grups d'activistes i acadèmics, ja

¹²⁷ D'acord amb l'informe de 2010 d'ONUSIDA Suècia, només el 18,5 per cent de les treballadores sexuals usuàries de drogues van utilitzar un preservatiu durant la relació sexual més recent.

¹²⁸ La Resolució del Parlament Europeu de 26 febrer 2014 sobre l'Explotació sexual i la prostitució i el seu impacte en la igualtat de gènere (2013/2103 (INI)) senyala que "una manera de combatre el tràfic de dones i nenes amb fins d'explotació sexual i la millora de la igualtat de gènere és el model aplicat a Suècia, Islàndia i Noruega (l'anomenat model nòrdic), i actualment en estudi en diversos països

que “ignora un creixent cos d'evidència que indica que la criminalització de la compra de serveis sexuals no només ha fracassat en frenar el tràfic d'éssers humans (o els nivells de treball sexual), però també ha creat un ambient que augmenta l'estigma associat amb el treball sexual i posa a les/els treballadors/es sexuals en més risc de la violència” (Lehmann, Levy, Mai, & Pitcher, 2014 : 9)¹²⁹.

5.2.2.6. Noruega

A Noruega, al novembre de 2008 el Parlament va aprovar una reforma del Codi Penal que incloïa un precepte, l'art. 202¹³⁰, que incrimina la compra de serveis sexuals amb multes o pena de presó que pot arribar als sis mesos¹³¹.

La característica més particular del cas noruec, és que prohibició és extraterritorial, ja que també prohibeix l'acte de comprar sexe a l'estranger per als noruecs i fins i tot a països en que el comerç sexual sigui legal. Aquest tret, que no ha estat particularment investigat a les recerques acadèmiques, constitueix també una innovació des del punt de vista del dret internacional i les normes sobre extra-territorialitat (Karlsson i Bucken-Knapp, 2012).

La compra de serveis sexuals d'una persona menor de 18 anys es castiga amb multa o fins a 2 anys de presó¹³². Si la persona és menor de 16 anys, el fet serà punible sota el

europèu, on la compra de serveis sexuals constitueix l'acte criminal, no els serveis de les persones prostituïdes”.

¹²⁹ El document està signat també per 560 organitzacions no governamentals i organitzacions de la societat civil, així com 94 acadèmics i investigadors i va ser enviat als membres del Parlament Europeu per rebutjar l'informe de l'eurodiputada Mary Honeyball, que demanava als Estats membres de la UE considerar la criminalització dels clients de les treballadores sexuals.

¹³⁰ L'article 202a del CP noruec disposa: “Qualsevol persona que (a) contracta o ajudi a la instigació d'una altra persona per a participar d'una activitat sexual o cometre un acte sexual fent o acceptant pagament (b) s'involucra en l'activitat sexual o acte sexual en que el pagament està fet o acordat per una altra persona, o (c) de la manera descrita en (a) o (b) fa que una persona dugui a terme amb ella o ell mateix/a actes corresponent a activitat sexual, serà castigat amb multes o presó per un terme no més de sis mesos o ambdues. Si l'activitat sexual o l'acte sexual es porta a terme d'una manera particularment ofensiva i no es poden imposar penalitzacions en virtut d'altres disposicions, la pena serà de reclusió per un termini no superior a un any”.

¹³¹ La llei va entrar en vigor el 01 de gener de 2009.

¹³² L'art. 203 del CP disposa: "Qualsevol persona que, a canvi del pagament, procura tenir relacions sexuals o qualsevol altre acte sexual d'una persona menor de 18 anys, serà sancionat amb una multa o fins a 2 anys de presó. Estar equivocadament sobre l'edat d'algué no afecta la responsabilitat penal, llevat que es demostrï diligent bona fe”.

delicte de tenir activitat sexual amb una persona menor de 16 anys (art. 196 del CP), amb penes de fins a 5 anys de presó i 15 en supòsits agreujats. Si és menor de 14 anys d'edat, l'activitat sexual amb ella es sanciona amb presó fins a 10 anys, i fins a 21 anys en supòsits agreujats (art. 195 del CP).

És il·legal guanyar diners d'altres persones que venen serveis sexuals, ja sigui directa o indirectament, i és il·legal fer publicitat de serveis sexuals¹³³.

La sanció del tràfic d'éssers humans es va introduir l'any 2003, mitjançant l'article 224 del CP noruec. El tràfic d'éssers humans està sancionada amb penes de presó de fins a 6 anys (inicialment la pena era de 5 anys, es va pujar a 6 l'any 2005), i 10 anys en els casos agreujats, que inclouen els que afecten a persones menors d'edat¹³⁴.

En termes d'impostos, en principi, tots els ingressos estan subjectes a impostos, incloses les rendes de la prostitució, però l'aplicació d'aquesta és variable. En alguns casos, a les persones se'ls fa pagar impostos sobre els seus ingressos estimats de la

¹³³ L'art. 202 del CP noruec disposa: "Qualsevol persona que (a) promou la participació d'altres persones en la prostitució, o (b) permet instal·lacions en l'enteniment que aquest tipus d'instal·lacions s'utilitzaran amb fins de prostitució o és negligent al respecte, serà sancionat amb multes o presó per un període no superior a cinc anys.

Qualsevol persona que en un anunci públic ofereix de forma inequívoca, organitza o demana la prostitució serà castigat amb multes o presó per un termini no superior a sis mesos. En aquesta disposició, la prostitució significa que una persona s'involucra en l'activitat sexual o comet un acte sexual amb una altra persona a canvi de pagament."

¹³⁴ L'article 224 disposa: "Qualsevol persona que, per la força, les amenaces, l'abús de la vulnerabilitat d'una altra persona o una altra conducta impròpia explota a una altra persona amb el propòsit de: a) la prostitució o altres amb fins sexuals, b) treballs forçats o serveis forçats, inclosa la mendicitat, c) el servei militar en un país estranger, o d) l'eliminació de qualsevol dels òrgans de cada persona concreta, o que indueixi a una altra persona perquè ell o ella per ser utilitzat per a tals fins, serà culpable de tràfic de persones, i podrà ser condemnat a una pena de presó no superior a cinc anys.

Qualsevol persona que a) fa els arranjaments per a aquesta explotació o inducció com s'esmenta en el paràgraf primer mitjançant l'adquisició, transport o rebí l'interessat, b) en qualsevol altra forma en què les ajudes i instigui l'explotació o inducció, o c) prevegi el pagament o qualsevol altre avantatge per tal d'obtenir el consentiment d'aquest tipus d'explotació de qualsevol persona que està en una posició d'autoritat sobre la part ofesa, o que rep el pagament o una altra avantatge de ser castigat amb la mateixa pena.

Qualsevol persona que cometi un acte dels assenyalats en el primer o segon paràgraf en contra d'una persona que està sota l'edat de 18 anys serà castigat amb una pena de forma independent de qualsevol ús de la força o amenaces, abús de la vulnerabilitat d'una persona o una altra conducta inapropiada. Estar equivocat sobre l'edat d'algú no afecta la responsabilitat penal, llevat que es mostri diligent bona fe.

La trata de persones greu es castiga amb una pena de presó no superior a deu anys. Per decidir si el delicte és greu, en particular s'atorgarà importància a si la persona exposada a l'acte era menor de 18 anys, si es va utilitzar la violència greu o coacció o si l'acte va donar lloc a beneficis econòmics considerables".

prostitució. Algunes persones s'han registrat com a autònoms, perquè puguin pagar impostos i per tant beneficiar-se dels drets com qualsevol contribuent.

La prostitució, però, no es considera treball a Noruega. Aleshores, les persones amb permisos de residència que permetin els beneficis de benestar social poden sol·licitar suport econòmic de l'Administració de Treball i Benestar (NAV)¹³⁵ quan no tinguin treball ni ingressos.

No és legal tampoc per a les persones estrangeres treballar com a prostitutes a Noruega, perquè la prostitució no es considera treball. L'article 27 de la Llei d'immigració estableix que els estrangers poden ser deportats per "violacions de la pau". L'article 7 de la Llei de Policia en el manteniment de l'ordre públic i la pau permet a la policia a intervenir per posar fi a trencaments de la pau o quan hi ha raons per témer la infracció.

Diverses investigacions apunten a que la criminalització de la compra de serveis sexuals a Noruega es va produir en el context d'un fort augment en el nombre de treballadores sexuals migrants nigerianes treballant als carrers, amb la intenció específica d'interrompre i desplaçar aquesta "amença a l'ordre social normatiu", mitjançant el mateix tipus de legislació que Suècia havia fet servir per eliminar la prostitució a l'espai públic (Levy, 2011; Skilbrei, 2012). L'organització ProSentret confirma, que d'acord amb les seves dades a l'any 2001 només un 19% de les dones en situació de prostitució que es contactaven amb l'organització eren estrangeres, augmentant a un 67% a l'any 2005 i més de l'80% al 2010¹³⁶.

De manera semblant a Suècia, les dones treballadores sexuals són en molts sentits més estigmatitzades, de manera que les lleis que prohibeixen la compra de sexe tenen un impacte negatiu en les seves vides. Quan aquesta legislació, a més, es combina amb mesures per al control de la delinqüència i el control de la immigració, les dones resulten encara més vulnerables (Skilbrei, 2012).

¹³⁵ NAV és el sistema oficial de benestar i suport al treball a Noruega. El seu objectiu és oferir ajuda en àrees com el treball, contribució econòmica diferenciada, per evitar la pobresa i la desocupació. <https://www.nav.no/en/Home>

¹³⁶ D'acord a la informació disponible a la web: <http://prosentret.no/en/utenlandsk-prostitutisjon/>

Així, “la forma en que els agents de la policia s’apropien de les polítiques actuals de prostitució noruegues indica que es manté una definició del problema diferent que des d’una perspectiva feminista. En un moment donat, la societat està enviant senyals contradictòries en quant a com es veu la prostitució, perquè "la societat" no és una cosa unívoca, com tampoc ho és la prostitució” (Skilbrei, 2012: 256).

5.2.2.7. Islàndia

Durant la dècada passada, Islàndia va introduir canvis en la regulació de la prostitució en dues direccions ben diferents. Inicialment, a l’any 2007, la compra i venda de serveis sexuals va ser legalitzats a Islàndia, mantenint-se com il·legal el benefici econòmic que tercers podien obtenir del treball de les treballadores sexuals (proxenetisme). Tanmateix, la publicitat sobre prostitució seguia sent il·legal.

Quan aquests canvis es van introduir, als debats que es van dur a terme molta gent volia seguir l'exemple del model suec. En Març de 2007, un estudi realitzat per la consultora Gallup Capacent va mostrar que el 70% de la població islandesa recolzava el model suec (Baldursdóttir, 2011).

Aquesta legislació, aleshores, va ser derogada a l'abril de 2009, quan el parlament va aprovar una llei per la qual –a l’igual que a Suècia i Noruega- també es converteix en il·legal la compra de serveis sexuals, podent ser aquesta una conducta penada amb multa o presó de fins a un any, que pot arribar a els dos anys en el cas que la persona prostituïda sigui menor d'edat. L’any 2010 també es van prohibir els clubs de striptease.

4.2.3. Legislacions abolicionistes

4.2.3.1. Portugal

En la legislació portuguesa, la prostitució no és un crim per sé a partir de 1982, però tampoc ha estat objecte de regulació com una ocupació econòmica. Altres activitats

relacionades amb la prostitució, incloent el proxenetisme i obtenir beneficis de la prostitució aliena, es consideren delictes.

Històricament, Portugal havia tingut una política regulacionista fins a 1962, quan la pràctica de la prostitució va ser prohibida¹³⁷, durant la dictadura (1926-1974). Encara que la prohibició no va reduir la pràctica de la prostitució, va donar lloc a un empitjorament de les condicions de les prostitutes, més vulnerables a l'agressió física, robatoris, violació, i fins i tot xantatge per part de la policia (Duarte, 2012). En 1982, 8 anys després del final de la dictadura, la prostitució va ser despenalitzada a través del Codi Penal.

El proxenetisme es considera delicte, punible amb una pena de presó d'entre 6 mesos i 5 anys, i d'un a 8 anys en supòsit agreujats –quan es comet mitjançant l'ús de violència o amenaces extremes, enganys o actes fraudulents; abusant de l'autoritat que resulta de relacions de família, relació de supervisió o tutor, relació jeràrquica de dependència econòmica, o relació de treball; o aprofitant-se de la incapacitat psicològica o qualsevol vulnerabilitat de la víctima¹³⁸. El proxenetisme de la prostitució de persones menors d'edat es sanciona amb penes de d'un a 5 anys i de 2 a 10 anys en supòsits agreujats¹³⁹. També es sanciona al client de persones menors d'edat que exerceixen la

¹³⁷ Decret-llei no. 44579 de 19 de setembre.

¹³⁸ Article 169. Proxenetisme

1 - Qui, professionalment o amb fins de lucre, promou, afavoreix o facilita l'exercici de la prostitució d'una altra persona, serà castigat amb presó de sis mesos a cinc anys.

2 - Si el delinqüent cometi el delicte a que es refereix el paràgraf anterior:

a) Per mitjà de violència o amenaça greu;

b) Mitjançant engany o tergiversació fraudulenta;

c) Amb l'abús de l'autoritat derivada d'una relació familiar, tutela o curatela, o dependència jeràrquica, econòmica o d'ocupació; o

d) Aprofitant-se de la incapacitat mental o d'una situació d'especial vulnerabilitat de la víctima;

serà sancionat amb presó d'un a vuit anys.

¹³⁹ Article 175. Proxenetisme de menors

1 - Qui animi, promogui o faciliti la prostitució de menors, serà castigat amb presó d'un a cinc anys.

2 - Si el delinqüent cometi el delicte a què es refereix el paràgraf anterior:

a) Per mitjà de violència o amenaça greu;

b) Mitjançant engany o tergiversació fraudulenta;

c) Amb l'abús de l'autoritat derivada d'una relació familiar, tutela o curatela, o dependència jeràrquica, econòmica o d'ocupació;

d) Actuant professionalment o amb fins de lucre; o

e) Prenent avantatge de la incapacitat mental o d'una situació d'especial vulnerabilitat de la víctima;

serà castigat amb presó de dos a deu anys.

prostitució, amb penes de fins a 3 anys de presó i multa¹⁴⁰. El tràfic d'éssers humans està sancionat, de conformitat al Protocol de Palermo, en l'art. 160 del Codi Penal.

Aquest delictes han arribat a la seva actual redacció a conseqüència de lleis introduïdes en 2007¹⁴¹ i 2013¹⁴² per a combatre el tràfic d'éssers humans.

S'ha al·legat la inconstitucionalitat de la sanció penal del proxenetisme simple, amb la invocació dels principis de la llibertat sexual i la neutralitat de la llei penal respecte de la moral sexual, però el Tribunal Constitucional manté que l'explotació de la prostitució sempre és contrària a la dignitat de la persona humana, dignitat en la es basa l'Estat portuguès de conformitat amb l'article 1 de la Constitució¹⁴³.

Des de l'àmbit acadèmic, s'ha senyalat que la manca de polítiques específiques que aborden les condicions laborals dels/les treballadors/es sexuals i "la creixent preocupació en relació al tràfic d'éssers humans s'ha traduït en un nou conjunt de polítiques que, en última instància influeixen en la regulació de la prostitució, en particular la prostitució de les dones immigrants" (Duarte, 2012 : 258), augmentant la seva victimització.

4.2.3.2. Romania

El nou Codi Penal de Romania, en vigor des de l'1 de febrer de 2014, ja no considera com a delictes la prostitució. D'acord amb l'anterior codi, les persones que exercien la prostitució podien ser sancionades amb penes de fins a 3 anys de presó i multes. Encara que amb la nova regulació la prostitució ja no és un delictes, sí es considera una contravenció, de manera que és igualment sancionada amb penes de multa. Si no es

¹⁴⁰ Article 174. Utilitzar la prostitució infantil.

1 - Qui, sent major d'edat, practiqui actes sexuals rellevants amb menors d'entre 14 i 18 anys, per al pagament o una altra contrapartida, serà castigat amb pena de presó de fins a dos anys o una multa de fins a 240 dies.

2 - Si l'acte sexual rellevant consisteix en la còpula, el coit anal, el sexe oral o la introducció anal o vaginal de parts del cos o objectes, l'agent es castigarà amb penes de presó de fins a tres anys o una multa de fins a 360 dies.

3 - La temptativa és punible.

¹⁴¹ Llei núm. 59/2007, de 4 de setembre.

¹⁴² Llei núm. 60/2013, de 23 d'agost.

¹⁴³ En les seves sentències 144/04 i 303/04.

paga la multa, la persona sancionada ha de fer serveis a la comunitat sota la supervisió de l'Ajuntament¹⁴⁴.

Les notes explicatives del nou Codi Penal senyalen expressament que la despenalització de la prostitució no vol dir la seva “legalització” ni que sigui una activitat permesa per la llei, ja que la prostitució encara serà sancionada contravencional i civilment. La mera despenalització simplement la treu de l'àmbit de les sancions penals, amb l'objectiu de canviar la percepció moral de la societat sobre el fenomen de la prostitució. Segons senyalen parlamentaris, la nova legislació no suposarà que les persones que exerceixen la prostitució paguin impostos o que estiguin subjectes a controls mèdics (Libertatea, 2012).

El proxenetisme, és a dir, causar o fomentar la prostitució o lucrar-se amb la prostitució d'una altra persona, es sanciona amb penes d'entre 2 i 7 anys de privació de llibertat i la pèrdua de certs drets¹⁴⁵. Si es fa servir la coacció, les penes són entre 3 i 10 anys de presó i la privació de certs drets, i si els actes són comesos contra una persona menor d'edat, les penes se augmenten en la mitat¹⁴⁶.

L'explotació d'una persona es defineix en l'art. 182 del nou Codi Penal, incloent –entre altres- la prostitució: “Per explotació d'altra persona s'entén: c) obligar-la a practicar la prostitució (...)”. El Codi Penal considera que l'explotació de la prostitució i el tràfic d'éssers humans són, en la majoria dels casos, manifestacions de la delinqüència organitzada, mentre que la persona que exerceix la prostitució no és més que la víctima de la explotació de la prostitució o el tràfic d'éssers humans.

L'art. 210 del nou CP sanciona el tràfic d'éssers humans de conformitat amb el Protocol de Palermo, amb penes de 3 a 10 anys i la pèrdua de certs drets¹⁴⁷, i de 5 a 12 anys si el delicte és comés per un funcionari públic en exercici de les seves funcions. Si

¹⁴⁴ Es considera la mesura més adequada, perquè sota l'anterior legislació, moltes dones exercint la prostitució eren multades, però no podien pagar les multes.

¹⁴⁵ Art. 213 (1).

¹⁴⁶ Art. 213 (2) i (3).

¹⁴⁷ D'acord al nou Codi Penal, la pèrdua de drets inclou el dret a ser elegit, a portar armes, a conduir un vehicle, a estar en certs llocs públics, a comunicar-se o acostar-se a la víctima.

es tracta de menors d'edat, es sanciona amb les mateixes penes però no s'exigeixen els mitjans comissius de coacció, engany o d'altres¹⁴⁸.

Degut al recent caràcter d'aquestes modificacions legals, encara no existeixen avaluacions sobre la seva aplicació.

4.2.3.3. Finlàndia

A Finlàndia, l'any 2005 es va tramitar al parlament un projecte per criminalitzar tant la temptativa com la compra de serveis sexuals amb pena de multa o presó de fins a 6 mesos. Aquestes disposicions no van arribar a ser aprovades, però, finalment des de l'any 2006 està penalitzada només la compra d'aquests serveis alguns casos: quan es tracti d'una víctima de proxenetisme o tràfic d'éssers humans, així com quan es tracti d'una persones menors d'edat.

El delictes d'*abús d'una víctima de prostitució*, que pot ser una persona víctima de tràfic d'éssers humans o una de proxenetisme, està sancionat amb una pena de multa o presó fins a 6 mesos¹⁴⁹. Si el delictes és de *compra de serveis sexuals d'una persona jove*, la pena és de multa o presó fins a 2 anys¹⁵⁰. En ambdós casos s'inclouen també els serveis contractats per terceres persones, que no siguin les que directament reben els serveis sexuals.

¹⁴⁸ Art. 211 del Codi Penal.

¹⁴⁹ Capítol 20 - Secció 8 - Abús d'una víctima de la prostitució.

(1) La persona que, per prometre o concedir una remuneració que implica un benefici econòmic directe indueix a una persona reconeguda com a víctima en la secció 9 o 9a o al capítol 25, secció 3 o 3a a mantenir relacions sexuals o un acte sexual comparable serà condemnada, llevat que l'acte sigui punible en virtut de l'article 8 bis, per l'abús d'una víctima de la prostitució a una multa o empresonament per un màxim de sis mesos.

(2) També la persona que s'aprofita de la retribució prevista en l'apartat 1 promesa o donada per una tercera persona, per tenir relacions sexuals o acte sexual comparable amb la víctima a que es fa referència en tal apartat, serà condemnada per abús de una víctima de la prostitució.

(3) La temptativa és punible.

¹⁵⁰ Capítol 20 - Secció 8 (a) - La compra de serveis sexuals d'una persona jove

(1) La persona que, per una remuneració promesa o donada, indueix a una persona menor de 18 anys d'edat a tenir relacions sexuals o realitzar un altre acte sexual serà sancionada per la compra de serveis sexuals d'una persona jove amb una multa o pena de presó per un màxim de dos anys.

(2) També una persona que utilitza els serveis sexuals que es fa referència en l'apartat 1 per als que una altra persona ha promès o donat remuneració serà condemnada per la compra de serveis sexuals d'una persona jove.

(3) La temptativa és punible.

Tanmateix, el proxenetisme, entès com actes de promoció o prendre avantatges de la prostitució d'una altra persona, així com a temptativa de fer-ho, es sanciona amb pena de multa o presó fins a 3 anys¹⁵¹. La pena s'augmenta fins a 6 anys en casos de proxenetisme agreujat¹⁵².

El Codi Penal finlandès també sanciona el tràfic d'éssers humans des de l'any 2004, dins de les ofenses contra la llibertat personal, amb penes de fins a 6 anys de presó, i 10 anys en els supòsits agreujats¹⁵³. A més, "una característica particular de la

¹⁵¹ Cap. 20, Secció 9 – Proxenetisme.

- (1) La persona que, per tal de buscar benefici econòmic per a si mateix o per a una altra persona,
- (1) disposa d'una habitació o d'altres instal·lacions on s'ofereixen relacions sexuals o un acte sexual comparable o un acte sexual manifestament ofensiu realitzat per un nen menor de 18 anys d'edat a canvi d'una remuneració,
 - (2) com una part establerta del seu negoci alberga una persona que realitzi un acte així i per tant promou substancialment tal acte,
 - (3) proporciona informació de contacte o d'una altra manera comercialitza la participació d'una altra persona en tal acte sabent que les seves accions promouen substancialment el rendiment de tal acte,
 - (4) d'altra manera s'aprofita del fet que una altra persona s'involucra en tal acte o
 - (5) tempta o pressiona a una altra persona a participar en aquest acte,
- serà condemnat per proxenetisme a una multa o empresonament per un màxim de tres anys.

(2) La temptativa és punible.

¹⁵² Cap. 20 Secció 9 (a) - Proxenetisme agreujat.

- (1) Si, al proxenetisme,
- (1) es busca un considerable benefici econòmic,
 - (2) el delictes es comet de manera particularment metòdic,
 - (3) s'infligeixi intencionadament o per negligència greu lesions corporals greus, una malaltia greu o una situació de perill de mort o particularment greus patiments comparables a una altra persona o
 - (4) l'objecte és un nen menor de 18 anys d'edat

Per qualificar el proxenetisme agreujat és necessari que em el crim en el seu conjunt sigui greu. La pena per proxenetisme agreujat és de quatre mesos de presó com a mínim i un màxim de sis anys.

(2) La temptativa és punible.

¹⁵³ Capítol 25 - Delictes contra la llibertat personal. Secció 3 - Trata d'éssers humans.

- (1) Una persona que
- (1) abusant de la situació de dependència o situació vulnerable d'una altra persona,
 - (2) mitjançant l'engany a altra persona o abusant d'un error comès per aquesta persona,
 - (3) mitjançant el pagament d'una remuneració a una persona que té el control sobre una altra,
 - o
 - (4) mitjançant l'acceptació d'aquesta remuneració

pren el control sobre una altra persona, recluta, transfereix, transporta, rep o alberga a una altra persona amb la finalitat d'abús sexual a que es refereix el capítol 20, secció 9, apartat 1 (1) o abús sexual comparable, treball forçós o altres circumstàncies humiliants o remoció de òrgans corporals o teixits per a benefici financer serà condemnada per trata d'éssers humans amb presó d'almenys quatre mesos i d'un màxim de sis anys.

(2) Una persona que pren el control sobre una altra persona menor de 18 anys d'edat o la recluta, trasllada, transporta, porta o rep a aquesta persona per als fins esmentats en l'apartat 1 serà condemnada per trata d'éssers humans encara que cap dels mitjançant referits en el paràgraf 1 (1) - (4)-hagi estat utilitzat.

(3) La temptativa és punible.

jurisprudència finlandesa, que és rellevant per a les (potencials) víctimes del tràfic d'éssers humans, és el fet que les víctimes del tràfic són considerades com a denunciants en els tribunals, mentre que les dones que són “víctimes del proxenetisme” són tractades com a testimonis; és a dir, no són demandants o víctimes en un sentit legal” (Viuhko, 2010: 64).

Secció 3 (a) - La trata d'éssers humans amb agreujants (650/2004)

(1) Si, en la trata d'éssers humans,

(1) La violència, les amenaces de terrorisme, o l'engany s'utilitzen en lloc de o a més de dels mitjans esmentats a la secció 3,

(2) Es causen lesions corporals greus, una malaltia greu o un estat d'amenaça mortal o sofriments greus comparable intencionadament o per negligència greu a una altra persona,

(3) El delictes ha estat comés contra un/a nen/a menor de 18 anys d'edat o en contra d'una persona incapaç de defensar-se a si mateixa o amb capacitats substancialment disminuïdes, o

(4) El delictes ha estat comés en el marc d'una organització delictiva a les que es refereix el capítol 17, secció 1 bis, apartat 4

El delinqüent serà condemnat per a la trata d'éssers humans amb agreujants amb presó de dos anys com a mínim i deu anys com a màxim.

(2) Esclavitzar a una persona o mantenir a una altra persona en servitud, transportar o comerciar amb esclaus serà condemnat com trata agreujada d'éssers humans si el fet s'agreuja quan es valoren les circumstàncies en conjunt.

(3) La temptativa és punible.

4.2.4. Legislacions reglamentistes

4.2.4.1. Àustria

En 1975 la Cort Suprema d'Àustria va retirar la sanció de la prostitució al Codi Penal, atès que l'actuació discrecional de la policia portava a massa desigualtats davant la llei (Wagenaar, Altink, & Amesberger, 2013). A més a més, a l'abril de 2012 la Cort Suprema va eliminar la provisió que considerava a la prostitució com un contracte 'sittenwidrig', literalment, “contra el bé moral”¹⁵⁴. Com a conseqüència d'això, la prostitució es troba ara dins l'àmbit del dret administratiu, civil i ordenances administratives regionals -Àustria és un estat federal- i locals. Però, en la mesura que el proxenetisme és encara un delictes penal, el treball sexual no s'ha integrat expressament en la legislació laboral i/o el dret mercantil fins ara.

Dins del marc jurídic nacional, cadascuna de les nou regions o estats federats (*Länder*) ha dissenyat la seva pròpia regulació específica de la prostitució. Això ha portat a una considerable diversitat en relació a què es permès o restringit en diferents parts d'Àustria. A Viena, per exemple, es permet la prostitució al carrer, sempre que no sigui a zones residencials i altres excloses¹⁵⁵, mentre que està totalment prohibida a Oberösterreich. L'autonomia dels Länder fa impossible, a la pràctica, dissenyar una política nacional unificada per a la prostitució a Àustria.

Les diverses lleis fins i tot defineixen la prostitució de manera diferent. La llei de prostitució de Viena de 2011¹⁵⁶, inclou “la aquiescència comercial a actes sexuals en el propi cos o la participació comercial en activitats sexuals”. Altres lleis especifiquen que s'apliquen a les relacions comercials ocasionals, també, i també donen una definició del client com “les persones que s'aprofiten de l'ofertament de prostitució d'una altra persona, o en tenen la intenció d'aprofitar-se”, com en la llei a Burgenland. A Vorarlberg, la llei no parla de prostitució però de “immoralitat professional”.

¹⁵⁴ Decisió de la Cort Suprema del 18 d'abril de 2012. Mentre es mantenia aquesta disposició, les treballadores sexuals mai podien demanar a un client per no pagar per servicis ni tampoc podien entrar en un contracte legalment vinculant amb un propietari.

¹⁵⁵ Art. 9 de la Llei de Prostitució vienesa 2011 - WPG 2011.

¹⁵⁶ Llei de Prostitució vienesa 2011 - WPG 2011.

Organitzacions de la societat civil indiquen que en algunes províncies, com en Voralberg, el treball sexual està de fet prohibit: la província limita el treball sexual als bordells amb llicència, però a la pràctica els municipis no expedeixen llicències. Cinc províncies limiten el treball sexual a només bordells amb llicència (Caríntia, Salzburg, Estíria, Tirol i Àustria Superior). Tres províncies prohibeixen el treball sexual fora de les zones de tolerància designades (Burgenland, Baixa Àustria i Viena) (Sex-Worker Forum of Vienna, 2013).

Diverses entitats consideren que la Llei de la Prostitució vienesa, per exemple, no ha aconseguit complir amb el seus objectius, en particular la transferència de la prostitució de carrer a la prostitució d'interior, l'increment de les llicències dels bordells, i la reducció del tràfic d'éssers humans. Si bé la prostitució al carrer es va traslladar fora de les àrees residencials –un exemple de mobilitat induïda per la regulació-, no s'ha reduït el nombre de treballadors/es sexuals al carrer ni s'ha produït un increment de les llicències per a la prostitució en locals. L'argument dels propietaris “és que els costos d'acatar les noves normes –en matèria de seguretat i higiene, així com les transformacions estructurals als seus establiments- són massa alts, especialment per als petits establiments” (Wagenaar et al., 2013 : 66). Així, “les polítiques van donar lloc a una sèrie de conseqüències no desitjades: com la falta d'infraestructura per als treballadors del sexe a l'aire lliure, l'amuntegament i les baralles entre treballadors/es sexuals del sexe, la utilització de platges d'estacionament, i l'exercici de serveis sexuals en espais públics” (Wagenaar et al., 2013 : 65).

La política de la prostitució és de reglamentació amb un èmfasi en l'ordre públic, la salut pública i el compliment fiscal. La majoria de les regions requereixen el registre de les/els treballadors/es sexuals, encara que els règims de registre varien. A Viena, per exemple, han de registrar-se amb la policia. En Oberösterreich, el registre és part de la comprovació de les MTS als centres de salut pública, però a causa de la normativa de protecció de dades de caràcter personal, els centres de salut es neguen a proporcionar les dades de registre a la policia. En lloc d'això, els propietaris lliuren a la policia i l'Agència Tributària les dades sobre les dones que treballen als seus establiments. No informar a les autoritats sobre les treballadores sexuals pot resultar en multes de fins a

5.000 euros (en cas de reincidència fins a 10.000) per al propietari de la instal·lació. La multa per als/les treballadors/es sexuals per no inscripció a Viena és de fins a 800 euros (en cas de reincidència fins a 1.600 euros) (Wagenaar et al., 2013).

El fet que el registre és obligatori i que la manca de registre comporta fortes multes no vol dir que totes les treballadores sexuals, de fet, es registren. La policia estima que l'any 2010 havia entre 3.000 i 4.000 treballadors/es sexuals no registrats/des treballant a Àustria (Wagenaar et al., 2013).

Els controls de salut estan associats al registre. A nivell nacional existeix acord en que cada treballador/a sexual s'ha de sotmetre a una revisió mèdica setmanal, però l'aplicació d'aquest requisit varia segons la província. Els controls de salut són gratuïts a Viena i Linz (capital de Oberösterreich), però en les àrees rurals de Oberösterreich els controls són realitzats per metges privats, amb el cobrament de tarifes considerables. Les/els treballadors/es sexuals només poden funcionar quan porten un fullet que indica que va passar la revisió mèdica. Quan s'ha trobat una MTS, no pot treballar i el seu fullet queda confiscat fins el/la treballador/a ha estat declarat/da sa/na de nou.

Les autoritats fiscals consideren que les treballadores sexuals com autònoms, i per tant, estan obligats a registrar el negoci a l'oficina fiscal local i a l'Autoritat de la Seguretat Social. En funció dels ingressos, les/els treballadors/es sexuals hauran de pagar impostos sobre la renda i l'IVA. Per sobre de cert llindar d'ingressos és obligatori assegurar-se en el sistema de seguretat social per a les empreses privades (salut, accidents i pensions).

La manca de regulació laboral expressa té conseqüències en termes de protecció social. Així, encara que paguin l'assegurança social, cobertura sovint és insuficient, sobretot en el cas de l'embaràs, per la qual cosa moltes treballadores sexuals no poden tenir permís de maternitat. Tampoc no estan assegurades per la desocupació, ni protegits/des contra l'acomiadament arbitrari d'un bordell i no tenen dret a rebre la indemnització per acomiadament (Sex-Worker Forum of Vienna, 2013).

Pel que fa al treball de persones estrangeres es distingeix la situació dels/les ciutadans/es de l'EEE (Espai Econòmic Europeu), estrangers/es i sol·licitants d'asil. En

principi, ciutadans/es de l'EEE tenen el dret de fixar la seva residència i treballar de forma semblant a ciutadans/es de la UE, per compte propi o independent - també com a treballadora sexual. Per als ciutadans dels Estats que van accedir a la Unió Europea al maig de 2004 i gener de 2007 l'accés al mercat laboral austríac va ser restringit fins a període de 7 anys, per la qual cosa només podien treballar per compte propi. Des de gener de 2014 tenen accés ple al mercat de treball.

Les persones estrangeres de fora de l'EEE necessiten un visat específic per treballar a Àustria¹⁵⁷. Aquesta visa pot ser emesa per l'autoocupació o l'ocupació, però només durant tres a sis mesos en un període de 12 mesos. De moment, aquest tipus de visat és l'única (i molt difícil d'obtenir) opció per ciutadans no-EEE per entrar a Àustria. Des de 2003, "les persones sol·licitants d'asil poden treballar com a la prostitució per compte propi després d'un període de tres mesos a partir de la sol·licitud d'asil" (Wagenaar et al., 2013 : 49)¹⁵⁸.

4.2.4.2. Països Baixos

L'any 1999, als Països Baixos es va aprovar la llei que va anular la prohibició dels bordells imposada al 1912¹⁵⁹, encara que en la pràctica gairebé no s'aplicava. La prostitució és vista com un fet de la realitat, i per tant, es considera realista deixar de criminalitzar la prostitució, el bordells i el proxenetisme (Dettmeijer-Vermeulen, 2012). Així, la prostitució passa a ser una ocupació legal i per tant, subjecta a les lleis i drets laborals. És important considerar que "de cap manera la legalització neerlandesa des bordells pot ser interpretada com un moviment llibertari: és una política per portar les activitats de prostitució a la superfície, per tal de fer un millor control per part de les autoritats" (Outshoorn, 2004 : 175).

¹⁵⁷ Visa d + C, d'acord a la Llei d'Estrangeria.

¹⁵⁸ A Àustria, les persones sol·licitants d'asil no estan autoritzades a acceptar qualsevol tipus "regular" d'ocupació, excepte la mendicitat o la prostitució (article 7 de la Llei Federal de Suport a Sol·licitants d'Asil) ((Sex-Worker Forum of Vienna, 2013).

¹⁵⁹ Llei de 28 d'octubre de 1999, que modifica el Codi Penal i altres lleis (STB-1999-464), i que va entrar en vigor l'1 d'octubre de 2000.

La legislació neerlandesa distingeix entre prostitució (que ha de ser voluntària) i el tràfic d'éssers humans. L'article 273 f) del Codi Penal sanciona el tràfic d'éssers humans i, en la seva versió actual, constitueix la transposició de la Directiva Europea de 2011 relativa a la prevenció y lluita contra el tràfic d'éssers humans¹⁶⁰. El tràfic amb fines d'explotació sexual es sanciona des de finals de 2013 amb penes de fins a 12 anys de presó (abans eren penes de 8 anys). La pena pot arribar als 15 anys si la víctima és menor de 18 anys o es troba en una posició de vulnerabilitat¹⁶¹, entre d'altres. Tanmateix, el Codi Penal també sanciona al client de la prostitució de persones menors de 18 anys i majors de 16 amb penes de fins a 4 anys de presó¹⁶².

Per exercir la prostitució cal ser major de 18 anys. Les persones menors d'aquesta edat que són trobats exercint-la, no són detingudes però se'ls dona suport per sortir de la prostitució.

Les/els prostitutes/es als Països Baixos poden treballar com a autònoms/es o empleats/des pagats/des o amb el 'sistema de opt-in'¹⁶³, depenent del seu país d'origen. Les/els ciutadans/nes dels països de l'Espai Econòmic Europeu (EEE) són lliures de treballar en la prostitució als Països Baixos. Fins l'1 de gener de 2014, els/les treballadors/es del sexe nacionals de Romania i Bulgària només podien treballar per compte propi. Des de l'1 de gener 2014, també poden fer-ho com treballadors/es pagats/des o mitjançant el sistema de opt-in. Les prostitutes de fora de l'EEE només poden treballar per compte propi, sempre que el seu permís de residència en vigor permeti expressament el treball independent.

Els bordells que tinguin com a treballadores a persones que siguin immigrants indocumentades, s'exposen a la pèrdua de la llicència i les persones immigrants s'exposen a la deportació. El treball sexual es l'únic àmbit de treball legal on no es

¹⁶⁰ Llei de 6 de novembre de 2013, per aplicar la Directiva 2011/36/UE del Parlament Europeu i del Consell relativa a la prevenció y la lluita contra la trata, la protecció de les víctimes, y que substitueix la Decisió Marc 2002/626/JAI del Consell (DO UE L 101).

¹⁶¹ Definida legalment com a la situació en que una persona no té una altra alternativa real o acceptable que sotmetre-se a l'abús (Art. 273f par. 6).

¹⁶² Art. 248b del Codi Penal. Les relacions sexuals amb persones menors de 16 anys és delictes, d'acord als articles 245 i 247 del CP.

¹⁶³ El 'sistema de opt-in' (voorwaardenpakket) permet que una treballadora sexual pugui treballar per a un negoci, però no com a empleada. En aquest cas, el propietari de l'empresa ha d'obtenir un dictamen d'impost anticipat respecte a la prostitució de l'Administració Tributària (Belastingdienst).

possible per a immigrants obtenir permisos residència com treballadores. Per això, les persones immigrants indocumentades que desitgen treballar en la prostitució no tenen una altre alternativa que el treball clandestí (Weitzer, 2012). Les treballadores sexuals immigrants, en general, tenen també problemes d'accés als serveis de salut i socials perquè no parlen la llengua, depenen més de tercers i són més vulnerables a situacions de tràfic d'éssers humans (TAMPEP, 2010).

Segons la legislació vigent, únicament els/les treballadors/es sexuals per compte propi i les empreses del sexe (bordells, agències d'escorts, sex clubs, sex cinemes) tenen l'obligació de registrar-se amb l'Administració Tributària i la Cambra de Comerç. El registre obligatori per a tots/es les/els treballador/es sexual es preveu, qüestió a la qual s'oposen les treballadores sexuals, per l'estigmatització que comporta¹⁶⁴.

La llei va delegar en els governs locals la major part de la responsabilitat de dissenyar i implementar regulacions sobre l'exercici de la prostitució. L'avantatge d'aquest enfocament és que els municipis puguin adoptar les seves pròpies polítiques en resposta a la situació local. No obstant això, també hi va haver inconvenients. Un d'ells és l'anomenat "efecte llit d'aigua", de manera que quan es prenen mesures més estrictes en un determinat sector o en un lloc determinat del comerç sovint es mou ràpidament a un altre lloc. Aquest efecte "es veu reforçat pel fet que els municipis poden formular la seva pròpia política, que condueix a les diferències locals importants de les quals el comerç pot treure avantatge (Dettmeijer-Vermeulen, 2012 : 290).

Un municipi no pot prohibir el comerç sexual per raons ètiques, però pot limitar-ho per raons pragmàtiques. Tots els municipis de més de 100.000 habitats ara tenen bordells amb llicència, però els més petits poden tenir regulacions diferents. A l'any 2006, per exemple el 31% dels municipis amb menys de 40.000 residents tenien al menys un establiment de comerç sexual llicenciat, però molts pobles petits no en tenien cap (Weitzer, 2012)¹⁶⁵.

¹⁶⁴ La principal organització és "Rode Draag" (el fil vermell), que col·labora amb la federació sindical neerlandesa (FNV).

¹⁶⁵ Alguns municipis, especialment els petits pobles amb majoria del protestants ortodoxos, van intentar burlar la llei canviant els seus plans d'ordenació urbana de manera que no hi hagi, a la pràctica, zones aptes per a la prostitució (Outshoorn, 2004).

A través de les seves polítiques de concessió de llicències, les autoritats locals poden regular l'establiment, horaris¹⁶⁶ i la ubicació dels bordells. Poden, per exemple, establir un límit en el nombre de bordells o limitar en certs barris. També poden denegar o retirar una llicència per a certes formes de prostitució si el propietari d'un bordell no és capaç de presentar un certificat de bona conducta expedit per les autoritats locals; la ubicació prevista del bordell entra en conflicte amb els plans de zonificació; si fa que la zona sigui menys desitjable per viure o treballar; per raons d'ordre públic; si dona feina a una persona menor d'edat, resident il·legal o qualsevol persona sota coacció (Dutch Ministry of Foreign Affairs, 2012).

A més de las provisions legals, els govern federal ha intentat crear uniformitat en el país mitjançant guies que recomanen un sistema particular de llicències, un codi de conducta per a la policia i altres autoritats, procediments per identificar i assistir a víctimes de tràfic d'éssers humans així com mètodes per fer revisions d'antecedents de propietaris i gerents de bordells.

Els bordells són considerats com empreses comercials que requereixen una llicència i que estan subjectes a estrictes controls per les policies locals i els organismes encarregats de l'ordre públic. Les autoritats locals són responsables de l'emissió de les llicències, per dur a terme una verificació d'antecedents dels operadors i pel qual s'estableixen les condicions.

Les normes per a l'establiment de bordells inclouen regles relatives a la higiene, les instal·lacions i les condicions de treball s'han de complir. Els bordells que no segueixen les normes són objecte de sancions administratives, com ara pagament d'una multa, la retirada de la seva llicència o el tancament. També els seus propietaris o gerents poden ser processats pels delictes que preveu l'article 273f del Codi Penal en el cas de formes prohibides de prostitució o serveis sexuals (Dutch Ministry of Foreign Affairs, 2012).

¹⁶⁶ Per exemple, a l'Haia els bordells han d'atenir-se a la mateixa hora d'obertura i tancament dels bars (1 am. durant la setmana i les 2 am. els caps de setmana). La justícia va reconèixer que la decisió de l'alcalde era de la seva competència i de conformitat amb la intenció de la llei sobre prostitució (Outshoorn, 2004).

Als Països Baixos les persones que exerceixen treball sexual no estan obligades a fer-se proves mèdiques de ETS ni la SIDA, encara que existeixen clíniques i serveis mèdics de manera gratuïta i anònima als districtes red-light i zones on la prostitució al carrer està permesa. És responsabilitat dels propietaris o gerents dels establiments establir polítiques de sexe segur, donar als seus treballadors l'oportunitat de beneficiar-se de les activitats d'informació, i animant-los a tenir revisions mèdiques regulars per a les infeccions de transmissió sexual. Els metges generals i especialistes tenen directrius especials sobre la detecció d'ITS en treballadors/es sexuals.

Diverses autoritats estan implicades en el control de la prostitució i la inspecció dels establiments: la policia, les autoritats de salut, departaments de planificació, autoritats locals, fiscalies, oficines fiscals i els organismes de protecció laboral.

La policia controla si els bordells compleixin les condicions de concessió de llicències en nom de l'autoritat local, i per tant actua en nom tant de l'autoritat local (pel que fa a la regulació) i la fiscalia (en relació amb possibles fets delictius). La policia vigila si les normes s'estan complint i inspecciona els establiments per veure si s'estan emprant immigrants sense residència legal, els menors o les persones obligades a exercir la prostitució.

La prostitució als Països Baixos es dona principalment en “window rooms”, bordells, clubs, hotels i residències privades. A l'any 2005, prostitució que s'exercia als “window rooms” representava un 20%, un 25% s'exercia en bordells, un 50% com a escorts i a casa, només un 5% al carrer¹⁶⁷. Dades semblants es mantenen al any 2009¹⁶⁸.

Els propietaris de “window rooms” es consideren únicament com llogadors d'habitacions, en canvi els propietaris de bordells i d'agències d'escorts sí tracten a les treballadores com tals, en relació a hores de treball, vestuari, conducta, etc. Tot i així, els propietaris de bordells s'han oposat sistemàticament a les relacions laborals en els seus establiments, afavorint en canvi que els/les treballadors/es siguin contractats/des com a independents, amb la qual cosa s'estalvien el pagament de la seguretat social (Dutch Ministry of Foreign Affairs, 2012). “Després d'una dècada de despenalització,

¹⁶⁷ Dades a l'any 2005 (Siegel, 2009).

¹⁶⁸ Es calcula que un 92% de la prostitució s'exerceix al carrer.

els propietaris dels bordells continuen establint les regles, i els/les seus/seves treballadors/es tenen poc poder en relació a les condicions de treball. Les excepcions són els/les escorts i “window workers” perquè no treballen per a un patró” (Weitzer, 2012 : 197).

Les treballadores sexuals poden beneficiar-se del subsidi d'atur, igual que altres treballadors/es¹⁶⁹, i també –com qualsevol altra persona a l'atur- han d'estar disponibles per treballar i prendre qualsevol treball que generalment es consideri acceptable. Les oficines d'ocupació no ofereixen llocs de treball en la indústria del sexe.

Quan les persones que exerceixen la prostitució ho fan com a empresaris independents, han de presentar la declaració d'impost sobre la renda i pagar l'IVA. Cal esmentar que l'IVA que han d'afegir a les factures les “strip dancers” no és de 19% com en altres serveis, però inferior, de 6%, el mateix de l'art i representacions artístiques¹⁷⁰.

En els últims anys, es calcula que a Amsterdam s'han tancat el 40% dels “windows rooms”, mitjançant la revocació de llicències i altres mecanismes, actuacions que són defensades per les autoritats locals com un mitjà per combatre el tràfic de persones en la indústria del sexe, encara que des de l'àmbit acadèmic el procés es vincula més amb polítiques de gentrificació i remodelació urbana empreses pel municipi (Neuts, Devos, & Dirckx, 2014).

El tancament de bordells i “window rooms” ha portat a més treballadores a establiments de treball clandestins, fent-les més vulnerables al control dels que els porten. Aquesta situació s'agreuja perquè, a més, la major part de les persones que exerceixen la prostitució no estan suficientment informades dels seus drets (TAMPEP, 2010).

Actualment es troba en discussió un projecte de llei que pretén pujar als 21 anys l'edat mínima per treballar en el comerç sexual. Si la llei és aprovada, es requerirà

¹⁶⁹ Les treballadores del sexe que decideixen deixar de treballar, ja sigui per compte aliè o com un professional per compte propi, no tenen dret a la prestació per desocupació, ja que han quedat aturats voluntàriament. En el seu lloc, tenen dret a l'assistència social. Poden registrar-se com a demandants d'ocupació.

¹⁷⁰ A partir d'una decisió judicial de 2007. <http://www.amsterdam.info/prostitution/>

també que els/les treballadors/es sexuals es registrin i els clients que utilitzen les prostitutes no registrades estaran subjectes a enjudiciament, a l'igual que els/les treballadors/es sexuals que treballen en locals sense llicència. El projecte de llei també permetrà als municipis optar per la "opció zero" (nuloptie), és a dir, no tenir cap d'aquest tipus d'empreses, si ho consideren necessari per a la protecció de l'ordre públic, l'entorn, i la salut de treballadors/es sexuals i els seus clients (Dutch Ministry of Foreign Affairs, 2012). La nova llei, igualment, prohibirà la publicitat de sexe insegur¹⁷¹.

4.2.4.3. Alemanya

La tradició alemanya respecte de la prostitució ha estat històricament la regulació¹⁷². El treball sexual, aleshores, és permès sota certes condicions, relatives al lloc on s'ofereix, registre i estatus migratori de les treballadores sexuals, entre d'altres. Les mesures reguladores tradicionalment han protegit els valors de la moralitat pública, la salut pública i l'ordre públic. Des de l'entrada en vigor de la *Llei que regula la situació jurídica de la prostitució o Llei sobre la prostitució* al 2002¹⁷³, a més, s'han afegit els drets laborals de les persones treballadores sexuals, que abans només podien treballar de manera individual, no com treballadores, doncs l'activitat era considerada immoral (Cho, Dreher, & Neumayer, 2013).

La Llei sobre la Prostitució pretén la millora de les condicions en què les prostitutes treballen per beneficiar les dones i els homes que voluntàriament es guanyen la vida mitjançant la prostitució. També busca ajudar a frenar la delinqüència relacionats amb la prostitució i que fer més fàcil per a les prostitutes a abandonar el sector (BMFSFJ, 2007). No obstant això, la prostitució no esdevé un "treball com qualsevol altre", perquè les treballadores sexuals no poden ser obligades a servir a un client en particular o per realitzar certes pràctiques sexuals en contra de la seva voluntat.

¹⁷¹ Government of the Netherlands. Combating abuses in the sex industry. <http://www.government.nl/issues/prostitution/combating-abuses-within-the-sex-industry>

¹⁷² Des de 1945 a 1990, però, a la República Democràtica Alemanya la prostitució era considerada il·legal, al igual que a la resta de països del bloc soviètic.

¹⁷³ Gesetz zur Regelung der Rechtsverhältnisse der Prostituierten (Prostitutionsgesetz - ProstG), de 20 de desembre de 2001, en vigor des de l'1 de gener de 2002.

Un aspecte particular de la Llei sobre la Prostitució és que es tracta d'una llei federal, per tant, aprovada únicament pel Bundestag i no pel Bundesrat¹⁷⁴, ja que el seu breu articulat –només tres articles– no va tocar cap de les competències que es troben sota la jurisdicció dels estats o *Länder*¹⁷⁵. Això vol dir que els estats conserven els seus poders reguladors en relació a la prostitució, en particular en l'àmbit de la seguretat i l'ordre públic.

Com a resultat d'això, juntament amb l'estatus legal de la prostitució, existeixen disposicions d'ordre públic que varien d'estat en estat i que regulen certs aspectes del seu exercici. Això permet que es mantinguin en vigor restriccions basades en "l'alteració de l'ordre públic" que afecten als establiments on es presten serveis sexuals, relatius a qüestions com la publicitat¹⁷⁶, urbanisme¹⁷⁷ i el control policial, que no s'apliquen a altres petites empreses.

En particular, mitjançant ordenances, la pràctica de la prostitució pot ser prohibida o limitada a determinades hores del dia en un municipi sencer, si el municipi té fins a 50 mil habitants, o en part del mateix, si en té més de 20.000¹⁷⁸. L'existència d'aquestes limitacions o zones d'exclusió, que varien molt de regió a regió, aleshores, no ha estat alterada amb la llei de 2002. En termes generals, la prostitució està prohibida a la major part de les zones centrals de les ciutats (Kavemann, 2007).

L'incompliment d'aquestes ordenances –que limiten l'exercici de la prostitució a certs llocs o certes hores del dia– es sanciona d'acord al Codi Penal amb presó fins a 6 mesos o multa¹⁷⁹. S'ha criticat que l'existència d'aquestes zones d'exclusió porta a la

¹⁷⁴ Les dues càmeres de la legislatura alemanya són el Bundestag, elegit directament per la ciutadania, i el Bundesrat, que consisteix en delegats dels governs dels estats. Les lleis poden ser aprovades únicament pel Bundestag, excepte si els interessos dels estats són especialment afectats, cas en el qual s'han d'aprovar també pel Bundesrat.

¹⁷⁵ Això es va fer deliberadament així, perquè es considerava que al Bundesrat no s'aconseguiria una majoria per aprovar-la (Kavemann, 2007; Pates, 2012).

¹⁷⁶ Encara que l'art. 120 I N° 2 de la Llei d'ofenses administratives continua imposant la prohibició dels anuncis de prostitució, des del 2006 la Cort Suprema Federal va decidir que aquesta contravenció solo s'aplica si els anuncis no respecten la deguda discreció. A la pràctica, els anuncis de prostitució apareixen regularment a la premsa, i aquestes contravencions a l'art.120 I N° 2 de la Llei d'Ofenses Administratives rarament són investigats (Kavemann, 2007).

¹⁷⁷ La planificació de edificis no ha permès que els establiments de prostitució obren a les zones residencials de caràcter general o en àrees mixtes; han estat en la seva majoria només autoritzats per operar en zones de comerç i els polígons industrials (BMFSFJ, 2007).

¹⁷⁸ Art. 297 de la Llei d'Introducció al Codi Penal.

¹⁷⁹ Art. 184 e).

“guetificació” de la prostitució, augmentant l’estigmatització i criminalització, així com el risc d’explotació de les prostitutes per part dels proxenetes (BMFSFJ, 2007).

El Codi Penal també castiga l’exercici de la prostitució a prop d’escoles o llocs que siguin visitats per persones menors de 18 anys, o a una casa on visquin menors de 18 anys, amb penes de fins un any de presó o multa¹⁸⁰.

La Llei sobre la Prostitució va fer que els contractes de prestació de serveis sexuals siguin lícits¹⁸¹ –abans eren considerats immorals¹⁸²–, per tant la treballadora sexual pot reclamar judicialment el seu pagament al client, i aquest dret és intransferible –és a dir, el bordell no pot reclamar-ho per ella¹⁸³. Tot i que ni els clients ni els propietaris o gerents de bordells no tenen dret a exigir la prestació d’un servei sexual si la treballadora sexual es nega a prestar-lo, només a la restitució del pagament. Això protegeix el dret a l’autodeterminació sexual de la persona.

La legitimitat d’aquests contractes permet també que les treballadores sexuals puguin ser contractades per empresaris de negocis de prostitució o bordells¹⁸⁴, de manera que les dones accedeixen al sistema de seguretat social com qualsevol altra persona treballadora (atenció de salut, baixes per malaltia, dret a l’atur, fons de pensions). La principal diferència amb un altre contracte laboral és que en aquests casos el dret de l’empleador de donar instruccions a les treballadores està restringit, en particular en relació a l’elecció de clients i el tipus de serveis sexuals¹⁸⁵. El proxenetisme únicament es punible quan existeix explotació o es dirigeix la prostitució aliena¹⁸⁶, tractant-se, per això, d’un delicte molt difícil d’acreditar¹⁸⁷.

Una altra diferència amb altres treballs és que l’Agència Federal de Treball no busca treballs en prostitució per a les persones a l’atur i, per tant, no rep tampoc ofertes de treball en aquest àmbit. Encara que sí que reben ofertes de treballs “associats amb

¹⁸⁰ Art. 184 f) del Codi Penal.

¹⁸¹ Art. 1 par. 1 de la Llei sobre la Prostitució.

¹⁸² I, per tant, civilment nul de ple dret.

¹⁸³ Art. 2 de la Llei sobre la Prostitució.

¹⁸⁴ Art. 1 par. 2 de la Llei sobre Prostitució.

¹⁸⁵ Així ho estableix l’art. 3 de la Llei sobre la Prostitució, i el memoràndum explicatiu de la Llei.

¹⁸⁶ Art. 181 a).

¹⁸⁷ El proxenetisme pot ser considerat d’explotació, per exemple, si recull més de la meitat dels guanys d’una prostituta, però això molt sovint no es pot provar. Així, a l’any 2000, 151 persones van ser condemnades per proxenetisme, mentre que el 2011 només 32 (Der Spiegel, 2013).

l'industria eròtica", com ballarines o cambreses, encara que aquestes ofertes únicament s'ofereixen a les persones que es mostren expressament interessades en treballar en aquesta indústria (BMFSFJ, 2007).

La Llei sobre la Prostitució també ha tingut un efecte en la legislació fiscal. Com a conseqüència de què la prostitució ja no és qualificada com immoral, els ingressos derivats d'aquesta activitat queden inclosos de la mateixa manera que els ingressos d'altres empreses comercials. Els ingressos de les prostitutes que treballen de forma independent són classificats com "ingressos d'un negoci comercial" de conformitat amb la Secció 15 de la Llei de l'Impost sobre la renda (BMFSFJ, 2007). Per efectes d'impostos, les treballadores sexuals s'han de registrar a Hisenda –equivalent a donar-se d'alta¹⁸⁸.

Malgrat el procediment estandarditzat, a la pràctica s'apliquen diferents procediments per al pagament d'impostos dels ingressos de la prostitució. Juntament amb la pràctica habitual de fer una avaluació individual d'impostos, també s'apliquen els procediments simplificats de pagament anticipat d'impostos (denominat procediment de Düsseldorf), qüestió que depèn de cada estat federat ja que són els responsables de la implementació pràctica de la legislació tributària.

El procediment de Düsseldorf és un procediment administratiu simplificat en el qual operadors de bordells paguen una suma fixa de fins a 25 euros per cada prostituta que treballa a l'establiment (la suma a pagar s'acorda cas a cas, tenint en compte les condicions locals). Aquesta quantitat fixa només representa un pagament anticipat de l'impost que proporciona una seguretat contra la liquidació que es farà més endavant¹⁸⁹. Diferents ciutats han introduït aquesta modalitat de diverses maneres, a Berlín per exemple, els operadors de bordells han de pagar 35 euros al dia, mentre que a llocs com Bonn s'ha establert un sistema de pagament específic per a les treballadores sexuals que treballen al carrer, mitjançant màquines expenedores de

¹⁸⁸ En alguns llocs, se'ls dona un passi que les treballadores han de presentar en cas d'inspecció administrativa (per detectar treball il·legal i frau a la seguretat social) (BMFSFJ, 2007).

¹⁸⁹ D'aquesta manera encara s'ha de lliurar una declaració d'impostos i també s'han de pagar els impostos que realment corresponguin. Aquesta quantitat fixa de diners es compensa amb l'impost real a pagar en base a l'avaluació individual d'impostos.

tickets d'impostos, semblant al pagament de pàrquings¹⁹⁰, qüestió que ha estat criticada per associacions de treballadores sexuals, pel seu caràcter discriminatori (Der Spiegel, 2011).

En relació amb la protecció de la salut de les persones que exerceixen la prostitució, des de l'entrada en vigor de la Llei de Protecció contra Malalties Infeccioses al 2001¹⁹¹, no estan obligades per llei a sotmetre's a exàmens de salut. Tot i així, poden accedir de forma voluntària als serveis de salut pública.

Pel que fa a l'estatus migratori de les persones que exerceixen el treball sexual, estan excloses les persones que siguin immigrants il·legals o turistes. En la mesura que la prostitució és una activitat laboral, les persones immigrants han de tenir permís de residència en vigor per poder exercir-la. A més, l'article 232 del Codi Penal alemany sanciona expressament com a delicte de tràfic d'éssers humans amb finalitat d'explotació sexual, l'aprofitament del destret o desamparament d'una persona estrangera per induir-la a participar en la prostitució, amb penes de fins a 10 anys de presó¹⁹². Les mateixes penes s'imposen a les persones que indueixen a una persona menor de vint-i-un anys d'edat a participar en la prostitució.

¹⁹⁰ Els tickets tenen un preu de 6 € i permeten treballar entre les 8,15 pm i les 6 am.

¹⁹¹ En vigor des de l'1 de gener de 2001.

¹⁹² Art. 232. La trata de persones per a finalitats d'explotació sexual.

(1) Tot aquell que explota el destret o desamparament d'altra persona que prové d'estar en un país estranger per tal d'induir-la a participar o seguir participant en la prostitució, a participar en l'activitat sexual d'explotació amb o en presència de l'autor del delicte o d'una tercera persona o patir actes sexuals sobre la seva pròpia persona per part de l'autor o d'un tercer, serà sancionat amb presó de sis mesos a deu anys. Tot aquell que indueix a una persona menor de vint-i-un anys d'edat per participar o seguir participant en la prostitució o en qualsevol de l'activitat sexual esmentada en la primera frase anterior, incorre en la mateixa pena.

(2) La temptativa serà castigada.

(3) La pena serà de presó d'un a deu anys, si

1. la víctima és un menor (article 176 (1));

2. l'autor, a través d'actes, causa greus abusos físics a la víctima o la col·loca en perill de mort; o

3. El delinqüent cometi el delicte sobre una base comercial o com a membre d'una banda que té per objecte la comissió continuada d'aquests delictes.

(4) La sanció en virtut de l'incís (3) anterior s'ha d'imposar a tota persona que

1. Indueixi a una altra persona per força, l'amenaça de dany greu o per l'engany per entaular o continuar a exercir la prostitució o qualsevol de l'activitat sexual esmentada en l'incís (1) primera frase anterior o

2. Guanya el control físic d'una altra persona per la força, l'amenaça de dany greu o engany per induir-la a participar o seguir participant en la prostitució o en qualsevol de l'activitat sexual esmentada en l'incís (1) de la primera frase anterior.

(5) En els casos menys greus del paràgraf (1) anterior, la pena serà de presó de tres mesos a cinc anys, en els casos menys greus dels incisos (3) i (4), de sis mesos a cinc anys.

L'informe d'avaluació de la Llei sobre la Prostitució presentat pel govern a l'any 2007 mostra, però, que a malgrat la possibilitat legal que les persones que exerceixen la prostitució estiguin contractades i, per tant, registrades a la seguretat social, únicament s'aplica a una ínfima part dels casos. De les treballadores sexuals enquestades només un 1% tenien un contracte de treball, que normalment l'empresari havia preparat. Altres tenen contractes per altres tipus de treball. La gran majoria (72,8%) treballa per compte propi (BMFSFJ, 2007).

Les entrevistes a propietaris de bordells senyalaven que la majoria de les dones no volien un contracte, i la major part de les treballadores sexuals enquestades confirmaven, igualment, que no volien un contracte com a prostitutes (BMFSFJ, 2007). Això indicaria, segons algunes autores, que si bé la Llei sobre la Prostitució va estar aprovada amb la intenció de remoure l'estigma associat a la prostitució, aquest efecte està lluny de ser aconseguit (Pates, 2012).

Així també l'informe governamental conclou que *“el Govern Federal considera que la Llei de la Prostitució només fins a un cert punt va aconseguir els objectius previstos pel legislador (...) Encara que ha estat possible crear el marc legal per permetre que els contractes de treball que es celebrin estiguin subjectes a la seguretat social, pocs han fet però, ús d'aquesta opció. La Llei de la Prostitució, per tant, fins ara tampoc ha pogut aconseguir millores quantificables i reals a la protecció social de les prostitutes”* (BMFSFJ, 2007: 79). Tampoc havien millorat les condicions de treball ni la capacitat per sortir de la professió –un altre dels objectius de la llei- (BMFSFJ, 2007).

Així, sembla que els principals afavorits amb la regulació són els propietaris de bordells. Per això l'informe governamental senyala que *“el Govern Federal, en consulta amb els Länder, examinarà si amb instruments de dret comercial pot ser possible vigilar de manera més eficient les empreses comercials que presten serveis sexuals. En aquest context, s'examinarà si exigir als bordells, prostíbuls i altres establiments una llicència per oferir serveis sexuals”* (BMFSFJ, 2007: 80).

5.3. Conclusions: punts febles i bones pràctiques a nivell europeu

L'anàlisi dels diversos models que s'ha presentat en les pàgines precedents permet identificar tant aspectes preocupants com trets positius en les legislacions europees, des de la perspectiva de la garantia dels drets fonamentals. Una primera constatació és que malgrat les diferències ideològiques que representen, els diversos models es caracteritzen cada cop més per un tret comú: la preocupació per eliminar o controlar la prostitució de carrer (Heim & Monfort, 2004: 118)¹⁹³.

En efecte, des de l'àmbit acadèmic s'ha subratllat que encara que els models dels Països Baixos, el Regne Unit i Suècia semblarien tenir conseqüències molt diferents, *"el pes de l'evidència mostra les similituds en la forma nova en què s'està utilitzant la legislació com una eina per a l'eradicació de la prostitució de certs espais. En concret, la prostitució al carrer s'està reprimint cada vegada més per l'estat nacional i local sobre la base de protegir tant a les prostitutes com a les comunitats"* (Hubbard, Matthews, & Scoular, 2007 : 28). A més a més, d'acord amb algunes investigacions (Neuts et al., 2014), la prostitució semblaria estar més vinculada amb polítiques higienistes i gentrificadores dels espais públics, que amb la veritable preocupació per la protecció de les persones que exerceixen la prostitució i comunitats.

Aquest aspecte és particularment rellevant si es considera que, com assenyala Scoular, l'exercici de la prostitució en locals tancats probablement exposa a les persones que exerceixen la prostitució *"a majors riscos de violència i les deixa exposades a altres formes de dany que són més comuns en locals, com ara, l'explotació econòmica"* (2010: 19). També alguns estudis indiquen que, en casos de tràfic d'éssers humans –crim que tots els països busquen prevenir-, les víctimes estan més exposades a riscos de vulneració dels seus drets en espais tancats com bars o bordells, que als carrers (Bettio & Nandi, 2008).

Més enllà d'aquest aspecte, les principals observacions respecte dels models legislatius analitzats són les següents:

¹⁹³ Scoular (2010: 38) considera que aquesta aparent "indistinció" entre diversos models és també conseqüència *"del paper que juga el dret en formes més amplies de governabilitat que operen per donar suport a un context neo-liberal més ampli"*.

- En primer lloc, encara que actualment cap legislació segueix el *model prohibicionista*, un conjunt de països europeus es troba sota el que anomenen com a *model abolicionista neo-prohibicionista*, atès que presenten un marc normatiu en que de manera creixent es criminalitzen conductes associades a la prostitució, arribant fins i tot a sancionar el sol exercici de la prostitució en certs casos. Es tracta més aviat de *“reformes legislatives que neguen tot espai legal a la prostitució”* (Heim & Monfort, 2004: 112) i així, encara que en principi consideren a les persones que exerceixen la prostitució com a *“víctimes”*, a la pràctica afavoreixen un tractament sancionador sobre elles.

D'aquesta manera, als/les treballadors/es sexuals *“se'ls fa sentir com si la seva decisió de guanyar-se la vida a la indústria del sexe és inacceptable, malgrat el fet que la venda de serveis sexuals no és il·legal i ser treballadora sexual no és un delictes penal”* (TAMPEP, 2010: 294). A més a més, d'acord amb Scoular, els models que promouen la *“sortida”* de les dones de la prostitució *“han de ser examinats en els contextos neo-liberals més amplis en què els estats de benestar (...) es restringeixen i són reemplaçats per assegurances privades, portant a la penalització d'aquells que no poden ajustar-se als seus termes / control de riscos”* (2010: 33).

Tal com assenyala Boff (2012) en relació al Regne Unit, mentre no es reconegui que no totes les persones que exerceixen la prostitució volen sortir del comerç sexual, *“seguirà havent tensions insuperables entre el sistema de justícia penal i les necessitats de les dones que entren en conflicte amb ell, simplement per la feina que trien dur a terme”* (Boff, 2012: 42).

La visió del *“feminisme abolicionista ha liderat les campanyes de lluita contra la prostitució, considerant aquesta activitat com un greu atemptat a la dignitat i a la llibertat de les dones i com un fort impediment per aconseguir la igualtat sexual; és a dir, com a sinònim d'una autèntica vulneració dels drets humans”* (Heim, 2011: 235), amb escassa o nul·la consideració de la situació –minoritària per cert– d'homes (hetero o homosexuals) o persones transsexuals en el treball sexual.

Aquesta visió de la prostitució genera, a la vegada, que la població sigui més negativa envers la prostitució en general –com ocorre a Suècia i Noruega

(Jakobsson & Kotsadam, 2011: 54) augmentant l'estigmatització de les persones que exerceixen la prostitució –fins i tot als serveis especialitzats- portant a un augment significatiu l'aïllament social i l'exclusió de les persones que exerceixen la prostitució (TAMPEP, 2010: 294). Com a conseqüència, les persones que exerceixen la prostitució, a la vegada, reben menys atenció per part dels serveis socials i sanitaris i també eviten apropar-s'hi.

Aquests efectes també es troben als models que han introduït *“la criminalització de la compra de serveis sexuals per brindar una major protecció a les dones en prostitució [però] han tingut l'efecte paradoxal de generar majors nivells de riscos i perills per aquelles més vulnerables –les treballadores sexuals al carrer”* (Scoular, 2010: 20), com també ho assenyalen Lehmann et al. (2014) i Danna (2011).

Des de la perspectiva d'organismes internacionals com Nacions Unides, *“les lleis que penalitzen el treball sexual i la indústria del sexe haurien de ser revisades, tenint en compte l'impacte negatiu que tenen en matèria de salut pública i els drets humans de els/les treballadors/es sexuals. Per permetre que els/les treballadors sexuals puguin gaudir plenament dels drets legals a la salut i la seguretat en el treball requereix la despenalització”* (UNDP Asia-Pacific Regional Centre, 2012: 7).

En relació amb la salut, la *“criminalització del treball sexual contribueix a un entorn en el qual es tolera la violència contra les treballadores sexuals, la qual cosa els deixa menys possibilitats de protegir-se d'ella”* (World Health Organization, 2005: 1). Això es confirma en el cas del Regne Unit, on s'ha detectat una creixent vulnerabilitat als atacs violents de les persones que exerceixen la prostitució al carrer (Boff, 2012).

En aquest escenari, les bones pràctiques que es detecten precisament estan relacionades amb la necessitat d'avaluar els efectes i conseqüències d'aquests models. En el cas de Londres, l'informe encarregat per l'alcaldia i elaborat pel parlamentari Andrew Boff (2012) sobre la seguretat de les persones que exerceixen la prostitució és un bon exemple. Estudis com aquest contribueixen a *“entendre el paper de l'estigma, les polítiques de la identitat, la governabilitat, el patriarcat i la*

lleï en l'estructuració de la situació marginal del treball sexual, donant verdaderament compte de les vides de dones i joves” (Scoular & O’Neill, 2007: 775).

- Als models que anomenem com a simplement *abolicionistes*, en general, se’ls poden fer comentaris semblants als exposats en el punt anterior, encara que en aquests casos és molt més difícil comptar amb informació adequada sobre la implementació pràctica d’aquestes normatives àmplies, que en molts casos, quedaran depenent de l’arbitri policial o judicial.
- Els models *reglamentistes*, finalment, presenten pràctiques promissòries així com punts febles en relació a la protecció dels drets fonamentals de les persones que exerceixen la prostitució.

Si bé “en contextos de despenalització, la indústria del sexe pot estar subjecte a les mateixes lleis generals relatives a la protecció de salut, seguretat i lluita contra la discriminació en el treball com altres indústries”, i “el reconeixement legal del treball sexual com un treball permet als treballadors/es sexuals poder reclamar beneficis, formar o afiliar-se a un sindicat, accedir a la banca relacionada amb el treball, assegurances, el transport i els sistemes de pensions” (UNDP Asia-Pacific Regional Centre, 2012: 6), la realitat de la implementació d’aquestes mesures sovint s’allunya d’aquests objectius.

Com ha assenyalat Scoular, les investigacions suggereixen que els sistemes reglamentistes *“generen dos (si no més) tipus d’indústria, ja que els costos i les normes de compliment són massa onerosos per la major part d’individus i propietaris de petits bordells” (2010: 33), la qual cosa provoca la “constricció del mercat legal de serveis sexuals i la promoció de formes més corporativitzades (...) amb millors condicions per una petita minoria que està a més, subjecta a una creixent regulació i desplaçament, i un gran sector no regulat i il·legal” (Scoular, 2010: 21).*

Des d’organismes internacionals s’ha advertit que els models reglamentistes *“que requereixen proves de salut obligatòries i el registre dels/les treballadors/es sexuals amb les autoritats governamentals poden portar a violacions de drets humans”*

(UNDP Asia-Pacific Regional Centre, 2012: 7), com ara, el dret a la intimitat. En aquest sentit, els Països Baixos tenen –fins ara- una bona pràctica al no exigir una obligació de registre a les persones que exerceixen la prostitució, però sí a les empreses que es dediquen al comerç sexual. També es considera una bona pràctica és el control dels antecedents dels propietaris de bordells, per a efectes de la concessió de llicències, de manera que es posa el pes del control oficial sobre les empreses i no sobre les persones que exerceixen la prostitució.

També als Països Baixos és una bona pràctica l'existència de clíniques i serveis mèdics a les zones on la prostitució al carrer està permesa, serveis als que les persones que exerceixen la prostitució poden accedir de manera voluntària, gratuïta i anònima. Igualment, es destaca que sigui responsabilitat dels empresaris la promoció i la informació al respecte.

En quant als aspectes tributaris, si bé l'existència del 'sistema de opt-in' als Països Baixos sembla una bona pràctica que permet una major flexibilitat i autonomia per a les persones que exerceixen la prostitució, a la vegada les manté en un règim pel qual no poden accedir al ple reconeixement dels seus drets laborals, encara que es trobin exercint un treball sota dependència. Tanmateix, la reducció de l'IVA a les actuacions de "strip dancers", que és tractada com les de qualsevol altra actuació artística és rellevant des de la perspectiva de la lluita contra l'estigmatització de la prostitució.

Tanmateix, aquests aspectes positius no es presenten a tots els països que segueixen un model reglamentista. A més a més, a cap d'aquests països es regula la situació de les treballadores immigrants indocumentades, que no poden regularitzar la seva situació mitjançant el treball sexual, en condicions d'igualtat amb altres treballs.

Com assenyalen Crowhurst et al., *"qualsevol que sigui l'enfocament normatiu sobre el qual es basen, per exemple, la criminalització, la regulació, o l'abolició de la prostitució, les polítiques examinades estan plenes d'ambigüitats, llacunes i contradiccions que es reflecteixen en la seva aplicació (o falta de la mateixa), el que sovint ocasiona? la promoció de la vulnerabilitat de les persones que operen en la indústria del sexe"*

(Crowhurst et al., 2012: 187). Tanmateix, malgrat les diferències entre els diversos models a nivell europeu, un tret *“comú en els contextos estudiats, és el silenciament de les veus i perspectives de les prostitutes i, en molts casos, la seva exclusió absoluta de la formulació de polítiques de prostitució”* (Crowhurst et al., 2012: 190).

Així, com bé subratllen Sanders & Campbell, l'eliminació de la vulnerabilitat en el treball sexual no només requereix de *“canvis físics i d'organització, sinó també construir el respecte als drets dels/les treballadors/es sexuals mitjançant el desenvolupament de polítiques que promoguin els drets laborals/humans i la ciutadania per als/les treballadors/es sexuals”* (Sanders & Campbell, 2007: 1).

En definitiva, els actuals models legislatius europeus presenten una sèrie de febleses que impedeixen que es pugui identificar un model òptim des de la perspectiva de la garantia de drets i protecció a les dones que exerceixen la prostitució, i que pugui ser recomanable per a la ciutat de Barcelona. S'ha de considerar, però, que les diverses mesures que incrementen la persecució de la prostitució al carrer, com els models que sancionen la compra de serveis sexuals o els que emfatitzen consideracions de seguretat i ordre públic, condueixen malauradament a l'augment de la prostitució clandestina, exercida en llocs tancats, la qual cosa incrementa la vulnerabilitat de les dones a l'explotació i el risc de tràfic d'éssers humans.

Des de la nostra perspectiva són més positius els models que donen reconeixement legal explícit a la prostitució com a treball, contribuent a la millora de la situació de moltes treballadores sexuals, bàsicament en permetre la seva inclusió en el sistema de seguretat social. La utilització, però, del marc normatiu laboral mostra encara importants inconvenients, per la situació de subordinació que suposa entre l'empresari i la persona treballadora sexual. Encara que les legislacions intenten regular aquesta subordinació per preservar l'autodeterminació sexual de les dones, és un assumpte molt delicat. Per altra banda, sovint aquests models –com passa amb altres activitats laborals- beneficien principalment als empresaris i no tant a les mateixes treballadores, però –a diferència d'altres tipus de treball- en aquest cas *“l'explotació de la prostitució*

aliena”¹⁹⁴ s’ha d’evitar. Des d’aquesta perspectiva, resulta molt més interessant la incipient experiència a les Illes Balears de reconeixement de les cooperatives de treballadores sexuals com a professionals autònomes¹⁹⁵. La promoció d’aquest tipus d’organització enforteix l’autonomia de les dones i l’associacionisme a la vegada, i pot portar al disseny d’estratègies més adequades a la realitat de la ciutat, elaborades de manera consensuada amb els diversos col·lectius de treballadores sexuals.

Bibliografia i referències

- Addley, Esther (2010): The world of chaos and violence facing sex workers. The Guardian, 22 de desembre de 2010. Disponible a: <http://www.theguardian.com/society/2010/dec/22/world-violence-sex-workers>
- Baldursdóttir, S. D. (2011): The image of Prostitution In the Icelandic media and its impact on legislation. Final Theses in School of Humanities and Social Sciences. Available at: <http://hdl.handle.net/1946/9514>
- Barnett, L., Casavant, L., & Nicol, J. (2011): *Prostitution: A Review of Legislation in Selected Countries* (No. 2011-115-E).
- Baumbach, T. (2009): Trafficking in Women – an International Crime from a Danish Perspective. *Scandinavian Studies in Law*, 54, 213–235.
- Bettio, F., & Nandi, T. K. (2008): Evidence on women trafficked for sexual exploitation: A rights based analysis. *Quaderni Del Dipartimento Di Economia Politica. Università Degli Studi Di Siena*, (543 – Settembre 2008).
- Bjønness, J. (2012): Between Emotional Politics and Biased Practices— Prostitution Policies, Social Work, and Women Selling Sexual Services in Denmark. *Sexuality Research and Social Policy*, 9(3), 192–202. doi:10.1007/s13178-012-0091-4

¹⁹⁴ D’acord amb la *Convenció de les Nacions Unides de 1949 per a la repressió del tràfic d’éssers humans i l’explotació de la prostitució aliena*.

¹⁹⁵ <http://www.vilaweb.cat/noticia/4191357/20140515/treball-sexual-lliure-autogestionat.html>

- Boff, A. (2012): *Silence on Violence - Improving the Safety of Women. The policing of off-street sex work and sex trafficking in London*. Retrieved from <http://glaconservatives.co.uk/wp-content/uploads/downloads/2012/03/Report-on-the-Safety-of-Sex-Workers-Silence-on-Violence.pdf>
- Carline, A. (2012): Of Frames, Cons and Affects: Constructing and Responding to Prostitution and Trafficking for Sexual Exploitation. *Feminist Legal Studies*, 20(3), 207–225. doi:10.1007/s10691-012-9208-7
- Cho, S.-Y., Dreher, A., & Neumayer, E. (2013): Does Legalized Prostitution Increase Human Trafficking? *World Development*, 41(1), 67–82. doi:10.1016/j.worlddev.2012.05.023
- Comune di Milano (2008): Ordinanza. http://www.cocomi.it/risorse/file_leggi/ordinanza%20prostituzione.pdf
- Comune di Roma (2008): Ordinanza. http://www.comune.roma.it/PCR/resources/cms/documents/Ordinanza_antiprostituzione.pdf
- Coordinamento Nazionale delle Comunità d'Accoglienza - CNCA (2009): Ordinanze Anti-Prostituzione. Rapporto di Monitoraggio a cura delle Unità di Strada. 7 de juliol de 2009. http://www.cnca.it/images/stories/ufficio-stampa/rapporto_effetti_ordinanze_comunali_contro_prostituzione.pdf
- Crowhurst, I. (2012): Approaches to the Regulation and Governance of Prostitution in Contemporary Italy. *Sexuality Research and Social Policy*, 9(3), 223–232. doi:10.1007/s13178-012-0094-1
- Crowhurst, I., Outshoorn, J., & Skilbrei, M.-L. (2012). Introduction: Prostitution Policies in Europe. *Sexuality Research and Social Policy*, 9(3), 187–191. doi:10.1007/s13178-012-0100-7
- Danna, D. (2011): Client-Only Criminalization in the City of Stockholm: A Local Research on the Application of the “Swedish Model” of Prostitution Policy.

Sexuality Research and Social Policy, 9(1), 80–93. doi:10.1007/s13178-011-0072-z

- Danna, D. (2014): *Report on prostitution laws in the European Union*. Retrieved from <http://lastradainternational.org/lisidocs/3048-EU-prostitution-laws.pdf>
- Danna, Daniela (2004): "Italy: The never-ending debate". In *The Politics of Prostitution: Women's Movements, Democratic States and the Globalization of Sex Commerce*, ed. Joyce Outshoorn (Cambridge: Cambridge University Press, 2004), 165-184.
- Der Spiegel (2011): City Gets its Due: Sex Tax Machine Introduced for Bonn Prostitutes. 30 d'agost de 2011. Disponible a: <http://www.spiegel.de/international/germany/city-gets-its-due-sex-tax-machine-introduced-for-bonn-prostitutes-a-783438.html>
- Der Spiegel (2013): Unprotected: How Legalizing Prostitution Has Failed. 30 de maig de 2013. Disponible a <http://www.spiegel.de/international/germany/human-trafficking-persists-despite-legality-of-prostitution-in-germany-a-902533.html>
- Dettmeijer-Vermeulen, C. (2012): Trafficking in Human Beings. Ten Years of Independent Monitoring by The Dutch Rapporteur on Trafficking in Human Beings. *European Journal on Criminal Policy and Research*, 18(3), 283–302. doi:10.1007/s10610-011-9162-y
- Diskrimineringsombudsmannen (2010): Remissvar ang SOU 2010:49, "Förbud mot köp av sexuell tjänst. En utvärdering 1999-2008". Available at: <http://www.do.se/sv/Om-DO/Remissvar/2010/Yttrande-over-Forbud-mot-kop-av-sexuell-tjanst-En-utvardering-1999-2008-SOU-201049/> (11th May 2011).
- Di Nicola, A., Orfano, I., Cauduro, A., & Conci, N. (2005): *Study on National Legislation on Prostitution and the Trafficking in Women and Children*.

Retrieved from http://ec.europa.eu/anti-trafficking/download.action?nodePath=/Publications/Study+on+National+Legislation+and+Prostitution_en.pdf&fileName=Study+on+National+Legislation+and+Prostitution_en.pdf&fileType=pdf

- Dodillet, Susanne i Östergren, Petra (2011): The Swedish Sex Purchase Act: Claimed Success and Documented Effects. Conference paper presented at the International Workshop: Decriminalizing Prostitution and Beyond: Practical Experiences and Challenges. The Hague, March 3 and 4, 2011.
- Duarte, M. (2012): Prostitution and Trafficking in Portugal: Legislation, Policy, and Claims. *Sexuality Research and Social Policy*, 9(3), 258–268. doi:10.1007/s13178-012-0093-2
- Dutch Ministry of Foreign Affairs. (2012): *Dutch Policy on Prostitution. Questions and Answers 2012*. AVT12/BZ106006 (pp. 1–18).
- Ekberg, G. (2004): The Swedish Law that Prohibits the Purchase of Sexual Services: Best Practices for Prevention of Prostitution and Trafficking in Human Beings. *Violence Against Women*, 10(10), 1187–1218. doi:10.1177/1077801204268647
- European Network for HIV/STI Prevention and Health Promotion among Migrant Sex Workers – TAMPEP (2010): TAMPEP National Mapping Reports. Disponible a: <http://tampep.eu/documents/ANNEX%20%20National%20Reports.pdf>
- Federal Ministry for Family Affairs, Senior Citizens, Women and Youth – BMFSFJ (2007): Report by the Federal Government on the Impact of the Act Regulating the Legal Situation of Prostitutes (Prostitution Act). Juliol 2007. Disponible a: <http://www.bmfsfj.de/RedaktionBMFSFJ/Broschuerenstelle/Pdf-Anlagen/bericht-der-br-zum-prostg-englisch,property=pdf,bereich=bmfsfj,sprache=en,rwb=true.pdf>.
- Florin, O. (2012): A Particular Kind of Violence: Swedish Social Policy Puzzles of

- a Multipurpose Criminal Law. *Sexuality Research and Social Policy*, 9(3), 269–278. doi:10.1007/s13178-012-0086-1
- Heim, D. (2011). Prostitución y derechos humanos. *Cuadernos Electrónicos de Filosofía Del Derecho*, 23, 234–252.
 - Heim, D., & Monfort, N. (2004): Prostitució i polítiques públiques: anàlisi i perspectives d'un conflicte històric. Especial referència a la situació en els Països Baixos i Suècia. *Revista Catalana de Seguretat Pública*, 15, 109–119.
 - Home Office (2010): Circular 006/2010, Provisions in the Policing and Crime Act 2009 that relate to prostitution (sections 14 to 21), 29 March 2010. <https://www.gov.uk/government/publications/provisions-in-the-policing-and-crime-act-2009-that-relate-to-prostitution-sections-14-to-21>
 - Hubbard, P., Matthews, R., & Scoular, J. (2007): ESRC Project RES 000 221001 Regulating the Spaces of Sex Work : assessing the impact of prostitution law FINAL REPORT, 17–39.
 - Karlsson, Johan I Bucken-Knapp, Gregg (2012): “Why extraterritoriality? Trafficking, human rights and Nordic prostitution policies.”. Paper presented at the Nordic Human Rights Paradox Workshop, Oslo, 11–12 December 2012.
 - Jakobsson, N., & Kotsadam, A. (2011): Gender Equity and Prostitution: An Investigation of Attitudes in Norway and Sweden. *Feminist Economics*, 17(1), 31–58. doi:10.1080/13545701.2010.541863
 - Kavemann, B. (2007): The Act Regulating the Legal Situation of Prostitutes – implementation, impact, current developments. Findings of a study on the impact of the German Prostitution Act. Retrieved from <http://www.cahrv.uni-osnabrueck.de/reddot/BroschuereProstGenglisich.pdf>
 - Kinnell, Hilary (2008). Violence and Sex Work in Britain. Cullompton, Devon: Willan Publishing, 290 p.
 - Langsted, Lars B; Garde, Peter & Greve, Vagn (2011): Criminal Law in

Denmark. Kluwer Law International. 3^a Ed. 246 p.

- Lehmann, M., Levy, J., Mai, N., & Pitcher, J. (2014): *A Critique of the "Report on Prostitution and Sexual Exploitation and its Impact on Gender Equality by Mary Honeyball, MEP.* Retrieved from http://www.sexworkeurope.org/sites/default/files/resource-pdfs/a_critique_of_the_report_on_prostitution_and_sexual_exploitation_and_its_impact_on_gender_equality_by_mary_honeyball_mep_4.pdf
- Levy, J. 2011. Impacts of the Swedish Criminalisation of the purchase of sex on service provision for sex workers, Correlation Conference, Ljubljana, 12–14 December, 2011 (Available at: http://correlation-net.org/correlation_conference/images/Presentations/MS4_Levy.pdf accessed 19/01/13).
- Levy, J., & Jakobsson, P. (2013).: Abolitionist feminism as patriarchal control: Swedish understandings of prostitution and trafficking. *Dialectical Anthropology*, 37(2), 333–340. doi:10.1007/s10624-013-9309-y
- Libertatea (2012): Conform noului Cod Penal, prostituția va fi sancționată doar cu amendă Mai mult. 17 Febrer de 2012. Disponible a: <http://www.libertatea.ro/detalii/articol/nou-cod-penal-prostitutie-amenda-379222.html>
- Mathieu, L. (2012): An Ambiguous Compassion: Policing and Debating Prostitution in Contemporary France. *Sexuality Research and Social Policy*, 9(3), 203–211. doi:10.1007/s13178-012-0082-5
- Ministero degli Interni (2008a): Decreto del ministro dell'Interno 5 agosto 2008. Disponibile a: http://www.interno.gov.it/mininterno/export/sites/default/it/assets/files/15/0396_decreto_5.08.2008.pdf
- Munro, V. E., & Scoular, J. (2012): Abusing Vulnerability? Contemporary Law and Policy Responses to Sex Work in the UK. *Feminist Legal Studies*, 20(3), 189–206. doi:10.1007/s10691-012-9213-x

- Neuts, B., Devos, T., & Dirckx, T. (2014): Turning off the red lights: Entrepreneurial urban strategies in “De Wallen” Amsterdam. *Applied Geography*, 49, 37–44. doi:10.1016/j.apgeog.2013.09.005
- Outshoorn, J. (2004): Pragmatism in the Polder: Changing Prostitution Policy in The Netherlands. *Journal of Contemporary European Studies*, 12(2), 165–176. doi:10.1080/1460846042000250873
- Outshoorn, Joyce (2004): “Introduction: Prostitution, Women’s Movements, and Democratic Politics,” in *The Politics of Prostitution: Women’s Movements, Democratic States and the Globalization of Sex Commerce*, ed. Joyce Outshoorn (Cambridge: Cambridge University Press, 2004), 6-8.
- Parlament Europeu (2014): Resolució del de 26 febrer 2014 sobre l'Explotació sexual i la prostitució i el seu impacte en la igualtat de gènere (2013/2103 (INI)). Disponible a <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P7-TA-2014-0162+0+DOC+XML+V0//EN>
- Pates, R. (2012): Liberal Laws Juxtaposed with Rigid Control: an Analysis of the Logics of Governing Sex Work in Germany. *Sexuality Research and Social Policy*, 9(3), 212–222. doi:10.1007/s13178-012-0092-3
- Sanders, T., & Campbell, R. (2007): Designing out vulnerability, building in respect: violence, safety and sex work policy. *The British Journal of Sociology*, 58(1), 1–19. doi:10.1111/j.1468-4446.2007.00136.x
- Scoular, J. (2010): What’s Law Got To Do With it? How and Why Law Matters in the Regulation of Sex Work. *Journal of Law and Society*, 37(1), 12–39. doi:10.1111/j.1467-6478.2010.00493.x
- Scoular, J., & O’Neill, M. (2007): Regulating Prostitution: Social Inclusion, Responsibilization and the Politics of Prostitution Reform. *British Journal of Criminology*, 47(5), 764–778. doi:10.1093/bjc/azm014
- Sex-Worker Forum of Vienna (2013): Austria: Discriminations against Sex

Workers in the Rights to Work and to Health. Information from Sex-Worker Forum of Vienna, Austria, to the United Nations Committee on Economic, Social and Cultural Rights for the examination of the fifth State Party report of Austria at the 51th Session in November 2013. (Vienna, at 28.06.2013).

Disponibile a:

http://tbinternet.ohchr.org/Treaties/CESCR/Shared%20Documents/AUT/INT_CESCR_NGO_AUT_14625_E.docx.

- Skilbrei, M.-L. (2012): The Development of Norwegian Prostitution Policies: A Marriage of Convenience Between Pragmatism and Principles. *Sexuality Research and Social Policy*, 9(3), 244–257. doi:10.1007/s13178-012-0096-z
- Swedish Government (2010): Prohibition of the purchase of sexual services. An evaluation 1999-2008 (SOU 2010:49). English Summary. <http://www.government.se/content/1/c6/15/14/88/6dfbdbdb.pdf>
- Swedish National Police Board (2012): Trafficking in human beings for sexual and other purposes. Situation Report 13. Available at: http://www.polisen.se/Global/www%20och%20Intrapolis/Informationsmaterial/01%20Polisen%20nationellt/Engelskt%20informationsmaterial/Trafficking_1998_/Trafficking_report_13_20130530.pdf
- The Crown Prosecution Services CPS (2014): Prostitution And Exploitation Of Prostitution. Legal Guidance. Disponibile a: http://www.cps.gov.uk/legal/p_to_r/prostitution_and_exploitation_of_prostitution/#a10
- UNDP Asia-Pacific Regional Centre. (2012): *Sex Work and the Law in Asia and the Pacific* (p. 212). Retrieved from <http://www.undp.org/content/dam/undp/library/hiv/aids/English/HIV-2012-SexWorkAndLaw.pdf>
- Villacampa Estiarte, C. (2012): Políticas de criminalización de la prostitución: análisis crítico de su fundamentación y resultado. Universidad Nacional de Educación a Distancia (Espanya). Retrieved from

<http://repositori.udl.cat/handle/10459.1/46539>

- Viuhko, M. (2010): Human Trafficking for Sexual Exploitation and Organized Procuring in Finland. *European Journal of Criminology*, 7(1), 61–75. doi:10.1177/1477370809347945
- Wagenaar, H., Altink, S., & Amesberger, H. (2013). *Final Report of the International Comparative Study of Prostitution Policy: Austria and the Netherlands* (p. 138).
- Weitzer, R. J. (2012): *Legalizing prostitution: From illicit vici to lawful bussiness*. NYU Press, 288 p.
- World Health Organization (2005): *Violence against sex workers and HIV prevention - Information Bulletin Series, Number 3* (pp. 1–6).